

Esittävän taiteen ja museoiden valtionrahoituksen uudistaminen

Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2018:1

Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisu 1/2018

Esittävän taiteen ja museoiden valtionrahoituksen uudistaminen

Opetus- ja kulttuuriministeriö, Helsinki 2018

Opetus- ja kulttuuriministeriö

ISBN Nid.: 978-952-263-542-6

ISBN PDF: 978-952-263-541-9

Taitto: Valtioneuvoston hallintoyksikkö, Julkaisutuotanto / Erja Kankala

Helsinki 2018

Kuvailulehti

Julkaisija	Opetus- ja kulttuuriministeriö	17.1.2018
Tekijät	Työryhmä	
Julkaisun nimi	Esittävän taiteen ja museoiden valtionrahoituksen uudistaminen	
Julkaisusarjan nimi ja numero	Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2018:1	
Diaarinumero		Teema kulttuuri
ISBN painettu	978-952-263-542-6	ISSN painettu 1799-0343
ISBN PDF	978-952-263-541-9	ISSN PDF 1799-0351
URN-osoite	http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-263-541-9	
Sivumäärä	136	Kieli suomi
Asiasanat	Esittävä taide, museo, teatteri, orkesteri, valtionosuus, rahoitus	
Tiivistelmä	<p>Työryhmä ehdottaa, että nykyinen teatteri- ja orkesterilaki korvattaisiin esittävän taiteen edistämisestä annettavalla lailla, jonka soveltamisala kattaisi yleisesti kaikki esittävän taiteen muodot. Valtionosuuskelpoisuus muuttuisi määräaikaiseksi. Se myönnettäisiin kolmeksi tai kuudeksi vuodeksi. Kolmen ja kuuden vuoden valtionosuuskelpoisuuden edellytykset poikkeaisivat toisistaan. Valtionosuus perustuisi edelleen yksikköhintaan ja henkilötyövuosien määrään, mutta esittäville taiteelle tulisi yksi yhteinen yksikköhinta. Yksikköhintaa laskettaessa otettaisiin käyttöön painokerroinmalli, jolla huomioitaisiin toiminnan luonne. Yksikköhintaa voitaisiin painottaa myös kulttuuripoliittisilla perusteilla. Valtionosuusprosentti olisi 39. Myös taiteen vapaan kentän toiminta-avustusten saamisen kriteereitä ja myönnettävän tuen määrää ehdotetaan muutettavaksi. Toiminta-avustuksia myönnettäisiin yksivuotisina tai kolmivuotisina ja avustuksen saamisen ehdot vaihtelisivat avustuksen mukaan. Lisäksi voitaisiin myöntää viisivuotisia kehittämisavustuksia. Toiminta-avustuksia voitaisiin myöntää myös tuotantotaloille ja -alustoille. Niille toimijoille, jotka eivät täytä toiminta-avustuksen saamisen edellytyksiä, voitaisiin myöntää kertaluontoinen erityisavustus.</p> <p>Työryhmän ehdotus sisältää myös museolain kokonaisuudistuksen. Lain tavoitteet, toiminnan tarkoitus ja valtionosuuden edellytykset on uudistettu. Valtionosuus muodostuisi ns. perusrahoituksesta sekä tehtäväkohtaisesta rahoituksesta alueellisille ja valtakunnallisille vastuumuseoille. Vastuumuseot korvaisivat nykyisen maakunta- ja aluetaidemuseojärjestelmän sekä valtakunnallisen erikoismuseojärjestelmän. Vastuumuseoiden tehtävistä ja edellytyksistä säädettäisiin lailla ja ne neuvottelisivat Museoviraston kanssa kolmivuositain toimintaansa koskevasta suunnitelmasta. Perusrahoituksen laskenta perustuisi henkilötyövuosiin ja yksikköhintaan, valtionosuusprosentti olisi 37. Alueellisten vastuumuseoiden tehtäväkohtaisesti määräytyvän henkilötyövuosien osan valtionosuusprosentti olisi 85. Valtakunnallisten vastuumuseoiden tehtäväkohtainen rahoitus myönnettäisiin valtionosuuden euromääräisenä korotuksena. Rahoituksen myöntäminen perustuisi kaikilla museoilla kolmivuotiseen rahoitussuunnitelmaan. Valtionosuuden lisäksi museoille voitaisiin myöntää harkinnanvaraisia hankeavustuksia.</p>	
Kustantaja	Opetus- ja kulttuuriministeriö	
Painopaikka ja vuosi	Lönnberg Print & Promo, 2018	
Julkaisun jakaja/myynti	Sähköinen versio: julkaisut.valtioneuvosto.fi Julkaisumyynti: julkaisutilaukset.valtioneuvosto.fi	

Presentationsblad

Utgivare	Undervisnings- och kulturministeriet	17.1.2018
Författare	Arbetsgruppen	
Publikationens titel	Arbetsgruppens förslag till reform av det statliga finansieringssystemet för utövande konst och för museer	
Publikationsseriens namn och nummer	Undervisnings- och kulturministeriets publikationer 2018:1	
Diarienummer		Tema kultur
ISBN tryckt	978-952-263-542-6	ISSN tryckt 1799-0343
ISBN PDF	978-952-263-541-9	ISSN PDF 1799-0351
URN-adress	http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-263-541-9	
Sidantal	136	Språk finska
Nyckelord	Utövande konst, teatrar, orkestrar, statsandel, finansiering	
Referat	<p>Arbetsgruppen föreslår att den nuvarande teater- och orkesterlagen ersätts med en lag om främjande av utövande konst. Den nya lagen ska omfatta alla former av utövande konst. Rätten till statsandel ändras så att den beviljas för viss tid; antingen för tre eller för sex års tid. Enligt förslaget ska rätten till statsandel för tre respektive sex års tid beviljas på villkor som skiljer sig från varandra. Statsandelen föreslås fortsättningsvis grunda sig på ett visst pris per enhet och antal årsverken, men så att det finns ett enda pris per enhet för all slags utövande konst. När priset per enhet räknas ut ska man enligt förslaget ta i bruk en modell med viktningskoefficienter, som beaktar verksamhetens art. Enligt förslaget ska man också kunna vikta priset per enhet på kulturpolitiska grunder. Statsandelsprocenten är enligt förslaget 39. Enligt förslaget ändras dessutom kriterierna för erhållande och för beviljande av verksamhetsbidrag för det fria fältet. Verksamhetsbidrag beviljas för ett eller för tre år i sänder och villkoren för att få understöd ska variera beroende på vilket understöd det är frågan om. Dessutom ska det finnas femåriga utvecklingsbidrag. Därtill kan verksamhetsbidrag också kunna beviljas ett produktionshus eller en produktionsplattform. De aktörer som inte uppfyller villkoren för att få verksamhetsbidrag ska enligt förslaget kunna beviljas specialunderstöd av engångskaraktär.</p> <p>Arbetsgruppens förslag innehåller också ett förslag till helhetsreform av museilagen. I förslaget har syftet med lagen, målen för verksamheten och statsandelsvillkoren förnyats. Statsandelen ska enligt förslaget bestå av en s.k. basfinansiering och en uppgiftsspecifik finansiering för museer med regionalt respektive riksomfattande ansvar. Enligt förslaget ska de här museerna ersätta det nuvarande systemet med landskaps- och regionmuseer och det särskilda systemet med riksomfattande specialmuseer. Dessutom föreslås att man genom lag föreskriver om uppgifter och villkor för de nya ansvariga museerna och att de ska förhandla med Museiverket om treåriga verksamhetsplaner. Beräkningen av basfinansieringen för respektive museum ska grunda sig på årsverken och priset per enhet; statsandelsprocenten ska enligt förslaget uppgå till 37. För museer med regionalt ansvar föreslås den uppgiftsbaserade andelen av statsandelen uppgå till 85 procent. Den uppgiftsbaserade finansieringen för museer med riksomfattande ansvar ska enligt förslaget beviljas i form av en höjning med ett visst belopp. Beviljandet av finansieringen för alla museer ska enligt förslaget grunda sig på en treårig finansieringsplan. Utöver statsandelen ska museerna kunna beviljas behovsprövad projektfinansiering.</p>	
Förläggare	Undervisnings- och kulturministeriet	
Tryckort och år	Lönberg Print & Promo, 2018	
Distribution/ beställningar	Elektronisk version: julkaisut.valtioneuvosto.fi Beställningar: julkaisutilaukset.valtioneuvosto.fi	

Description sheet

Published by	Ministry of Education and Culture	17.1.2018
Authors	Working group	
Title of publication	Working group proposal for renewing the government financing system for performing arts and museums	
Series and publication number	Publications of the Ministry of Education and Culture, Finland 2018:1	
Register number		Subject culture
ISBN (printed)	978-952-263-542-6	ISSN (printed) 1799-0343
ISBN PDF	978-952-263-541-9	ISSN (PDF) 1799-0351
Website address (URN)	http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-263-541-9	
Pages	136	Language Finnish
Keywords	Performing arts, museum, theatre, orchestra, government contribution, financing	
Abstract	<p>The working group proposes that the current Theatres and Orchestras Act be replaced with an act on promoting the performing arts to cover all forms of performing arts. Eligibility to government contribution would be granted for a fixed period only: for either three or six years. The requirements for the three- and six-year government contribution would not be the same. The government contribution would still be based on a unit price and number of person-years, while the performing arts would have a single unit price. A weighting coefficient would be applied to calculate the unit price, taking into account the nature of the activity. The unit price could also be weighted on the basis on cultural political grounds. The government contribution would be 39 per cent. The working group also suggests changes in the criteria for discretionary operational subsidies in the independent arts sector and the amount of subsidy that may be granted. Subsidies would be granted for one or three years, and the criteria for eligibility would depend on the type of subsidy. In addition to this, five-year development subsidies could be granted. Subsidies could also be granted to production houses and platforms. A one-off project subsidy could be granted to applicants that do not fulfil the operational subsidy requirements.</p> <p>The working group proposal also includes an overhaul of the Museums Act. The objectives, purpose and criteria for government contribution have been redefined. The government contribution would consist of a basic part plus funding to regional and designated national museums based on their specific function. The designated museums would replace the current system of regional and local art museums and the nationwide special museums. The duties and prerequisites of designated museums would be enacted by law and they would negotiate with the National Board of Antiquities for their three-year plans. The calculation of basic funding would be based on person-years and unit price, with the government contribution being 37%. The government contribution would cover 85% of the person-years defined on the basis of the duties of the regional designated museums. Funding based on the duties of nationwide designated museums would take the form of a specific increase of the government contribution in euros. The basis of funding for all museums would be based on a three-year funding plan. Discretionary project subsidies could also be granted to museums, in addition to the government contributions.</p>	
Publisher	Ministry of Education and Culture, Finland	
Printed by (place and time)	Lönnerberg Print & Promo, 2018	
Distributed by/ publication sales	Online version: julkaisut.valtioneuvosto.fi Publication sales: julkaisutilaukset.valtioneuvosto.fi	

Sisältö

Opetus- ja kulttuuriministeriölle	9
I Työryhmän ehdotus hallituksen esitykseksi Eduskunnalle esittävän taiteen ja museoiden valtionosuusjärjestelmän uudistamisesta	12
II Esittävän taiteen ja museoiden valtionrahoituksen uudistaminen	97
1 Museoiden, teattereiden (ml. tanssi ja sirkus) ja orkestereiden toiminta ja nykyinen rahoitusjärjestelmä	98
1.1 Yleistä valtion rahoituksesta.....	98
1.2 Valtionosuutta saavat museot, teatterit ja orkesterit.....	99
1.3 Esittävän taiteen toiminta ja rahoitus vapaalla kentällä.....	102
1.4 Museotoiminta ja sen rahoitus.....	107
2 Työryhmän ehdotus esittävän taiteen ja museotoiminnan rahoitusjärjestelmän kokonaisuudistukseksi	110
2.1 Ehdotus uudeksi esittävän taiteen rahoitusjärjestelmäksi	110
2.2 Ehdotus museoiden uudeksi rahoitusjärjestelmäksi	116
3 Työryhmän arvio uudistuksen toteuttamiseksi tarvittavasta lisärahoituksesta	119
III Eriävät mielipiteet	122
Liite 1.	122
Liite 2.	126
Liite 3.	129
Liite 4.	131
Liite 5.	133

Opetus- ja kulttuuriministeriölle

Opetus- ja kulttuuriministeriö asetti 25.8.2016 työryhmän, jonka tehtävänä oli valmistella ehdotus museoiden, teattereiden (ml. tanssi ja sirkus) ja orkestereiden rahoitusjärjestelmän uudistamiseksi. Työryhmän toimikausi ajoittui ajalle 25.8.2016 - 31.10.2017. Määräaikaa jatkettiin 31.12.2017 asti.

Työryhmän puheenjohtajana toimi muusikko Jaakko Kuusisto, varapuheenjohtajana työn 1. vaiheessa (25.8.2016-31.1.2017) projektijohtaja Helena Mustikainen Sitrasta ja 2. vaiheessa (1.2.2017-31.12.2017) ylijohtaja Riitta Kaivosoja opetus- ja kulttuuriministeriöstä. Työryhmän jäseniksi nimettiin toiminnanjohtaja Jussi Fredriksson, ylijohtaja Riitta Kaivosoja (jäsen I. vaiheessa), museonjohtaja Kalle Kallio, intendentti Teemu Kirjonen, museonjohtaja Kati Kivimäki, toiminnanjohtaja Maaria Kuukorento, näyttelijä Jarkko Lahti, ohjaajantaiteen professori Saana Lavaste, pääsihteeri Kimmo Levä, lehtori Tapani Länsiö, projektijohtaja Helena Mustikainen (jäsen 2. vaiheessa), museotoimenjohtaja Päivi Partanen (30.3.2017 asti), toiminnanjohtaja Tommi Saarikivi, toiminnanjohtaja Aila Sauramo (9.3.2017 asti), erityisasiantuntija Johanna Selkee, erityisasiantuntija Veli-Markus Tapio, johtaja Joachim Thibblin ja sirkustaiteilija Petri Tuominen (26.9.2017 asti). Työryhmää täydennettiin nimeämällä jäseniksi toiminnanjohtaja Iiris Autio (1.9.2016), museujohtaja Juhani Ruohonen (20.4.2017), toiminnanjohtaja Helena Värri (9.3.2017).

Pysyvinä asiantuntijoina toimivat opetus- ja kulttuuriministeriöstä hallitusneuvos Merja Leinonen (13.6.2017 asti), hallitusneuvos Joni Hiitola (13.6.2017 alkaen), kulttuuriasianneuvos Tiina Eerikäinen, taloussuunnittelupäällikkö Pasi Rentola, kulttuuriasianneuvos Päivi Salonen, kulttuuriasianneuvos Katri Santtila ja kulttuuriasianneuvos Mervi Tien-suu-Nylund. Työryhmän kutsumina asiantuntijoina toimivat lisäksi ylitarkastaja Mirva Mattila opetus- ja kulttuuriministeriöstä, kouluneuvos Antti Markkanen, järjestelmäsuunnittelija Simo Eerola ja asiantuntija Mikko Rantanen Opetushallituksesta, erityisasiantuntija Mari Karikoski Taiteen edistämiskeskuksesta ja erikoisasiantuntija Eeva Teräsvirta Museovierastosta.

Työryhmän tehtävänä oli analysoida teatteri-, tanssi- ja sirkustaiteen palveluiden sekä orkesteri- ja museopalveluiden tulevaisuuden haasteita ja mahdollisuuksia sekä valmistel-

la ehdotus em. palveluiden valtionrahoituksen uudistamiseksi. Tavoitteena oli uudistaa rahoitusjärjestelmää siten, että se ottaisi huomioon toimijakentässä ja yhteiskunnassa tapahtuneet muutokset ja tulevaisuuden haasteet, tukisi laadukasta ja vaikuttavaa toimintaa sekä kannustaisi uudistuksiin. Työryhmän tuli ottaa työssään huomioon taide- ja kulttuuripalveluiden alueellisen saatavuuden turvaaminen ja valtionosuuden ulkopuolisen ammatilaiskentän toiminta. Lisäksi työryhmän tuli ottaa työssään huomioon muutokset toimintaympäristössä paikallisella, alueellisella, kansallisella ja kansainvälisellä tasolla sekä taide-, kulttuuri- ja kulttuuriperintöalan myönteiset vaikutukset mm. luovuuteen ja hyvinvointiin sekä kasvuun ja työllisyyteen. Myös hallitusohjelman linjaukset, kulttuuripolitiikan strategia, museopoliittisen ohjelmatyöryhmän esitykset tuli ottaa huomioon samoin kuin muut aikaisemmin laaditut asiaan liittyvät selvitykset.

Työryhmä kokoontui 18 kertaa. Työryhmän työ jakaantui kahteen vaiheeseen. Ensimmäisessä vaiheessa (25.8.2016-31.1.2017) työryhmä valmisteli yhteistyössä Sitran kanssa ja vuorovaikutuksessa toimialan edustajien kanssa ehdotuksen uuden rahoitusjärjestelmän pääperiaatteiksi (teesit ja rahoituksen periaatteet julkaistu 14.2.2017). Vuorovaikutus toimialan edustajien kanssa tapahtui sidosryhmätapaamisissa (5) syksyn 2016 ja alkuvuoden 2017 aikana ja lisäksi facebook-ryhmässä, jossa oli mukana n. 1200 jäsentä. Sihteeristönä toimi asiantuntija Antti Halonen, assistentti Rea Karvonen, vanhempi neuvonantaja Timo Matikainen, johtava asiantuntija Marja Pirttivaara, asiantuntija Heidi Välimäki ja vanhempi neuvonantaja Ditte Winqvist Sitrasta.

Toisessa vaiheessa (1.2.2017-31.12.2017) työryhmä laati ehdotuksen rahoitusjärjestelmän uudistamiseksi ja valmisteli tarvittavat säädösmuutosehdotukset. Vuorovaikutusta toimialan kanssa jatkettiin facebook-ryhmässä ja järjestämällä mm. kaksi sidosryhmätapaamista. Sihteeristönä toimi työryhmään pysyviksi asiantuntijoiksi nimetyt opetus- ja kulttuuriministeriön virkamiehet. Museoiden rahoitusjärjestelmän uudistamista valmisteltiin työryhmän museojaostossa, jossa työskentelyyn osallistuivat Kalle Kallio, Kati Kivimäki, Kimmo Levä, Päivi Partanen, Juhani Ruohonen ja Johanna Selkee. Opetus- ja kulttuuriministeriöstä museojaoston työskentelyyn osallistuivat Joni Hiitola, Riitta Kaivosoja, Merja Leinonen, Mirva Mattila ja Päivi Salonen sekä Museovirastosta Eeva Teräsvirta. Museojaosto kokoontui 13 kertaa.

Työryhmän ehdotus on laadittu hallituksen esityksen muotoon. Ehdotukseen liittyy muistio esittävän taiteen ja museoiden rahoitusjärjestelmän kokonaisuudistuksesta mukaan lukien harkinnanvaraisen rahoitusjärjestelmän kehittäminen sekä uudistusten toimeenpanoon liittyvistä lisärahoitustarpeista. Työryhmän ehdotukseen sisältyy jäsenten liris Autio, Kalle Kallio, Maarja Kuukorento, Tommi Saarikivi ja Johanna Selkee eriävät mielipiteet.

Työryhmä sai työnsä valmiiksi 31.12.2017. Työryhmä luovuttaa kunnioittaen ehdotuksensa opetus- ja kulttuuriministeriölle.

Jaakko Kuusisto

Helena Mustikainen

Riitta Kaivosoja

Iiris Autio

Jussi Fredriksson

Kalle Kallio

Teemu Kirjonen

Kati Kivimäki

Maaria Kuukorento

Jarkko Lahti

Saana Lavaste

Kimmo Levä

Tapani Länsiö

Juhani Ruohonen

Tommi Saarikivi

Johanna Selkee

Veli-Markus Tapio

Joachim Thibblin

Helena Värri

I Työryhmän ehdotus hallituksen esitykseksi Eduskunnalle esittävän taiteen ja museoiden valtionosuusjärjestelmän uudistamisesta

Hallituksen esitys Eduskunnalle esittävän taiteen ja museoiden valtionosuusjärjestelmän uudistamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi laki esittävän taiteen edistämisestä, jolla korvattaisiin nykyinen teatteri- ja orkesterilaki, ja uusi museolaki. Lisäksi esityksessä ehdotetaan muutettavaksi opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annettua lakia.

Esittävän taiteen ja museoiden valtionosuusjärjestelmä säilyisi edelleen peruslähdekohdiltaan laskennallisena siten, että valtionosuus perustuisi todellisten kustannusten perusteella määriteltävään yksikköhintaan ja valtionosuuden perusteeksi vahvistettavien henkilötyövuosien määrään. Esittävän taiteen edistämisestä annetun lain soveltamisala olisi voimassa olevaan teatteri- ja orkesterilakiin verrattuna laajempi niin, että se kattaisi kaikki esittävän taiteen muodot. Esittävän taiteen toimintayksiköiden hyväksymistä valtionosuuteen oikeutetuksi koskevien päätösten voimassaolo muuttuisi määräaikaiseksi. Päätökset olisivat voimassa joko kolme vuotta tai tietyillä edellytyksillä kuusi vuotta.

Esittävän taiteen toimintayksiköille laskettaisiin jatkossa yksi yhteinen yksikköhinta. Valtionosuusprosentti olisi kaikilla esittävän taiteen toimintayksiköillä 39. Yksikköhintaa voitaisiin painottaa tietyillä toiminnan luonteeseen tai kustannus- ja tulorahoitukseen liittyvillä perusteilla. Lisäksi opetus- ja kulttuuriministeriö voi painottaa yksikköhintaa harkinnanvaraisesti taide- ja kulttuuripoliittisella perusteella. Voimassa olevan teatteri- ja orkesterilain mukaisista ylimääräisistä valtionavustuksista valtakunnallisesti tai alueellisesti merkittävillä teattereilla ja orkestereilla luovuttaisiin.

Museolaki ehdotetaan uudistettavaksi kokonaisuudessaan. Lain tavoitteita, toiminnan tarkoitusta ja valtionosuuden edellytyksiä koskevia säännöksiä uudistettaisiin. Alueelliset ja valtakunnalliset vastuumuseot korvaisivat nykyisen maakunta- ja aluetaidemuseojärjestelmän sekä valtakunnallisen erikoismuseojärjestelmän. Vastuumuseoiden tehtävistä ja vastuumuseoksi nimeämisen edellytyksistä säädettäisiin laissa. Päätökset museon hyväksymisestä valtionosuuteen oikeutetuksi ja nimeämisestä vastuumuseoksi olisivat voimassa toistaiseksi. Opetus- ja kulttuuriministeriö arvioisi kuitenkin kolmen vuoden välein, täyttääkö museo edelleen valtionosuuden edellytykset. Vastuumuseoiden osalta arvioitaisiin myös, täyttääkö museo edelleen vastuumuseoksi nimeämisen edellytykset ja onko museo huolehtinut vastuumuseolle säädettyistä tehtävistä.

Museoiden valtionosuus muodostuisi perusrahoituksesta sekä tehtäväkohtaisesta rahoituksesta alueellisille ja valtakunnallisille vastuumuseoille. Museoiden perusrahoituksen valtionosuusprosentti olisi 37. Alueellisten vastuumuseoiden tehtäväkohtaisesti määräytyvän henkilötyövuosien osan valtionosuusprosentti olisi 85. Valtakunnallisten vastuumuseoiden tehtäväkohtainen rahoitus myönnettäisiin valtionosuuden harkinnanvaraisena euromääräisenä korotuksena.

Valtionosuuden myöntäminen perustuisi esittävän taiteen toimintayksiköillä kolme- tai kuusi-vuotiseen ja museoilla kolmivuotiseen rahoitussuunnitelmaan, josta poikettaisiin vain tietyillä laissa säädetyillä perusteilla.

Lait on tarkoitettu tulemaan voimaan 1 päivänä tammikuuta 2020. Siirtymäsäännöksillä on pyritty porrastamaan uudistuksen vaikutuksia pidemmälle aikavälille sellaisissa tapauksissa, joissa uudistus aiheuttaisi olennaisia muutoksia toimintayksikön valtionosuuden määrään.

SISÄLLYS

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ.....	13
SISÄLLYS.....	15
YLEISPERUSTELUT	17
1 NYKYTILA.....	17
1.1 Lainsäädäntö ja käytäntö.....	17
Yleistä	17
Teatteri- ja orkesterilaki	18
Museolaki ja valtioneuvoston asetus museoista.....	22
Laki opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta (1705/2009)	26
1.2 Kansainvälinen kehitys ja muiden Pohjoismaiden lainsäädäntö.....	27
1.3 Nykytilan arviointi	28
2 ESITYKSEN TAVOITTEET JA KESKEISET EHDOTUKSET	30
2.1 Tavoitteet	30
2.2 Toteuttamisvaihtoehdot.....	31
2.3 Keskeiset ehdotukset.....	31
3 ESITYKSEN VAIKUTUKSET.....	34
3.1 Taloudelliset vaikutukset	34
Vaikutukset valtiontalouteen.....	34
Vaikutukset kuntien ja muiden valtionosuuden saajien talouteen	35
3.2 Vaikutukset viranomaisten toimintaan.....	38
3.3 Ympäristövaikutukset	39
3.4 Yhteiskunnalliset vaikutukset	39
3.5 Uudistuksen vaikutusten seuranta.....	40
4 ASIAN VALMISTELU.....	40
YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT.....	42
1 LAKIEHDOTUSTEN PERUSTELUT.....	42
1.1 Laki esittävän taiteen edistämisestä	42
Lain nimike	42
1 luku Yleiset säännökset	42
2 luku Valtionosuuden myöntäminen	44
3 luku Voimaantulo	49
1.2 Museolaki.....	50
1 luku Yleiset säännökset	50
2 luku Valtionosuus ammatillisten museoiden käyttökustannuksiin	52
3 luku Vastuumuseot	54
4 luku Erinäisiä säännöksiä	58
5 luku Voimaantulo	61
1.3 Laki opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain muuttamisesta	62
2 TARKEMMAT SÄÄNNÖKSET JA MÄÄRÄYKSET	68
3 VOIMAANTULO.....	68
4 SUHDE PERUSTUSLAKIIN JA SÄÄTÄMISJÄRJESTYS	69

LAKIEHDOTUKSET	71
Laki esittävän taiteen edistämisestä	71
Museolaki.....	74
Laki opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain muuttamisesta	79
LIITE	83
Opetus- ja kulttuuriministeriön asetus esittävän taiteen valtionosuuden laskentaperusteista	83
LAGFÖRSLAG	84
Lag om främjande av utövande konst	84
Museilag.....	87
Lag om ändring av lagen om finansiering av undervisnings- och kulturverksamhet.....	92
BILAGA	96
Undervisnings- och kulturministeriets förordning om grunderna för beräkning av statsandelen för enheter för utövande konst.....	96

YLEISPERUSTELUT

1 Nykytila

1.1 Lainsäädäntö ja käytäntö

Yleistä

Valtion osallistuu taiteen ja kulttuurin rahoitukseen neljän eri rahoitusmuodon kautta. Ensimmäinen valtio järjestää itse omana toimintana eräitä kulttuuripalveluita. Kansallismuseo ja eräät muut museot toimivat osana Museovirastoa, joka on opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalaan kuuluva valtion virasto. Ennen vuoden 2014 alussa toteutettua säätiöittämistä myös Valtion taidemuseo eli nykyinen Kansalliskallio toimi valtion viraston muodossa. Valtion virastojen menot budjetoidaan valtion talousarviossa toimintamenoina.

Toiseksi valtio osallistuu yleisten kirjastojen ja kuntien yleiseen kulttuuritoiminnan käyttökustannuksiin osana kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain mukaista valtionosuutta. Peruspalvelujen valtionosuus on laskennallinen, ja se perustuu kunnan asukkaiden palvelutarpeeseen ja olosuhdetekijöihin. Järjestelmän laskennallisuudesta johtuen kunnalle myönnetty valtionosuuden suuruuteen ei vaikuta se, miten kunta palvelutoimintansa järjestää ja miten paljon rahaa se niihin käyttää.

Kolmanneksi valtio osallistuu museoiden sekä teattereiden ja orkesterien käyttökustannusten rahoittamiseen valtionosuudella. Museoiden, teattereiden ja orkesterien valtionosuusjärjestelmää tarkastellaan yksityiskohtaisesti jäljempänä.

Neljänneksi valtio rahoittaa taidetta ja kulttuuria harkinnanvaraisilla valtionavustuksilla. Avustusten myöntämisessä noudetaan valtionavustuslaissa säädettyjä perusteita ja menettelyjä. Valtionavustuksia taiteen ja kulttuurin edistämiseen myönnetään opetus- ja kulttuuriministeriöstä, Taiteen edistämiskeskuksesta ja Museovirastosta. Harkinnanvaraisia valtionavustuksia myönnetään yleisavustuksina saajan toimintaan yleisesti tai tiettyyn osaan sen toiminnasta taikka erityisavustuksina, joita ovat investointiavustukset, hankeavustukset ja apurahat. Yleisavustuksia myönnetään muun muassa eräille kansallisille kulttuurilaitoksille, toimialan järjestöille sekä niin sanotuille vapaan kentän toimijoille, jotka eivät kuulu valtionosuusjärjestelmän piiriin. Valtionavustuksia käytetään joissakin tapauksissa myös valtionosuuden ohella täydentämään valtionosuutta saavan laitoksen rahoitusta.

Valtionosuudella on lähtökohtaisesti tarkoitettu valtion ja kuntien väliseen kustannustenjakoon säädettyä järjestelmää, jolla on tasattu kuntien tulopohjan, kustannusrakenteen ja palvelutarpeen eroja. Valtionosuutta myönnetään kuitenkin eräissä tapauksissa myös muille tahoille, jotka tuottavat valtionosuusjärjestelmän piiriin kuuluvia palveluita. Rahallisesti merkittävin osa valtionosuusjärjestelmää on kuntien peruspalvelujen valtionosuus, joka nykyisin sisältää valtionosuuden sosiaali- ja terveydenhuollon, varhaiskasvatuksen, esi- ja perusopetuksen, yleisten kirjastojen, yleisen kulttuuritoimen ja taiteen perusopetuksen käyttökustannusten rahoitukseen.

Museotoiminta otettiin valtionosuuden piiriin joulukuun alussa 1989 voimaan tulleella lailla museoiden valtionosuuksista ja -avustuksista annetulla lailla (1146/1988). Ennen sitä valtion rahoitus museotoimintaan perustui harkinnanvaraisiin valtionavustuksiin. Valtionosuus perus-

tui todellisiin toteutuneisiin käyttömenoihin ja valtionosuusprosentti määräytyi kunnan kanto-kykyluokan mukaan. Vuoden 1993 alussa tuli voimaan kuntien valtionosuusjärjestelmän uudistus, jossa järjestelmä muutettiin laskennallisiin perusteisiin perustuvaksi. Uudistuksen yhteydessä teatterit ja orkesterit otettiin valtionosuusjärjestelmän piiriin. Aiemmin valtio oli osallistunut niiden toiminnan rahoitukseen harkinnanvaraisilla valtionavustuksilla. Uudistuksen myötä museoiden sekä teattereiden ja orkesterien valtionosuusjärjestelmän laskennallisiksi perusteiksi tulivat saajalle valtionosuuden perusteeksi vahvistettu laskennallinen henkilötyövuosien määrä ja laskennallinen yksikköhinta. Uudistuksen yhteydessä säädettiin museolaki (729/1992) sekä teatteri- ja orkesterilaki (730/1992), jotka ovat edelleen muutettuina voimassa.

Museoiden, teattereiden ja orkestereiden valtionosuusjärjestelmä on siis laskennallinen ja perustuu henkilötyövuosiin, laskennalliseen yksikköhintaan sekä valtionosuusprosenttiin. Henkilötyövuotta kohden vahvistettava yksikköhinta lasketaan laitosten toteutuneiden kustannusten perusteella. Kustannuspohja tarkistetaan vuosittain. Osana valtiontalouden säästötoimia toteutettuja valtionosuuksien leikkauksia ja indeksikorotuksia vastaavia leikkauksia on kuitenkin toteutettu säättämällä euromääräisistä vähennyksistä yksikköhintoihin.

Museoiden, teattereiden ja orkestereiden valtionosuuksista noin puolet rahoitetaan veikkausvoittovaroista. Näihin valtionosuuksiin ei sovelleta valtion ja kuntien kustannusjaontarkistusta.

Valtionosuuden saamisen edellytyksistä säädetään museolaissa (730/1992) ja teatteri- ja orkesterilaissa (729/1992). Rahoituksen perusteista ja rahoitukseen liittyvistä menettelyistä säädetään opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetussa laissa (1705/2009).

Valtionosuusjärjestelmä on olennainen osa taide- ja kulttuuripolitiikan ohjausjärjestelmää. Valtionosuuksilla turvataan valtakunnallista palveluiden saatavuutta sekä ammatillisen ja monipuolisen toiminnan edellytyksiä. Vuonna 2018 valtionosuudet teattereille, orkestereille ja museoille ovat yhteensä 104,5 miljoonaa euroa. Teatterit saavat valtionosuuksia yhteensä 52,5 miljoonaa euroa, orkesterit 18,6 miljoonaa euroa ja museot 33,6 miljoonaa euroa.

Teatteri- ja orkesterilaki

Teatteri- ja orkesterilakia sovelletaan teattereiden ja orkestereiden käyttökustannuksiin myönnettävään valtionosuuteen. Teattereiksi on katsottu myös tanssiteatterit. Lain 1 §:ään vuonna 2014 lisätyn 2 momentin mukaan lain teattereita koskevia säännöksiä sovelletaan myös sirkuksiin.

Edellytyksistä valtionosuuden saamiselle säädetään teatteri- ja orkesterilain 2 §:ssä. Pykälän 1 kohdan mukaan valtionosuuden saamisen edellytyksenä on, että teatterin tai orkesterin omistaa kunta tai kuntayhtymä taikka yksityinen yhteisö tai säätiö, jonka sääntömääräisiin tehtäviin kuuluu teatteri- tai orkesteritoiminnan harjoittaminen taikka teatterin tai orkesterin ylläpitäminen. Tehtävien tulee sisältyä ylläpitävän yhteisön tai säätiön sääntöihin tai osakeyhtiön yhtiöjärjestykseen. Kunnallisten toimijoiden osalta sääntömääräisyys toteutuu teatteri- tai orkesteritoimea koskevien kunnallisten sääntöjen kautta.

Pykälän 2 kohdan mukaan edellytyksenä on, että teatteri tai orkesteri harjoittaa vakinaista ja ammatillista esitystoimintaa. Esitystoiminta katsotaan vakinaiseksi, jos teatteri tai orkesteri on

toiminut useamman vuoden säännöllisesti ja jos sillä on riittävä rahoituspohja. Kesäteatteri- tai pikkujoulutoiminnan tai muun sesonkeihin perustuvan esitystoiminnan ei katsota täyttävän vakinaisuuden käsitettä. Ammatillisuudella tarkoitetaan sitä, että teatterilla tai orkesterilla on teatteri- tai musiikkialan ammatillisen koulutuksen saanutta henkilöstöä, ja henkilöstö saa toiminnasta toimeentulonsa ja henkilöstöpolitiikassa otetaan huomioon työnantajavelvoitteet ja virka- ja työehtosopimukset.

Pykälän 3 kohdan mukaan edellytyksenä on, että teatterilla tai orkesterilla on vähintään yksi päätoiminen työntekijä ja taiteellisesta toiminnasta vastaavana työntekijänä alan koulutuksen tai riittävän perehtyneisyyden omaava henkilö. Riittävä perehtyneisyys edellyttää alan työkokemusta. Taiteellisesta toiminnasta vastaava henkilö voi olla myös sivutoiminen.

Pykälän 4 kohdan mukaan edellytyksenä on, että teatterin tai orkesterin toiminnalle on taloudelliset edellytykset, mutta teatteria tai orkesteria ei kuitenkaan ylläpidetä taloudellisen voiton tavoittelemiseksi. Teatterin tai orkesterin perusrahoituksen on oltava turvattu pitkällä tähtäimellä. Tavoitteena on, että teatterit ja orkesterit pyrkivät toiminnassaan kokonaistaloudellisesti kannattavaan toimintaan. Yksityisen ylläpitäjän säännöistä tai yhtiöjärjestyksestä on käytävä ilmi, että toiminnan tarkoitus on muu kuin voiton tavoittelu.

Pykälän 5 kohdan mukaan edellytyksenä on, että teatterilla tai orkesterilla on toiminta- ja taloussuunnitelma. Teatterin tai orkesterin toiminnan tulee olla sekä hallinnollisesti että taloudellisesti järjestetty niin, että se mahdollistaa toiminnan pitkäjänteisen suunnittelun. Toiminnasta aiheutuvat kustannukset on kyettävä esittämään eriteltynä ylläpitäjän muusta toiminnasta aiheutuvista kustannuksista. Kuntien ylläpitämiltä teattereilta tai orkestereilta ei edellytetä erillistä toiminta- ja taloussuunnitelmaa, jos kunnan muista suunnitelmista käy ilmi laissa edellytetyt tiedot.

Pykälän 6 kohdan mukaan edellytetään, että teatterin tai orkesterin palveluiden tuottaminen on tarpeellista. Tarpeellisuutta harkittaessa on aina lähtökohtana toiminnan laatu ja taiteelliset näkökohdat. Teatteri- ja orkesteritoiminnan tarpeellisuutta tarkastellaan myös suhteessa asianomaisen paikkakunnan tai alueen kysyntään ja -tarjontaan. Tarpeellisuutta harkitaan lisäksi valtakunnallisen kokonaisuuden kannalta.

Teatteri- ja orkesterilain 3 §:n 1 kohdan mukaan valtionosuuteen oikeutettuja teattereita ja orkestereita ovat opetus- ja kulttuuriministeriön valtion talousarvion rajoissa teatterin ja orkesterin valtionosuuteen oikeutetuiksi hyväksymät teatterit ja orkesterit. Pykälän 2 kohdan mukaan valtionosuuteen ovat oikeutettuja suoraan lain nojalla Svenska Teatern i Helsingfors ja Tampereen Työväen Teatteri.

Vuonna 2007 lakiin lisättiin 1 a pykälä, jossa määritellään teatteri- ja orkesteritoimintaan myönnettävän valtionosuuden tavoitteet. Pykälän mukaan valtionosuuden tavoitteena on taiteellisista lähtökohdista tuottaa teatteri- ja orkesteripalveluita ja edistää niiden alueellista saatavuutta sekä saavutettavuutta eri väestöryhmille.

Teatteri- ja orkesterilain tullessa voimaan valtionosuuden piiriin hyväksyttiin lähes kaikki 1960—1970-luvuilla perustetut ammattiteatterit ja orkesterit, 24 orkesteria ja 53 teatteria. Teattereiksi katsottiin myös tanssiteatterit. Sen sijaan esimerkiksi 1990-luvun alkupuoliskolla perustetut teatterit ja orkesterit jäivät valtionosuuden ulkopuolelle. Vuoden 1993 jälkeen on hyväksytty valtionosuuden piiriin yhdeksän uutta teatteria, joista viimeisin vuonna 2013. Li-

säksi kaksi teatteria on poistunut valtionosuuden piiristä ja kolme yhdistynyt muihin jo valtionosuuden piirissä olevaan teatteriin. Samana ajanjaksona on hyväksytty viisi uutta orkesteria valtionosuuden piiriin, joista viimeisin vuonna 2011. Lisäksi kaksi valtionosuuden piirissä olutta orkesteria on yhdistynyt yhdeksi orkesteriksi.

Tällä hetkellä valtionosuuden piirissä on kaikkiaan 57 teatteria ja 28 orkesteria. Teattereista 11 on tanssiteattereita. Lain piirissä ei ole toistaiseksi yhtään sirkusta. Teatteri- ja orkesteriverkosto kattaa koko maan ja tavoitteena on, että taide- ja kulttuuripalvelut ovat kaikkien saavutettavissa asuinpaikasta ja varallisuudesta riippumatta. Koska valtion talousarviossa oleva henkilötyövuosimäärä niin teattereille kuin orkestereille on jäänyt merkittävästi jälkeen ministeriölle ilmoitettujen henkilötyövuosien määrästä, ei useampia teattereita tai orkestereita ole otettu lain piiriin.

Päättyessään teatteri- ja orkesterilain 3 §:n nojalla teatterin hyväksymisestä valtionosuuteen oikeutetuksi ministeriö selvittää täyttääkö lain piiriin hakijan toiminta, henkilöstö ja talous teatteri- ja orkesterilain 2 §:ssä säädetyt edellytykset. Hakijan toiminnan taiteellisesta osuudesta ministeriö on pyytänyt lausunnon valtion näyttämö-, tanssitaide- tai säveltoimikunnalta. Vaikka hakija täyttäisi 2 §:ssä säädetyt edellytykset, ministeriö voi päättää lain 3 §:n perusteella olla hyväksymättä teatteria tai orkesteria valtionosuuteen oikeutetuksi valtion talousarviosta johdettavista syistä.

Harkitessaan hakijan hyväksymisestä valtionosuuteen oikeutetuksi ministeriö tarkastelee hakijan toimintaa myös siitä lähtökohdasta, miten se täyttää 1 a § pykälässä säädetyt tavoitteet. Tavoitteena on, että teatteritoiminnan laatuun panostetaan muun muassa kehittämällä kansallista näyttämötaidetta, suomalaista teatteri-ilmaisua ja kotimaista näytelmäkirjallisuutta. Tanssitaiteessa toiminnan tulisi olla sellaista, että se edistää tanssitaiteen laatua kehittämällä muun muassa koreografista osaamista ja tanssin erilaisia taiteellisia sovelluksia. Orkesteritoiminnan laatua tulisi edistää muun muassa musiikkiperintöä vaalimalla ja kotimaista säveltaidetta ja yleistä säveltaiteen tuntemusta kehittämällä.

Lisäksi 1 a §:n perusteluissa todetaan, että teatteri- ja orkesteripalveluita tulisi olla saatavilla asuinpaikasta riippumatta. Alueellisella saatavuudella tarkoitetaan, että palveluita on saatavissa koko maassa. Sana alueellisuus ei viittaa tässä kohdassa niin sanottuun alueteatteri- tai alueorkesteritoimintaan, vaan se liittyy palveluiden valtakunnalliseen kattavuuteen. Lisäksi palveluiden tulisi olla eri väestöryhmien saavutettavissa esimerkiksi varallisuudesta, kulttuurisesta taustasta tai muusta henkilökohtaisesta ominaisuudesta riippumatta. Teattereiden ja orkestereiden tulisi tarjota eri yleisöryhmille monipuolista ja laadukasta ohjelmistoa, mikä vahvistaisi moniarvoisuutta. Teattereiden ja orkestereiden tulisi ottaa toiminnassaan huomioon myös yleisökasvatustyö ja niin sanottu taiteen soveltava käyttö, jolla tarkoitetaan taiteen menetelmien käyttämistä myös muussa kuin taiteen perinteisessä tuotannossa. (HE 45/2007 vp)

Teatteri- ja orkesterilain 4 §:n mukaan opetus- ja kulttuuriministeriö päättää valtion talousarvion rajoissa teatterin ja orkesterin valtionosuuden laskennallisena perusteena käytettävästä henkilötyövuosien määrästä. Tiedot laitosten laskennallisten henkilötyövuosimäärien laskemiseksi saadaan Opetushallituksen tekemällä käyttökustannuksia ja suoritteita koskevalla kyselyllä vuosittain. Teatterit ja orkesterit ilmoittavat kirjanpidon mukaiset museo-, teatteri- ja orkesteritoiminnan valtionosuuspohjaan kuuluvat menot, joita ovat toimintamenot, kiinteistömenot sekä pienet investoinnit.

Muun kuin vakinaisen, päätoimisen henkilökunnan henkilötyövuosien määrä saadaan jakamalla palkkojen ja palkkioiden summa vakinaisen, päätoimisen henkilökunnan keskipalkalla. Toteutuneiden henkilötyövuosien määrä saadaan lisäämällä edellä saatu muun henkilökunnan henkilötyövuosien määrä ilmoitettuun vakinaisen henkilökunnan henkilötyövuosien määrään.

Kun teatteri- ja orkesterilaki tuli voimaan vuonna 1993, teattereiden ja orkestereiden todellinen henkilötyövuosimäärä oli pienempi kuin valtion talousarviossa oleva henkilötyövuosikiintiö. Teattereilla laskennan perusteena käytetty henkilötyövuosimäärä perustui arvioon vuosien 1990—1991 toteutuneista henkilötyövuosista. Jo heti seuraavana vuonna talousarviossa olevien henkilötyövuosien määrä oli pienempi kuin teattereiden ilmoittamat todelliset henkilötyövuodet. Vuonna 1997 orkestereiden toteutunut henkilötyövuosien määrä ylitti valtion talousarvion mukaisesti käytettävissä olevan laskennallisen henkilötyövuosien määrän. Tästä lähtien toteutuneiden ja laskennallisten henkilötyövuosien välinen erotus on vuosi vuodelta kasvanut. Teattereiden ja orkestereiden ilmoittama toteutunut henkilötyövuosimäärä oli vuoden 2018 valtionosuutta varten vuodelta 2016 kerättyjen tietojen mukaan teattereilla 197 ja orkestereilla 141 henkilötyövuotta suurempi kuin valtion talousarviossa käytettävissä oleva määrä. Tästä johtuen ministeriö käyttää harkintaa vahvistaessaan valtionosuuden perusteena olevaa henkilötyövuosien määrää yksittäiselle teatterille ja orkesterille. Siten valtionosuusjärjestelmässä yhdistyvät sekä lakisääteisyys että harkinta. Valtionosuus ei automaattisesti kasva laitoksen toteutuneen henkilötyövuosimäärän kasvaessa. Valtionosuuden perusteena olevaa henkilötyövuosien määrää voidaan laitoksilta myös vähentää.

Teattereiden henkilötyövuodet jaetaan käyttäen vuodesta 2000 käytössä ollutta jakomenettelyä. Siinä otetaan huomioon teatterin kolmen viimeisen vuoden toiminnan määrä painottaen kuitenkin viimeistä vuotta. Valtion talousarviossa olevien ja teattereiden ministeriölle ilmoittamien laskennallisten henkilötyövuosien ns. vajeen kattamiseksi vähennetään vuodesta riippuen jokaiselta teatterilta tietty määrä henkilötyövuosia. Vastaavalla tavalla rajoitetaan vuosittain teatterikohtaisen henkilötyövuosimäärän kasvua käytettävissä olevasta henkilötyövuosimäärästä riippuen. Jakomenettelyn pääperiaatteet otettiin käyttöön vuonna 2000, mutta sen yksityiskohdat vaihtelevat vuosittain edellä todetulla tavalla. Tämä johtuu siitä, että kysymyksessä on rahoitusjärjestelmä, jossa joudutaan ottamaan vuosittain huomioon kaikkien teattereiden toiminnan menot, teattereiden ministeriölle ilmoittama kokonaishenkilötyövuosimäärä ja teattereiden käyttökustannuksiin käytettävissä oleva valtion rahoitus. Näin ollen ministeriön yksittäiselle teatterille osoittama henkilötyövuosimäärä ei välttämättä vastaa teatterin ministeriölle ilmoittamia laskennallisia henkilötyövuosia. Näistä syistä teatterikohtainen henkilötyövuosimäärä voi myös vaihdella vuosittain, vaikka yksittäisen teatterin toiminnassa ei tapahtuisikaan olennaista muutosta.

Opetus- ja kulttuuriministeriö on myös orkestereiden henkilötyövuosista päättäessään tarkastellut toteutuneiden henkilötyövuosien määrää pidemmällä aikavälillä, jotta yksittäiset poikkeavat vuodet eivät vaikuttaisi päätöksiin. Päätöksenteon tukena ei ole kuitenkaan käytetty vastaavaa laskennallista kaavaa kuin teattereiden kohdalla. Mikäli henkilötyövuosia on vapautunut, niitä on suunnattu orkestereille, joilla toteutuneiden ja laskennallisten henkilötyövuosien erotus on suurin. Joinain vuosina henkilötyövuosia on myös kohdennettu uudelleen siirtämällä henkilötyövuosia orkesterilta toiselle.

Teatteri- ja orkesterilain 5 §:n mukaan Svenska Teatern i Helsingfors –nimisen teatterin ja Tampereen Työväen Teatterin valtionosuusprosentti on 60. Muilla teattereilla ja orkestereilla valtionosuusprosentti on opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain 22 §:n 1 mo-

mentin mukaan 37. Hallituksen esityksen perusteluissa näiden teatterin poikkeavaa valtionosuusprosenttia perusteltiin sillä, että merkitykseltään valtakunnallisiksi katsottaviin teattereihin ei katsottu tarkoituksenmukaiseksi soveltaa silloista kuntien kantokykyluokitusta. Sen vuoksi hallituksen esityksessä esitettiin näille teattereille valtionosuusprosentiksi 50. (HE 215/1991 vp)

Eduskuntakäsittelyssä kyseisten teattereiden valtionosuusprosentiksi muutettiin 60. Hallintovaliokunta perusteli muutosta seuraavasti: ”Valtio on sitoutunut sopimuksella osallistumaan Tampereen Työväen Teatterin toiminnasta aiheutuviin käyttökustannuksiin valtionavustuksella, jonka suuruus on 45 prosenttia. Valtionosuusuudistuksen tullessa voimaan laskentapohja kuitenkin muuttuu siten, että hallituksen esittämä 50 prosenttia käyttökustannuksista pienentää Tampereen Työväen Teatterin valtionosuutta valiokunnan saamien laskelmien mukaan lähes 3,3 miljoonalla markalla. Myös Svenska Teaternin taloudellinen asema on vaikea. Valiokunta toteaa, että molemmat teatterit ovat maamme kulttuurille tärkeitä ja perinteikkäitä korkeatasoisia laitoksia. Jotta Tampereen Työväen Teatterin ja Svenska Teaternin toiminta voitaisiin turvata, valiokunta ehdottaa valtionosuusprosentin nostamista 60 prosenttiin.” (HaVM 6/1992 vp)

Valtionosuuksien lisäksi teattereille ja orkestereille voidaan osittaa valtakunnallisesti ja alueellisesti merkittävään toimintaan sekä kehittämistoimintaan harkinnanvaraista lisäavustusta teatteri- ja orkesterilain 6 a §:n nojalla. Määräraha on tarkoitettu sellaisen toiminnan tukemiseen, jossa kustannukset ovat normaalia korkeammat. Lähtökohtaisesti lisärahalla on pyritty tasamaan kustannus- ja tulorakenteen eroja. Harkinnanvaraista lisärahaa alue-, tanssi-, ja lastenteatteritoimintaan, ruotsinkieliseen teatteritoimintaan sekä kiertuetoimintaan osoitettiin vuodelle 2018 yhteensä 3 220 000 euroa. Orkestereille myönnettiin harkinnanvaraista avustusta orkestereiden valtakunnalliseen ja alueelliseen toimintaan sekä kehittämishankkeisiin 668 000 euroa.

Valtakunnallisesti tai alueellisesti merkittäväksi teatteriksi on katsottu alueteatteri-, lastenteatteri- ja tanssiteatteritoiminta. Myös kiertuetoiminnan ja ruotsinkielisen teatteritoiminnan on katsottu olevan valtakunnallisesti merkittävää teatteritoimintaa. Määräraha on kohdennettu näihin toimintoihin palveluiden alueellisen tasa-arvon turvaamiseksi ja muun muassa lastenteatteritoimintaan siksi, että kustannukset ovat yhtäläiset aikuisille suunnatun esitystoiminnan kanssa, mutta tulot jäävät alhaisten lippuhintojen vuoksi huomattavasti pienemmiksi. Harkinnanvaraista tukea saavilla teattereilla valtion rahoituksen osuus on täten yhteensä suurempi kuin 37%.

Teatteri- ja orkesterilain 7 §:ssä säädetään, että lain täytäntöönpanosta annetaan tarkempia säännöksiä tarvittaessa asetuksella. Pykälässä tarkoitettua asetusta ei ole kuitenkaan annettu.

Museolaki ja valtioneuvoston asetukset museoista

Museotoiminnan tavoitteista säädetään museolain 1 §:ssä. Pykälän mukaan museotoiminnan tavoitteena on ylläpitää ja vahvistaa väestön ymmärrystä kulttuuristaan, historiastaan ja ympäristöstään. Museoiden tulee edistää kulttuuri- ja luonnonperintöä koskevan tiedon saatavuutta tallentamalla ja säilyttämällä aineellista ja visuaalista kulttuuriperintöä tuleville sukupolville, harjoittamalla siihen liittyvää tutkimusta, opetusta ja tiedonvälitystä sekä näyttely- ja julkaisu-toimintaa.

Museotoimintaan myönnettävän valtionosuuden edellytyksistä säädetään museolain 2 §:ssä. Pykälän 1 momentin 1 kohdan mukaan edellytetään, että museon omistaa kunta tai kuntayhtymä taikka yksityinen yhteisö tai säätiö, jonka sääntömääräisiin tehtäviin kuuluu museotoiminnan harjoittaminen tai museon ylläpitäminen. Yksityisten yhteisöjen ja säätiöiden osalta museotoiminnan harjoittaminen tai museon ylläpitäminen on kirjattava ylläpitävän yhteisön tai säätiön sääntöihin. Kunnallisten museoiden osalta sääntömääräisyys toteutuu museotoimea koskevien kunnallisten sääntöjen kautta.

Momentin 2 kohdan mukaan edellytyksenä on, että museon toiminnalle on taloudelliset edellytykset, mutta että museota ei kuitenkaan ylläpidetä taloudellisen voiton tavoittelemiseksi. Museon perusrahoituksen on oltava turvattu pitkällä tähtäimellä. Yksityisen museon säännöistä tai yhtiöjärjestyksestä on käytävä ilmi, että toiminnan tarkoitus on muu kuin voiton tavoittelu.

Momentin 3 kohdan mukaan museolla tulee olla sen toimintaa ohjaavat säännöt, joissa museon toimiala on määritelty sen mukaan kuin valtioneuvoston asetuksella säädetään. Museoista annetun valtioneuvoston asetuksen mukaan museon toimialan määrittelyssä sekä tallennus-, tutkimus- ja dokumentointitoiminnassa on otettu huomioon ainakin museon aihepiiri ja maantieteellinen alue.

Momentin 4 kohdan mukaan edellytetään, että museon kokoelmien säilyminen museokokoelmina on turvattu myös museon lopettaessa toimintansa. Museota ylläpitävän yksityisen yhteisön ja säätiön säännöissä tulee yhteisön tai säätiön purkautumista tai toiminnan lopettamista koskeva määräys olla muotoiltu niin, että museokokoelmat säilyvät näissäkin tapauksissa museokokoelmina. Kunnallisilta museoilta edellytetään, että vastaava kokoelmien säilymisen turvaava pykälä sisällytetään museon toimintaa ohjaaviin sääntöihin.

Momentin 5 kohdan mukaan museolla tulee olla toiminnasta vastaava päätoiminen museonjohtaja ja riittävä määrä museoalan koulutuksen saanutta henkilöstöä. Pykälän 2 momentin mukaan museoalan koulutuksen saaneen henkilöstön vähimmäismäärästä ja kelpoisuusvaatimuksista säädetään valtioneuvoston asetuksella. Museoista annetun valtioneuvoston asetuksen mukaan museolla on museonjohtaja ja ainakin yksi muu päätoiminen työntekijä, joista toisella tulee olla ylempi korkeakoulututkinto ja toisella korkeakoulututkinto, ammatillisen korkeasteen tutkinto tai sitä vastaava aikaisempi opistoasteen tutkinto. Lisäksi molemmilta vaaditaan perehtyneisyyttä museon edustamaan toimialaan sekä museologian perusopintoja tai museoalan työkokemusta. Erityisestä syystä museonjohtajana voi toimia henkilö, jolla on edellä tarkoitettu tutkinto ja perehtyneisyys museon edustamaan toimialaan, mutta joka ei ole suorittanut museologian perusopintoja tai jolla ei ole vähintään vuoden työkokemusta museoalan asiantuntijatehtävässä. Tällöin museolla tulee olla vähintään kaksi muuta päätoimista työntekijää, jotka ovat suorittaneet museologian perusopinnot tai joilla on vähintään vuosi työkokemusta museoalan asiantuntijatehtävässä.

Momentin 6 kohdan mukaan edellytetään, että museon näyttely-, työ- ja yleisötilat sekä kokoelmien hoitoon ja säilytykseen tarkoitetut tilat ovat tarkoituksenmukaisia. Tiloille ei ole asetettu minimivaatimuksia esimerkiksi neliömäärän suhteen. Täsmällisiä tasovaatimuksia myöskään kokoelmien hoitoon ja säilytykseen tarkoitetuille tiloille ei ole asetettu, mutta niiden tulee olla tarkoitukseen soveltuvat.

Momentin 7 kohdan mukaan edellytyksenä on, että museon toiminta on ympärivuotista ja sen kokoelmat ovat museon käyttäjien tavoitettavissa. Museon tulee periaatteessa olla yleisön ja tutkijoiden saavutettavissa ympäri vuoden. Museolla tulee olla viikoittainen säännöllinen avoinnaoloaika. Niiden museoiden, joiden perusnäyttely on yleisölle säännöllisesti avoinna vain kesäkaudella, tulee kesäkauden ulkopuolella järjestää yleisölle suunnattua museotoimintaa muulla tavoin.

Momentin 8 kohdan mukaan museolla tulee olla toiminta- ja taloussuunnitelma sekä muut toimintaa ohjaavat suunnitelmat siten kuin valtioneuvoston asetuksella säädetään. Museoista annetun valtioneuvoston asetuksen mukaan museolla on oltava pitkän tähtäimen toiminta- ja taloussuunnitelma, joka sisältää rahoitussuunnitelmien lisäksi suunnitelmat museon tavoitteista ja painopisteistä sekä siitä, kuinka tutkimus ja konservointi sekä kokoelmien esittäminen, tallennus, kartuttaminen ja säilyttäminen on museossa järjestetty.

Museolain 3 §:n 1 momentin mukaan opetus- ja kulttuuriministeriö päättää museon hyväksymisestä valtionosuuteen oikeutetuksi valtion talousarvion rajoissa. Vastaavasti ministeriö päättää 4 §:n mukaan myös museon valtionosuuden perusteena käytettävistä henkilötyövuosien määrästä valtion talousarvion rajoissa. Ministeriö pyytää valtionosuuden piiriin pyrkivien uusien museoiden hakemuksista lausunnon Museovirastolta. Museovirasto arvioi täyttääkö haki- ja museolain asettamat edellytykset. Ministeriö päättää museon hyväksymisestä valtionosuuden piirin valtion talousarvion rajoissa. Valtionosuuden edellytykset täytettäviä uusia museoita voidaan siis hyväksyä valtionosuuden piiriin vain rajoitetusti eikä myöskään henkilötyövuosia voida välttämättä vahvistaa täysimääräisesti toteutuneiden henkilötyövuosien mukaisena.

Valtionosuuden piirissä on tällä hetkellä 124 museota.

Museolain 3 §:n 2 momentin mukaan opetus- ja kulttuuriministeriön nimeämille valtakunnallisille erikoismuseoille, maakuntamuseoille ja aluetaidemuseoille myönnetään niiden valtakunnallisten tai alueellisten tehtävien vuoksi valtionosuus 10 prosenttiyksikköä korkeampana kuin opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetussa laissa säädetään. Maakuntamuseoiden tehtävistä säädetään museoista annetun valtioneuvoston asetuksen 3 §:ssä ja valtakunnallisten erikoismuseoiden tehtävistä asetuksen 4 §:ssä. Maakuntamuseon ja aluetaidemuseon tehtävänä on edistää museotoimintaa, kulttuuriympäristön säilymistä sekä visuaalista kulttuuria toiminta-alueellaan, huolehtia alueensa museotoiminnan keskinäisestä yhteistyöstä ja kulttuuriperintöön ja taiteeseen liittyvän tiedon saatavuudesta, antaa asiantuntija-apua toimialaansa liittyvissä kysymyksissä, huolehtia niistä valtiolle kuuluvista tehtävistä, joista on Museoviraston kanssa erikseen sovittu, sekä suorittaa opetus- ja kulttuuriministeriön antamat muut tehtävät. Valtakunnallisen erikoismuseon tehtävänä on edistää erikoismuseotoimintaa erikoisalallaan, huolehtia samaa erikoisalaa edustavien museoiden keskinäisestä yhteistyöstä ja erikoisalansa museokokoelmiin liittyvän tiedon saatavuudesta, antaa asiantuntija-apua toimialaansa liittyvissä kysymyksissä, sekä suorittaa muut opetusministeriön antamat tehtävät.

Museolakiin on lailla 138/2015 lisätty uusi 3 a §, jonka 1 momentissa säädetään valtakunnalliseksi erikoismuseoksi nimeämisen edellytyksistä. Ensimmäisenä edellytyksenä on, että museo edustaa valtakunnallisesti merkittävää toimialaa. Toimialueen tulee olla riittävän laaja, mutta se ei saa olla merkittävästi päällekkäinen muiden museoiden kanssa. Toimialan tulee myös olla myös yhteiskunnallisesti merkittävä ja museon tulee pyrkiä toiminnassaan ainutlaatuisuuteen. Toiseksi edellytetään, että museo on toimialan kannalta tarpeellinen. Tarpeellisuudella tarkoitetaan sitä, että museolla on toimialansa valtakunnallinen asiantuntemus. Museo toimii

aktiivisessa yhteistyössä museokentän ja toimialansa sidosryhmien kanssa, ja sen palveluille olisi ilmeistä kysyntää ja asiakkaita. Tarpeellisuutta arvioitaessa otetaan huomioon museon toiminnan valtakunnallisuus, yhteistyö ja sidosryhmät, yleisötyö ja asiantuntijuus. Kolmantena edellytyksenä on, että museolla on omalla toimialallaan valtakunnallisesti merkittävä kokoelma. Kokoelmaa voi kuvata merkittävyydeltään museon toimialueen kansalliskokoelmaksi. Museon kokoelman tulee sisältää suomalaisen kulttuuriperinnön näkökulmasta runsaasti korvaamattoman arvokasta aineistoa, jota muilla museoilla ei ole. Kokoelman tulee olla teemaltaan, iältään ja laajuudeltaan historiallisesti ja kulttuuripoliittisesti merkittävä. Kokoelmatyön tulee olla suunnitelmallista ja tähdätä oman alan kokoelmatoiminnan ja tallennusvastuiden koordinointiin. Neljänneksi edellytetään, että museolla olisi edellytykset suoriutua museoista annetun valtioneuvoston asetuksen 4 §:ssä säädetyistä tehtävistä. Tehtävistä suoriutumista edesauttaa muun muassa se, että museon tilat ja henkilöstöresurssit ovat riittävät tehtävien suorittamiseen. Riittävyyden arvioinnissa otetaan huomioon esimerkiksi museon toimialan, kokoelman ja sidosryhmien laajuus. Valtakunnallisia erikoismuseoita on tällä hetkellä 16.

Lain siirtymäsäännöksen mukaan lain voimaan tullessa valtakunnallisiksi erikoismuseoiksi nimettyinä olleiden museoiden on vuoden 2018 loppuun mennessä osoitettava opetus- ja kulttuuriministeriölle täyttävänsä 3 a §:ssä säädetyt edellytykset. Opetus- ja kulttuuriministeriö on antanut ohjeet tätä koskevasta menettelystä.

Pykälän 2 momentin mukaan opetus- ja kulttuuriministeriö voi museon ylläpitäjää kuultuaan peruuttaa valtakunnallisen erikoismuseon aseman, jos museo ei enää täytä 1 momentissa säädettyjä edellytyksiä tai museo ei suorita tämän lain nojalla säädettyjä tehtäviä.

Museolain 4 a §:n mukaisesti valtakunnallisille erikoismuseoille voidaan myöntää harkinnanvaraisia avustusta niiden erityistehtävien perusteella. Avustukset on myönnetty yleisavustuksina toimintaan. Vuonna 2017 avustuksia myönnettiin yhteensä 4,35 miljoonaa euroa. Lisäksi Senaatti-kiinteistöjen tiloissa toimivat museot saavat harkinnanvaraisia avustuksia tilakustannusten kattamiseen.

Museolain tullessa voimaan valtiosuuden piiriin hyväksyttiin kaikki lain edellytykset täyttävät 105 museota. Lain voimassaoloaikana vuoteen 2018 mennessä järjestelmän piiriin on hyväksytty yhteensä 42 uutta museota. Museoiden yhdistymisiä toiseen lain piirissä olevaan museoon on tapahtunut 17, ensimmäinen yhdistyminen tapahtui vuonna 2004. Kaksi museota on jaettu kahdeksi eri museoksi. Lain piiristä on poistunut yhdeksän museota. Museoita poistui lain piiristä erityisesti vuosien 2006—2009 aikana museolain uudistuksen siirtymäajan päätyttyä, kun päätoimisen, museoammattillisen henkilöstön vähimmäismäärä nousi yhdestä kahteen.

Vuonna 2018 lain piirissä on yhteensä 124 museota. Museoiden valtiosuusprosentti on 37. Ministeriö voi nimetä museon maakunta- tai aluetaidemuseoksi tai valtakunnalliseksi erikoismuseoksi. Näiden museoiden tehtävistä säädetään valtioneuvoston museoista annetussa asetuksessa. Museot neuvottelevat toimintansa painopisteistä nelivuositain Museoviraston johdolla. Maakuntamuseoille, aluetaidemuseoille ja valtakunnallisille erikoismuseoille valtiosuus maksetaan 10 prosenttiyksiköllä korotettuna. Näitä museoita on yhteensä 49. Valtakunnallisten erikoismuseoiden edellytyksistä säädetään lain 3 a §:ssä, joka lisättiin vuonna 2015.

Museot ovat kirjastojen jälkeen kattavimmin tarjolla oleva kulttuuripalvelu. Museot jakautuvat toiminnaltaan kulttuurihistoriallisiin museoihin, taidemuseoihin, erikoismuseoihin ja luonnon-

tieteellisiin museoihin. Valtionosuuksien kokonaismäärä museoilla on vuonna 2018 noin 33,6 miljoonaa euroa. Museoille maksetaan valtionosuutta 1 183 henkilötyövuoden perusteella. Museoiden toteutuneiden henkilötyövuosien määrä on kuitenkin huomattavasti suurempi, vuoden 2018 valtionosuuden laskennassa käytetty toteutuneiden henkilötyövuosien määrä oli yli 600 henkilötyövuotta enemmän. Museoiden toteutuneiden henkilötyövuosien määrä oli jo järjestelmän käyttöönoton yhteydessä yli 100 henkilötyövuotta enemmän kuin valtion talousarvion mukaan käytettävissä oleva henkilötyövuosimäärä.

Käytännössä museoiden pääsy valtionosuuden piiriin on ollut hidasta edellytysten täytyessäkin käytettävissä olevien resurssien rajallisuuden vuoksi. Myös henkilötyövuodet on vahvistettu valtion talousarvion rajoissa, jolloin museolle vahvistettu henkilötyövuosimäärä on voinut olla huomattavasti alempi kuin museon toteutuneiden henkilötyövuosien määrä. Valtionosuudella katettujen henkilötyövuosien osuus museoiden toteutuneiden henkilötyövuosien määrästä vaihtelee museokohtaisesti. Henkilötyövuosien erotusta ei ole tasattu laskennallisesti vaikka viime vuosina on jonkin verran myös laskennallista tasaamista tehty. Siten valtionosuusjärjestelmässä yhdistyvät sekä lakisääteisyys että harkinta. Valtionosuus ei automaattisesti kasva laitoksen toteutuneen henkilötyövuosimäärän kasvaessa. Valtionosuuden perusteena olevaa henkilötyövuosien määrää voidaan laitoksilta myös vähentää. Henkilötyövuosimäärien osalta on pyritty turvaamaan museotoiminnan edellyttämä pitkäjänteisyys ja ennustettavuus, jolloin muutokset toiminnan rahoituksen volyymissä eivät voi olla riippuvaisia yksinomaan muiden toimijoiden toiminnassa tapahtuvista volyymin muutoksista.

Tiedot laitosten laskennallisten henkilötyövuosimäärien laskemiseksi saadaan Opetushallituksen tekemällä käyttökustannuksia ja suoritteita koskevalla kyselyllä vuosittain. Museot ilmoittavat kirjanpidon mukaiset valtionosuuspohjaan kuuluvat menot, joita ovat toimintamenot, kiinteistömenot sekä pienet investoinnit.

Muun kuin vakinaisen, päätoimisen henkilökunnan henkilötyövuosien määrä saadaan jakamalla palkkojen ja palkkioiden summa vakinaisen, päätoimisen henkilökunnan keskipalkalla. Toteutuneiden henkilötyövuosien määrä saadaan lisäämällä edellä saatu muun henkilökunnan henkilötyövuosien määrä ilmoitettuun vakinaisen henkilökunnan henkilötyövuosien määrään.

Laki opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta (1705/2009)

Opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetussa laissa säädetään käyttökustannuksiin myönnettävästä valtionosuudesta ja –avustuksesta sekä muusta rahoituksesta sellaista toimintaa varten, josta säädetään lukiolaissa (629/1998), ammatillisesta koulutuksesta annetussa laissa (531/2017), ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetussa laissa (631/1998), nuorisolaissa (72/2006), liikuntalaissa (1054/1998), museolaissa (729/1992) sekä teatteri- ja orkesterilaissa (730/1992). Lisäksi laissa säädetään nuorisolain, liikuntalain, museolain sekä teatteri- ja orkesterilain mukaisiin perustamishankkeisiin myönnettävästä valtionavustuksesta.

Lain 22 §:ssä säädetään teatterille ja orkesterille myönnettävän valtionosuuden laskemistavasta. Lain 22 §:n mukaan museon, teatterin ja orkesterin ylläpitäjälle myönnetään valtionosuutta teatteritoiminnasta aiheutuviin käyttökustannuksiin 37 prosenttia euromäärästä, joka saadaan, kun ylläpitäjälle museota, teatteria ja orkesteria varten vahvistettu laskennallinen henkilötyövuosien määrä kerrotaan henkilötyövuotta kohden asianomaista toimintaa varten määrätyllä yksikköhinnalla. Svenska Teatern i Helsingfors – nimiselle teatterille ja Tampereen Työväen Teatterille on kuitenkin säädetty teatteri- ja orkesterilaissa valtionosuusprosentiksi 60. Lisäksi

museolain 3 §:n 2 momentin mukaan opetus- ja kulttuuriministeriön nimeämälle valtakunnalliselle erikoismuseolle, maakuntamuseolle ja aluetaidemuseolle valtionosuus suoritetaan 10 prosenttiyksikköä korkeampana eli näiden museoiden valtionosuusprosentti on 47.

Opetus- ja kulttuuritoimen rahoituslain 35 §:n 1 momentissa säädetään, että museoiden, teattereiden ja orkestereiden yksikköhinnat lasketaan kunkin taide- ja kulttuurilaitosmuodon osalta erikseen jakamalla yksikköhintojen määräämistä edeltänyttä vuotta edeltäneenä vuonna niiden toiminnasta aiheutuneet käyttökustannukset asianomaisten kulttuurilaitosten saman kalenterivuoden todellisten henkilötyövuosien yhteismäärällä. Lisäksi momentissa säädetään kustannustason muutoksen ja valtion toimenpiteistä aiheutuvien toiminnan laajuuden ja laadun muutosten huomioon ottamisesta yksikköhinnan määräämisessä. Kustannustason muutos määräytyy peruspalveluiden hintaindeksin mukaisesti. Valtionosuustehtävien laajuuden tai laadun muutos otetaan huomioon, jos se aiheutuu asianomaisesta valtionosuustehtävää koskevasta laista tai asetuksesta, lakiin tai asetukseen perustuvasta valtion viranomaisen määräyksestä tai valtion talousarviosta.

Pykälän 2 momentin perusteella yksikköhintaa laskettaessa ei oteta huomioon lain 31 §:n 1 momentissa tarkoitettuja kustannuksia, joita ovat muassa perustamishankkeesta ja maa-alueen hankkimisesta tai vuokraamisesta aiheutuneet kustannukset, tavaran ja palvelun hankintahintaan sisältyvä arvonlisävero, lainojen hoitokustannukset, laskennalliset korot ja poistot sekä kustannukset, joihin myönnetään erikseen lakiin perustuvaa valtion rahoitusta. Pykälän 3 momentin mukaisesti yksikköhintoja laskettaessa kustannuksista vähennetään laitosten ylläpitäjille rahoituslain 44 §:n 1 ja 2 momentin, teatteri- ja orkesterilain 6 a §:n 2 ja 3 momentin sekä museolain 4 a §:n nojalla niiden toimintaa varten kustannusten laskemisvuonna myönnettyjä valtionavustuksia vastaava euromäärä. Pykälän 4 momentin perusteella arvonlisäveron palautusjärjestelmään kuulumattomien yksityisten ylläpitäjien yksikköhintaa korotetaan prosenttimäärällä, joka vastaa yksityisten toiminnan järjestäjien maksamien arvonlisäverojen osuutta kustannuksista. Pykälän 5 momentin säännöksellä rajataan kilpailukyky sopimuksen mukaisen määräaikaisen lomarahaleikkauksen vaikutukset koskemaan vuosia 2017—2019.

Rahoituslain 35 a §:ssä tarkoitetuilla yksikköhinnoista tehtävillä vähennyksillä on tehty pysyväksi museoiden, teattereiden ja orkestereiden valtionosuuksiin vuodesta 2012 alkaen tehtyjä säästöjä.

Lain 49 §:n 1 momentin mukaan opetus- ja kulttuuriministeriö vahvistaa seuraavan varainhoitovuoden rahoituksen perusteena käytettävän henkilötyövuosien määrän vuosittain valtion talousarvion rajoissa.

Teatterille osoitettuja henkilötyövuosia vuonna 2018 on 2 469. Henkilötyövuoden yksikköhinta on 53 639 euroa ja arvonlisäverollinen yksikköhinta 55 634 euroa. Orkestereille osoitettuja henkilötyövuosia on 1 033. Henkilötyövuoden arvonlisäveroton yksikköhinta on 49 550 euroa ja arvonlisäverollinen 51 349 euroa. Museoilta osoitettuja henkilötyövuosia on 1 183. Henkilötyövuoden arvonlisäveroton yksikköhinta on 64 479 euroa ja arvonlisäverollinen 68 651 euroa.

1.2 Kansainvälinen kehitys ja muiden Pohjoismaiden lainsäädäntö

Kansallisten taidelaitosten rahoitus myönnetään muissa Pohjoismaissa pääsääntöisesti Suomen opetus- ja kulttuuriministeriötä vastaavalta taholta. Kuten Suomessa, rahoitus myönnetään

vuosittain ja se on harkinnanvaraista. Rahoituksen määrään vaikuttavat esimerkiksi yhteiskunnallinen vaikuttavuus, alan uudistaminen ja toiminnan määrä ja laatu.

Muuta museo-, teatteri- ja orkesteritoimintaa kuin kansallisten taidelaitosten toimintaa rahoitetaan ministeriön alaisesta virastosta. Päätöksenteko eroaa merkittävästi Suomessa käytössä oleva laskennallisesta valtionosuusjärjestelmästä. Päätöksenteko perustuu harkintaan ja siinä otetaan huomioon esimerkiksi toiminnan laajuus, alaa uudistavat elementit sekä yhteiskunnallinen vaikuttavuus. Myös laatu vaikuttaa jossakin määrin rahoituksen arvioinnissa. Virastoilla on usein päätöksentekoa tukemassa asiantuntijalautakuntia. Erityisesti Tanskassa on pidetty tärkeänä, että virkamiehet ja poliitikot eivät tee päätöksiä yksittäisten toimijoiden rahoituksesta, vaan sen tulee tapahtua erillisen toimielimen asiantuntija-arvioinnin kautta.

Päätöksentekoa on voitu myös alueellistaa, kuten Ruotsissa. Ruotsissa päätökset muiden kuin kansallisten taide- ja kulttuurilaitosten osalta tehdään kulttuuriyhteistyömallilla ministeriön alaisessa virastossa (Kulturrådet). Apuna työssä on yhteistyöneuvosto. Ruotsin 13 maantieteellistä ja hallinnollista aluetta esittävät viraston yhteydessä toimivalle yhteistyöneuvostolle kulttuurisuunnitelman, jonka perusteella valtion rahoitus ohjataan viraston päätöksellä, Tukholman seutua lukuun ottamatta, aluehallinnolle tarkemmin kohdennettavaksi. Päätökset ovat määräaikaista ja koskevat kuntien ja yksityisten ylläpitämiä vakiintuneita museoita, teattereita ja orkestereita sekä myös vapaita ryhmiä. Vuonna 2016 valtion taide- ja kulttuurilaitoksille kulttuuriyhteistyömallin avulla kohdentama rahoitusosuus oli 44%, kuntien osuus 41% ja aluehallinnon osuus 15%. Tukholman seudun taide- ja kulttuurilaitosten toiminta-avustuksista päätetään virastossa.

Muulla Pohjois-Euroopassa kansallisia taidelaitoksia rahoittaa ministeriö tai sen alainen virasto. Muutoin vakiintuneiden ja vapaiden ryhmien toiminnan valtion rahoituksesta vastaa ministeriön alainen virasto. Päätökset perustuvat asiantuntija-arviointiin ja osin poliittiseen päätöksentekoon. Asiantuntija-arviointiin perustuvassa päätöksenteossa lähtökohtana on harkinnanvaraisuus, mutta taidetta sinänsä ei arvioida.

Ranskassa julkisella sektorilla käytössä oleva politiikkatavoitteiden jalkauttaminen taidelaitoksiin toteutuu valtion rahoituksen osalta tulosoajasta muistuttavan käytännön avulla. Isossa-Britanniassa päätöksiä tehdään lähtökohtaisesti ministeriön alaisissa virastoissa ja niiden asiantuntijaelimissä. Rahoitus ei perustu taiteelliseen vertaisarviointiin. Esimerkiksi Englannissa kaikkien taide- ja kulttuurilaitosten rahoitus tapahtuu alan virastosta (Arts Council) ja rahoitus perustuu laitosten itsearvioinnin, auditoinnin ja asiantuntija-arvioinnin yhdistelmään.

Tilastoja taide- ja kulttuurilaitosten toiminnasta kerätään lähes kaikkialla. Tietojen käyttö päätösten perusteena ei kuitenkaan ole kovin yleistä. Tilastoja seurataan, mutta tiedot eivät suoraan vaikuta rahoituspäätöksiin.

1.3 Nykytilan arviointi

Teattereiden, orkestereiden ja museoiden valtionosuusjärjestelmä muodostaa vahvan ja selkeän perusrahoituksen valtakunnalliselle kulttuurilaitosverkostolle. Valtionosuutta saavat taide- ja kulttuurilaitokset muodostavat alueellisen kulttuuritarjonnan selkärangan. Valtionosuuden piirissä olevissa museoissa vieraillee vuosittain noin 6,6 miljoonaa, teattereissa noin 2,1 miljoonaa ja orkestereiden konserteissa noin miljoona kävijää.

Valtionosuuslaitokset muodostavat kulttuurin alueellisen rahoituksen perustan. Vaikka valtionosuudet euromääräisesti painottuvat Etelä-Suomeen ja kasvukeskuksiin, rahoitus jakautuu asukaslukuun suhteutettuna melko tasaisesti koko maahan.

Valtionosuusrahoitus on sen piirissä olevien taide- ja kulttuurilaitosten kannalta pitkäjänteistä ja rahoituksen peruseriaatteet ovat selkeät. Henkilötyövuosiperusteisuus kohtelee erityyppisiä toimijoita tasapuolisesti ja on turvannut säästö- ja muutostilanteissa työpaikkoja ja mahdollistanut freelancer-työvoiman ja ostopalveluiden käyttämisen. Museolaki sekä teatteri- ja orkesterilaki toimivat myös alan ammatillisuuden ja kehittämisen työkaluina.

Laskennallinen järjestelmä on hallinnollisesti tehokas ja vähemmän työllistävä kuin harkinnanvarainen rahoitus tai vertaisarviointijärjestelmä. Toisaalta viime vuosien säästöpäätösten johdosta valtionosuuslaskennan toteuttaminen on jonkin verran monimutkaistunut.

Järjestelmään kohdistuvaa kritiikkiä ovat esittäneet ensisijaisesti teatteri- ja orkesteritoiminnan ns. vapaan kentän edustajat. Kritiikki on kohdentunut pääasiassa järjestelmän joustamattomuuteen. Laitokset hyväksytään valtionosuuden piiriin toistaiseksi eikä valtionosuuden edellytysten täyttymistä arvioida säännöllisesti uudelleen. Järjestelmän piirissä toimivissa laitoksissa on siitä huolimatta ollut vaihtuvuutta. Uusia museoita on tullut järjestelmän piiriin 41, poistunut yhdeksän ja yhdistynyt 17. Uusia teattereita on tullut mukaan yhdeksän, poistunut kaksi ja yhdistynyt kolme. Uusia orkestereita on tullut mukaan viisi ja yhdistynyt kaksi. Tällä hetkellä lain edellytykset täyttäviä, valtionosuuden ulkopuolella toimivia museoita on neljä. Lain piiriin ei hakenut vuonna 2018 yhtään lain edellytykset täyttävää teatteria tai orkesteria.

Museoiden osalta kritiikki on kohdistunut resurssien riittämättömyyteen, joka on hidastanut lain edellytykset täyttävien laitosten pääsyä järjestelmän piiriin. Itse järjestelmää pidetään museoalalla pääosin hyvänä ja toimivana.

Rahoitusjärjestelmän kehittämistarve korostuu nykyisessä taloudellisessa tilanteessa, jossa julkinen rahoitus ei kasva ja myös kulttuuri- ja taidelaitosten valtionosuuksiin on jouduttu kohdistamaan säästötoimenpiteitä. Vuodesta 2012 alkaen valtionosuuksiin tehtiin 10 miljoonan euron leikkaus ja vuosina 2015 -2018 niihin kohdennettiin lisäsäästöjä yhteensä 10 miljoonaa euroa. Valtionosuuksien indeksikorotukset on jäädytetty koko hallituskauden ajaksi.

Ero valtion talousarvion mukaan käytettävissä olevan henkilötyövuosien ja laitosten ministeriölle ilmoittamien toteutuneiden henkilötyövuosien määrässä on kasvanut. Valtion talousarvion mukaan käytettävissä oleva henkilötyövuosien määrä kattaa vain osan laitosten toteutuneista henkilötyövuosista. Erot laitosryhmien välillä ovat suuria. Museoiden toteutuneesta henkilötyövuosien määrästä katetaan noin 65 %, orkestereiden henkilötyövuosien määrästä noin 87 % ja teattereiden henkilötyövuosien määrästä noin 90 %.

Tästä johtuen järjestelmään sisältyy laskennallisen luonteen lisäksi myös harkinnanvaraisia elementtejä. Kun henkilötyövuosia ei aina voida myöntää täysimääräisinä, henkilötyövuosien jakamisessa joudutaan käyttämään enemmän harkintaa. Harkinnanvaraisuus henkilötyövuosien jakamisessa on lisääntynyt. Periaatteita, joiden mukaan henkilötyövuodet jaetaan valtionosuuden piiriin hyväksyttävien laitosten kesken, ei ole selkeästi säädösperusteisesti määritelty. Henkilötyövuosien jakamisen käytännöissä on myös jonkin verran eroja taide- ja kulttuurilaitosten eri tyyppien välillä. Käytettävissä oleva rajallinen henkilötyövuosimäärä myös rajoittaa uusien toimijoiden pääsyä valtionosuuden piiriin.

Valtionosuusjärjestelmää on arvosteltu siitä, ettei se tunnista toiminnan laatua ja vaikuttavuutta. Järjestelmän laskennallisuuden käänttöpuolena on, että se ei sisällä laadun ja vaikuttavuuden arviointia eikä laadun ja vaikuttavuuden kehittäminen vaikuta rahoituksen määrään.

Valtionosuusjärjestelmä ei myöskään riittävästi tunnista erityyppisten laitosten toimintakenttien sekä kustannus- ja tulorakenteen eroja, jotka vaikuttavat rahoitustarpeeseen. Tämän johdosta valtionosuuden kautta tulevaa rahoitusta on jouduttu eräissä tapauksissa täydentämään harkinnanvaraisilla avustuksilla. Harkinnanvaraisia avustuksia myönnetään muun muassa valtakunnallisten erikoismuseoiden sekä valtakunnallisesti ja alueellisesti merkittävien teatterien ja orkestereiden toimintaan. Toiminnan rahoittaminen kahden eri rahoitusjärjestelmän kautta aiheuttaa haasteita valtionosuusjärjestelmän kustannuslaskennan ja valtionavustusten käytön raportoinnin ja valvonnan kannalta.

Maakuntamuseoiden ja aluetaidemuseoiden korotetun valtionosuuden perusteet eivät selkeästi seuraa maakunta- ja aluetaidemuseotehtävien todellisia kustannuksia. Kyseiset museot saavat valtionosuutta korotetun valtionosuusprosentin mukaisesti koko toimintaansa riippumatta siitä, kuinka suuri osuus toiminnasta liittyy maakunta- ja aluetaidemuseotehtävien hoitamiseen. Esimerkiksi jos toinen museo yhdistyy maakunta- tai aluetaidemuseoon, korotettua valtionosuutta aletaan maksaa myös sen toimintaan.

Valtionosuusrahoituksen määrätymisen perusteena ovat tiedot toiminnan ja kustannusten toteutumasta kaksi vuotta ennen kyseistä varainhoitovuotta. Esimerkiksi vuoden 2019 valtionosuuden perustana ovat vuodelta 2017 kerättävät tiedot. Valtionosuutta saavien laitosten näkökulmasta voi olla joissakin tapauksissa ongelmallista, että toiminnan muutokset heijastuvat rahoituksen määrään vasta pitkähköllä viiveellä.

2 Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset

2.1 Tavoitteet

Esitys on osa uudistusta, jossa on tarkasteltu esittävän taiteen ja museoiden rahoitusjärjestelmää kokonaisuutena. Rahoitusjärjestelmää on tarkasteltu sekä nykyisten valtionosuutta saavien että valtionosuusjärjestelmän ulkopuolella toimivien, mahdollisesti valtiolta harkinnanvaraista toiminta-avustusta tai projektiavustuksia saavien ammattimaisten toimijoiden näkökulmasta. Uudistukseen sisältyvät, valtionosuusjärjestelmän ulkopuolisille toimijoille myönnettäviä valtionavustuksia koskevat uudistukset eivät edellytä lainsäädännön muutoksia, eikä niitä sen vuoksi käsitellä yksityiskohtaisesti tässä esityksessä.

Valtionosuusjärjestelmän tavoitteena on edistää monipuolisten, alueellisesti kattavien ja yhteisöllenen merkittävien museopalveluiden saatavuutta sekä taiteellisista lähtökohdista edistää esittävän taiteen monimuotoisuutta ja kulttuurista moninaisuutta sekä esittävän taiteen palvelujen valtakunnallista ja alueellista saatavuutta ja saavutettavuutta eri väestöryhmille. Uudistuksella pyritään lisäämään järjestelmän joustavuutta ja kannustamaan toimijoita monipuoliseen, vaikuttavaan, laadukkaaseen ja taiteellisesti korkeatasoiseen toimintaan sekä pitkäjänteiseen tavoitteelliseen kehittämiseen ja uudistamiseen. Samalla pyritään säilyttämään rahoituksen ennustettavuus ja pitkäjänteisyys. On tärkeää, että valtionosuusjärjestelmä jatkossakin turvaa taide- ja kulttuuripalvelujen alueellista saatavuutta ja saavutettavuutta eri väestöryhmille. Tavoitteena on myös lisätä rahoitusperusteiden läpinäkyvyyttä.

2.2 Toteuttamisvaihtoehdot

Uudistuksen valmistelussa on ollut esillä erilaisia vaihtoehtoja uudistaa rahoitusjärjestelmää. Esillä olleet vaihtoehdot vaihtelivat nykyisen valtionosuusjärjestelmän uudistamisesta joustavammaksi aina siirtymiseen puhtaasti harkinnanvaraiseen rahoitustapaan. Takaisin harkinnanvaraiseen rahoitusjärjestelmään siirtymistä ei ole kuitenkaan pidetty tarkoituksenmukaisena, koska harkinnanvaraisuuden myötä yksittäisen toimijan rahoituksen vakaus ja ennustettavuus poistuisi, mahdollisuus kustannustason muutosten huomioimiseen heikkenisi ja hakemusten käsittely hallinnossa olisi nykyistä menettelyä työllistävämpi. Esityksen mukaan rahoitusjärjestelmä säilyisi edelleen laskennallisiin perusteisiin pohjautuvana valtionosuusjärjestelmänä. Joustavuuden, kannustavuuden ja vaihtuvuuden elementtejä esitetään lisättäväksi järjestelmään laskennallisen järjestelmän puitteissa turvaten samalla vakaa, pitkäjänteinen rahoitus ja alueellinen saatavuus.

Valmistelussa on päädytty siihen, että henkilötyövuosi on paras mahdollinen tapa hahmottaa työvoimavaltaisen alan rahoitusta. Taide- ja kulttuurilaitosten toimintakenttien monimuotoisuuden vuoksi ei ole löydetty muita sellaisia suoriteperusteita, jotka olisivat käyttökelpoisia rahoituksen perusteeksi.

Valmistelussa on ollut esillä erilaisia vaihtoehtoja sen suhteen, miten järjestelmässä voitaisiin ottaa huomioon erityyppisten taide- ja kulttuurilaitosten toimintakentässä sekä kustannus- ja tulorakenteessa olevien erojen vaikutukset rahoitustarpeeseen. Nykyisin näitä eroja otetaan huomioon osittain tiettyjen valtionosuuden saajien korkeammilla valtionosuusprosentteilla ja osittain valtionosuusjärjestelmää täydentävillä harkinnanvaraisilla valtionavustuksilla. Esittävien taiteiden osalta on päädytty esittämään mallia, jossa valtionosuusprosentti olisi kaikille esittävän taiteen toimintayksiköille sama, mutta toimintakentän sekä kustannus- ja tulorakenteen eroja voitaisiin ottaa huomioon painottamalla yksikköhintoja painokertoimilla, joiden perusteista säädettäisiin laissa. Ratkaisun etuna on, että painotukset pystyttäisiin melko hyvin kohdentamaan juuri niihin toimintoihin, jotka ovat painotusten perusteena. Itse painokertoimista voitaisiin säätää ministeriön asetuksella, mikä mahdollistaisi joustavan reagoinnin mahdollisiin muutostarpeisiin.

Vastuumuseotehtävien rahoituksessa tarkasteltiin valmistelussa yhtenä vaihtoehtona vastaavaa painokerroinmallia kuin esittävän taiteen toimintayksiköiden rahoituksessa. Valtakunnallisten vastuumuseoiden lisärahoituksessa laskennallisiin perusteisiin pohjautuvaa mallia ei kuitenkaan ole pidetty toteuttamiskelpoisena, koska valtakunnallisten vastuumuseoiden vastuualueet ja toimintakentät ovat keskenään varsin erilaisia ja yhteismitattomia. Valtakunnallisten vastuumuseotehtäviin ehdotetaan sen vuoksi harkinnanvaraista euromääräisenä määritettävää lisärahoitusta. Alueellisten vastuumuseotehtävien lisärahoitukseen puolestaan esitetään mallia, jossa valtionosuuspäätöksessä määriteltäisiin erikseen lisärahoituksen perusteena olevat henkilötyövuodet ja näiden henkilötyövuosien osalta valtionosuusprosentti olisi korkeampi.

2.3 Keskeiset ehdotukset

Valtionosuusjärjestelmän soveltamisalaa ehdotetaan esittävässä taiteessa laajennettavaksi siten, että nykyinen teatteri- ja orkesterilaki korvattaisiin esittävän taiteen edistämisestä annettavalla lailla, jonka soveltamisala kattaisi yleisesti kaikki esittävän taiteen muodot. Esittävällä taiteella tarkoitetaan tiettyssä hetkessä tapahtuvaa elävää taiteellista esitystoimintaa. Voimassa olevan lain soveltamisala on alun perin kattanut teatterit ja orkesterit, missä teattereiksi on lu-

ettu myös tanssiteatterit. Lisäksi vuonna 2014 on lisätty säännös, jonka mukaan lain teattereita koskevia säännöksiä sovelletaan myös sirkuksiin.

Esittävän taiteen toimintayksiköiden osalta päätökset valtionosuuden piiriin hyväksymisestä muuttuisivat määräaikaisiksi ja valtionosuuden piirissä olevat toimintayksiköt jaoteltaisiin määräajan keston suhteen kahteen ryhmään. Ratkaisun tavoitteena on turvata tasapaino toiminnan edellytysten pitkäjänteisen turvaamisen ja toisaalta valtionosuuden saajien vaihtuvuuden mahdollistamisen välillä. Ensimmäiseen ryhmään kuuluisivat keskeiset alueelliset ja taiteelliset toimijat, jotka turvaisivat palveluiden alueellisen saatavuuden ja kehittämisen sekä muodostaisivat suhteellisen pysyväisluonteisen verkoston. Edellytyksenä olisi, että toimintayksikön toiminta on erityisen laajaa ja monipuolista tai taiteellisesti erityisen korkeatasoista. Myös toiminnan johtamista ja suunnittelua koskisivat tiukemmat edellytykset kuin toisessa ryhmässä. Ensimmäiseen ryhmään kuuluvat toimintayksiköt hyväksyttäisiin valtionosuuteen oikeutetuksi kuudeksi kalenterivuodeksi kerrallaan ja niiden yksikköhintaa voitaisiin painottaa painokertoimella, jolloin nämä saisivat toimintaansa korkeamman valtionosuuden. Toiseen ryhmään kuuluisivat muut valtionosuuden piiriin kuuluvat toimijat ja ryhmässä voisi tapahtua enemmän uudistumista. Tähän ryhmään kuuluvat toimintayksiköt hyväksyttäisiin valtionosuuteen oikeutetuksi kolmen kalenterivuoden määräajaksi.

Museoiden toiminnassa korostuu esittävän taiteen toimintayksiköitä enemmän pitkäjänteisyys, joka aiheutuu erityisesti museoiden pysyvästi säilytettäväksi tarkoitettujen kokoelmien hoito- ja säilytysveloitteesta. Tämän vuoksi museot hyväksyttäisiin valtionosuuden piiriin toistaiseksi voimassa olevilla päätöksillä. Opetus- ja kulttuuriministeriö arvioisi kuitenkin valtionosuuden edellytysten täytymisen kolmen vuoden välein. Jos arvioinnissa kävisi ilmi, ettei museo enää täytä valtionosuuden edellytyksiä, ministeriö voisi perua hyväksymisen valtionosuuteen oikeutetuksi.

Valtionosuuden laskennallisina perusteina pysyisivät sekä esittävän taiteen että museoiden rahoituksessa toimintayksikölle vahvistettu laskennallinen henkilötyövuosien määrä ja laskennallinen henkilötyövuotta kohden määrätty yksikköhinta. Esittävän taiteen toimintayksiköiden rahoituksessa ehdotetaan otettavaksi käyttöön painokerroinmalli, jossa rahoituksen perusteena olevaa yksikköhintaa voitaisiin painottaa tietyillä toiminnan luonteeseen liittyvillä perusteilla. Painotuksilla pyritään ottamaan huomioon sellaisia toimintayksikön toiminnan luonteeseen tai kustannus- ja tulorahoitukseen liittyviä erityisiä seikkoja, jotka vaikuttavat toiminnan rahoitustarpeeseen. Painotus voisi koskea joko osaa toimintayksikön henkilötyövuosista tai kaikkia henkilötyövuosia. Painotuksen perusteista säädettäisiin laissa ja niiden pohjalta määräytyvät painokertoimet määriteltäisiin opetus- ja kulttuuriministeriön asetuksella. Kuuden vuoden ajaksi valtionosuuteen oikeutetuksi hyväksytyjen toimintayksiköiden yksikköhintaa voitaisiin myös korottaa painokertoimella. Lisäksi yksikköhintaa voitaisiin painottaa harkinnanvaraisilla taide- ja kulttuuripoliittisilla perusteilla.

Painokerroinmallilla korvattaisiin valtionosuutta saavien taidelaitosten toimintaan nykyisin myönnettävät harkinnanvaraiset valtionavustukset, joilla on täydennetty valtionosuusrahoitusta. Lisäksi luovuttaisiin kahdelle teatterille (Svenska Teatern i Helsingfors ja Tampereen Työväen Teatteri) teatteri- ja orkesterilaisissa nykyisin määritellyistä muista taidelaitoksista korkeammista valtionosuusprosentteista. Svenska Teatern i Helsingfors –nimisen teatterin osalta ehdotetaan, että rahoitus teatterin toimintaan myönnettäisiin jatkossa vastaavalla tavalla kuin muille niin sanotuille kansallisille kulttuurilaitoksille. Teatteria voidaan pitää ruotsinkielisessä teatteritaiteessa vastaavana kansallisena päänäyttämönä kuin Suomen Kansallisteatteria suomen-

kielisessä teatteritaiteessa ja se on siten merkitykseltään valtakunnallinen. Suomenkielisen ja ruotsinkielisen kansallisen päänäyttämön yhtäläistä kohtelua valtion rahoituksen suhteen puoltaa myös perustuslain 17 §:n 2 momentin säännös, jonka mukaan julkisen vallan on huolehdittava maan suomen- ja ruotsinkielisen väestön sivistyksellisistä tarpeista samanlaisten perusteiden mukaan.

Myös Tampereen Työväen Teatterin osalta korkeampaa valtionosuusprosenttia perusteltiin teattereiden ja orkesterien valtionosuusjärjestelmää luotaessa sen valtakunnallisella merkityksellä. Tampereen Työväen Teatteri on sinänsä suomalaisessa teatteritaiteessa merkittävä ja korkeatasoinen yksikkö, mutta sillä ei ole kuitenkaan vastaavaa kansallisen päänäyttämön asemaa kuin Suomen Kansallisteatterilla ja Svenska Teatern i Helsingfors –nimisellä teatterilla. Nykyisin valtionosuutta saavien teattereiden verkosto on laajentunut kattamaan koko maan ja esimerkiksi Tampereella toimii kuusi valtionosuutta saavaa teatteria. Tampereen Työväen Teatterin toiminta ei poikkea muiden suurimpien keskuskaupungeissa sijaitsevien teattereiden toiminnasta siinä määrin, että valtion olisi perusteltua rahoittaa sitä erilaisin perustein.

Esittävän taiteen toimintayksiköiden valtionosuusprosentiksi esitetään 39. Prosenttia on valtion menoja lisäämättä mahdollista nostaa nykyisestä 37:stä, koska korotetut valtionosuusprosentit ja valtionosuuden saajien toimintaan myönnettävät harkinnanvaraiset avustukset jäisivät uudistuksessa pois. Uusi valtionosuusprosentti on valittu siten, että valtionosuusprosentin lisäksi myös käytettävissä olevien laskennallisten henkilötyövuosien määrää olisi mahdollista jonkin verran nostaa. Tämä mahdollistaisi joidenkin uusien toimijoiden ottamisen valtionosuuden piiriin ja osittain myös henkilötyövajeiden kuromista kiinni.

Nykyisistä maakuntamuseoista ja aluetaidemuseoista otettaisiin käyttöön uusi nimike ”alueellinen vastuumuseo” ja valtakunnallisen erikoismuseon tilalle tulisi nimike ”valtakunnallinen vastuumuseo”. Uusilla nimikkeillä pyritään selkeyttämään vastuumuseoiden tehtäviä ja rooleja. Vastuumuseotehtävä annettaisiin museolle edelleen toistaiseksi, mutta vastuumuseotehtävän edellytysten täyttymistä ja tehtävien hoitoa arvioitaisiin kolmen vuoden välein, ja tehtävä olisi mahdollista peruuttaa, jos näissä on olennaisia puutteita.

Museoiden perusrahoituksen valtionosuusprosentti säilyisi nykyisellään 37 prosentissa. Tämä poikkeaisi esittävän taiteen toimintayksiköiden valtionosuusprosentista sen vuoksi, että museoiden rahoituksessa lisärahoitukset tulevat erillisinä osioina perusrahoituksen lisäksi, kun taas esittävän taiteen toimintayksiköiden rahoituksessa painokertoimilla toteutettavat painotukset sisältyvät valtionosuusprosenttiin.

Vastuumuseotehtäviin myönnettävä lisärahoitus uudistettaisiin niin, että rahoitus vastaisi paremmin todellisia kustannuksia ja kohdentuisi niiden mukaisesti. Alueellisen vastuumuseotehtävän lisärahoitus määräytyisi vastuumuseotehtävälle valtionosuuspäätöksessä vahvistettavan henkilötyövuosimäärän ja yksikköhinnan perusteella. Alueellisen vastuumuseotehtävän lisärahoituksen valtionosuusprosentti olisi 85. On perusteltua, että valtionosuus kattaa pääosan alueellisen vastuumuseotehtävän kustannuksista, koska tehtävien hoito ulottuu ylläpitäjäkuntaa laajemmalle alueelle. Lähtökohtana toimialueiden määrittelyssä ovat maakuntien rajat. Asian- tuntijapalveluiden tasapuoliseksi turvaamiseksi kaikilla alueilla on perusteltua, että valtio osallistuu niiden tuottamiseen korkeammalla rahoitusosuudella. Erityisesti kulttuuriympäristötehtävän osalta kyse on tehtävistä, joiden hoidosta on aiemmin sovittu Museoviraston kanssa tehdyillä sopimuksilla. Tehtävät sopivat luonteensa vuoksi kuitenkin paremmin hoidettavaksi alueilla.

Valtakunnallisten vastuumuseotehtäviin myönnettäisiin harkinnanvarainen euromääräinen lisärahoitus. Nykyisin tehtäviä rahoitetaan korotetun valtionosuusprosentin mukaisesti myönnettävän valtionosuuden lisäksi harkinnanvaraisilla avustuksilla, joiden määrä ja osuus kokonaisrahoituksesta vaihtelevat huomattavasti johtuen museoiden toimintakenttien ja tehtävien erilaisuudesta ja yhteismitattomuudesta. Tämän vuoksi valtakunnallisten vastuumuseotehtävien rahoitusta ei ole pidetty mahdollisena määritellä puhtaasti laskennallisen järjestelmän kautta.

Rahoituksen perusteeksi vahvistettavat henkilötyövuosien määrät eivät jatkossakaan seuraisi automaattisesti toimintayksikön todellisten toteutuneiden henkilötyövuosien määrää, vaan määrien vahvistamiseen sisältyisi edelleen harkintaa. Harkinnan perusteena olevat perusteet määriteltäisiin kuitenkin nykyistä tarkemmin esittävän taiteen edistämisestä annettavassa laissa ja museolaissa. Aiempien vuosien toteutuneiden henkilötyövuosimäärien lisäksi perusteena olisi valtionosuuden tarpeellisuus laissa säädettyjen valtionosuuden tavoitteiden kannalta.

Opetus- ja kulttuuriministeriö vahvistaisi kolmen vuoden välein esittävän taiteen toimintayksiköiden ja museoiden rahoitusta koskevat suunnitelmat, joihin sisältyisi arvio valtionosuuden perusteeksi vahvistettavien henkilötyövuosien määristä seuraavien kolmen varainhoitovuoden ajaksi. Kuudeksi kalenterivuodeksi valtionosuuteen oikeutetuksi hyväksytyjen esittävän taiteen toimintayksiköiden osalta suunnitelma kuitenkin vahvistettaisiin kuudeksi vuodeksi. Suunnitelma olisi lähtökohtana vuosittaista henkilötyövuosien määrää vahvistettaessa ja siitä poikettaisiin vain säännöksessä mainituilla syillä. Suunnitelman käyttöönotto lisäisi esittävän taiteen toimintayksiköiden ja museoiden valtionosuuden määrän ennakoitavuutta ja edistäisi siten mahdollisuuksia toiminnan ja talouden pitkäjänteiseen suunnitteluun.

Rahoituksen perusteena olevat yksikköhinnat määräytyisivät pääosin nykyiseen tapaan. Kaikille esittävän taiteen toimintayksiköille laskettaisiin kuitenkin yksi yhteinen yksikköhinta, kun nykyisin yksikköhinnat lasketaan erikseen teattereille ja orkestereille. Koska esittävän taiteen valtionosuusjärjestelmä olisi avoin kaiken tyyppisille laissa säädetty edellytykset täyttävälle esittävän taiteen toimintayksiköille, erillisten yksikköhintojen määrittely ei olisi perusteltua. Yksikköhintoihin valtiontalouden sopeutustoimina vuodesta 2012 alkaen tehtyjä euromääräisiä vähennyksiä ei ole ollut tässä yhteydessä mahdollista poistaa. Yksikköhinnoista tehtäviä vähennyksiä voidaan jatkossa arvioida tulevien talousarvioiden valmistelun yhteydessä.

3 Esityksen vaikutukset

3.1 Taloudelliset vaikutukset

Vaikutukset valtiontalouteen

Esityksen valmistelun lähtökohtana on ollut, että valtionosuusjärjestelmän uudistus voidaan toteuttaa valtiontaloudellisten vaikutusten kannalta kustannusneutraalisti. Ehdotettu uudistus ei sinällään aiheuta pysyviä lisämenoja valtiolle.

Teatterien ja orkesterien valtionosuusjärjestelmää nykyisin täydentävät harkinnanvaraiset valtionavustukset jäisivät ehdotuksen mukaan pois ja vastaavia erityistarpeita pyrittäisiin otta-
maan huomioon valtionosuusjärjestelmän sisällä. Ehdotettuun uuteen valtionosuusjärjestelmään ei myöskään sisältyisi esittävässä taiteessa enää korotettuja valtionosuusprosentteja. Tämä mahdollistaa sen, että esittävän taiteen toimintayksiköiden valtionosuusprosenttia voi-

daan hieman korottaa ilman, että valtion menot kokonaisuutena lisääntyisivät. Esittävän taiteen toimintayksiköiden valtionosuusprosenttia ehdotetaan nostettavaksi 37 prosentista 39 prosenttiin. Tällöin olisi mahdollista valtion menojen lisääntymättä lisätä valtionosuuden perusteena olevien henkilötyövuosien kokonaismäärää hieman yli sadalla.

Museoiden osalta perusrahoituksen valtionosuusprosentti säilyisi nykyisellään 37:ssä. Valtakunnallisten erikoismuseoiden, maakuntamuseoiden ja aluetaidemuseoiden korotetun valtionosuusprosentin ja harkinnanvaraisten valtionavustusten tilalle esitetään lisärahoitusta alueellisiin vastuumuseotehtäviin ja harkinnanvaraista lisärahoitusta valtakunnallisiin vastuumuseotehtäviin. Alueellisiin vastuumuseotehtävien hoitamista varten valtionosuus maksettaisiin osaan henkilötyövuosista korotetulla valtionosuusprosentilla. Valtakunnallisten vastuumuseoiden tehtävistä maksettaisiin harkinnanvarainen euromääräinen korotus, joka korvaisi valtakunnallisten erikoismuseoiden aiemman korkeamman valtionosuusprosentin ja harkinnanvaraiset valtionavustukset.

Ehdotettu rahoituslain siirtymäsäännös aiheuttaisi kuitenkin uuden valtionosuusjärjestelmän käyttöönottovaiheessa määräraharahatarpeen viiden ensimmäisen vuoden ajaksi. Siirtymäsäännöksen tarkoituksena on jaksottaa uudistuksen vaikutuksia pidemmälle aikavälille niiden nykyisten valtionosuuden saajien kohdalla, joilla valtionosuuden määrä oleellisesti vähenisi uudessa järjestelmässä. Tavoitteena on, että yhdelläkään valtionosuuden saajalla valtionosuuden määrään ei tulisi järjestelmän muutosten johdosta yhdellä kertaa kohtuuttoman suurta pudotusta. Siirtymäsäännös mahdollistaisi toiminnan sopeuttamisen pidemmän ajanjakson aikana. Tarvittavan lisämäärärahan täsmällinen laskeminen edellyttää kunkin valtionosuuden saajan lopullisen valtionosuuden määrän laskemista. Täsmällinen määrä riippuu muun muassa yksikköhintoihin tehtävistä painotuksista sekä mahdollisista yksikköhintojen muutoksista. Suuntaa-antavien koelaskelmien perusteella siirtymäjärjestelyistä johtuva lisämäärärahan tarve olisi uuden järjestelmän ensimmäisenä vuonna noin 2,55 miljoonaa euroa, toisena vuonna noin 1,75 miljoonaa euroa, kolmantena vuonna noin 1,31 miljoonaa euroa, neljäntenä vuonna noin 0,97 miljoonaa euroa ja viidentenä vuonna noin 0,70 miljoonaa euroa.

Lisäksi uudistusta valmistellut työryhmä on ehdottanut eräitä määrärahalisäyksiä, jotka edistäisivät merkittävästi uudistuksen tavoitteiden toteuttamista joustavasti ja vaikuttavasti. Työryhmän ehdottamat määrärahalisäykset kohdistuisivat edellä kuvatun siirtymäkauden lisärahoituksen lisäksi talousarviossa määriteltävään henkilötyövuosien kokonaismäärään ja harkinnanvaraisiin valtionavustuksiin. Ehdotusten tarkemmat kuvaukset ja perustelut sisältyvät työryhmän muistioon. Näistä ehdotetuista määrärahalisäyksistä päätetään valtion talousarviossa eikä niillä olisi suoraa vaikutusta lakiehdotusten sisältöön.

Vaikutukset kuntien ja muiden valtionosuuden saajien talouteen

Esitys on kokonaisuutena kustannusneutraali siten, että esittävän taiteen ja museotoiminnan edistämiseen käytettävä rahamäärä säilyisi samana kuin voimassa olevassa järjestelmässä. Koska valtionosuuden jakoperusteet osittain muuttuisivat, uudistuksella olisi kuitenkin vaikutuksia yksittäisten valtionosuuden saajien saaman rahoituksen määrään. Vaikutuksia yksittäisiin valtionosuuden saajiin ei kuitenkaan ole mahdollista täysin ennakoita. Lain voimaantulon yhteydessä arvioidaan ensinnäkin hakemusten perusteella, mitkä toimijat hyväksytään valtionosuuteen oikeutetuiksi. Tässä yhteydessä valtionosuuden piiriin voi tulla uusia toimijoita, toimijoita voi jäädä pois valtionosuusjärjestelmän piiristä ja osa nykyisistä valtionosuuden piirissä olevista esittävän taiteen toimintayksiköistä voi siirtyä harkinnanvaraisen rahoituksen

piiriin. Samalla vahvistetaan kunkin toimijan rahoituksen perusteena olevien henkilötyövuosien määrä uusien kriteerien perusteella, jolloin nykyisten saajien valtionosuuden perusteena oleviin henkilötyövuosien määrään tulee muutoksia. Lisäksi yksittäisten esittävän taiteen toimintayksiköiden valtionosuuksien määrään vaikuttavat painokertoimet, joiden suuruus vahvistetaan opetus- ja kulttuuriministeriön asetuksella. Opetus- ja kulttuuriministeriö päättää hakemusten ja kustannuskyselyn tietojen perusteella, mitkä toimijat saavat yksikköhinnan painotuksia ja kuinka suureen henkilötyövuosimäärään ne kohdistetaan. Lopullisten valtionosuuden määrien laskemiseksi on edelleen laskettava uudet yksikköhinnat ja otettava huomioon kustannustason muutokset kyseiselle varainhoitovuodelle.

Museoiden osalta muutoksia voi aiheutua myös maakunta- ja aluetaidemuseojärjestelmän korvaamisesta alueellisia ja valtakunnallisia tehtäviä hoitavilla vastuumuseoille. Opetus- ja kulttuuriministeriö nimeää museot hakemuksen perusteella ja niiden tulee täyttää laissa säädetyt edellytykset. Myös nykyisen korotettuun valtionosuuteen perustuvan rahoituksen korvaaminen alueellisten museoiden tehtäväkohtaisella korotuksella ja valtakunnallisten museoiden harkinnanvaraisella korotuksella voi olettaa aiheuttavan muutoksia yksittäisten toimijoiden rahoituksen tasoon.

Esityksen vaikutuksista yksittäisten valtionosuuden saajien kannalta on näin ollen voitu tehdä vain suuntaa-antavia koelaskelmia. Koelaskelmissa on erityisesti pyritty kiinnittämään huomiota siihen, miten uudistus vaikuttaisi ryhmittäin tarkasteltuna erityyppisiin toimijoihin. Laskelmissa on otettu huomioon myös valtionosuuden saajien nykyisin saamat harkinnanvaraiset avustukset. Laskelmissa on voitu arvioida muun muassa esittävän taiteen erisuuruisten painokerrointen vaikutuksia erityyppisiin toimijoihin tai alueellisten museoiden tehtäväkohtaisen rahoituksen aiheuttamia muutoksia. Laskelmien perusteella on voitu havaita, että asetusluonnoksen mukaisilla painokertoimilla laskettuna uudistuksen vaikutukset rahoituksen tasoon toimijatyypeittäin tarkasteltuna olisivat suhteellisen pienet. Alueellisten museoiden osalta muutosten taso vaihtelee. Ennakointia vaikeuttaa se, että tehtäviä hoitavat museot sekä tehtävien ja toimialueiden laajuus määräytyvät vasta hakemusmenettelyn jälkeen.

Yksittäisten toimijoiden tasolla tarkasteltuna on mahdollista, että valtionosuuteen tulee suurempiakin muutoksia. Muutoksia aiheutuisi ensinnäkin siitä, että nykyisin Tampereen Työväen Teatterille ja Svenska Teatern i Helsingfors -nimiselle teatterille säädetyistä korkeammista valtionosuusprosentteista luovuttaisiin. Esityksessä ehdotetaan, että valtion rahoitus Svenska Teatern i Helsingfors -nimiselle teatterille toteutettaisiin jatkossa muiden kansallisten kulttuurilaitosten rahoituksen tapaan harkinnanvaraisena valtionavustuksena. Tampereen Työväen Teatterille sen sijaan ei ehdoteta vastaavaa muutosta, vaan se voisi hakea esittävän taiteen valtionosuusjärjestelmän piiriin. Valtionosuusprosentin aleneminen 60 prosentista 39 prosenttiin laskisi Tampereen Työväen Teatterin valtionosuuden määrää koelaskelmien mukaan noin 38 prosentilla eli noin 2 miljoonalla eurolla riippuen mahdollisista yksikköhintojen painotuksista. Jos valtionosuuden määrän alenemista ei pystytä korvaamaan muulla rahoituksella, valtionosuuden perusteena olevan henkilötyövuosimäärän väheneminen voi pidemmällä tähtäimellä vaikuttaa valtionosuuden määrää edelleen alentavasti.

Muutoksia voisi aiheutua myös sellaisille toimintayksiköille, jotka ovat saaneet merkittävän osan rahoituksesta teatteri- ja orkesterilain 6 §:n 2 momentissa tarkoitettuina valtionavustuksina. Kun harkinnanvaraisilla perusteilla myönnetyt avustukset korvattaisiin enemmän laskennallisuuteen perustuvilla yksikköhintojen painotuksilla, osalla avustusta saaneista valtion rahoituksen kokonaismäärä voisi alentua. Museoiden osalta valtionavustukset valtakunnallisten

erikoismuseoiden toimintaan korvattaisiin valtakunnallisten vastuumuseotehtävien harkinnanvaraisella lisärahoituksella. Koska valtakunnallisten vastuumuseoiden rahoitus säilyy osin harkinnanvaraisena, muutoksen mahdollisia vaikutuksia ei voida luotettavasti ennakoita.

Esityksen mukaan kaikille esittävän taiteen toimintayksiköille laskettaisiin yksi yhteinen yksikköhinta, kun nykyisin teatterien ja orkesterien yksikköhinnat lasketaan erikseen. Teatterien ja orkesterien erikseen lasketut yksikköhinnat ovat yleensä olleet melko lähellä toisiaan. Vuosina 2012—2016 ero on ollut joka vuonna vähemmän kuin yhden prosentin. Vuosina 2017 ja 2018 teatterien yksikköhinnat ovat kuitenkin nousseet orkesterien yksikköhintoja nopeammin siten, että teatterien yksikköhinta oli 4,6 prosenttia orkesterien yksikköhintaa korkeampi vuonna 2017 ja 8,3 prosenttia korkeampi vuonna 2018. Tästä johtuen koelaskelmissa, joissa vertailukohtana on rahoitus vuodelle 2018, orkesterit näyttävät hyötyvän yhteiseen yksikköhintaan siirtymisestä ja teatterit vastaavasti menettävän. Teatterien yksikköhintojen nousu näyttää johtuvan pääosin siitä, että teattereiden toteutuneiden henkilötyövuosien määrä on vähentynyt, mutta kustannukset ovat siitä huolimatta kasvaneet lähes saman verran kuin orkesterien kustannukset. Tähän ovat saattaneet jossain määrin vaikuttaa esimerkiksi eräissä suurissa teattereissa toteutetut peruskorjaushankkeet. Koska on epävarmaa, missä määrin kyse on pysyvistä kustannusrakenteen muutoksesta ja missä määrin tilapäisestä ilmiöstä, uudistuksen voimaantulon jälkeen on aiheellista seurata, miten eri kulttuurilaitostyyppien kustannukset jatkossa kehittyvät.

Museoiden osalta vastuumuseotehtävien lisärahoitus voitaisiin korottaa nykyistä korotettua valtionosuusprosenttia tarkemmin nimenomaan niihin vastuumuseotehtäviin, jotka ovat lisärahoituksen perusteena. Alueellisista ja valtakunnallisista tehtävistä säädettäisiin lain tasolla. Tehtävät eivät olisi uusia, vaan niistä on aiemmin säädetty valtioneuvoston asetuksella museoista (1192/2005). Kulttuuriympäristötehtävien osalta niiden hoitamisesta on sovittu erikseen Museoviraston kanssa asetuksen 3 §:n 4 kohdan mukaisesti. Uudistus selkeyttäisi työnjakoa ja vastuita tehtävien hoidossa ja parantaisi rahoituksen kohdentumista tehtävien hoidon mukaisesti.

Käytettävissä olevien henkilötyövuosien kokonaismäärän lisääminen esittävän taiteen osalta parantaisi mahdollisuuksia uusien toimijoiden ottamiseen valtionosuuden piiriin sekä valtionosuuden perusteena olevan henkilötyövuosien määrän nostamiseen joillakin sellaisilla toimijoilla, joilla valtionosuuden perusteeksi vahvistetun henkilötyövuosimäärän ja toteutuneen henkilötyövuosimäärän ero on suuri.

Museoiden osalta voi arvioida, että valtionosuuden ulkopuolella ei tällä hetkellä ole merkittävää määrää valtionosuuden edellytykset täyttäviä toimijoita. Valtionosuuden piirissä toimivien museoiden toteutuneiden henkilötyövuosien ja valtionosuuteen oikeuttavien henkilötyövuosien erotus on kuitenkin merkittävä. Nykyinen valtionosuus kattaa vain noin 65 % toteutuneiden henkilötyövuosien määrästä. Erotus myös jakautuu museoiden kesken epätasaisesti. Erotuksen laskennallinen tasaaminen voisi kuitenkin vaikeuttaa alueellisesti kattavien ja monipuolisten museopalveluiden järjestämistä. Museolakiin ehdotetaan lisättäväksi säännös, joka mahdollistaa valtionosuuden tarpeellisuuden arvioinnin.

Esityksellä ei arvioida olevan kokonaisuutena tarkasteltuna olennaisia vaikutuksia kuntien talouteen. Esittävän taiteen toimintayksiköiden ja museoiden ylläpitäminen säilyisi edelleen kunnille vapaaehtoisena tehtävänä. Laissa ei edelleenkään määriteltäisi kunnan rahoitusosuutta näiden tehtävien hoitamiseen. Valtionosuuden keskimääräinen taso pysyisi uudistuksessa

nykyisellään, mutta yksittäisten valtionosuuden saajien kohdalla muutokset valtionosuuden edellytyksissä ja perusteissa voisivat aiheuttaa muutoksia valtionosuuden määrään. Yksittäisten saajien kohdalla ehdotetun järjestelmän mukaisen valtionosuuden määrän arviointiin liittyy kuitenkin useita epävarmuustekijöitä, kuten edellä on kuvattu. Esitys lisää kuntien ja muiden valtionosuuden saajien hallinnollista rasiitetta siltä osin, että valtionosuutta saavia toimijoita arvioidaan säännöllisesti, museoiden kohdalla lisäksi vastuumuseoita erikseen ja koska esittävän taiteen toimijoiden tulee hakea oikeutta valtionosuuteen määräajoin.

Pääosalla nykyisistä valtionosuuden saajista muutokset valtionosuuden määrässä olisivat todennäköisesti verrattain pieniä, enintään muutaman prosentin luokkaa. Muutamilla yksittäisillä valtionosuuden saajilla uudistus voisi kuitenkin aiheuttaa valtion rahoituksen määrään suurempiakin muutoksia. Ehdotetuilla siirtymäsäännöksillä on pyritty siihen, että jos valtionosuuden määrä jollakin valtionosuuden saajalla laskisi olennaisesti, muutos jaksotetaan pidemmälle ajalle siten, että valtionosuuden saajalle jää aikaa sopeuttaa toimintaansa.

Valtionosuuden perusteeksi vahvistettavia henkilötövuosien määriä koskevat kolmeksi tai kuudeksi vuodeksi vahvistettavat rahoitussuunnitelmat lisääisivät valtionosuuden saajien rahoituksen ennakoitavuutta ja edistäisivät mahdollisuuksia toiminnan pitkäjänteiseen suunnitteluun. Esittävän taiteen toimintayksiköiden hyväksyminen muuttuisi määräaikaiseksi ja myös museoiden valtionosuuden edellytysten täyttymisen arvioitaisiin kolmen vuoden välein. Tämä mahdollistaisi valtionosuuden saajien nykyistä suuremman uusiutuvuuden. Toisaalta määräaikaisuus voi osalla toimijoista aiheuttaa epävarmuutta valtionosuuden jatkuvuudesta. On kuitenkin todennäköistä, että uudessakin järjestelmässä valtionosuuden saajien vaihtuvuus olisi käytännössä suhteellisen vähäistä ja erityisesti valtionosuuden piiriin kuuden kalenterivuoden ajaksi hyväksytyjen toimintayksiköiden osalta niin suuret muutokset ovat epätodennäköisiä, että toimintayksikkö jäisi kokonaan valtionosuuden ulkopuolelle.

3.2 Vaikutukset viranomaisten toimintaan

Uudistus lisäisi jonkin verran valtionosuusviranomaisten työmäärää siltä osin, että esittävän taiteen toimintayksiköt hakisivat valtionosuuteen oikeutetuksi kolmen tai kuuden vuoden välein. Opetus- ja kulttuuriministeriön käsiteltäväksi tulisivat siten kolmen vuoden välein kaikkien valtionosuuden piiriin kolmen kalenterivuoden ajaksi hyväksytyjen toimijoiden ja valtionosuuden piiriin pyrkivien uusien toimijoiden hakemukset. Joka toisella kerralla mukana olisivat lisäksi kuudeksi kalenterivuodeksi valtionosuuden piiriin hyväksytyjen toimijoiden hakemukset. Jos hakemuksista pyydetään lausunnot Taiteen edistämiskeskukselta, tämä lisää jonkin verran sen työmäärää verrattuna nykytilanteeseen, jossa lausuntoja pyydetään vain uusista valtionosuusjärjestelmän piiriin pyrkivistä hakijoista.

Museot hyväksyttäisiin valtionosuuden piiriin toistaiseksi, mutta niidenkin osalta valtionosuuskelpoisuus sekä vastuumuseotehtävän edellytykset ja vastuumuseotehtävien hoitaminen arvioitaisiin kolmen vuoden välein. Museovirasto neuvottelisi vastuumuseoiden kanssa kolmen vuoden välein seuraavaa kolmivuotiskautta koskevasta suunnitelmasta ja suunnitelman toteutumisesta edellisenä kolmivuotiskautena. Menettelyt on tarkoitus porrastaa ajallisesti siten, että ne ajoittuvat eri vuosille, jolloin Museoviraston tehtävät jaksottuvat tasaisemmin.

Esittävän taiteen toimintayksiköiden yksikköhintojen painottaminen edellyttäisi tietojen keräämistä henkilötövuosien kohdentumisesta painotuksen perusteina oleviin toimintoihin. Tämä voisi tapahtua kustannuskyselyn yhteydessä.

Toisaalta viranomaisten työmäärää vähentäisi se, että nykyiset valtionosuutta täydentävät harkinnanvaraiset avustuksen jäisivät pois. Tämä vähentäisi avustusten myöntämiseen ja käytön valvontaan liittyvää työmäärää. Lisärahoitus vastaaviin tarkoituksiin toteutettaisiin laskennallisen valtionosuusjärjestelmän sisällä, mikä olisi hallinnollisesti kevyempi tapa.

Kokonaisuutena voidaan arvioida, että uudistus lisäisi vähäisessä määrin opetus- ja kulttuuri-ministeriön, Opetushallituksen ja Museoviraston työmäärää. Museoviraston osalta vastuumuseoiden hakemusmenettelyn ja ohjaus- ja seurantajärjestelmän käyttöönoton myötä työmäärän voi olettaa lisääntyvän erityisesti uudistuksen käyttöönottovaiheessa ja edellyttävän jonkin verran lisävoimavarojen tarvetta. Muilta osin uudistus voidaan kuitenkin toteuttaa nykyisten voimavarojen puitteissa.

3.3 Ympäristövaikutukset

Uudistuksella voi arvioida olevan myönteisiä vaikutuksia kulttuuriympäristön suojelun ja vaatimisen kannalta, koska alueellisten vastuumuseoiden tehtävien ja rahoituksen uudistamisen keskeisenä tavoitteena asiantuntija- ja viranomaispalveluiden alueellisen saatavuuden parantaminen. Alueellisten museoiden vahvuutena olisivat paikallistuntemus, alueelliset tietovarannot ja yhteistyöverkostot.

3.4 Yhteiskunnalliset vaikutukset

Valtionosuusjärjestelmä on olennaisen tärkeä esittävän taiteen palvelujen ja museopalvelujen alueellisen saatavuuden turvaamiseksi. Ehdotettu valtionosuusjärjestelmän uudistus tukee alueellisesti kattavan kulttuuripalveluverkoston säilymistä ja kehittämistä. Esityksen mukaan tavoitteet esittävän taiteen palvelujen ja museopalveluiden alueellisen saatavuuden edistäminen otetaan huomioon päätettäessä toimintayksikön hyväksymisestä valtionosuuteen oikeutetuksi ja päätettäessä toimintayksikön valtionosuuden perusteena olevasta henkilötyövuosien määrästä. Esittävän taiteen toimintayksiköiden yksikköhintoja voitaisiin painottaa valtakunnallisen tai alueellisen kiertuetoiminnan perusteella sekä sillä perusteella, että toimintayksikkö sijaitsee harvaan asutulla alueella. Tämä tukisi kulttuuripalvelujen saatavuutta myös harvaan asutuilla alueilla. Toisaalta valtakunnallisesti ja alueellisesti merkittävälle teattereilla ja orkestereille myönnettävät ylimääräiset valtionavustukset jäisivät pois.

Suuntaa-antavien koelaskelmien perusteella vaikuttaa todennäköiseltä, että myös uudistuksen voimaan tultua valtionosuusrahoitus jakautuisi eri alueille suhteellisen tasaisesti suhteessa väkilukuun. Uudistuksen lopulliset vaikutukset riippuvat kuitenkin olennaisesti siitä, miten yksikköhintojen painokertoimet asetetaan ja kuinka suuriin henkilötyövuosimääriin ne kohdennetaan.

Museopalveluissa tavoitteena on, että maakuntamuseoiden ja aluetaidemuseoiden tilalle tulevien alueellisten vastuumuseoiden verkosto kattaisi koko maan. Näin vastuumuseotehtävät saataisiin järjestettyä myös niillä alueilla, joilla maakuntamuseoiden tai aluetaidemuseoiden tehtäviä ei tällä hetkellä hoida mikään museo. Uudessa järjestelmässä vastuumuseotehtävien hoitamiseen tarkoitettu rahoitus kohdentuisi nykyistä tarkemmin tehtävien laajuuden mukaan. Uudistuksella luotaisiin edellytykset selkeyttää valtakunnallisena viranomaisena toimivan Museoviraston ja alueellisten museoiden työnjakoa ja tehtäviä pitkäjänteisesti.

Kulttuurin valtionosuusjärjestelmällä on keskeinen merkitys myös kulttuurialojen työllisyydelle. Valtionosuusjärjestelmän henkilötöyövuosiperustaisuutta voidaan jo sinällään pitää alan työllisyyttä tukevana. Jos käytettävissä olevat määrärahat ja henkilötöyövuodet pysyvät nykyisellä tasolla, uudistuksella ei arvioida olevan olennaista vaikutusta työllisyyteen verrattuna nyt voimassa olevaan järjestelmään. Valtionosuuspäätösten muuttuminen määräaikaisiksi saattaa esittävien taiteiden alalla jossain määrin vahvistaa viimeaikaista kehitystä, jossa pysyvien työsuhteiden määrä vähentynyt ja produktiokohtaisten työsuhteiden käyttö lisääntynyt.

Valtion rahoitus esittävän taiteen edistämiseen ja museotoimintaan edistää jokaisen mahdollisuutta kulttuuripalveluihin. Kulttuuripalvelujen julkinen rahoitus mahdollistaa pääsylippujen hintojen pitämisen kohtuullisena. Päätettäessä esittävän taiteen toimintayksikön hyväksymisestä valtionosuuteen oikeutetuksi otetaan huomioon tavoitteet kulttuurisen moninaisuuden edistämisestä ja palveluiden saavutettavuudesta eri väestöryhmille. Myös esittävän taiteen yksikköhintojen painotuksissa on otettu huomioon eri väestöryhmille suunnatut palvelut. Yksikköhintojen painotuksella tuetaan erityisesti lapsille suunnattujen palveluiden järjestämistä. Yksikköhintojen painottaminen kielellisellä perusteella turvaa sitä, että myös ruotsinkielisiä esittävän taiteen palveluita on saatavilla huolimatta kapeammasta yleisöpohjasta. Painottaminen kielellisellä perusteella voisi koskea myös esimerkiksi saamen-, romanin- tai viittomakielistä taikka muulla vähemmistökielellä esitettävää teatteria. Osittain vastaavankaltaisia perusteita otetaan nykyisin huomioon ylimääräisten valtionavustusten myöntämisessä. Lopulliset vaikutukset jäävät tältäkin osin osittain riippumaan yksikköhintojen painotuksista ja niiden kohdentamisesta.

Esittävän taiteen toimintayksiköiden valtionosuuden määräaikaisuus lisää mahdollisuuksia toimijakentän uusiutumiseen ja kannustaa toiminnan taiteellisen laadun ylläpitämiseen ja kehittämiseen. Esittävän taiteen valtionosuuden soveltamisalan muuttaminen yleisesti kaikkia esittäviä taiteita koskevaksi voi ajan mittaan tuoda valtionosuusjärjestelmän piiriin sellaisia taidemuotoja, joilla ei siihen ole nykyisin mahdollisuutta, mikä edistäisi tarjolla olevien taide- ja kulttuuripalvelujen monimuotoisuutta.

Esityksellä ei ole arvioitu olevan olennaisia sukupuolivaikutuksia.

3.5 Uudistuksen vaikutusten seuranta

Valtionosuusjärjestelmän uudistuksen vaikutuksia on monilta osin vaikea arvioida yksityiskohtaisesti etukäteen, koska lopulliset vaikutukset riippuvat monista eri tekijöistä, kuten edellä on tarkemmin kuvattu. Sen vuoksi on erityisen tärkeää seurata tavoitteiden toteutumista ja muita vaikutuksia. Tarkoituksena on, että opetus- ja kulttuuriministeriö teettää ulkopuolisen arvioinnin uudistuksen tavoitteiden toteutumisesta ja muista vaikutuksista. Koska rahoitus määräytyy osin kolme- ja kuusivuotisissa jaksoissa ja koska uudistukseen liittyy pitkiä siirtymäaikoja, tavoitteiden toteutumista ja vaikutuksia on mahdollista kattavammin arvioida vasta sen jälkeen, kun järjestelmä on ollut käytössä ensimmäiset kuusi vuotta.

4 Asian valmistelu

Esitys on valmisteltu laajapohjaisessa asiantuntijatyöryhmässä. Työryhmätyön ensimmäisessä vaiheessa työryhmä valmisteli yhteistyössä Sitran kanssa ja vuorovaikutuksessa toimialan edustajien kanssa ehdotuksen uuden rahoitusjärjestelmän pääperiaatteiksi. Toisessa vaiheessa työryhmä laati ehdotuksen rahoitusjärjestelmän uudistamiseksi ja valmisteli tarvittavat sää-

dösmuutosehdotukset. Ehdotukseen liittyy muistio esittävän taiteen ja museoiden rahoitusjärjestelmän kokonaisuudistuksesta mukaan lukien harkinnanvaraisen rahoitusjärjestelmän kehittäminen sekä uudistusten toimeenpanoon liittyvistä lisärahoitustarpeista.

Esityksestä on pyydetty lausunnot...

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1 Lakiehdotusten perustelut

1.1 Laki esittävän taiteen edistämisestä

Lain nimike

Laki korvaisi nykyisen teatteri- ja orkesterilain. Ehdotettu laki olisi soveltamisalaltaan teatteri- ja orkesterilakia avoimemmin muotoiltu siten, että lakia sovellettaisiin yleisesti esittävään taiteeseen, jolla tarkoitetaan kaikkea tietyssä hetkessä tapahtuvaa elävää taiteellista esitystoimintaa. Voimassa olevan lain soveltamisala on alun perin kattanut teatterit ja orkesterit, missä teattereiksi on luettu myös tanssiteatterit. Lisäksi vuonna 2014 on lisätty säännös, jonka mukaan lain teattereita koskevia säännöksiä sovelletaan myös sirkuksiin.

Koska lain soveltamisala kattaisi yleisesti kaikki esittävän taiteen muodot, on perusteltua, että tämä otettaisiin huomioon myös lain nimikkeessä. Koska laki sisältää lähinnä säännöksiä, jotka koskevat valtion rahoitusta esittävän taiteen toimintayksiköille, lain nimikkeeksi ehdotetaan laki esittävän taiteen edistämisestä.

1 luku Yleiset säännökset

1 §. Esittävän taiteen toimintayksiköiden käyttökustannuksiin myönnettävästä valtionosuudesta säädettäisiin rahoituslaissa ja esittävän taiteen edistämisestä annetussa laissa. Opetus- ja kulttuuritoimen rahoitusjärjestelmää koskeva lainsäädännön rakenne on pääpiirteissään sellainen, että rahoituslaissa säädetään rahoituksen määrästä ja rahoituksessa noudatettavasta menettelystä, ja niin sanotuissa toimintalaeissa rahoitusjärjestelmän piiriin kuulumisen edellytyksistä. Esittävän taiteen edistämisestä annettu laki kuuluisi näihin niin sanottuihin toimintalakeihin ja siinä säädettäisiin muun muassa valtionosuuden tavoitteista sekä toimintayksikön hyväksymisestä valtionosuuteen oikeutetuksi.

Voimassa olevaan teatteri- ja orkesterilakiin verrattuna lain soveltamisala laajenisi yleisesti kaikkeen tietyssä hetkessä tapahtuvaan elävään taiteelliseen esitystoimintaan. Esittävän taiteen käsite määriteltäisiin pykälän 2 momentissa. Määritelmä rajaisi keskeisesti sitä, millainen toiminta kuuluu lain soveltamisalan piiriin ja mihin voidaan myöntää valtionosuutta.

Esittävän taiteen keskeinen ominaispiirre on, että se on tietyssä hetkessä tapahtuvaa ja yleisölle suunnattua. Esitys on ainutkertainen, aikasidonnainen tapahtuma, jolla on alku ja loppu. Esitys rakennetaan yleensä niin, että yleisön oletetaan seuraavan esitystä alusta loppuun. Muita kuin esittäviä taiteita ovat esimerkiksi kirjallisuus, kuvataide, arkkitehtuuri ja muotoilu, jotka eivät perustu aikaan sidottuihin esityksiin vaan lukija tai katselija päättää itse lukemisen tai katselemisen ajankohdan ja keston. Esittäville taiteelle on lisäksi tyypillistä, että myös teoksen esitys nauttii tekijänoikeussuojaa.

Lisäksi edellytetään, että kyseessä on elävä esitystoiminta. Tämä rajaa lain soveltamisalan ulkopuolelle esimerkiksi elokuvataiteen ja videotaiteen. Toisaalta myös elävään esitykseen voidaan joskus yhdistää esimerkiksi tallennetun kuvan tai äänen käyttöä. Tällaisissa tapauksissa toimintaa tarkastellaan sen pääasiallisen luonteen perusteella.

Määritelmä edellyttää esitystoiminnalta taiteellisuutta. Esitystoiminnan taiteellisuus kytkeytyy taiteen käsitteeseen ja on siten vaikeasti määriteltävissä. Käsitettä ei kuitenkaan tule tässä yhteydessä tulkita liian rajoittavasti.

Esimerkkeinä esittävän taiteen muodoista mainitaan näyttämö-, sirkus- ja tanssitaide sekä musiikki. Näyttämötaide pitää sisällään muun muassa puheteatterin, musiikkiteatterin, oopperan ja operetin. Musiikin osalta lain soveltamisala ei rajautuisi orkestereihin, vaan myös esimerkiksi kuorot kuuluisivat lain soveltamisalan piiriin.

2 §. Pykälässä säädettäisiin lain tavoitteesta. Lain tavoitteena olisi edistää monimuotoista ja ammattimaista suomalaista esittävän taiteen tuotantoa ja sen saatavuutta, tekijöiden osaamisen kehittymistä ja kansainvälistymistä. Taiteen rajojen yli ulottuva, eri taiteenalat huomioiva monipuolinen taiteellinen huippuosaaminen on hyvinvoivan yhteiskunnan olennainen osa. Taide ja kulttuuri luovat edellytyksiä innovaatioille ja muodostavat pohjan taloudelliselle kasvulle. Taide myös kehittää luovia aloja ja lisää alan työpaikkoja. Huippuosaaminen lisää suomalaisen esittävän taiteen saamaa kansainvälistä huomiota ja on edellytys viennin kasvulle.

Sivistys ja sananvapaus ovat keskeisiä arvoja vapaassa ja avoimessa yhteiskunnassa. Taiteessa sananvapaus liittyy olennaisesti taiteen vapauteen. Taiteellinen toiminta ja taiteen keinot piirittävät sananvapauden rajoja ja mahdollistavat suvaitsevaisuuden ja demokratian kehittymisen. Toinen lähtökohta olisikin taiteen ja kulttuurin välillinen merkitys yhteiskunnalle. Taide on kansallisesti ja kansainvälisesti tunnettu sivistysvaltion ominaisuus. Taiteella ja kulttuurilla on myönteisiä vaikutuksia kansalaisten yhteiskunnalliseen aktiivisuuteen ja yhteisöllisyyteen. Taiteen ja kulttuurin avulla luodaan mahdollisuuksia kansalaisten hyvinvointiin ja yhteiskunnallisesti aktiiviseen elämään osana yhteisöään. Tavoitteen toteuttamisessa lähtökohtina ovat osallisuus, moniarvoisuus ja kulttuurinen moninaisuus.

3 §. Pykälässä säädettäisiin esittävän taiteen toimintayksiköiden käyttökustannuksiin myönnettävän valtionosuuden tavoitteista. Säännöksessä määritellyt tavoitteet olisivat perusteena harkittaessa sitä, mitkä valtionosuuden edellytykset täyttävät esittävän taiteen toimintayksiköt otetaan valtionosuuden piiriin 5 §:n mukaisesti. Vastaavasti tavoitteet olisivat toteutuneiden henkilötöyövuosimäärien ohella keskeinen peruste päätettäessä kunkin valtionosuuden saajan valtionosuuden perusteena olevasta henkilötöyövuosimäärästä 6 §:n mukaisesti.

Esittävän taiteen valtionosuusjärjestelmän tavoitteena on edistää lähtökohdiltaan taiteellista toimintaa. Valtionosuusjärjestelmän piiriin ei voi päästä esimerkiksi sellainen toiminta, jonka tavoitteet ovat ensisijaisesti taloudelliset. Tämä periaate ilmenee myös 4 §:n 6 kohdassa, jonka mukaan valtionosuuden myöntämisen edellytyksenä on, ettei toiminnan tarkoituksena ole taloudellisen voiton tavoittelu.

Tavoite esittävän taiteen monimuotoisuuden ja kulttuurisen moninaisuuden edistämisestä pitää sisällään useita eri ulottuvuuksia. Yhtäältä on kyse siitä, että saatavilla on monipuolisia esittävän taiteen palveluita, jotka edustavat eri esittävän taiteen muotoja ja lajityyppejä. Sen lisäksi, että valtionosuusjärjestelmän piirissä on monimuotoisesti erilaista tarjontaa, valtionosuusjärjestelmä edistää monimuotoisuutta myös suhteessa kaupalliseen kulttuuritarjontaan. Valtionosuusjärjestelmä mahdollistaa esittävän taiteen palveluiden saatavuutta sellaisissa taiteen muodoissa ja lajityypeissä, joissa tarjontaa ei synny markkinaehtoisesti. Monimuotoisuutta edistää myös se, että järjestelmä tukee taiteellisesti erityisen korkeatasoisen, kansainväliselle huipputasolle tähtäävän toiminnan kehittymistä. Kulttuurisen moninaisuuden edistäminen

merkitsee muun muassa sitä, että esittävän taiteen palvelujen tarjonnassa ja sisällöissä otetaan myönteisellä tavalla huomioon myös erilaisten vähemmistöryhmien oma kulttuuri ja ihmisten identiteettiin liittyvät erot.

Palveluiden valtakunnallinen ja alueellinen saatavuus sekä saavutettavuus eri väestöryhmille merkitsee muun muassa sitä, että esittävän taiteen palveluita tulisi olla saatavilla asuinpaikasta riippumatta. Tämä edellyttää käytännössä valtakunnallisesti riittävän kattavaa palveluverkosta. Esittävän taiteen palveluiden tulisi lisäksi olla eri väestöryhmien saavutettavissa esimerkiksi varallisuudesta, kulttuurisesta taustasta tai muusta henkilökohtaisesta ominaisuudesta riippumatta.

Tavoitesäännöksen soveltaminen 5 ja 6 §:n mukaisissa päätöksissä edellyttäisi kokonaisuarkintaa, jossa tulee ottaa huomioon palveluiden tarjonnan valtakunnallinen kokonaisuus sekä monimuotoisuuteen ja moninaisuuteen että saatavuuteen ja saavutettavuuteen liittyvien tavoitteiden kannalta. Tarkoituksena on, että valtionosuuteen oikeutetuksi hyväksymistä koskevien päätösten valmistelun yhteydessä opetus- ja kulttuuriministeriö pyytää Taiteen edistämiskeskuksen tai muun asiantuntijatahon lausuntoa siitä, miten hakijoiden toimintaa vastaa säädettyjä tavoitteita. Lausunto pyydetäisiin vain niistä hakijoista, jotka täyttävät 4 §:ssä säädettyvät valtionosuuden muodolliset edellytykset.

2 luku **Valtionosuuden myöntäminen**

4 §. Pykälässä säädetäisiin niistä ehdottomista edellytyksistä, jotka esittävän taiteen toimintayksikön olisi täytettävä, jotta se voidaan ottaa valtionosuuden piiriin.

Pykälän 1 kohdan mukaan edellytyksenä on, että toimintayksikön toiminta on ammattimaista ja vakinaista ja se harjoittaa säännöllistä ja ympärivuotista esitystoimintaa. Toiminnan ammattimaisuutta ja vakinaisuutta koskeva edellytys vastaa nykyisen teatteri- ja orkesterilain 2 §:n 2 kohtaa. Säännökseen on lisätty nimenomainen maininta säännöllisestä ja ympärivuotisesta esitystoiminnasta, jota käytännössä on edellytetty myös voimassa olevan säännöksen tulkintakäytännössä. Esitystoiminta on voitu katsoa vakinaiseksi, jos toimintayksikkö on toiminut useamman vuoden säännöllisesti ja jos sillä on ollut toiminnalleen riittävä rahoituspohja. Kesäteatteri- tai pikkujoulutoiminta taikka muuten sesonkeihin perustuva esitystoiminta ei täyttäisi edellytystä säännöllisestä ja ympärivuotisesta esitystoiminnasta. Ammattimaisuuden vaatimus edellyttää myös, että toimintayksiköllä on toimintaa ja taloutta koskeva suunnitelma, että henkilöstö saa toiminnasta toimeentulonsa ja että henkilöstöpolitiikassa otetaan huomioon työnantajavelvoitteet ja virka- ja työehtosopimukset.

Lisäksi kohdassa edellytetään, että toimintayksikön laskennallisten toteutuneiden henkilötyövuosien määrä päätöstä edeltäneenä vuonna on ollut vähintään viisi. Vastaavaa edellytystä ei ole voimassa olevassa laissa. Ammattimaisen ja vakinaisen toiminnan sekä säännöllisen ja ympärivuotisen esitystoiminnan järjestämisen on katsottu edellyttävän riittävää henkilöstömäärää. Tällä hetkellä pienin teatterin tai orkesterin valtionosuuden perusteeksi vahvistettu henkilötyövuosimäärä on neljä.

Pykälän 2 kohta koskee toimintayksikön toimintaa johtavan ja 3 kohta vastaavasti toimintayksikön taiteellista toimintaa johtavan henkilön kelpoisuudelle asetettavia vaatimuksia. Molemmilta edellytettäisiin joko kyseiseen tehtävään soveltuva koulutus tai riittävä perehtyneisyys tehtävälleen. Vaikka johtajalta ja taiteelliselta johtajalta vaadittavat edellytykset ovat sana-

muodoltaan samat, koulutusta tai perehtyneisyyttä arvioitaisiin suhteessa kyseiseen tehtävään ja sen asettamiin vaatimuksiin. Riittävä perehtyneisyys edellyttää alan työkokemusta. Tehtävien ei tarvitsisi olla päätoimisia. Toimintayksikön toimintaa ja taiteellista toimintaa voisi johtaa myös sama henkilö edellyttäen, että tämä täyttää sekä toimintayksikön toimintaa johtavalle että taiteellista toimintaa johtavalle henkilölle säädetyt edellytykset. Jäljempänä 5 §:n 2 momentin 3 kohdassa asetettaisiin tiukemmat vaatimukset kuudeksi kalenterivuodeksi valtionosuuden piiriin hyväksyttävän esittävän taiteen toimintayksikön johtajalle.

Pykälän 4 kohdan mukaan toimintayksiköllä tulisi olla riittävä määrä muuta alan ammatillista henkilöstöä. Jo nykyisen teatteri- ja orkesterilain soveltamiskäytännössä on pääsääntöisesti edellytetty, että toimintayksiköllä on alan ammatillista koulutusta saanutta henkilöstöä. Selvyyden vuoksi tästä ehdotetaan otettavaksi lakiin nimenomainen säännös. Ammatillisella henkilöstöllä tarkoitetaan tässä henkilöstöä, jolla on alan koulutus tai muulla tavoin hankittu riittävä alan tuntemus ja työkokemus. Riittävää määrää arvioitaisiin tapauskohtaisesti toimintayksikön koon ja toiminnan luonteen perusteella. Vähintään yhden henkilön ammatillisesta henkilöstöstä tulisi olla päätoiminen. Käytännössä toimintayksikön toteutuneiden henkilötyövuosien laskenta edellyttää, että toimintayksiköllä on päätoimista henkilökuntaa, koska muiden kuin päätoimisten työntekijöiden palkat ja palkkiot muunnetaan henkilötyövuosiksi toimintayksikön päätoimisten työntekijöiden keskipalkan perusteella.

Pykälän 5 kohta vastaa teatteri- ja orkesterilain 2 §:n 1 kohtaa. Toimintayksikön ylläpitäjä voisi olla kunta tai kuntayhtymä taikka yksityinen yhteisö tai säätiö. Yksityiseltä yhteisöltä tai säätiöltä edellytettäisiin kuitenkin lisäksi, että sen sääntömääräisiin tehtäviin kuuluu esittävän taiteen esitystoiminnan harjoittaminen tai esittävän taiteen toimintayksikön ylläpitäminen.

Pykälän 6 kohdassa edellytetään riittäviä taloudellisia edellytyksiä toiminnalle. Jotta esittävän taiteen toimintayksikön toiminta voisi täyttää pykälän 1 kohdassa todetut ammattimaisuuden ja vakinaisuuden edellytykset ja se voisi harjoittaa säännöllistä ja ympärivuotista esitystoimintaa, ei toimintayksikön toiminta voisi olla kovin pienimuotoista. Liian pienimuotoinen toiminta ei myöskään riittäisi 5 §:n mukaisen valtionosuuden perusteeksi vahvistettavan henkilötyövuosimäärän vähimmäismääräksi vahvistettavan 5 henkilötyövuoden toteutumiseen. Valtionosuus kattaa vain osan rahoituksesta, joten muun rahoituksen tulisi olla riittävällä tasolla.

Pykälän 7 kohdan mukaan tarkoituksena ei saa olla taloudellisen voiton tavoittelu. Kohta vastaa teatteri- ja orkesterilain 2 §:n 4 kohtaa. Valtionosuusjärjestelmän piirissä olevan toiminnan lähtökohtana on ensisijaisesti 3 §:n mukaisten tavoitteiden edistäminen. Tarkoituksena on, että tilikauden mahdollinen ylijäämä käytettäisiin toiminnan jatkamiseen ja kehittämiseen. Lisäksi tavoitteena tulee olla, että teatterit ja orkesterit pyrkivät toiminnassaan kokonaistaloudellisesti kannattavaan toimintaan.

5 §. Pykälän 1 momentin mukaan esittävän taiteen toimintayksikön hyväksymisestä valtionosuuteen oikeutetuksi päättäisi nykyiseen tapaan opetus- ja kulttuuriministeriö. Päätös tulisi tehdä valtion talousarvion rajoissa. Päätös perustuisi ministeriön tekemään kokonaisharkintaan, jossa otettaisiin huomioon valtionosuuden tarpeellisuus 3 §:ssä tarkoitettua valtionosuuden tavoitteen kannalta. Kokonaisharkinnassa tulisi siten ottaa huomioon esittävän taiteen monimuotoisuuteen ja kulttuuriseen moninaisuuteen sekä esittävän taiteen palvelujen valtakunnalliseen ja alueelliseen saatavuuteen ja saavutettavuuteen eri väestöryhmille liittyvät näkökohdat.

Pykälän 2 ja 3 momentissa säädettäisiin valtionosuuteen oikeutetuksi hyväksymistä koskevan päätöksen voimassaoloajasta. Valtionosuuteen oikeutetuksi hyväksytyt toimintayksiköt jakautuisivat päätöksen voimassaolon suhteen kahteen eri kategoriaan. Tavoitteena on turvata tasapaino toiminnan edellytysten pitkäjänteisen turvaamisen ja toisaalta valtionosuuden saajien vaihtuvuuden mahdollistamisen välillä. Päätös hyväksymisestä valtionosuuteen oikeutetuksi tehtäisiin joko kolmeksi kalenterivuodeksi tai kuudeksi kalenterivuodeksi kerrallaan. Kuudeksi kalenterivuodeksi valtionosuuden piiriin hyväksytyjen toimintayksiköiden valtionosuutta koskisi lisäksi rahoituslain 35 a §:n 4 momentin mukainen yksikköhinnan painotus, jolla voitaisiin korottaa valtionosuuden perusteena olevaa yksikköhintaa.

Päätös voitaisiin tehdä kuudeksi kalenterivuodeksi, jos 2 momentissa säädetyt edellytykset täyttyvät. Momentin 1 kohdan mukaan edellytyksenä olisi erityisen laaja ja monipuolinen tai taiteellisesti erityisen korkeatasoinen toiminta. Kyseessä voisi olla esimerkiksi vahva alueellinen toimija, jonka toiminta on erityisen laajaa ja monipuolista, tai omalla suppeammalla erityisalallaan taiteellisesti huipputasoa edustava toimija. Toiminnan erityistä laajuutta ja monipuolisuutta voitaisiin tarkastella esimerkiksi toiminnan vaikutusten maantieteellisen ulottuvuuden kannalta tai eri taiteenalojen rajojen yli ulottuvana monipuolisuutena. Arvioinnissa otettaisiin huomioon myös mahdollinen kiertueiden ja vierailuesitysten vastaanottaminen. Taiteellinen huippuosaaminen voi olla kansallisesti tai kansainvälisesti tunnustettua.

Tarkoituksena on, että opetus- ja kulttuuriministeriö pyytää Taiteen edistämiskeskukselta tai muulta asiantuntijataholta lausuntoa erityisen laajaa ja monipuolista tai taiteellisesti erityisen korkeatasoista toimintaa koskevan edellytyksen täyttymisestä. Lausunto pyydetäisiin niistä hakijoista, jotka ovat hakeneet hyväksymistä valtionosuuteen oikeutetuksi kuudeksi kalenterivuodeksi ja jotka täyttävät lain 3 §:ssä ja tämän pykälän 2 momentin 2 ja 3 kohdassa säädetyt edellytykset.

Momentin 2 kohdassa edellytettäisiin toimintayksiköltä toiminta-ajatukseen perustuvaa, monivuotista tavoitteita, toimintaa ja taloutta koskevaa suunnitelmaa. Valtionosuuden piiriin ottaminen kuudeksi kalenterivuodeksi edellyttäisi toiminnalta ja sen kehittämiseltä erityistä pitkäjänteisyyttä.

Momentin 3 kohdassa edellytettäisiin, että kuudeksi vuodeksi valtionosuuteen oikeutetuksi hyväksyttävän toimintayksikön toimintaa johtava henkilö on päätoiminen. Lisäksi tämän tulisi täyttää tiukemmat koulutusta ja kokemusta koskevat edellytykset kuin toimintayksikön toimintaa johtavalta henkilöltä edellytetään 4 §:n 2 kohdan mukaan. Toimintayksikön toimintaa johtavalta henkilöltä edellytettäisiin tehtävään soveltuvaa koulutusta, riittävää perehtyneisyyttä tehtävään ja käytännössä osoitettua johtamistaitoa. Edellytyksellä pyritään turvaamaan toiminnan laatua. Erityisen laajan ja monipuolisen tai taiteellisesti erityisen korkeatasoisen toiminnan ylläpitäminen edellyttää myös toimintayksikön johtavalta henkilöltä riittävää osaamista. Tehtävään soveltuva koulutus riippuisi tapauskohtaisesti tehtävän asettamista vaatimuksista. Kyseeseen voisi tehtävästä riippuen tulla kyseisen taiteenalan koulutus taikka esimerkiksi hallinnollinen tai taloudellinen koulutus. Myös vaadittavaa koulutustasoa voitaisiin harkita tapauskohtaisesti. Käytännössä osoitettu johtamistaito voitaisiin hankkia varsinaisissa johtamis- ja esimiestehtävissä toimimisen lisäksi myös esimerkiksi projektinjohtamisen kautta.

Muussa tapauksessa päätös hyväksymisestä valtionosuuteen oikeutetuksi tehtäisiin 3 momentin mukaan kolmeksi kalenterivuodeksi kerrallaan. Mahdollisuus hyväksyä toimintayksikkö

valtionosuuteen oikeutetuksi kuudeksi kalenterivuodeksi kerrallaan turvaisi osaltaan pitkäjänteisen toiminnan edellytyksiä. Lähtökohtana on, että tällaiset toimijat ovat toimintansa suhteen vakaita, eikä niiden toiminnassa yleensä tapahdu huomattavia muutoksia vuosittain.

Tarkoituksena olisi, että toimintayksiköiden toimintaa tarkasteltaisiin kuuden kalenterivuoden kauden puolivälissä. Jos toiminnassa olisi tapahtunut sellaista merkittävää muutosta, että toimijan kelpoisuus valtionosuuteen kuuden vuoden määräajaksi saattaisi vaarantua, ministeriö kutsuisi ylläpitäjän asiassa neuvotteluun. Jos toimintayksikön toiminta ei kuuden vuoden määräajan päätyttyä enää täyttäisi 2 momentissa säädettyjä edellytyksiä hyväksymiselle valtionosuuteen oikeutetuksi kuuden kalenterivuoden ajaksi, se voitaisiin hyväksyä valtionosuuteen oikeutetuksi kolmeksi kalenterivuodeksi edellyttäen, että 4 §:ssä säädetty edellytykset hyväksymiselle valtionosuuteen oikeutetuksi täyttyvät.

Pitkäjänteisyyttä mutta myös vaihtuvuutta turvattaisiin myös sillä, että aikaisemmin valtionosuuteen oikeutetuksi kolmeksi kalenterivuodeksi hyväksytyillä toimintayksiköillä olisi mahdollisuus hakea valtionosuuskelpoisuutta kuudeksi kalenterivuodeksi. Mahdollisuus sijoittua määräajaksi eri kategorioihin lisäisi vaihtuvuutta järjestelmän piirissä.

Valtionosuuden piiriin hyväksymisen määräaikaisuus merkitsisi käytännössä sitä, että valtionosuuden saajan tulisi hakea joko kolmen tai kuuden vuoden välein uudelleen hyväksymistä valtionosuuteen oikeutetuksi. Tässä yhteydessä arvioitaisiin uudelleen 4 §:n mukaisten valtionosuuden edellytysten täyttyminen, suoritettaisiin uudelleen 1 momentin mukainen päätösharkinta, arvioitaisiin täyttyvätkö 2 momentissa säädetty edellytykset hyväksymiselle valtionosuuteen oikeutetuksi kuudeksi kalenterivuodeksi ja päätettäisiin toimintayksikön valtionosuuden perusteena käytettävästä henkilötyövuosimäärästä 6 §:n mukaisesti. Uusilla valtionosuuden piiriin hakevilla toimintayksiköillä olisi kolmen vuoden välein samat mahdollisuudet hakeutua valtionosuuden piiriin kuin niillä toimintayksiköillä, jotka on jo aikaisemmin hyväksytty valtionosuuteen oikeutetuiksi.

6 §. Opetus- ja kulttuuriministeriö päättäisi kuten nykyisin kunkin toimintayksikön osalta valtionosuuden laskennallisena perusteena olevasta henkilötyövuosimäärästä. Päätös henkilötyövuosimäärästä tehdään opetus ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain 49 §:n 1 momentin mukaan vuosittain seuraavaksi varainhoitovuodeksi. Päätös henkilötyövuosimäärästä tulee tehdä valtion talousarvion rajoissa. Valtion talousarviossa määritellään valtionosuuksiin käytettävissä olevan määrärahan lisäksi valtionosuuksien laskennallisena perusteena käytettävien henkilötyövuosien enimmäismäärä. Valtion talousarvion rajoissa ei ole aina mahdollista määrittää valtionosuuden laskennallisena perusteena olevaa henkilötyövuosimäärää siten, että se kattaisi todelliset toteutuneet henkilötyövuodet täysimääräisesti. Taide- ja kulttuuripoliittisista lähtökohdista ei myöskään ole aina tarkoituksenmukaista, että muutokset toiminnan laajuudessa automaattisesti johtaisivat vastaaviin valtionosuuden määrän muutoksiin. Toimintayksiköt voivat luonnollisesti mahdollisuuksien mukaan muun rahoituksen turvin harjoittaa laajempaa-kin toimintaa, mutta valtionosuus kohdistuu vain valtionosuuspäätöksessä määriteltyyn henkilötyövuosimäärään.

Tässä pykälässä säädettäisiin aineellisista perusteista, joita noudatettaisiin henkilötyövuosien määrää vahvistettaessa. Lisäksi rahoituksen pitkäjänteisen ennakoitavuuden lisäämiseksi säädettäisiin kolmen tai kuuden vuoden välein tehtävästä suunnitelmasta, jolla linjattaisiin henkilötyövuosien määrän jakoa seuraavien kolmen tai kuuden kalenterivuoden ajaksi.

Voimassa olevassa lainsäädännössä ei ole määritelty saajakohtaista ala- tai ylärajaa valtionosuuden laskennallisena perusteena olevalle henkilötyövuosimäärälle. Teatterien ja orkesterien osalta pienin vahvistettu henkilötyömäärä on ollut 4 ja suurin 334. Ehdotetun 4 §:n mukaan valtionosuuden piiriin pääsemisen edellytyksenä on, että toimintayksikön todellinen toteutunut henkilötyövuosimäärä on vähintään viisi. Jotta esittävän taiteen toimintayksikön toiminta voisi täyttää 4 §:ssä säädetty edellytykset muun muassa toiminnan ammattimaisuudesta ja vakinaisuudesta sekä esitystoiminnan säännöllisyydestä ja ympärivuotisuudesta, toiminta ei voi käytännössä olla myöskään henkilötyövuosimäärän osalta kovin pienimuotoista. Sen vuoksi on katsottu tarpeelliseksi määritellä alaraja myös valtionosuuden laskennallisena perusteena olevalla henkilötyövuosimäärälle. On katsottu, että alle viiden henkilötyövuoden toimintayksikkö ei käytännössä voi riittävän hyvin täyttää valtionosuuden piiriin hyväksymisen edellytyksiä.

Voimassa olevassa lainsäädännössä ei ole myöskään säädetty perusteista, joiden mukaan henkilötyövuosimäärä jaetaan valtionosuuden saajien kesken. Järjestelmän läpinäkyvyyden lisäämiseksi ehdotetaan, että laissa määriteltäisiin ne perusteet, jotka tulisi ottaa huomioon henkilötyövuosimäärästä päätettäessä. Päätöstä tehtäessä tulisi ensinnäkin ottaa huomioon todellinen toteutunut henkilötyövuosimäärä kolmen edellisen vuoden aikana. Tiedot toteutuneista henkilötyövuosimäärästä saadaan vuosittaisen kustannuskyselyn kautta. Jotta tilapäiset muutokset toteutuneissa henkilötyövuosimäärissä eivät vaikuttaisi liian voimakkaasti valtionosuuden määrään, tarkastelujakson on syytä olla yhtä vuotta pitempi. Säännös jättäisi ministeriölle harkintavaltaa sen suhteen, miten eri vuosien henkilötyövuosimääriä tarkastelussa painotetaan. Painotus voisi vaihdella tapauskohtaisesti riippuen esimerkiksi siitä, onko henkilötyövuosimäärä kehittynyt tasaisesti tai onko toiminnassa ollut tarkastelujaksolla jokin tilapäisestä syystä johtunut nousu tai pudotus henkilötyövuosimäärässä. Esimerkiksi jos toimintayksikön toteutunut henkilötyövuosimäärä on supistunut tilapäisesti tilojen peruskorjauksen tai muun vastaavan syyn vuoksi, tarkastelun pohjaksi voitaisiin ottaa tarkastelujaksolta ne vuodet, joihin tämä tilapäinen syy ei ole vaikuttanut.

Toteutuneiden henkilötyövuosimäärien lisäksi päätöksenteossa otettaisiin huomioon valtionosuuden tarpeellisuus 3 §:ssä säädetyn valtionosuuden tavoitteen kannalta. Mahdollista henkilötyövuosivajetta ei siten automaattisesti jaettaisi tasan valtionosuuden saajien kesken vaan päätöksenteossa otettaisiin huomioon valtionosuusjärjestelmän tavoitteista ilmenevät kulttuuripoliittiset näkökohdat. Henkilötyövuosien määrästä päätettäessä otettaisiin siten huomioon siten muun muassa toimintayksikön toiminnan merkitys esittävän taiteen monimuotoisuudelle ja kulttuurisen moninaisuudelle sekä esittävän taiteen palvelujen valtakunnalliselle ja alueelliselle saatavuudelle ja saavutettavuudelle eri väestöryhmien kannalta. Säännöksen soveltaminen edellyttää kokonaisuuskäytäntöä, jossa otetaan huomioon esittävän taiteen palveluiden valtakunnallinen kokonaisuus.

Esimerkiksi alueellisen saatavuuden tavoite voisi edellyttää, että henkilötyövuosien jaossa painotettaisiin toimintayksiköitä sellaisilla alueilla, joissa kyseisen kaltaisten esittävän taiteen palveluiden saatavuus on keskimääräistä huonompi. Alueellisen saatavuuden ja moninaisuuden tavoitteiden kannalta voisi toisaalta olla perusteltua, että kaikkein suurimpien toimintayksiköiden toteutunutta henkilötyövuosimäärää ei otettaisi täysimääräisesti huomioon valtionosuuden perusteena käytettävää henkilötyövuosimäärää vahvistettaessa.

Henkilötyövuosimäärä on nykyisin määritelty kokonaisina henkilötyövuosina. Ei ole kuitenkaan estettä sille, että henkilötyövuosimäärä tarvittaessa voitaisiin määritellä myös desimaalilukuna.

Pykälän 2 momentin mukaan opetus- ja kulttuuriministeriö vahvistaisi kolmen vuoden välein esittävän taiteen toimintayksiköiden rahoitusta koskevan suunnitelman, joka sisältäisi arvion valtionosuuden perusteeksi vahvistettavien henkilötyövuosien määrästä seuraavien kolmen varainhoitovuoden ajaksi. Niiden toimintayksiköiden osalta, jotka on hyväksytty valtionosuuteen oikeutetuiksi kuuden kalenterivuoden ajaksi, suunnitelma vahvistettaisiin kuitenkin vain joka kuudes vuosi kuuden kalenterivuoden ajaksi. Suunnitelmaa laadittaessa otettaisiin huomioon 1 momentissa säädetyt perusteet. Suunnitelmasta poikettaisiin vuosittaista henkilötyövuosien määrää vahvistettaessa vain säännöksessä mainituissa tilanteissa. Suunnitelmasta voitaisiin ensinnäkin poiketa, jos talousarviossa käytettävissä olevien henkilötyövuosien tai määrärahojen määrä poikkeaisi niistä arvioista, jotka olivat suunnitelman laatimisen perusteena. Toteutuneiden henkilötyövuosien määrän muuttumisen perusteella suunnitelmasta poikettaisiin vain siinä tapauksessa, jos määrä alenisi olennaisesti. Olennaisuutta arvioitaessa voitaisiin ottaa huomioon myös, onko kyseessä tilapäisestä syystä johtuva vai pysyväisluonteinen muutos. Muun olosuhteiden muutoksen perusteella voitaisiin suunnitelmasta poiketa esimerkiksi silloin, jos jonkin valtionosuuden saajan toiminnan loppumisen tai olennaisen supistumisen vuoksi sille suunnitelmassa osoitettuja henkilötyövuosia voitaisiin jakaa muille toimijoille.

7 §. Pykälän 1 momentissa säädettäisiin esittävän taiteen toimintayksikön hyväksymistä valtionosuuteen oikeutetuksi koskevista hakuajoista. Esittävän taiteen toimintayksiköt hyväksytään valtionosuuteen oikeutetuiksi joko kolmen tai kuuden kalenterivuoden ajaksi. Tarkoituksena on, että kaikkien valtionosuuden piiriin hakevien toimintayksiköiden hakemukset käsitellään yhdessä, jotta hakemuksia voidaan vertailla keskenään ja kaikilla on tasapuolinen mahdollisuus päästä valtionosuuden piiriin. Sen vuoksi valtionosuuden piiriin olisi mahdollista hakea vain kolmen kalenterivuoden välein. Valtionosuuden piiriin voitaisiin hyväksyä kuudeksi kalenterivuodeksi vain kuuden vuoden välein eli joka toisella hakukierroksella.

Opetus- ja kulttuuriministeriö ilmoittaisi hakuajoista ja antaisi ohjeet hakumenettelystä julkisessa tietoverkossa hyvissä ajoin ennen hakuaajan päättymistä.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin toimintayksikön hyväksymistä valtionosuuteen oikeutetuksi koskevan päätöksen peruuttamisesta. Lähtökohtana on, että päätös hyväksymisestä valtionosuuteen oikeutetuksi on voimassa joko kolmen tai kuuden kalenterivuoden ajan. Jos kuitenkin toimintayksikkö lopettaa valtionosuuteen oikeuttavan toimintansa tai ei enää täytä 4 §:ssä säädettyjä edellytyksiä, päätös voi olla tarpeen peruuttaa kesken määräajan. Päätös edellyttäisi toimintayksikön ylläpitäjän kuulemista hallintolain edellyttämällä tavalla. Tarkoituksena on, että jos puute valtionosuuden edellytysten täyttymisessä on vähäinen, tilanne pyritään korjaamaan ohjauksen ja korjauskehotusten avulla. Suhteellisuusperiaatteen mukaisesti päätös peruutettaisiin vain, jos puute on olennainen tai jos sitä ei kehotuksesta huolimatta korjata.

3 luku **Voimaantulo**

8 §. Laki ehdotetaan tulemaan voimaan ...päivänä ...kuuta 20... Pykälän 1 momentti sisältää tavanomaisen voimaantulosäännöksen.

Pykälän 2 momentin mukaan lailla kumotaan voimassa oleva teatteri- ja orkesterilaki.

9 §. Pykälän 1 momentti sisältää siirtymäsäännöksen, jonka perusteella opetus- ja kulttuuriministeriö voi tarvittaessa jaksottaa henkilötyövuosien määrän muutoksen enintään 3 varainhoitovuoden ajalle, jos toimintayksikön valtionosuuden perusteeksi tämän lain säännösten perus-

teella vahvistettava henkilötyövuosien määrä poikkeaisi olennaisesti toimintayksikölle lain voimaantuloa edeltävälle vuodelle vahvistetusta henkilötyövuosien määrästä. Säännöksen tarkoituksena on antaa toimintayksiköille riittävä aika toiminnan sopeuttamiseen, jos muuttuneet säännökset valtionosuuden perusteena olevan henkilötyövuosien määrän määräytymisestä aiheuttaisivat joillekin toimintayksiköille olennaisia muutoksia valtionosuuden määrään. Säännös koskisi niitä toimintayksiköitä, jotka ovat olleet valtionosuuteen oikeutettuja tämän lain voimaantullessa ja jotka hyväksyttäisiin valtionosuuteen oikeutetuiksi myös tämän lain mukaan.

Pykälän 2 momentti sisältää siirtymäsäännöksen, joka koskee valtionosuuden edellytykseksi ehdotettuja toimintayksikön toimintaa johtavan henkilön ja toimintayksikön taiteellista toimintaa johtavan henkilön kelpoisuutta koskevia vaatimuksia. Ne henkilöt, jotka ovat täyttäneet toimintaa tai taiteellista toimintaa johtavalle henkilölle lain voimaantullessa voimassa olevassa lainsäädännössä säädetyt vaatimukset ja jatkavat samassa tehtävässä toimintayksikössä, joka oli oikeutettu valtionosuuteen lain voimaantullessa, täyttäisivät 4 §:n 2 ja 3 kohdassa sekä 5 §:n 2 momentin 3 kohdassa säädetyt edellytykset niin kauan kuin toimivat kyseisessä tehtävässä.

1.2 Museolaki

1 luku Yleiset säännökset

1 §. Pykälässä säädettäisiin lain tavoitteesta. Pykälä vastaisi sisällöllisesti osittain voimassa olevan lain 1 §:n 1 momenttia.

Pykälässä määriteltäisiin lain yleiset tavoitteet, joita museotoiminnan avulla voitaisiin edistää. Tavoitteissa tulisivat esille kulttuuri- ja luonnonperinnön sekä taiteen arvo yhteiskunnan yhteisenä omaisuutena ja rikkautena. Tältä pohjalta johdettaisiin tavoitteet, joissa korostuisivat kulttuuriperintöön liittyvät oikeudet ja velvollisuudet. Oikeudet toteutuisivat vahvistamalla yksilöiden ja yhteisöjen ymmärrystä ja osallisuutta kulttuuri- ja luonnonperintöön sekä taiteeseen, velvollisuudet puolestaan toteutuisivat tämän perinnön säilyttämisessä tuleville sukupolville.

Toinen keskeinen lähtökohta tavoitteiden asettamisessa olisi kulttuuri- ja luonnonperinnön sekä taiteen välillinen merkitys yhteiskunnalle. Perinnön merkitys ja vaaliminen yhteisenä omaisuutena ja rikkautena lisäisivät yhteiskunnan yhteisöllisyyttä. Perinnön tunteminen auttaisi ymmärtämään ajallista jatkuvuutta ja tapahtumien ja ilmiöiden syy- ja seuraussuhteita. Perinnön kautta avautuisivat kulttuurin, historian ja ympäristön moninaisuus ja niiden merkitys identiteettien ja arvojen muodostumiselle.

Tiedon ja osallisuuden lisääntyminen lisäisivät sivistystä ja hyvinvointia ja vahvistaisivat demokraattisen yhteiskunnan edellytyksiä.

2 §. Pykälässä säädettäisiin museotoiminnan tarkoituksesta. Pykälä vastaisi sisällöllisesti osittain voimassa olevan lain 1 §:n 2 momenttia.

Museotoiminnan tarkoituksena olisi 1 §:ssä määriteltyjen tavoitteiden edistäminen. Pykälässä olisi kuvattu museotoiminnan keskeiset osa-alueet. Museotoiminnassa keskeistä olisi ammatillisuuteen ja asiantuntijuuteen perustuva toimintatapa, luotettavan tiedon tuottaminen ja jaka-

minen sekä pyrkimys tasapuolisuuteen kaikessa toiminnassa. Museoalan työntekijöiden toimintaa ohjaavat museotyön eettiset säännöt, jotka kansainvälisen museoneuvoston (International Council of Museums) jäsenet ovat hyväksyneet.

Pykälän 1 kohdan mukaan museotoiminnan tarkoituksena olisi kulttuuri- ja luonnonperinnön sekä taiteen tallentaminen ja säilyttäminen. Tallentamisen ja säilyttämisen lähtökohtana tavoitteena olisivat asiantuntijuuteen ja vuorovaikutukseen perustuvien valintojen tekeminen kokoelmien kartuttamisessa ja dokumentoinnissa museoiden keskinäisen työnjaon pohjalta. Tallentaminen ja säilyttäminen koskisivat sekä aineistoja että niihin liittyvää tietoa. Perintö voisi olla aineellista tai aineetonta. Tallentamiseen ja säilyttämiseen sisältyisivät myös aineistojen asianmukainen hoito ja kokoelmapoliittiset toimenpiteet kuten poistojen tekeminen.

Pykälän 2 kohdan mukaan museotoiminnalla edistettäisiin ja hyödynnettäisiin tutkimusta. Museot tekisivät mahdollisuuksien mukaan tutkimusta itse ja ennen kaikkea tutkimusyhteistyötä yliopistojen ja muiden tutkimuslaitosten kanssa. Museot tarjoaisivat tutkimusaiheita ja aineistoja tutkijoiden käyttöön. Museoiden oman tutkimuksen painopiste olisi dokumentoinnissa ja kokoelmia koskevan tiedon kartuttamisessa näyttelyiden ja konservoinnin yhteydessä. Museoiden aineistot olisivat tutkijoiden käytettävissä. Tutkimus rikastuttaisi museoiden tietovarantoja ja tuloksia voitaisiin hyödyntää ja esitellä museon muun työn kautta. Tutkimus rikastaisi myös laajemmin kulttuuri- ja luonnonperintöä ja taidetta koskevaa tietopohjaa yhteiskunnassa.

Pykälän 3 kohdan mukaan museotoiminnan tarkoituksena olisi aineistojen ja tiedon saatavuuden ja käytön edistäminen. Tätä tarkoitusta varten museot saattaisivat aineistojaan ja tietovarantojaan saataville mahdollisimman laajasti ja kattavasti mm. tietoverkkoja ja yhteisiä palveluita hyödyntämällä.

Pykälän 4 kohdan mukaan museotoiminnan tarkoituksena olisi kulttuuri- ja luonnonperinnön sekä taiteen esittäminen ja elämysten tarjoaminen. Museot olisivat alueellisesti kattavasti saatavilla oleva kulttuuripalvelu. Museot esittäisivät kulttuuri- ja luonnonperintöä ja taidetta mm. näyttely- ja julkaisutoiminnan avulla. Museot olisivat kiinnostavia vierailukohteita ja palvelisivat siten myös matkailua.

Pykälän 5 kohdan mukaan museotoiminnan tarkoituksena olisi yleisötyö, vuorovaikutus sekä opetuksen ja kasvatuksen edistäminen. Museot pyrkisivät toiminnassaan saavutettavuuteen ja eri väestöryhmien huomioimiseen. Museot toimisivat myös oppimisympäristöinä ja edistäisivät elinikäisen oppimisen tavoitteita. Museot pyrkisivät toiminnassaan vuorovaikutteisuuteen ja edistäisivät kulttuuriperintö-, ympäristö- ja taidekasvatusta.

3 §. Pykälässä määritellään ammatillisen museon käsite. Vain ammatilliset museot, jotka lisäksi täyttävät 5 §:ssä säädetyt edellytykset, voisivat päästä valtiosuuden piiriin.

Ammatillinen museo voisi olla valtion, kunnan, kuntayhtymän taikka muun yhteisön tai säätiön ylläpitämä. Ammatillinen museo ei voisi siten olla luonnollisen henkilön ylläpitämä. Ammatillisista museoista valtion omistamat museot tai valtion rahoittamien yliopistojen osana toimivat museot eivät voisi hakeutua valtiosuuden piiriin vaan niiden toimintaa rahoitettaisiin valtion talousarvioon sisältyvällä muulla rahoituksella.

Ammatillisen museon tulisi olla sääntömääräisesti museotoimintaa harjoittava toimintayksikkö. Ammatillisella museolla tulisi olla hallinnassaan omat kokoelmat. Museo joko omistaisi kokoelmat tai hallitsisi niitä deponoinnin tai muun pitkäaikaisen sopimuksen perusteella. Pelkän näyttelytilan ylläpito ja näyttelyiden järjestäminen siellä ilman omia kokoelmia ei siis olisi ammatillista museotoimintaa. Ammatillisella museolla tulisi olla vakituista ammatillista henkilöstöä. Ammatillisella henkilöstöllä tarkoitetaan tässä työntekijöitä, joilla on museoalan koulutus tai muulla tavoin hankittu riittävä alan tuntemus ja työkokemus. Ammatillisen museon tulisi olla avoinna yleisölle. Määritelmän säännös on väljempi kuin 5 §:n 7 kohdassa säädetty edellytys hyväksymiselle valtiosuuteen oikeutetuksi. Siitä huolimatta myös tässä edellytettäisiin yleisölle avoinna olemiselta jonkinlaista säännöllisyyttä.

2 luku **Valtiosuus ammatillisten museoiden käyttökustannuksiin**

4 §. Pykälän 1 momentti sisältäisi perussäännöksen valtiosuuden myöntämisestä ammatillisten museoiden käyttökustannuksiin.

Museoiden käyttökustannuksiin myönnettävästä valtiosuudesta säädettäisiin nykyiseen tapaan osin rahoituslaissa ja osin museolaissa. Opetus- ja kulttuuritoimen rahoitusjärjestelmää koskeva lainsäädännön rakenne on pääpiirteissään sellainen, että rahoituslaissa säädetään rahoituksen määrästä ja rahoituksessa noudatettavasta menettelystä, ja niin sanotuissa toimintalaeissa rahoitusjärjestelmän piiriin kuulumisen edellytyksistä. Museolaki kuuluisi näihin niin sanottuihin toimintalakeihin ja siinä säädettäisiin muun muassa valtiosuuden tavoitteista, museon hyväksymisestä valtiosuuteen oikeutetuksi sekä alueellisista ja valtakunnallisista vastuumuseoista.

Pykälän 2 momentin mukaan ammatillisten museoiden käyttökustannuksiin myönnettävän valtiosuuden tavoitteena olisi edistää kulttuuriperinnön kattavaa tallentamista sekä monipuolisten, alueellisesti kattavien ja yhteisölleen merkittävien museopalveluiden saatavuutta. Nämä tavoitteet otetaan huomioon 6 §:n nojalla päätettäessä museon hyväksymisestä valtiosuuteen oikeutetuksi ja 12 §:n nojalla päätettäessä museon valtiosuuden perusteena olevasta henkilötyövuosimäärästä.

Kulttuuriperinnön kattavalla tallentamisella tarkoitetaan sitä, että valtiosuuden piirissä toimivat museot muodostavat kokonaisuuden, joka tallentaa ajallisesti ja sisällöllisesti mahdollisimman kattavasti ja edustavasti keskeistä suomalaista kulttuuriperintöä ja siihen sisältyvää taidetta ja luonnonperintöä. Tähän sisältyy tallentamisen edellyttämä kulttuuriperinnön, taiteen ja luonnonperinnön dokumentointi ja saataville saattaminen. Monipuolisuudella tarkoitetaan tässä sitä, että museoiden vastuualueet, toimintatavat ja sisällöt olisivat erityyppisiä ja eri laajuisia ja heijastaisivat yhteiskunnan ilmiöitä ja toimialoja eri näkökulmista. Museoiden monipuolisuus turvaisi toiminnan moninaisuutta ja moniäänisyyttä. Kokonaisuutena museot kuitenkin tallentaisivat ja esittäisivät kattavasti kulttuuri- ja luonnonperintöä ja taidetta kattaen toiminnallaan eri aiheita, teemoja, alueita ja aikakausia. Alueellinen kattavuus merkitsisi sitä, että museopalveluita olisi saatavilla eri puolilla maata ja ne muodostaisivat kokonaisuutena alueellisesti kattavan palveluverkoston. Yhteisölleen merkittävä museotoiminta tarkoittaisi tässä sitä, että painopiste olisi museon vastuualueen kannalta keskeisen yhteisön yhteisen perinnön tallentamisessa ja määrittelyssä, ei esimerkiksi yksittäisen keräilijän kokoelman esittelyssä. Museo pyrki toiminnassaan vuorovaikutteisuuteen ja osallistamiseen. Museon palveluille olisi kysyntää ja museon toiminnalla olisi merkitystä paikallisille, alueellisille tai temaattisille lähiyhteisöilleen.

Tavoitesäännöksen soveltaminen 6 ja 12 §:n mukaisissa päätöksissä edellyttäisi kokonaisuarkintaa, jossa tulee ottaa huomioon palveluiden tarjonnan valtakunnallinen kokonaisuus sekä palvelujen monipuolisuutta, alueellista saatavuutta että yhteisöllistä merkitystä koskevien tavoitteiden kannalta.

5 §. Pykälässä säädettäisiin niistä ehdottomista edellytyksistä, jotka museon olisi täytettävä, jotta se voitaisiin ottaa valtionosuuden piiriin. Edellytykset vastaavat pääosin voimassa olevan museolain mukaisia edellytyksiä.

Pykälän 1 kohdan mukaan valtionosuuteen oikeutetun museon ylläpitäjänä tulisi olla kunta, kuntayhtymä taikka yksityinen yhteisö tai säätiö. Ammatillisista museoista valtion omistamat museot tai valtion rahoittamien yliopistojen osana toimivat museot eivät voisi hakeutua valtionosuuden piiriin vaan niiden toimintaa rahoitettaisiin valtion talousarvioon sisältyvällä muulla rahoituksella.

Pykälän 2 kohdassa edellytetään riittäviä taloudellisia edellytyksiä toiminnalle. Pykälän 3 kohdan mukaan tarkoituksena ei kuitenkaan saa olla taloudellisen voiton tavoittelu. Kohdat vastaavat voimassa olevan museolain 2 §:n 1 momentin 2 kohtaa. Tarkoituksena on, että tilikauden mahdollinen ylijäämä käytettäisiin toiminnan jatkamiseen ja kehittämiseen. Lisäksi tavoitteena tulee olla, että museot pyrkivät toiminnassaan kokonaistaloudellisesti kannattavaan toimintaan. Yksityisen ylläpitäjän säännöistä tai yhtiöjärjestyksestä on käytävä ilmi, että toiminnan tarkoitus on muu kuin voiton tavoittelu.

Pykälän 4 kohdan mukaan museolla tulee olla sen toimintaa ohjaavat säännöt, joissa museon vastuualue on määritelty. Säännöt vahvistaa museon ylläpitäjä. Kohta vastaa voimassa olevan museolain 2 §:n 1 momentin 3 kohtaa.

Pykälän 5 kohdan mukaan museolla tulee olla kokoelma ja kokoelmapoliittinen ohjelma. Voimassa olevassa lainsäädännössä ei edellytetä kokoelmapoliittista ohjelmaa ja kokoelmaa koskeva edellytys käy säännöksistä ilmi vain välillisesti. Kokoelman tulee olla joko museon ylläpitäjän omistama tai museo tulee hallinnoida kokoelmaa sopimuksen perusteella. Kokoelman tulee kuvastaa museon vastuualueita. Kokoelmatyön tulee olla suunnitelmallista. Kokoelmapoliittisesta ohjelmasta tulee käydä ilmi museon tallennusalueet ja kartuttamisen periaatteet sekä miten kokoelmien hoito ja säilyttäminen on museossa järjestetty. Ohjelmaa tulee päivittää säännöllisesti.

Pykälän 6 kohdan mukaan kokoelman säilymisen tulee olla turvattu myös museon lopettaessa toimintansa. Säännöistä tulee käydä ilmi miten kokoelman säilyminen on järjestetty toiminnan päättyessä. Säännös vastaa voimassa olevan museolain 2 §:n 1 momentin 4 kohtaa. Säännöksen tarkoituksena on turvata 1 §:n 2 kohdassa mainittua tavoitetta kulttuuri- ja luonnonperinnön sekä taiteen säilymisestä tuleville sukupolville.

Pykälän 7 kohdan mukaan edellytyksenä on, että museo on avoinna yleisölle säännöllisesti, sen toiminta on ympärivuotista ja sen kokoelmat ovat museon käyttäjien tavoitettavissa. Edellytys vastaa voimassa olevan museolain 2 §:n 1 momentin 7 kohtaa, mutta siihen lisätty nimenomainen maininta siitä, että museon tulee olla avoinna yleisölle säännöllisesti. Museon tulee olla yleisön ja tutkijoiden saavutettavissa ympäri vuoden. Museolla tulee olla viikoittainen säännöllinen avoinna oloaika tai muuta yleisölle suunnattua säännöllistä toimintaa mikäli museon kohteita ei voida pitää avoinna ympärivuotisesti.

Pykälän 8 kohta koskee museon tilojen tarkoituksenmukaisuutta. Museolla tulisi olla tarkoituksenmukaiset näyttely-, työ- ja yleisötilat sekä kokoelmien hoitoon ja säilytykseen tarkoitettuja tiloja. Säännös vastaa sisällöllisesti voimassa olevan museolain 2 §:n 1 momentin 6 kohtaa, mutta säännöksessä ei enää lueteltaisi eri toimintojen vaatimia tiloja.

Pykälän 9—11 kohta sisältävät museon henkilöstöä koskevia edellytyksiä. Säännökset vastaavat sisällöllisesti pääosin voimassa olevan museolain 2 §:n 1 momentin 5 kohdan sekä museoasetuksen 1 §:n 1 momentin 2 kohdan ja 1 §:n 2 momentin säännöksiä. Museolta edellytettäisiin toiminnasta vastaavaa päätoimista johtajaa, jolla on virkaan tai tehtävään soveltuva ylempi korkeakoulututkinto, johtamistaito ja hyvä perehtyneisyys museon toimialaan. Pykälän 10 kohdan mukaan edellytyksenä olisi vähintään kaksi asiantuntijatehtävässä toimivaa päätoimista työntekijää, joilla on soveltuva korkeakoulututkinto sekä suoritettut museologian perusopinnot. Museologian perusopinnot on voitu suorittaa joko osana tutkintoa tai sen lisäksi. Näihin kahteen asiantuntijaan voisi sisältyä myös museon johtaja, jos tämä täyttää kohdassa säädetyt edellytykset. Pykälän 11 kohdassa edellytettäisiin riittävää määrää muuta henkilöstöä. Henkilöstön riittävä määrä ja osaamiseen liittyvät tarpeet määräytyvät toiminnan luonteen ja laajuuden sekä muiden tapauskohtaisten olosuhteiden perusteella.

Voimassaolevasta laista poiketen museojohtajan sijaan edellytettäisiin museon toiminnasta vastaavaa päätoimista johtajaa. Johtajalla edellytettäisiin voimassaolevasta laista poiketen aina ylempää korkeakoulututkintoa museoiden asiantuntija- ja tutkimustoimintaan tarvittavan riittävän osaamisen varmistamiseksi. Johtajalta ei enää edellytettäisi museologian opintoja tai museoalan työkokemusta vaan sen sijaan johtamistaitoa ja hyvää perehtyneisyyttä museon toimialaan. Muilta osin museoammattillisen henkilöstön määrää ja kelpoisuutta koskevat edellytykset säilyisivät ennallaan.

Pykälän 12 kohdassa säädettäisiin edellytykseksi monivuotinen tavoitteita, toimintaa ja taloutta koskeva suunnitelma. Museon toiminnan tulee olla sekä hallinnollisesti että taloudellisesti järjestetty niin, että se mahdollistaa museotoiminnan edellytyksistä lähtevän päätöksenteon ja pitkäjänteisen toiminnan suunnittelun. Suunnitelman tulisi sisältää museon taloutta koskevien suunnitelmien lisäksi suunnitelmat museotoiminnasta ja sen eri osa-alueista. Säännös vastaa sisällöllisesti voimassa olevan museolain 2 §:n 1 momentin 8 kohdan ja museoasetuksen 1 §:n 1 momentin 3 kohdan säännöksiä. Voimassaolevan asetuksen tarkoittaman kokoelmatoimintaa koskevan suunnitelman sijaan edellytettäisiin pykälän 5 kohdan mukaan kokoelmapoliittisen ohjelman laatimista.

6 §. Pykälän 1 momentin mukaan museon hyväksymisestä valtiosuuteen oikeutetuksi päätäisi nykyiseen tapaan opetus- ja kulttuuriministeriö. Päätös tulisi tehdä valtion talousarvion rajoissa. Päätös perustuisi ministeriön tekemään kokonaisuarkintaan, jossa otettaisiin huomioon valtiosuuden tarpeellisuus 4 §:n 2 momentissa tarkoitetun valtiosuuden tavoitteen kannalta. Kokonaisuarkinnassa tulisi siten ottaa huomioon valtiosuuden tarpeellisuus monipuolisten, alueellisesti kattavien ja yhteisölleen merkittävien museopalveluiden saatavuuden kannalta.

3 luku **Vastuumuseot**

7 §. Pykälässä säädettäisiin alueellisten vastuumuseoiden tehtävistä. Tehtävien tarkemmasta sisällöstä ja laajuudesta sovittaisiin ja niiden toteutumista seurattaisiin Museoviraston kanssa kolmen vuoden välein käytävissä neuvotteluissa. Neuvottelu- ja seurantatehtävästä säädettäisiin

siin 12 §:ssä. Pykälällä korvattaisiin museoista annetun valtioneuvoston asetuksen 3 §:n säännös maakuntamuseon ja aluetaidemuseon tehtävistä.

Pykälän 1 kohdassa säädettäisiin alueellisen museotoiminnan edistämistehtävästä. Edistämistehtävällä tarkoitettaisiin toimialueen kulttuuriperintöön ja museotoimintaan liittyviä asiantuntija-, kehittämis- ja edistämistehtäviä. Tehtävää hoitava museo toimisi toimialueensa kulttuuriperinnön asiantuntijana sekä kulttuuriperinnön saavutettavuuden ja alueellisen yhteistyön edistäjänä toimialaansa liittyvissä kysymyksissä. Museon asiantuntijuutta tukisivat museon kokoelmat ja tietovarannot sekä alueen muiden toimijoiden kanssa tehtävä yhteistyö. Museon tehtävänä olisi museotoiminnan kehittäminen yhteistyössä toimialueen muiden museoiden kanssa sekä erityisesti ei-ammattillisten museoiden neuvonta ja ohjaus sekä toiminen asiantuntijana ja ohjaajana valtionavustusasioissa yhteistyössä Museoviraston kanssa. Kehittämistehtävän laajuus, tarkempi sisältö ja toimintamuodot määräytyisivät alueellisten erityispiirteiden ja tarpeiden pohjalta. Kulttuuriperintöön voisi sisältyä myös luonnonperintö niillä toimialueilla, joissa se sisältyy museoiden kokoelmiin ja tehtäviin. Museon tehtävänä olisi myös kehittää ja edistää kulttuuriperinnön tallentamista ja digitaalista saatavuutta toimialueellaan. Tehtävä kattaisi aineellisen, aineettoman ja digitaalisen kulttuuriperinnön tallentamisen ja saatavuuden edistämisen. Aineellisen ja aineettoman kulttuuriperinnön osalta tallentamista edistettäisiin erityisesti alueellisella kokoelmapoliittisella yhteistyöllä. Digitaalisen tallentamisen ja saatavuuden osalta museon tulisi edistää tietojärjestelmien alueellista saatavuutta ja käyttöä. Museon tulisi toiminnassaan ottaa huomioon museoalan ja tietojärjestelmien valtakunnallinen kehittämistyö ja palvelut. Museolla voisi olla erikseen sovittaessa myös valtakunnallinen asiantuntija- tai kehittämisvastuu.

Pykälän 2 kohdassa säädettäisiin alueellisen vastuumuseon kulttuuriympäristötehtävästä. Alueellisen vastuumuseon tehtävänä olisi toimialueellaan toimia kulttuuriympäristön, erityisesti rakennetun ympäristön ja arkeologisen kulttuuriperinnön asiantuntijaviranomaisena sekä kehittää ja edistää kulttuuriympäristön vaalimista, toimialansa yhteistyötä sekä kulttuuriympäristötiedon digitaalista tallentamista ja saatavuutta. Kulttuuriympäristön asiantuntijaviranomais-tehtävään sisältyisi asiantuntijalausuntojen ja –kannanottojen antaminen, viranomaisneuvotteluihin osallistuminen ja neuvonnan antaminen. Asiantuntijaviranomaisena museo edistäisi kulttuuriympäristön huomioimista alueellisessa suunnittelussa ja kehittämisessä sekä maankäytön ja rakentamisen ohjauksessa. Museo toimisi kulttuuriympäristöasioissa yhteistyössä Museoviraston, maakunnan liiton (jatkossa maakunnan), kuntien ja muiden viranomaisten ja toimijoiden kanssa. Yhteistyön avulla museo edistäisi kulttuuriympäristön vaalimista ja siihen liittyvien mahdollisuuksien tunnistamista, saavutettavuutta, osallisuutta ja kulttuuriympäristötietoisuutta. Tehtävän sisällön ja laajuuden määrittelyssä otettaisiin huomioon alueen laajuus ja tarpeet sekä muut alueelliset erityispiirteet. Museon tulisi myös edistää korjausrakentamisen asiantuntemusta toimialueellaan sekä toimia yhteistyössä Museoviraston kanssa asiantuntijana ja ohjaajana valtionavustusasioissa ja korjaushankkeissa. Museo edistäisi toimialueellaan kulttuuriympäristötiedon tallentamista ja ajantasaisen kulttuuriympäristötiedon saatavuutta ja käyttöä. Museon tulisi toiminnassaan ottaa huomioon tietojärjestelmien kehittämiseen liittyvä valtakunnallinen kehittämistyö ja yhteiset palvelut. Museolla voisi olla erikseen sovittaessa myös valtakunnallinen asiantuntija- tai kehittämisvastuu. Pykälän 3 kohdassa säädettäisiin alueellisesta taidemuseotehtävästä. Museo toimisi kuvataiteen ja visuaalisen kulttuuriperinnön asiantuntijana omalla toimialueellaan. Museo asiantuntijuus perustuisi museon kokoelmiin ja tietovarantoihin sekä alueen muiden toimijoiden kanssa tehtävään yhteistyöhön. Alueellisen taidemuseotehtävän tarkoituksena olisi tarjota ja kehittää alueen yleisöille ja yhteisöille niiden tarpeisiin vastaavia kuvataiteen ja visuaalisen kulttuurin palveluita. Museon yhteistyötahoja

palveluiden tuottamisessa olisivat alueen muut museot, alueen taideyhteisö sekä kunnat ja muut toimijat. Yhteistyön avulla museo edistäisi alueelliseen taiteeseen liittyvien mahdollisuuksien tunnistamista sekä tietoisuutta alueen taiteesta ja visuaalisesta kulttuuriperinnöstä. Tehtävän sisällön ja laajuuden määrittelyssä otettaisiin huomioon alueen laajuus ja tarpeet sekä muut alueelliset erityispiirteet. Museo edistäisi toiminnallaan alueellisen kuvataiteen dokumentointia, tallentamista ja saavutettavuutta. Saavutettavuutta voitaisiin parantaa yhteistyön avulla museopedagogiikassa, kokoelma- ja näyttölainaustoiminnassa ja vapaaehtoistyössä. Museo toimisi alueellaan myös julkisen taiteen ja kokoelmien asiantuntijana ja prosenttiperaatteen käytön edistäjänä. Museon tehtävänä olisi myös kehittää ja edistää taiteen ja visuaalisen kulttuuriperinnön tallentamista ja digitaalista saatavuutta toimialueellaan. Digitaalisen tallentamisen ja saatavuuden osalta museon tulisi edistää tietojärjestelmien alueellista saatavuutta ja käyttöä. Museon tulisi toiminnassaan ottaa huomioon museoalan ja tietojärjestelmien valtakunnallinen kehittämistyö ja palvelut. Museolla voisi olla erikseen sovittaessa myös valtakunnallinen asiantuntija- tai kehittämisvastuu.

8 §. Opetus- ja kulttuuriministeriö nimeäisi museon hakemuksesta alueelliseksi vastuumuseoksi. Nimeämispäätöksessä määriteltäisiin museon toimialue ja museon vastuulla olevat tehtävät. Yksi museo voisi hoitaa maakunnan alueella kaikkia kolmea tehtävää tai tehtävät voitaisiin jakaa useammalle museolle. Museon toimialue tehtävän hoidossa voisi myös kattaa useamman maakunnan alueen. Yhtä tehtävää ei kuitenkaan voitaisi jakaa useamman museon hoitettavaksi saman maakunnan alueella. Museo voisi tehdä tehtävän hoidossa yhteistyötä toimialueensa muiden museoiden kanssa. Tehtävän hoito olisi vastuumuseon vastuulla, mutta museo voisi tehdä tarvittaessa sen hoidossa yhteistyötä toimialueensa muiden museoiden kanssa. Museo voisi tehtävää hoitaessaan hankkia tarvittavaa asiantuntemusta myös muulta palvelun tuottajalta ostopalveluna. Tämän edellyttämästä työn- ja kustannustenjaosta sopimisesta vastaisivat museot itse. Järjestelmän tavoite on olla joustava ja mahdollistaa koko maan ja kaikki tehtävät kattavan palveluverkoston luominen.

Pykälän 1 momentin 1 kohdan mukaan edellytyksenä olisi, että museon nimeäminen olisi toimialueen olosuhteiden ja 6 §:ssä säädettyjen tehtävien hoidon kannalta tarpeellista. Tarpeellisuutta arvioitaessa otettaisiin huomioon olemassa olevien palveluiden määrä ja tarjonta, museon yhteistyö- ja sidosryhmäverkostot sekä yhteydet alueen kuntiin ja maakuntaan. Tehtävän laajuutta arvioitaessa otettaisiin huomioon myös muut alueella toimivat ammatilliset ja ei-ammattilliset museot, kulttuuriperintökohteet ja taiteen alueen toimijat.

Pykälän 1 momentin 2 kohdan mukaan edellytyksenä olisi toimintaa ja palveluita koskeva alueellinen suunnitelma. Suunnitelmasta tulisi käydä ilmi toimialueen rajausta, tehtävät ja työnjako alueen sisällä. Tarvittaessa tulisi kuvata työnjako muiden alueellisia tehtävien hoitavien museoiden ja Museoviraston kanssa.

Pykälän 1 momentin 3 kohdan mukaan edellytyksenä olisi riittävä asiantuntemus, tehtävien suorittamiseen tarvittava osaaminen ja toimialueen tuntemus. Riittävyyttä arvioitaisiin suhteessa suunnitelmaan, tehtäviin ja toimialueeseen.

Pykälän 1 momentin 4 kohdan mukaan edellytyksenä ovat riittävän kattavat kokoelmat, aineistot ja sisällöt. Riittävyyttä arvioitaessa otettaisiin huomioon museon omat kokoelmat ja tietovarannot sekä muulla tavoin järjestetty pääsy alueellisesti merkittäviin aineistoihin. Mikäli jossain maakunnassa ei saada yhtä tai useita alueellisen vastuumuseon tehtäviä hoidettua kyseisen maakunnan omien museoiden voimin, tehtävät voidaan joutua hoitamaan ylimaakun-

nallisesti. Tällöin toisessa maakunnassa toimivan vastuumuseon kokoelmat, aineistot ja sisälöt voivat tehtävän alkaessa olla puutteellisempia vastuumuseon kotimaakunnan ulkopuolelta.

Pykälän 1 momentin 5 kohdan mukaan museolla tulee olla edellytykset suoriutua alueelliselle vastuumuseolle tämän lain nojalla säädetyistä tehtävistä. Tehtävistä suoriutumista edesauttaisi muun muassa se, että museon tilat ja henkilöstöresurssit olisivat riittävät tehtävien suorittamiseen. Riittävyuden arvioinnissa otettaisiin huomioon tehtävien ja toimialueen laajuus. Museon on oltava perustoiminnaltaan riittävän vahva alueellisen palvelutehtävän hoitamiseksi.

Pykälän 2 momentin mukaan opetus- ja kulttuuriministeriö määräisi alueellisen vastuumuseon toimialueen hakemuksen perusteella. Ensisijaisesti tavoitteena olisi, että vastuumuseon tehtävät olisivat kullakin alueella yhden ylläpitäjän museoiden vastuulla. Kattavan palveluverkoston ja parhaan asiantuntemuksen turvaamiseksi olisi kuitenkin mahdollista, että tehtäväkokonaisuuksia hoitaisi toimialueella useampi museo. Toimialueiden osalta noudatettaisiin maakuntien rajoja, mutta toimialue voisi olla myös useamman maakunnan laajuinen.

9 §. Pykälässä säädettäisiin valtakunnallisten vastuumuseoiden tehtävistä. Tehtävien tarkemmasta sisällöstä ja laajuudesta sovittaisiin ja toteutumista seurattaisiin Museoviraston kanssa kolmen vuoden välein käytävissä neuvotteluissa. Käsitteellä valtakunnallinen vastuumuseo korvataan nykyisen lainsäädännön valtakunnallinen erikoismuseo. Neuvottelu- ja seurantatehtävästä säädettäisiin 13 §:ssä. Pykälällä korvattaisiin museoista annetun valtioneuvoston asetuksen 4 §:n säännös valtakunnallisen erikoismuseon tehtävistä.

Pykälän 1 kohdassa säädettäisiin vastuumuseon valtakunnallisen erikoismuseotoiminnan toteuttamisesta. Toiminnan tulisi kokonaisvaltaisesti pyrkiä valtakunnallisuuteen. Museo edistäisi erikoisalansa kulttuuriperinnön saavutettavuutta ja kehittäisi ja tarjoaisi yleisöille ja yhteisöille niiden tarpeisiin perustuvia erikoisalaansa liittyviä valtakunnallisia palveluita yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa. Museon asiantuntijuutta tukisivat museon kokoelmat ja tietovarannot sekä erikoisalan muiden toimijoiden kanssa tehtävä yhteistyö.

Pykälän 2 kohdassa säädettäisiin siitä kehittämis- ja yhteistyöstä, jota valtakunnallinen vastuumuseo tekee oman erikoisalansa kulttuuriperintötyön edistämiseksi ja yhteistyössä muiden ammatillisten tai ei-ammattillisten museoiden kanssa. Kehittämistehtävän laajuus, tarkempi sisältö ja toimintamuodot määräytyvät erikoisalan erityispiirteiden ja tarpeiden pohjalta.

Pykälän 3 kohdassa säädettäisiin valtakunnallisen vastuumuseon asiantuntijatehtävästä. Museon tehtävänä olisi toimia erikoisalallaan valtakunnallisena asiantuntijana. Tehtävän sisällön ja laajuuden määrittelyssä otettaisiin huomioon erikoisalan laajuus, muut museot ja sidosryhmät.

Pykälän 4 kohdassa säädettäisiin museon tehtävästä ylläpitää ja edistää erikoisalansa kansainvälisiä yhteyksiä. Museon tehtävänä on kansainvälisten yhteyksien ylläpitäminen ja toimialansa edustaminen kansainvälisissä yhteyksissä.

Pykälän 5 kohdassa säädettäisiin valtakunnallisen vastuumuseon tiedonvälitystehtävästä. Tiedonvälitystehtävällä tarkoitettaisiin erikoisalaa koskevan tiedon ja aineellisen, aineettoman ja digitaalisen kulttuuriperinnön tallentamista, tietojen saatavuuden edistämistä sekä tietojärjestelmien ylläpitämistä ja kehittämistä. Valtakunnallisen vastuumuseon tehtävänä olisi myös hyödyntää valtakunnallista kokoelma- ja kehittämistyötä ja palveluita erikoisalansa kehittämisessä.

10 §. Edellytykset museon nimeämiseksi valtakunnalliseksi vastuumuseoksi vastaavat pääosin nykyisiä valtakunnalliseksi erikoismuseoksi nimeämisen edellytyksiä. Pykälän 1 kohdan mukaan museon tulisi edustaa valtakunnallisesti merkittävää toimialaa. Toimialan tulisi olla riittävän laaja, mutta se ei saisi olla merkittävästi päällekkäinen muiden museoiden kanssa. Toimialan tulisi olla myös yhteiskunnallisesti merkittävä ja museon tulisi pyrkiä toiminnassaan ainutlaatuisuuteen.

Pykälän 2 kohdassa tarpeellisuudella tarkoitettaisiin sitä, että museolla olisi toimialansa valtakunnallinen asiantuntemus. Museo toimisi aktiivisessa yhteistyössä museokentän ja toimialansa sidosryhmien kanssa, ja sen palveluille olisi ilmeistä kysyntää ja asiakkaita. Tarpeellisuutta arvioitaessa otettaisiin huomioon museon toiminnan valtakunnallisuus, yhteistyö ja sidosryhmät, yleisötyö ja asiantuntijuus.

Pykälän 3 kohdassa edellytettäisiin valtakunnalliselta vastuumuseolta toimintaa ja palveluita koskevaa valtakunnallista suunnitelmaa. Suunnitelmasta tulisi käydä ilmi toimialan rajaus, tehtävät ja työnjako toimialalla toimivien muiden museoiden kanssa. Tarvittaessa tulisi kuvata työnjako muiden valtakunnallisia tehtävien hoitavien museoiden kanssa.

Pykälän 4 kohdan mukaan museolla tulisi olla omalla toimialallaan valtakunnallisesti merkittävä kokoelma. Kokoelmaa voisi kuvata merkittävydeltään museon toimialueen kansalliskokoelmaksi. Museon kokoelman tulisi sisältää suomalaisen kulttuuriperinnön näkökulmasta runsaasti korvaamattoman arvokasta aineistoa, jota muilla museoilla ei olisi. Kokoelman tulisi olla teemaltaan, iältään ja laajuudeltaan historiallisesti ja kulttuuripoliittisesti merkittävä. Kokoelmatyön tulisi olla suunnitelmallista ja tähdätä oman alan kokoelmatoiminnan ja tallennusvastuiden koordinointiin.

Pykälän 5 kohdan mukaan museolla tulisi olla edellytykset suoritua 8 §:ssä säädettyistä tehtävistä. Tehtävistä suoritumista edesauttaisi muun muassa se, että museon tilat ja henkilöstöresurssit olisivat riittävät tehtävien suorittamiseen. Riittävyyden arvioinnissa otettaisiin huomioon esimerkiksi museon toimialan, kokoelman ja sidosryhmien laajuus.

4 luku **Erinäisiä säännöksiä**

11 §. Valtionosuuden laskennallisena perusteena ovat henkilötyövuosimäärä ja yksikköhinta. Opetus- ja kulttuuriministeriö päättäisi kuten nykyisin kunkin saajan osalta valtionosuuden laskennallisena perusteena olevasta henkilötyövuosimäärästä. Päätös henkilötyövuosimäärästä tehtäisiin kolmeksi vuodeksi kerrallaan.

Päätös henkilötyövuosimäärästä tulee tehdä valtion talousarvion rajoissa. Valtion talousarviossa määritellään valtionosuuksiin käytettävissä olevan määrärahan lisäksi valtionosuuksien laskennallisena perusteena käytettävien henkilötyövuosien enimmäismäärä. Valtion talousarvion rajoissa ei ole aina mahdollista määrittää valtionosuuden laskennallisena perusteena olevaa henkilötyövuosimäärää siten, että se kattaisi todelliset toteutuneet henkilötyövuodet täysimääräisesti. Taide- ja kulttuuripoliittisista lähtökohdista ei myöskään ole aina tarkoituksenmukaista, että muutokset toiminnan laajuudessa automaattisesti johtaisivat vastaaviin valtionosuuden määrän muutoksiin. Toimintayksiköt voivat luonnollisesti mahdollisuuksien mukaan muun rahoituksen turvin harjoittaa laajempaakin toimintaa, mutta valtionosuus kohdistuu vain valtionosuuspäätöksessä määriteltyn henkilötyövuosimäärään.

Valtionosuuden laskennallisena perusteena olevan henkilötyövuosimäärän tulisi olla vähintään kaksi. Ehdotetun 5 §:n mukaan valtionosuuden piiriin hyväksymisen edellytyksenä on vähintään kaksi päätoimista korkeakoulututkinnan ja museologian perusopinnot suorittanutta työntekijää sekä riittävä määrä muuta henkilöstöä. Näin ollen on johdonmukaista, ettei myöskään valtionosuuden laskennallisena perusteena oleva henkilötyövuosimäärä voi olla vähempää kuin kaksi. Nykyisin pienin vahvistettu henkilötyövuosimäärä on yksi ja suurin 98.

Voimassa olevassa lainsäädännössä ei ole säädetty perusteista, joiden mukaan henkilötyövuosimäärä jaetaan valtionosuuden saajien kesken. Järjestelmän läpinäkyvyyden lisäämiseksi ehdotetaan, että laissa määriteltäisiin ne perusteet, jotka tulisi ottaa huomioon henkilötyövuosimäärästä päätettäessä. Päätöstä tehtäessä tulisi ensinnäkin ottaa huomioon todellinen toteutunut henkilötyövuosimäärä kolmen edellisen vuoden aikana. Tiedot toteutuneista henkilötyövuosimäärästä saadaan vuosittaisen kustannuskyselyn kautta. Jotta tilapäiset muutokset toteutuneissa henkilötyövuosimäärissä eivät vaikuttaisi liian voimakkaasti valtionosuuden määrään, tarkastelujakson on syytä olla yhtä vuotta pitempi. Säännös jättäisi ministeriölle harkintavaltaa sen suhteen, miten eri vuosien henkilötyövuosimääriä tarkastelussa painotetaan. Painotus voisi vaihdella tapauskohtaisesti riippuen esimerkiksi siitä, onko henkilötyövuosimäärä kehittynyt tasaisesti tai onko toiminnassa ollut tarkastelujaksolla jokin tilapäisestä syystä johtunut nousu tai pudotus henkilötyövuosimäärässä. Esimerkiksi jos museon toteutunut henkilötyövuosimäärä on supistunut tilapäisesti tilojen peruskorjauksen tai muun vastaavan syyn vuoksi, tarkastelun pohjaksi voitaisiin ottaa tarkastelujaksolta ne vuodet, joihin tämä tilapäinen syy ei ole vaikuttanut.

Toteutuneiden henkilötyövuosimäärien lisäksi päätöksenteossa otettaisiin huomioon valtionosuuden tarpeellisuus 4 §:n 2 momentissa säädetyn valtionosuuden tavoitteen kannalta. Mahdollista henkilötyövuosivajetta ei siten automaattisesti jaettaisi tasan valtionosuuden saajien kesken vaan päätöksenteossa otettaisiin huomioon valtionosuuden tavoitteista ilmenevät kulttuuripoliittiset näkökohdat. Henkilötyövuosien määrästä päätettäessä otettaisiin siten huomioon muun muassa museon toiminnan merkitys monipuolisten, alueellisesti kattavien ja yhteisöllisten merkittävien museopalveluiden saatavuudelle. Säännöksen soveltaminen edellyttää kokonaisuutena, jossa otetaan huomioon museopalveluiden valtakunnallinen kokonaisuus.

Henkilötyövuosimäärä on nykyisin määritelty kokonaisina henkilötyövuosina. Ei ole kuitenkaan estettä sille, että henkilötyövuosimäärä tarvittaessa voitaisiin määritellä myös desimaalilukuna.

Pykälän 2 momentin mukaan opetus- ja kulttuuriministeriö vahvistaisi kolmen vuoden välein museoiden rahoitusta koskevan suunnitelman, joka sisältäisi arvion valtionosuuden perusteeksi vahvistettavien henkilötyövuosien määrästä seuraavien kolmen varainhoitovuoden ajaksi. Suunnitelmaa laadittaessa otettaisiin huomioon 1 momentissa säädetty perusteet. Suunnitelmasta poikettaisiin vuosittaista henkilötyövuosien määrää vahvistettaessa vain säännöksessä mainituissa tilanteissa. Suunnitelmasta voitaisiin ensinnäkin poiketa, jos talousarviossa käytettävissä olevien henkilötyövuosien tai määrärahojen määrä poikkeaisi niistä arvioista, jotka olivat suunnitelman laatimisen perusteena. Toteutuneiden henkilötyövuosien määrän muuttamisen perusteella suunnitelmasta poikettaisiin vain siinä tapauksessa, jos määrä alenisi olennaisesti. Olennaisuutta arvioitaessa voitaisiin ottaa huomioon myös, onko kyseessä tilapäisestä syystä johtuva vai pysyväisluonteinen muutos. Muun olosuhteiden muutoksen perusteella voitaisiin suunnitelmasta poiketa esimerkiksi silloin, jos jonkin valtionosuuden saajan toiminnan

loppumisen tai olennaisen supistumisen vuoksi sille suunnitelmassa osoitettuja henkilötyövuosia voitaisiin jakaa muille toimijoille.

12 §. Pykälän 1 momentissa säädettäisiin hakuajoista, jotka koskevat museon hyväksymistä valtionosuuteen oikeutetuksi ja museon nimeämistä alueelliseksi tai valtakunnalliseksi vastuumuseoksi. Valtionosuuteen oikeutetuksi ja alueelliseksi tai valtakunnalliseksi vastuumuseoksi hakeminen olisi mahdollista vain kolmen vuoden välein opetus- ja kulttuuriministeriön ilmoittamana hakuajana. Hakuajat määriteltäisiin siten, että päätökset uusien museoiden hyväksymisestä valtionosuuden piiriin ja nimeämisestä vastuumuseoksi voitaisiin tehdä samassa yhteydessä kuin 2 ja 3 momentissa tarkoitettujen arviointien johdosta tehtävät päätökset. Hakuajojen ajoitus kytkeytyisi myös 11 §:n 2 momentissa tarkoitettujen rahoitussuunnitelmien kolmen varainhoitovuoden jaksoon.

Opetus- ja kulttuuriministeriö tiedottaisi hakuajoista yleisessä tietoverkossa hyvissä ajoin ennen hakuajan päättymistä.

Pykälän 2 momenttiin ehdotetaan säännöstä menettelystä, jossa opetus- ja kulttuuriministeriö arvioisi kolmen vuoden välein, täyttääkö valtionosuuteen oikeutetuksi hyväksyty museo edelleen 4 §:ssä säädetty valtionosuuskelpoisuuden edellytykset. Menettely on uusi. Nykyisin museoiden valtionosuuskelpoisuutta ei systemaattisesti arvioida sen jälkeen, kun museo on hyväksyty valtionosuuteen oikeutetuksi. Menettely poikkeaisi esittävän taiteen edistämisestä annettuun lakiin esitetystä menettelystä siten, että museoiden ei tarvitsisi määrävuosin hakea uudelleen valtionosuuden piiriin. Esittävän taiteen toimintayksiköihin verrattuna museoiden osalta korostuu erityisesti kokoelmien ja niihin perustuvan toiminnan pitkäjänteinen turvaaminen, koska museoiden yhtenä keskeisenä tehtävänä on edistää kulttuuri- ja luonnonperinnön sekä taiteen säilymistä tuleville sukupolville. Jos arvioinnissa käy ilmi, ettei museo enää täytä 4 §:ssä säädettyjä valtionosuuden edellytyksiä, opetus- ja kulttuuriministeriö voisi päätöksellään perua hyväksymisen valtionosuuteen oikeutetuksi. Päätös edellyttäisi luonnollisesti museon ylläpitäjän kuulemista hallintolain edellyttämällä tavalla. Tarkoituksena on kuitenkin, että vähäisissä puutteellisuuksissa tilanne pyritään korjaamaan ohjauksen ja korjauskehotusten avulla. Suhteellisuusperiaatteen mukaisesti valtionosuuskelpoisuus peruutettaisiin vain, jos puute on olennainen tai jos sitä ei kehotuksesta huolimatta korjata.

Pykälän 3 momenttiin ehdotetaan säännöstä menettelystä, jossa opetus- ja kulttuuriministeriö arvioisi kolmen vuoden välein, täyttääkö vastuumuseoksi nimetty museo edelleen 7 tai 9 §:ssä säädetty alueellisen tai valtakunnallisen vastuumuseon edellytykset. Menettely on uusi. Nykyisin alueellisia tehtäviä hoitavien maakuntamuseoiden ja aluetaidemuseoiden osalta voimassa olevassa laissa ei ole säädetty nimeämisen edellytyksistä eikä niiden asemaa arvioida systemaattisesti nimeämisen jälkeen. Valtakunnallisia tehtäviä hoitavien valtakunnallisten erikoismuseoiden nimeämisen edellytyksistä on säädetty museolain muutoksella vuonna 2015. Nykyisten valtakunnallisten erikoismuseoiden on vuoden 2018 loppuun mennessä osoitettava täyttävänsä valtakunnallisen erikoismuseon edellytykset. Selvitys toimitetaan opetus- ja kulttuuriministeriölle. Siinä tapauksessa, että valtakunnallinen erikoismuseo ei enää täytä jotakin nimeämisen edellytyksenä olevaa kriteeriä tai ei suorita museolle säädettyjä tehtäviä, opetus- ja kulttuuriministeriö voi peruuttaa nimeämisen.

Opetus- ja kulttuuriministeriö voisi päätöksellään peruuttaa alueellisen vastuumuseon tai valtakunnallisen vastuumuseon tehtävän, jos arvioinnissa käy ilmi, ettei museo enää täytä 7 tai 9 §:ssä säädettyjä vastuumuseoksi nimeämisen edellytyksiä tai säädettyjen tehtävien hoitami-

nessa on ollut olennaisia puutteita. Päätös edellyttäisi luonnollisesti museon ylläpitäjän kuulemista hallintolain edellyttämällä tavalla.

Sekä valtionosuuden edellytysten että vastuumuseotehtävien edellytysten osalta on kuitenkin tarkoituksena, että vähäisissä puutteellisuuksissa tilanne pyritään korjaamaan ohjauksen ja korjauskehotusten avulla. Suhteellisuusperiaatteen mukaisesti hyväksyminen valtionosuuteen oikeutetuksi tai vastuumuseotehtävä peruutettaisiin vain, jos puute on olennainen tai jos sitä ei kehotuksesta huolimatta korjata.

Pykälän 4 momentin mukaan vastuumuseoiden tulee toimittaa opetus- ja kulttuuriministeriölle kolmivuositteittain raportti tehtävän hoitamisesta. Tehtävään käytettyjen henkilötyövuosien määrää seurataan vuosittaisen kustannuskyselyn kautta. Museot neuvottelevat Museoviraston johdolla seuraavan kolmivuotiskauden suunnitelmasta, joka sisältää vastuutehtävän hoitoa koskevat tavoitteet, tarkennetun tehtäväkuvauksen ja arvion käytettävistä resursseista.

5 luku **Voimaantulo**

13 §. Pykälän 1 momentti sisältää tavanomaisen voimaantulosäännöksen.

Pykälän 2 momentin mukaan lailla kumotaan voimassa museolaki.

14 §. Pykälän 1 momentti sisältää siirtymäsäännöksen, jonka perusteella opetus- ja kulttuuriministeriö voi tarvittaessa jaksottaa henkilötyövuosien määrän muutoksen enintään 3 varainhoitovuoden ajalle, jos museon valtionosuuden perusteeksi tämän lain säännösten perusteella vahvistettava henkilötyövuosien määrä poikkeaisi olennaisesti museolle lain voimaantuloa edeltävälle vuodelle vahvistetusta henkilötyövuosien määrästä. Säännöksen tarkoituksena on antaa museoille riittävä aika toiminnan sopeuttamiseen, jos muuttuneet säännökset valtionosuuden perusteena olevan henkilötyövuosien määrän määräytymisestä aiheuttaisivat joillekin museoille olennaisia muutoksia valtionosuuden määrään. Säännös koskisi niitä museoita, jotka ovat olleet valtionosuuteen oikeutettuja tämän lain voimaantullessa ja jotka hyväksyttäisiin valtionosuuteen oikeutetuiksi myös tämän lain mukaan.

Pykälän 2 momentti sisältää siirtymäsäännöksen, joka koskee valtionosuuden edellytykseksi ehdotettuja museon johtajaa ja museon palveluksessa olevia museoalan asiantuntijoita koskevia vaatimuksia. Edellytykset muuttuisivat 5 §:n mukaan siltä osin, että museon johtajalta edellytettäisiin voimassaolevasta laista poiketen aina ylempää korkeakoulututkintoa. Johtajalta ei enää edellytettäisi museologian opintoja tai museoalan työkokemusta vaan sen sijaan johtamistaitoa ja hyvää perehtyneisyyttä museon toimialaan. Ne henkilöt, jotka ovat täyttäneet museonjohtajalle tai museoalan asiantuntijalle lain voimaantullessa voimassa olevassa lainsäädännössä säädetyt vaatimukset ja jatkavat samassa tehtävässä museossa, joka oli oikeutettu valtionosuuteen lain voimaantullessa, täyttäisivät 5 §:n 9 ja 10 kohdassa säädetyt edellytykset niin kauan kuin toimivat kyseisessä tehtävässä.

Pykälän 3 momentti koskee valtakunnalliseksi vastuumuseoksi nimeämisen edellytysten tutkimista nykyisten valtakunnallisten erikoismuseoiden osalta. Valtakunnalliseksi erikoismuseoksi nimeämisen edellytyksiä koskeva säännös lisättiin museolain 3 a §:äksi maaliskuussa 2015 voimaan tulleella lainmuutoksella. Tässä yhteydessä säädettiin siirtymäsäännöksellä menettelystä, jossa valtakunnallisten erikoismuseoiden tuli osoittaa edellytysten täyttyminen vuoden 2018 loppuun mennessä. Koska ehdotetun lain mukaiset edellytykset eivät olennaisesti

ti poikkea tuolloin lakiin lisätyistä edellytyksistä ja näiden täytyminen on ennen lain voimaantuloa vastikään tutkittu, edellytysten täyttymistä ei ole tarpeen tutkia uudelleen nykyisten valtakunnallisten erikoismuseoiden hakiessa valtakunnallisiksi vastuumuseoiksi. Pykälän 4 momentissa säädetään 12 §:n 2 momentissa tarkoitettujen alueellisten ja valtakunnallisten vastuumuseoiden edellytyksiä ja tehtävien hoitamista koskevien arviointien aikataulutuksesta. Kyseiset arvioinnit tehdään säännöksen mukaan 3 vuoden välein samoin kuin 12 §:n 1 momentissa tarkoitettujen arvioinnit valtiosuuteen oikeutetuksi hyväksymisen edellytyksistä. Jotta opetus- ja kulttuuriministeriön ja Museoviraston tehtävät näihin arviointeihin liittyen jakautuisivat tasaisemmin eri vuosille, menettelyt ehdotetaan ajoitettaviksi niin, että alueellisten vastuumuseoiden osalta ensimmäinen arviointi tehtäisiin jo kahden vuoden kuluessa lain voimaantulosta ja valtakunnallisten vastuumuseoiden osalta vasta neljän vuoden kuluessa. Tästä eteenpäin kukin arviointi tehtäisiin kolmen vuoden välein, jolloin arvioinnit jaksottuisivat tasaisesti eri vuosille.

1.3 Laki opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain muuttamisesta

1 §. Soveltamisala. Pykälän 1 momentin 6 ja 7 kohdan säädösviittaukset ehdotetaan muutettaviksi sen johdosta, että voimassa olevat museolaki ja teatteri- ja orkesterilaki kumottaisiin ja niiden tilalle säädettäisiin uusi museolaki ja esittävän taiteen edistämisestä annettu laki.

5 §. Rahoituksen laskentaperuste. Pykälä sisältää yleissäännöksen niistä laskennallisista perusteista, joiden mukaan lain piiriin kuuluvien eri toimintojen valtiosuus määräytyy. Säännös on luonteeltaan lähinnä kokoava. Tarkemmin museoiden ja esittävän taiteen toimintayksiköiden rahoituksen laskentatavasta ja rahoituksen perusteista säädettäisiin 22, 35, 35 a, 35 b ja 35 c §:ssä.

Pykälän 7 kohdan mukaan museoiden perusrahoitus, alueellisten vastuumuseotehtävien lisärahoitus ja esittävän taiteen toimintayksiköiden rahoitus perustuisivat lähtökohtaisesti toimintayksikölle vahvistetun laskennallisen henkilötyövuosien määrän ja laskennallista henkilötyövuotta kohden määrätyn yksikköhinnan perusteella. Museoiden perusrahoituksen osalta laskennalliset perusteet pysyisivät samana kuin nykyisin. Alueellisten ja valtakunnallisten vastuumuseotehtävien lisärahoituksen perusteet muuttuisivat nykyisestä. Valtakunnalliselle erikoismuseolle, maakuntamuseolle ja aluetaidemuseolle myönnetään nykyisin valtiosuus 10 prosenttiyksikköä korkeampana kuin muille valtiosuuteen oikeutetuille museoille. Lisäksi valtakunnallisille erikoismuseoille on myönnetty valtiosuutta niiden erityistehtävien hoitamista varten. Ehdotuksen mukaan alueellisten vastuumuseotehtävien lisärahoitus perustuisi ylläpitäjälle vahvistettuun alueellisen vastuumuseotehtävän henkilötyövuosimäärään ja laskennallista henkilötyövuotta kohden määrättyyn yksikköhintaan. Valtakunnallisten vastuumuseotehtävien hoitamiseen myönnettäisiin valtiosuuden osana harkinnanvarainen euromääräinen lisärahoitus. Koska valtakunnallisten vastuumuseotehtävien lisärahoitus ei perustuisi laskennallisiin perusteisiin, sitä ei mainittaisi tässä pykälässä, joka koskee valtiosuuden laskennallisia perusteita.

Esittävän taiteen toimintayksiköiden rahoituksen laskennallisina perusteina olisivat nykyiseen tapaan toimintayksikölle vahvistetun laskennallisen henkilötyövuosien määrä ja laskennallista henkilötyövuotta kohden määrätty yksikköhinta. Uutena tekijänä rahoituksen määrään vaikuttaisi kuitenkin yksikköhinnan painottaminen, josta säädettäisiin 35 a §:ssä.

22 §. *Valtionosuus museon ja esittävän taiteen toimintayksikön käyttökustannuksiin.* Pykälässä säädettäisiin museon ja esittävän taiteen toimintayksikön valtionosuuden laskentatavasta. Pykälän 1 momentissa säädettäisiin museon käyttökustannuksiin myönnettävän valtionosuuden laskentatavasta. Museoiden valtionosuus koostuisi kolmesta osasta: museoiden perusrahoituksesta, alueellisten vastuumuseotehtävien lisärahoituksesta sekä valtakunnalliseen vastuumuseotehtävään myönnettävästä harkinnanvaraisesta lisärahoituksesta. Kaikkien valtionosuuteen oikeutettujen museoiden rahoitus sisältäisi perusrahoituksen. Alueelliseksi vastuumuseoksi nimetty museo saisi perusrahoituksen lisäksi alueellisten vastuumuseotehtävien lisärahoitusta. Vastaavasti valtakunnalliseksi vastuumuseoksi nimetty museo saisi sekä perusrahoitusta että valtakunnalliseen vastuumuseotehtävään myönnettävää harkinnanvaraista lisärahoitusta.

Euromäärä, josta museon perusrahoitus laskettaisiin, saataisiin kertomalla museon ylläpitäjälle vahvistettu perusrahoituksen henkilötyövuosimäärä 35 §:n 1 momentissa tarkoitettulla yksikköhinnalla, josta on tehty 35 b §:ssä tarkoitettu vähennys. Alueellisen vastuumuseotehtävän lisärahoituksen perusteena oleva euromäärä laskettaisiin muuten samoin, mutta henkilötyövuosimääränä olisi ylläpitäjälle vahvistettu alueellisen vastuumuseotehtävän henkilötyövuosimäärä. Lisäksi alueellisen vastuumuseotehtävän valtionosuuden lisärahoituksessa käytettäisiin eri valtionosuusprosenttia kuin perusrahoituksessa.

Pykälän 1 momentin 1 kohdan mukaan museon perusrahoituksen valtionosuusprosentti olisi 37. Perusrahoituksen valtionosuusprosentti olisi sama kuin nykyinen valtionosuusprosentti niillä museoilla, joita ei koske valtakunnalliselle erikoismuseolle, maakuntamuseolle ja alue-aidemuseolle valtakunnallisten tai alueellisten tehtävien perusteella tehtävä valtionosuusprosentin korotus.

Momentin 2 kohdan mukaan alueellisten vastuumuseotehtävien valtionosuusprosentti olisi 85. On perusteltua, että valtionosuus kattaa pääosan alueellisen vastuumuseotehtävän kustannuksista, koska tehtävien hoito ulottuu ylläpitäjäkuntaa laajemmalle alueelle. Lähtökohtana toimialueiden määrittelyssä ovat maakuntien rajat. Asiantuntijapalveluiden tasapuoliseksi turvaamiseksi kaikilla alueilla on perusteltua, että valtio osallistuu niiden tuottamiseen korkeammalla rahoitusosuudella. Erityisesti kulttuuriympäristötehtävän osalta kyse on tehtävistä, joiden hoidosta on aiemmin sovittu Museoviraston kanssa tehdyillä sopimuksilla.

Momentin 3 kohdassa tarkoitettu valtakunnallisen vastuumuseotehtävän lisärahoitus ei määräytyisi laskennallisista perusteista, vaan se olisi harkinnanvarainen. Valtakunnallisen vastuumuseotehtävän lisärahoituksesta säädettäisiin 35 c §:ssä.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin esittävän taiteen toimintayksiköiden valtionosuuden laskentatavasta. Esittävän taiteen toimintayksiköiden valtionosuus laskettaisiin euromäärästä, joka saadaan kertomalla ylläpitäjille vahvistettu laskennallinen henkilötyövuosien määrä painotettulla yksikköhinnalla, josta on tehty 35 b §:ssä tarkoitettu vähennys. Painotettu yksikköhinta määräytyisi 35 a §:n perusteella.

Esittävän taiteen toimintayksiköiden valtionosuusprosentiksi esitetään 39. Prosenttia on valtion menojä lisäämättä mahdollista nostaa nykyisestä 37:stä, koska korotetut valtionosuusprosentit ja valtionosuuden saajien toimintaan myönnettävät harkinnanvaraiset avustukset jäisivät uudistuksessa pois. Uusi valtionosuusprosentti on valittu siten, että valtionosuusprosentin lisäksi myös käytettävissä olevien laskennallisten henkilötyövuosien määrää olisi mahdollista jonkin verran nostaa. Tämä mahdollistaisi joidenkin uusien toimijoiden ottamisen valtion-

osuuden piiriin ja osittain myös henkilötyövajeiden kuromista kiinni. Museoiden ja esittävän taiteen valtionosuusprosentit poikkeavat toisistaan sen vuoksi, että rahoituksen määräytymisen mekanismit ovat erilaiset. Museoiden rahoituksessa lisärahoitukset tulevat erillisinä osiina perusrahoituksen lisäksi, kun taas esittävän taiteen toimintayksiköiden rahoituksessa painoker-toimilla toteutettavat painotukset sisältyvät valtionosuusprosenttiin.

35 §. *Museoiden ja esittävän taiteen toimintayksiköiden yksikköhinnat.* Museoiden ja esittävän taiteen toimintayksiköiden yksikköhinnat määräytyisivät pääosin nykyiseen tapaan. Erona on kuitenkin se, että kaikille esittävän taiteen toimintayksiköille laskettaisiin yhteinen yksikkö-hinta, kun nykyisin teatterien ja orkesterien yksikköhinnat lasketaan erikseen. Erot teatterien ja orkesterien yksikköhinnoissa ovat olleet yleensä vähäisiä. Kuitenkin vuosien 2017 ja 2018 valtionosuuksien perusteiksi vahvistetuissa yksikköhinnoissa teatterien yksikköhinnat ovat kasvaneet selvästi nopeammin kuin orkesterien yksikköhinnat. Kun lain soveltamisala ei olisi enää rajattu tiettyihin ennalta määriteltyihin esittävän taiteen toimintayksiköiden tyyppeihin, ei ole tarkoituksenmukaista jakaa toimintayksiköitä eri tyyppeihin myöskään yksikköhinnan las-kennassa. Sen sijaan museoiden ja esittävän taiteen toimintayksiköiden yksikköhinnat lasket-taisiin yhä erikseen. Museoiden ja esittävän taiteen toimintayksiköiden kustannusrakenteet poikkeavat toisistaan siinä määrin, ettei yksikköhintojen laskentaa ole tarkoituksenmukaista yhdistää.

Yksikköhinnan määräytyminen perustuu toimintayksiköiden toteutuneisiin käyttökustannuk-siin yksikköhintojen määräytymistä edeltänyttä edeltäneenä vuonna. Esimerkiksi kun määri-tellään vuoden 2020 valtionosuuden perusteena olevaa yksikköhintaa, pohjana ovat tiedot käyttökustannuksista vuodelta 2017. Arvioitu kustannustason muutos ja mahdolliset valtion toimenpiteistä aiheutuvat toiminnan laajuuden ja laadun muutokset otetaan huomioon siten kuin kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain 57 §:ssä säädetään. Kustannusta-son muutos otetaan siten huomioon peruspalveluiden hintaindeksin perustella. Valtionosuus-tehtävien laajuuden tai laadun muutos otetaan huomioon, jos se aiheutuu asianomaisesta valti-onosuustehtävää koskevasta laista tai asetuksesta, lakiin tai asetukseen perustuvasta valtion vi-ranomaisen määräyksestä tai valtion talousarviosta.

Pykälän 2 momentin mukaan käyttökustannuksia laskettaessa ei oteta huomioon 31 §:n 1 tar-koitettuja kustannuksia. Säännös vastaa sisällöllisesti nykyistä 2 momenttia.

Voimassa olevan 35 §:n 3 momentissa säädetään siitä, että yksikköhintoja laskettaessa kustan-nuksista vähennetään tiettyjä valtionavustuksia vastaava euromäärä. Koska säännöksessä tar-koitettut avustukset jäisivät uudistuksessa pois, säännös ei ole enää tarpeen. Sen vuoksi nykyi-nen 4 momentti, joka koskee arvonlisäveron huomioon ottamista yksikköhinnoissa, siirtyisi 3 momentiksi. Säännöksen perusteella arvonlisäveron palautusjärjestelmään kuulumattomien yksityisten ylläpitäjien yksikköhintaa korotettaisiin prosenttimäärällä, joka vastaa yksityisten toiminnan järjestäjien maksamien arvonlisäverojen osuutta kustannuksista.

Pykälän 4 momentti vastaa muuttamattomana nykyistä 5 momenttia. Säännöksellä on rajattu kilpailukyky sopimuksen mukaisen määräaikaisen lomarahaleikkauksen vaikutukset koske-maan vuosia 2017—2019.

35 a §. *Esittävän taiteen toimintayksiköiden yksikköhintojen painottaminen.* Pykälässä säädet-täisiin esittävän taiteen toimintayksiköiden yksikköhintojen painottamisesta. Painokertoimilla on tarkoitus ottaa huomioon sellaisia järjestäjän toimintaan liittyviä erityisiä seikkoja, joita

nykyisessä rahoitusjärjestelmässä otetaan huomioon muun muassa valtionosuuden lisäksi myönnettävillä harkinnanvaraisilla valtionavustuksilla. Korotus toteutettaisiin painokertoimilla, joiden suuruus määriteltäisiin ministeriön asetuksella. Lisäksi opetus- ja kulttuuriministeriö voisi päättää harkinnanvaraisesta painotuksesta valtionosuuden saajan toimintaan liittyvästä erityisestä taide- ja kulttuuripoliittisesta syystä.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin perusteista, joilla rahoituksen perusteena olevaa yksikköhintaa voitaisiin painottaa. Painotukset voisivat liittyä joko valtionosuuden saajan koko toiminnan erityisluonteeseen tai tiettyyn osaan valtionosuuden saajan toiminnasta, esimerkiksi kiertuetoimintaan. Perusteet yksikköhinnan painottamiseen voivat liittyä toiminnan kustannus- ja tulo rakenteeseen, jolloin riittävää rahoitustasoa ei voida saavuttaa henkilötyövuosien määrän ja keskimääräiseen laskennallisen yksikköhinnan perusteella. Toisissa tapauksissa osa valtionosuuden saajan toiminnasta on luonteeltaan sellaista, että valtion on perusteltua tukea sitä korkeammalla rahoitusosuudella.

Momentin 1 kohdan mukaan yksikköhintaa voitaisiin painottaa valtakunnallisen kiertuetoiminnan perusteella. Momentin 2 kohdassa säädettäisiin vastaavasti yksikköhinnan painottamisesta alueellisen kiertuetoiminnan perusteella. Momentin 1 ja 2 kohdan painotuksen tarkoituksena on osittain tasoittaa kiertuetoiminnasta aiheutuvien lisäkustannusten vaikutuksia. Painotuksilla voitaisiin myös edistää kulttuuripalvelujen saatavuutta ja saavutettavuutta koko maassa.

Momentin 3 kohdan mukaan yksikköhintaa voitaisiin painottaa merkittävän kansainvälisen kiertue- ja vierailutoiminnan perusteella. Kohta kattaisi sekä ulkomaille kohdistuvat kiertueet ja vierailut että ulkomaisten vierailuesitysten vastaanottamisen. Painotuksella otettaisiin huomioon kansainvälisestä kiertue- ja vierailutoiminnasta aiheutuvat korkeammat kustannukset. Kansainvälisillä vaikutteilla on tärkeä merkitys taiteellisen toiminnan kehittämisen kannalta. Kansainvälisellä kiertuetoiminnalla tehdään suomalaista kulttuuria tunnetuksi ja luodaan edellytyksiä kulttuuriviennille.

Momentin 4 kohdan mukaan yksikköhintaa voitaisiin painottaa lapsille kohdistuvan esitystoiminnan perusteella. Lastenesitysten tuottaminen ja esittäminen vastaa kulutasoltaan aikuisten esitystoiminnan järjestämistä, mutta lastenesityksissä toiminnan järjestäjän tulotaso jää lippuhintojen edullisuudesta johtuen alhaiseksi.

Momentin 5 kohdan mukaan yksikköhintaa voitaisiin painottaa kielelliselle vähemmistölle kohdistuvan esitystoiminnan perusteella. Käytännössä peruste koskisi nykytilanteessa ruotsinkielistä puheteatteria, jossa yleisöpohja on esityskielen johdosta pienempi. Painotus voisi koskea myös esimerkiksi saamen-, romanin- tai viittomakielistä taikka muulla vähemmistökielellä esitettävää teatteria. Muissa esittävän taiteen muodoissa kuin puheteatterissa esityskieli ei yhtä olennaisesti rajoita yleisöpohjaa.

Painotuksella tasattaisiin kustannus- ja tulo rakenteen eroja. Ruotsinkielisen ja vähemmistökielisen esitystoiminnan järjestäminen vastaa kulutasoltaan suomenkielisen esitystoiminnan järjestämistä, mutta yleisöpohjan kapeudesta johtuen lipputulot jäävät keskimäärin alhaisemmaksi. Vuoden 2016 teatteritilastojen mukaan esimerkiksi verrattaessa henkilötyövuosimäärältään samankokoisten puheteattereiden lipputulot ovat suomenkielisten puheteattereiden lipputulot vähintään yli kaksinkertaisia ruotsinkielisiin teattereihin verrattuna. Tilanne on samanlainen suurten, keskisuurten tai pienten teattereiden kohdalla sekä lastenteattereiden

kohdalla. Myös samassa kaupungissa sijaitsevan samansuuruisen suomenkielisen teatterin lipputulot ovat vähintään kaksinkertaiset ruotsinkieliseen teatteriin verrattuna.

Momentin 6 kohdan mukaan yksikköhintaa voitaisiin painottaa sillä perusteella, että toimintayksikkö sijaitsee harvaan asutulla alueella. Tarkoituksena on ottaa painotuksella huomioon pienemmän yleisöpohjan vaikutusta toimintayksikön kustannus- ja tulorakenteeseen. Säännöksessä ei ole tarkemmin määritelty sitä, millaiselta maantieteelliseltä alueelta asukastiheyttä tarkastellaan tai kuinka alhainen asukastiheyden tulee olla, jotta painotusta sovellettaisiin. Säännös jättäisi siten opetus- ja kulttuuriministeriölle jonkin verran harkintavaltaa näiden kysymysten suhteen. Painotus koskisi yleensä toimintayksikön kaikkia henkilötyövuosia.

Pykälän 2 momentin mukaan yksikköhintaa voitaisiin lisäksi painottaa harkinnanvaraisesti taide- ja kulttuuripoliittisilla perusteilla. Opetus- ja kulttuuriministeriö voisi harkinnanvaraisen painotuksen kautta ottaa huomioon esimerkiksi tietyn taiteenalan kustannus- ja tulorakenteeseen liittyviä tekijöitä. Tällä hetkellä tällaisia taiteenaloja voisivat olla esimerkiksi tanssi ja sirkus. Tanssi- ja sirkustaide eivät toistaiseksi ole yhtä vahvasti institutionalisoituneet kuin puheteatterit ja orkesterit. Myös tanssi- ja sirkusryhmien kustannusrakenne ja tulonhankkimismahdollisuudet ovat niihin verrattuna epäedullisemmat. Tanssi- ja sirkusryhmille on tyyppillistä, että ne tekevät paljon kantaesityksiä, joiden elinkaari jää suhteellisen lyhyeksi. Muun muassa yleisöpohjasta ja vaatimattomammista esitystiloihin johtuen pääsylipputulot jäävät keskimäärin muita esittävän taiteen muotoja alhaisemmiksi. Tarkoituksena on, että ministeriö tiedottaa harkinnanvaraisten painotusten kohdentamisen perusteista ja painokertoimista etukäteen ennen kutakin hakukierrosta.

Pykälän 3 momentin mukaan yksikköhinnan painottamisen edellytyksenä on, että huomattava osa toimintayksikön toiminnasta on painotuksen perusteena olevaa toimintaa. Osa painottamisen perusteista on sellaisia, että hyvin suurella osalla esittävän taiteen toimintayksiköistä on jonkin verran kyseisen kaltaista toimintaa. Useimmat teatterit ja orkesterit esimerkiksi harjoittavat ainakin jonkin verran kotimaista kiertuetoimintaa tai lapsille suunnattuja esityksiä. Ei ole kuitenkaan tarkoituksenmukaista, että lähes kaikkien valtionosuuden saajien yksikköhintoja painotettaisiin hyvin pienen henkilötyövuosimäärän osalta. Tällaisten painotusten rahallinen vaikutus jäisi erittäin vähäiseksi. Painotukset on siten perusteltua rajata sellaisiin tapauksiin, joissa kyseinen toiminta muodostaa huomattavan osan toimintayksikön toiminnasta. Painotukset koskisivat vain sellaisia toimintayksiköitä, jotka ovat toiminnassaan erityisesti profiloituneet kyseiseen toimintaan. Sille, milloin osuus toiminasta katsotaan huomattavaksi, ei esitetä tarkkoja määrällisiä kriteerejä. Pääsääntönä voidaan kuitenkin pitää, että huomattavana osana ei yleensä voi pitää alle neljäsosan osuutta toimintayksikön toiminnan koko määrästä toimintaan kohdistuvien henkilötyövuosien mukaan laskettuna. Arvioinnissa voitaisiin lisäksi ottaa huomioon esimerkiksi esitysten määrä ja koko sekä kiertuetoiminnassa myös maantieteellinen laajuus. Lisäksi voitaisiin 4 ja 5 kohdan mukaisten perusteiden osalta ottaa huomioon esimerkiksi se, jos teatterilla on lastenteatteria taikka ruotsinkielistä tai vähemmistökielistä esitystoimintaa varten erillinen näyttämö, jonka toiminta on säännöllistä ja ympäri vuotista.

Opetus- ja kulttuuriministeriö päättäisi valtionosuuspäätöksessä siitä, kuinka moneen henkilötyövuoteen painotettu yksikköhinta kohdistuisi. Tällöin ministeriö ottaisi huomioon, kuinka suurta osaa valtionosuuden saajan toiminnasta peruste koskee. Jos esimerkiksi valtionosuuden saajan toiminta on kokonaan pääasiassa lapsille suunnattua, painotettua yksikköhintaa voitaisiin soveltaa koko valtionosuuden perusteena olevaan henkilötyövuosimäärään. Tietoja henkilötyövuosien kohdistumisesta painotettuihin toimintoihin kerättäisiin vuosittain kustannus-

kyselyn yhteydessä. Päätöstä tehdessään ministeriö ottaisi huomioon henkilötyövuosien kohdistumisen muutaman edellisen vuoden aikana. Erityisesti uusien valtionosuuden piiriin otettavien toimintayksiköiden kohdalla voitaisiin lisäksi ottaa huomioon myös toimintasuunnitelman mukainen profiloituminen.

Pykälän 4 momentissa säädettäisiin niiden esittävän taiteen toimintayksiköiden yksikköhinnan painottamisesta, jotka on hyväksytty valtionosuuteen oikeutetuksi kuudeksi kalenterivuodeksi. Näiden toimintayksiköiden valtionosuutta on perusteltua korottaa, koska niiltä edellytetään 3 §:ssä säädettyjen edellytysten lisäksi erityisen laajaa ja monipuolista tai taiteellisesti erityisen korkeatasoista toimintaa. Kustannukset toiminnasta, joka on esimerkiksi maantieteellisesti laajaa tai taiteenalan rajat yli ulottuvaa, ovat normaalia korkeammat. Vastaavalla tavalla kustannukset ovat normaalia korkeammat taiteellisesti erityisen korkeatasoisessa toiminnassa, joka edellyttää uudistumista ja usein myös aktiivista kansainvälistä toimintaa.

Pykälän 5 momentissa säädettäisiin painokerrointen yhteisvaikutuksen enimmäismäärästä. Koska valtionosuuksiin käytettävissä oleva määräraha on rajallinen ja painotukset vaikuttavat tasauskertoimen kautta muiden valtionosuuden saajien yksikköhintoihin alentavasti, on perusteltua asettaa yläraja painokerrointen yhteisvaikutukselle. Valtionosuuden saajan yksikkö voisi olla enintään 1,7 kertaa 35 §:ssä tarkoitettu keskimääräinen yksikköhinta ennen pykälän 3 momentissa tarkoitettua arvonlisäveron huomioon ottamista.

Pykälän 6 momentti sisältäisi asetuksenantovaltuuden, jonka nojalla painotetun yksikköhinnan laskennasta ja 1 momentissa tarkoitettujen perusteiden mukaisista painokertoimista säädettäisiin tarkemmin opetus- ja kulttuuriministeriön asetuksella.

35 b §. *Museoiden ja esittävän taiteen toimintayksiköiden yksikköhinnoista tehtävät vähennykset.* Pykälässä tarkoitetuilla yksikköhinnoista tehtävillä vähennyksillä on tehty pysyviksi museoiden, teattereiden ja orkestereiden valtionosuuksiin vuodesta 2012 alkaen tehtyjä säästöjä. Vähennykset on määritelty siten, että niiden vaikutus yhtäältä museoiden ja toisaalta esittävän taiteen valtionosuuksien kokonaismenoihin vastaa voimassa olevan lain 35 a §:ssä säädettyjen vähennysten vaikutusta.

35 c §. *Harkinnanvarainen lisärahoitus valtakunnalliseen vastuumuseotehtävään.* Valtion olisi perusteltua korottaa harkinnanvaraisesti eräiden valtakunnallisesti merkittäviä toimialoja edustavien museoiden valtionosuutta valtakunnallisten tehtävien suorittamiseksi ja tehtävistä aiheutuvien korkeampien kustannusten kattamiseksi.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin valtakunnallisen vastuumuseon valtionosuuteen tehtävästä harkinnanvaraisesta korotuksesta. Korotus voitaisiin tehdä euromääräisenä museolain 10 §:n mukaan valtakunnalliseksi vastuumuseoksi nimetyn museon valtionosuuteen. Korotus maksettaisiin museolain 9 §:n mukaisten tehtävien suorittamisesta aiheutuviin kustannuksiin. Harkinnanvarainen korotus ei olisi sidottu henkilötyövuosiin, vaan se määriteltäisiin euromääräisenä. Valtakunnallisten vastuumuseoiden erikoisalajat ja toimintakentät ovat keskenään varsin erilaisia ja yhteismitattomia. Sen vuoksi harkinnanvaraista euromääräistä korotusta on pidetty tässä tarkoituksenmukaisempuna ratkaisuna kuin painokerroinmallia.

Tehtävien sisällöstä ja laajuudesta sovittaisiin ylläpitäjien kanssa tarkemmin Museoviraston johdolla käytävissä neuvotteluissa vastaavasti kuin alueellisten vastuumuseoiden kohdalla. Tietoja henkilötyövuosien kohdistumisesta painotettuihin toimintoihin kerättäisiin vuosittain

kustannuskyselyn yhteydessä ja sovittujen tehtävien hoitamisesta raportoitaisiin Museovirastolle. Ministeriö ottaisi tehtävien hoidosta saadut kustannus- ja toteutustiedot huomioon päätöstä tehdessään.

Korotuksella korvattaisiin nykyisin voimassaolevan museolain (729/1992) 3 §:ssä säädetty valtionosuuden myöntäminen valtakunnalliselle erikoismuseolle valtakunnallisten tehtävien vuoksi 10 prosenttiyksikköä korkeampana sekä museolain 4 a §:n nojalla erityistehtävien hoitamista varten maksettavat erityisavustukset.

Voimaantulo- ja siirtymäsäännös

Ehdotetun siirtymäsäännöksen tarkoituksena on jaksottaa uudistuksen aiheuttamat muutokset yksittäisen toimintayksikön valtionosuuden määrään pidemmälle, enintään viiden vuoden ajanjaksolle sellaisissa tapauksissa, joissa valtionosuuden määrä muuttuu olennaisesti. Tämä tapahtuisi siirtymäkauden lisärahoituksen avulla, jota myönnettäisiin osana valtionosuutta. Oikeus siirtymäkauden lisärahoitukseen koskisi niitä toimintayksiköitä, jotka olivat oikeutettuja valtionosuuteen lain voimaantullessa ja jotka hyväksyittäisiin valtionosuuteen oikeutetuiksi myös uuden lainsäädännön mukaan. Ensimmäisen vuonna siirtymäkauden lisärahoitusta saisivat ne toimintayksiköt, joilla valtionosuus jäisi vähintään 10 000 euroa alhaisemmaksi kuin viimeisenä varainhoitovuonna ennen lain voimaantuloa. Siirtymäkauden lisärahoitusta myönnettäisiin tällöin sellainen euromäärä, että valtionosuuden kokonaismääräksi muodostuisi 95 prosenttia lain voimaantuloa edeltävän vuoden valtionosuudesta. Seuraavina vuosina prosenttiraja olisi vastaavasti 90, 85, 80 ja viidentenä vuonna 75 prosenttia.

Siirtymäkauden lisärahoituksella ei kuitenkaan ole tarkoitus kompensoida sellaisia valtionosuuden määrän laskuja, jotka johtuvat toimintayksikön valtionosuuden perusteena olevan henkilötöyvuosien määrän vähenemisestä. Sen vuoksi sellaisissa tapauksissa, joissa toimintayksikön valtionosuuden perusteeksi vahvistettu henkilötöyvuosien määrä on alempi kuin se oli lain voimaantuloa edeltävänä vuonna, vertailukohtana käytetään määrää, jonka toimintayksikkö olisi saanut valtionosuutena tällä alemmalla henkilötöyvuosien määrällä.

2 Tarkemmat säännökset ja määräykset

Opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain 35 a §:ään sisältyisi asetuksenantovaltuus, jonka mukaan painotetun yksikköhinnan laskennasta ja pykälän 1 ja 4 momentissa tarkoitettujen perusteiden painokertoimista säädetään tarkemmin opetus- ja kulttuuriministeriön asetuksella. Ministeriön asetuksella olisi tarkoitus säätää ensinnäkin painotettujen yksikköhintojen laskennan teknisistä yksityiskohdista. Toiseksi asetuksella säädettäisiin niistä painokertoimista, joilla esittävän taiteen toimintayksiköiden yksikköhintoja painotettaisiin. Painotusten perusteet määriteltäisiin 35 a §:n 1 ja 4 momentissa lain tasolla. Luonnos opetus- ja kulttuuriministeriön asetukseksi on esityksen liitteenä.

3 Voimaantulo

Lait ehdotetaan tuleviksi voimaan 1 päivänä tammikuuta 2020. Ennen lain voimaantuloa tulisi järjestää hakeminen valtionosuuteen oikeutetuksi, kerätä valtionosuuden laskennassa tarvittavat tiedot sekä valmistella ja tehdä päätökset hyväksymisestä valtionosuuteen oikeutetuksi. Näille täytäntöönpanotoimille on tarpeen varata aikaa noin yksi vuosi lain hyväksymisen ja vahvistamisen jälkeen ennen lain voimaantuloa.

4 Suhde perustuslakiin ja säätämisyjärjestys

Kulttuurin valtionosuusjärjestelmä edistää osaltaan perustuslain 16 §:n 2 momentissa tarkoitettua jokaisen yhtäläistä mahdollisuutta kehittää itseään varattomuuden sitä estämättä. Kulttuurin valtionosuusjärjestelmällä mahdollistetaan kulttuuripalvelujen pääsylippujen hintojen pitäminen kohtuullisina sekä edistetään monipuolisten kulttuuripalvelujen saatavuutta maan eri osissa ja saavutettavuutta eri väestöryhmille.

Esityksessä ehdotetaan, että esittävän taiteen yksikköhintaa voitaisiin painottaa kielellisellä perusteella. Tällä pyritään edistämään perustuslain 17 §:ssä tarkoitettua oikeutta omaan kieleen ja kulttuuriin.

Ehdotetun museolain 7 §:n 2 kohdan mukaan alueellisten vastuumuseoiden tehtäviin kuuluisi eräitä kulttuuriympäristön, erityisesti rakennetun ympäristön ja arkeologisen kulttuuriperinnön suojeluun liittyviä asiantuntijaviranomaisen tehtäviä omalla toimialueellaan. Nykyisin osa maakuntamuseoista huolehtii vastaavan kaltaisista tehtävistä Museoviraston kanssa tekemänsä sopimuksen perusteella. Pääosa niistä museoista, jotka käytännössä voisivat tulla nimetyksi alueellisiksi vastuumuseoiksi kulttuuriympäristön viranomaistehtävien osalta, on kunnallisia. Ehdotettu museolaki mahdollistaa kuitenkin sen, että myös yksityisen yhteisön tai säätiön ylläpitämä museo voitaisiin nimetä alueelliseksi vastuumuseoksi. Koska tällainen museo ei ole viranomaisen, sääntelyä on tarpeen tarkastella perustuslain 124 §:n kannalta.

Kulttuuriympäristön asiantuntijaviranomaistehtävät sisältäisivät kulttuuriympäristöön liittyvien asiantuntijalausuntojen antamista, viranomaisneuvotteluihin osallistumista ja neuvontaa. Tehtävät voisivat liittyä esimerkiksi maankäyttö- ja rakentamisasioihin tai kulttuuriympäristöön liittyviin valtionavustuksiin. Alueellisten vastuumuseoiden alueellinen asiantuntijaviranomaisen tehtävä tukisi Museovirastolle säädetyn kulttuuriperinnön asiantuntijaviranomaistehtävän toteuttamista ja tarkoituksena on, että alueelliset vastuumuseot neuvottelisivat tehtävien toteutustavasta Museoviraston kanssa.

Alueelliset vastuumuseot eivät itse tekisi yksityisten etuja, oikeuksia ja velvollisuuksia koskevia päätöksiä, mutta niiden lausunnoilla ja viranomaisneuvotteluissa esittämällä kannoilla voisi olla vaikutuksia esimerkiksi kaavoituksesta tai rakennusluvista päättävien viranomaisten tai valtionapuviranomaisen ratkaisuihin. Valmistelussa on arvioitu, että alueellisten vastuumuseoiden kulttuuriympäristön asiantuntijaviranomaistehtäviin sisältyy perustuslain 124 §:ssä tarkoitettuja julkisia hallintotehtäviä. Tehtävät eivät kuitenkaan sisällä merkittävää julkisen vallan käyttöä.

Tehtävien tarkoituksenmukaisen hoidon kannalta on perusteltua, että alueelliseen suunnitteluun ja toimintaan liittyvät palvelut tuotetaan alueilla. Nykyiset maakuntamuseot ja tulevat alueelliset vastuumuseot ovat alueilla vakiintuneita toimijoita, joilla on käytössään laajat tietovarannot ja yhteistyöverkostot. Museoissa kulttuuriympäristötehtävä sijoittuu osaksi muuta alueellista museotyötä ja laajempaa kulttuuriperintökontekstia ja asiantuntijuutta. Museot ovat pääosin kuntien ylläpitämiä, mutta tehtävä voidaan antaa myös valtionosuuden edellytykset täyttävälle yksityisen yhteisön tai säätiön ylläpitämälle museolle. Nykyisistä maakuntamuseoista yksi on yhdistyksen ylläpitämä.

Alueellisen vastuumuseotehtävän antaminen yksityisen ylläpitäjän museolle edellyttäisi, että museo täyttää ehdotetun museolain 5 §:ssä säädettyt valtionosuuden edellytykset ja 8 §:ssä

säädetyt alueellisen vastuumuseotehtävän edellytykset. Näiden edellytysten on katsottu varmistavan, että alueelliseksi vastuumuseoksi nimettävällä museolla on edellytykset tehtävän asianmukaiseen hoitamiseen. Lisäksi Museovirasto seuraisi vastuumuseotehtävien edellytysten täyttymistä ja tehtävien hoitamista kolmen vuoden välein käytävissä neuvotteluissa.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnalle hyväksyttäväksi seuraavat lakiehdotukset:

1.

Laki

esittävän taiteen edistämisestä

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 luku

Yleiset säännökset

1 §

Opetus- ja kulttuuriministeriö myöntää valtionosuutta esittävän taiteen toimintayksiköiden käyttökustannuksiin siten kuin opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetussa laissa (1705/2009) ja tässä laissa säädetään.

Esittävällä taiteella tarkoitetaan tässä laissa yleisölle suunnattua näyttämö-, sirkus- ja tanssitaiteen, musiikin ja muuta tietyssä hetkessä tapahtuvaa elävää taiteellista esitystoimintaa.

2 §

Tämän lain tavoitteena on edistää:

- 1) korkeatasoista ja ammattimaista esittävää taidetta;
- 2) sivistystä ja demokratiaa;
- 3) hyvinvointia, yhteisöllisyyttä ja osallisuutta.

3 §

Esittävän taiteen toimintayksiköiden käyttökustannuksiin myönnettävän valtionosuuden tavoitteena on taiteellisista lähtökohdista edistää esittävän taiteen monimuotoisuutta ja kulttuurista moninaisuutta sekä esittävän taiteen palvelujen valtakunnallista ja alueellista saatavuutta ja saavutettavuutta eri väestöryhmille.

2 luku

Valtionosuuden myöntäminen

4 §

Edellytyksenä toimintayksikön hyväksymiselle valtionosuuteen oikeutetuksi on, että:

- 1) toimintayksikön toiminta on ammattimaista ja vakinaista ja se harjoittaa säännöllistä ja ympärivuotista esitystoimintaa ja jonka laskennallisten toteutuneiden henkilötyövuosien määrä päätöstä edeltävänä vuonna on ollut vähintään viisi;
- 2) toimintayksikön toimintaa johtaa henkilö, jolla on tehtävään soveltuva koulutus tai muuten hankittu pätevyys;
- 3) toimintayksikön taiteellista toimintaa johtaa henkilö, jolla on tehtävään soveltuva koulutus tai riittävä perehtyneisyys tehtäväalaaan; taiteellista toimintaa voi johtaa myös sama henkilö kuin toimintayksikön toimintaa;

4) toimintayksiköllä on riittävä määrä muuta alan ammatillista henkilöstöä, josta vähintään yksi henkilö on päätoiminen;

5) toimintayksikön ylläpitäjänä on kunta tai kuntayhtymä taikka sellainen yksityinen yhteisö tai säätiö, jonka sääntömääräisiin tehtäviin kuuluu esittävän taiteen esitystoiminnan harjoittaminen tai esittävän taiteen toimintayksikön ylläpitäminen;

6) toiminnalle on riittävät taloudelliset edellytykset;

7) toiminnan tarkoituksena ei ole taloudellisen voiton tavoittelu.

5 §

Opetus- ja kulttuuriministeriö päättää hakemuksesta valtion talousarvion rajoissa esittävän taiteen toimintayksikön hyväksymisestä valtionosuuteen oikeutetuksi. Päättäessään hyväksymisestä valtionosuuteen oikeutetuksi ministeriö ottaa huomioon valtionosuuden tarpeellisuuden 3 §:ssä säädetyn tavoitteen kannalta.

Opetus- ja kulttuuriministeriö voi päättää toimintayksikön hyväksymisestä valtionosuuteen oikeutetuksi kuudeksi kalenterivuodeksi jos:

1) toimintayksikön toiminta on erityisen laajaa ja monipuolista tai taiteellisesti erityisen korkeatasoista;

2) toimintayksiköllä on sen toiminta-ajatukseen perustuva, monivuotinen tavoitteita, toimintaa ja taloutta koskeva suunnitelma;

3) toimintayksikön toimintaa johtava henkilö on päätoiminen ja hänellä on tehtävään soveltuva koulutus, riittävä perehtyneisyys tehtäväalaan ja käytännössä osoitettu johtamistaito.

Muussa tapauksessa päätös toimintayksikön hyväksymisestä valtionosuuteen oikeutetuksi tehdään kolmeksi kalenterivuodeksi kerrallaan.

6 §

Vahvistaessaan opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain 49 §:n 1 momentin mukaisesti esittävän taiteen toimintayksikön valtionosuuden laskennallisena perusteena käytettävän henkilötövuosien määrän opetus- ja kulttuuriministeriö ottaa huomioon toimintayksikön toteutuneen henkilötövuosien määrän kolmen edellisen varainhoitovuoden aikana ja valtionosuuden tarpeellisuuden 3 §:ssä säädetyn tavoitteen kannalta. Vahvistettava henkilötövuosien määrä on vähintään viisi.

Opetus- ja kulttuuriministeriö vahvistaa kolmen vuoden välein esittävän taiteen toimintayksiköiden rahoitusta koskevan suunnitelman. Suunnitelma sisältää arvion valtionosuuteen oikeutettujen esittävän taiteen toimintayksiköiden valtionosuuden perusteeksi vahvistettavista henkilötövuosien määristä seuraavan kolmen varainhoitovuoden ajaksi. Kuudeksi kalenterivuodeksi valtionosuuteen oikeutetuiksi hyväksytyjen toimintayksiköiden osalta suunnitelma vahvistetaan kuitenkin kuuden vuoden välein kuuden varainhoitovuoden ajaksi. Suunnitelma on lähtökohtana esittävän taiteen toimintayksikön valtionosuuden perusteena olevaa henkilötövuosimäärää vahvistettaessa, jollei valtion talousarviosta, toimintayksikön toteutuneen henkilötövuosimäärän olennaisesta alentumisesta tai suunnitelman vahvistamisen jälkeen ilmenneestä olosuhteiden muutoksesta muuta johdu.

7 §

Esittävän taiteen toimintayksikön hyväksymistä valtionosuuteen oikeutetuksi kolmeksi kalenterivuodeksi voi hakea opetus- ja kulttuuriministeriöltä kolmen vuoden välein ja kuudeksi kalenterivuodeksi kuuden vuoden välein opetus- ja kulttuuriministeriön ilmoittamana hakuaikana.

Opetus- ja kulttuuriministeriö voi peruuttaa päätöksen esittävän taiteen toimintayksikön hyväksymisestä valtionosuuteen oikeutetuksi, jos toimintayksikkö ei enää täytä 3 §:ssä säädettyjä edellytyksiä tai jos valtionosuuteen oikeuttava toiminta loppuu.

3 luku

Voimaantulo

8 §

Tämä laki tulee voimaan...

Tällä lailla kumotaan teatteri- ja orkesterilaki (730/1992).

9 §

Jos esittävän taiteen toimintayksikön valtionosuuden perusteeksi tämän lain voimaantuloa seuraavalle varainhoitovuodelle 5 §:n 1 momentin ja opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain 49 §:n 1 momentin mukaisesti vahvistettava henkilötöyvuosien määrä poikkeaisi olennaisesti toimintayksikön valtionosuuden perusteeksi tämän lain voimaantuloa edeltävälle vuodelle vahvistetusta henkilötöyvuosien määrästä, opetus- ja kulttuuriministeriö voi 6 §:n 1 momentin estämättä jaksottaa muutoksen enintään kolmen varainhoitovuoden ajalle. Jaksottaminen toteutetaan lisäämällä tai vähentämällä valtionosuuden perusteeksi vahvistettavaa henkilötöyvuosien määrää asteittain siten, että henkilötöyvuosien määrä on viimeistään kolmantena varainhoitovuonna lain voimaantulon jälkeen sen mukainen, mitä 6 §:n 1 momentissa säädetään.

Henkilö, joka on ennen tämän lain voimaantuloa otettu 4 §:n 2 tai 3 kohdassa taikka 5 §:n 2 momentin 3 kohdassa tarkoitettuun tehtävään tämän lain voimaantullessa valtionosuuteen oikeutetussa toimintayksikössä ja joka täyttää tämän lain voimaantullessa voimassa olleiden säännösten mukaiset edellytykset kyseiseen tehtävään, täyttää edelleen kyseistä tehtävää koskevat edellytykset.

2.

Museolaki

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 luku

Yleiset säännökset

1 §

Lain tavoitteena on:

- 1) ylläpitää ja vahvistaa yksilöiden ja yhteisöjen ymmärrystä ja osallisuutta kulttuurista, historiasta ja ympäristöstä;
- 2) edistää kulttuuri- ja luonnonperinnön sekä taiteen säilymistä tuleville sukupolville;
- 3) edistää yhteisöllisyyttä, jatkuvuutta ja kulttuurista moninaisuutta;
- 4) edistää sivistystä, hyvinvointia ja demokratiaa.

2 §

Museotoiminnan tarkoituksena on:

- 1) kulttuuri- ja luonnonperinnön sekä taiteen tallentaminen ja säilyttäminen;
- 2) aineistoja ja muita sisältöjä koskevan tutkimuksen edistäminen ja hyödyntäminen;
- 3) aineistojen ja tiedon saatavuuden ja käytön edistäminen;
- 4) kulttuuri- ja luonnonperinnön sekä taiteen esittäminen ja elämysten tarjoaminen;
- 5) yleisötyö, vuorovaikutus sekä opetuksen ja kasvatuksen edistäminen.

3 §

Ammatillisella museolla tarkoitetaan tässä laissa valtion, kunnan tai kuntayhtymän taikka muun yhteisön tai säätiön ylläpitämää sääntömääräisesti museotoimintaa harjoittavaa toimintayksikköä, jolla on kokoelmat, vakituista ammatillista henkilöstöä ja joka on avoinna yleisölle.

2 luku

Valtionosuus ammatillisten museoiden käyttökustannuksiin

4 §

Opetus- ja kulttuuriministeriö myöntää valtionosuutta ammatillisten museoiden käyttökustannuksiin siten kuin opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetussa laissa ja tässä laissa säädetään.

Ammatillisten museoiden käyttökustannuksiin myönnettävän valtionosuuden tavoitteena on edistää kulttuuriperinnön kattavaa tallentamista sekä monipuolisten, alueellisesti kattavien ja yhteisölleen merkittävien museopalveluiden saatavuutta.

5 §

Edellytyksenä ammatillisen museon hyväksymiselle valtionosuuteen oikeutetuksi on, että:

- 1) museon ylläpitäjänä on kunta tai kuntayhtymä taikka sellainen yksityinen yhteisö tai säätiö, jonka sääntömääräisiin tehtäviin kuuluu museotoiminnan harjoittaminen tai museon ylläpitäminen;
- 2) museon toiminnalle on taloudelliset edellytykset;
- 3) museota ei ylläpidetä taloudellisen voiton tavoittelemiseksi;
- 4) museolla on toimintaa ohjaavat säännöt, joissa sen vastuualue on määritelty;
- 5) museolla on kokoelma ja kokoelmapoliittinen ohjelma;
- 6) kokoelman säilyminen museokokoelmana on turvattu myös museon lopettaessa toimintansa;
- 7) museo on avoinna yleisölle säännöllisesti, sen toiminta on ympärivuotista ja sen kokoelmat ovat museon käyttäjien tavoitettavissa;
- 8) museon tilat ovat tarkoituksenmukaiset;
- 9) museolla on toiminnasta vastaava päätoiminen johtaja, jolla on virkaan tai tehtävään soveltuva ylempi korkeakoulututkinto, johtamistaito ja tehtävän edellyttämä riittävä perehtyneisyys museon toimialaan ja tehtäviin
- 10) museolla on vähintään kaksi päätoimisessa palvelussuhteessa työskentelevää museoalan asiantuntijaa, joista toinen voi olla samalla museon johtaja ja joilla on soveltuva korkeakoulututkinto sekä suoritettut museologian perusopinnot;
- 11) museolla on riittävä määrä muuta henkilöstöä;
- 12) museolla on monivuotinen tavoitteita, toimintaa ja taloutta koskeva suunnitelma.

6 §

Opetus- ja kulttuuriministeriö päättää hakemuksesta valtion talousarvion rajoissa museon hyväksymisestä valtionosuuteen oikeutetuksi. Päättäessään hyväksymisestä valtionosuuteen oikeutetuksi ministeriö ottaa huomioon valtionosuuden tarpeellisuuden 4 §:n 2 momentissa säädetyt tavoitteet kannalta.

3 luku

Vastuumuseot

7 §

Alueellisen vastuumuseon tehtävänä on toimialueellaan

- 1) toimia kulttuuriperinnön asiantuntijana sekä kehittää ja edistää museotoimintaa, toimialansa yhteistyötä sekä kulttuuriperinnön tallentamista ja digitaalista saatavuutta (*alueellisen museotoiminnan edistämistehtävä*);
- 2) toimia kulttuuriympäristön, erityisesti rakennetun ympäristön ja arkeologisen kulttuuriperinnön asiantuntijaviranomaisena, joka antaa asiantuntijalausuntoja, osallistuu viranomaisneuvotteluihin ja antaa neuvontaa, sekä kehittää ja edistää kulttuuriympäristön vaalimista, toimialansa yhteistyötä sekä kulttuuriympäristötiedon digitaalista tallentamista ja saatavuutta (*kulttuuriympäristötehtävä*);
- 3) toimia taiteen ja visuaalisen kulttuuriperinnön asiantuntijana sekä kehittää ja edistää toimialansa yhteistyötä sekä taiteen ja visuaalisen kulttuuriperinnön tallentamista ja digitaalista saatavuutta (*alueellinen taidemuseotehtävä*).

8 §

Opetus- ja kulttuuriministeriö voi museon ylläpitäjän hakemuksesta nimetä alueelliseksi vastuumuseoksi valtionosuuteen oikeutetun museon:

- 1) jonka nimeäminen alueelliseksi vastuumuseoksi on toimialueen olosuhteiden ja 6 §:ssä säädettyjen tehtävien hoidon kannalta tarpeellista;
  - 2) jolla on toimintaa ja palveluita koskeva alueellinen suunnitelma;
  - 3) jolla on riittävä asiantuntemus, tehtävien suorittamiseen tarvittava osaaminen ja toimialueen tuntemus;
  - 4) jolla on toimialueeltaan riittävän kattavat kokoelmat, aineistot ja sisällöt;
  - 5) jolla on edellytykset suoriutua alueelliselle vastuumuseolle 7 §:ssä säädettyistä tehtävistä.
- Opetus- ja kulttuuriministeriö määrää museon toimialueen museon ylläpitäjän hakemuksen perusteella. Toimialueet noudattavat maakuntien rajoja.

9 §

Valtakunnallisen vastuumuseon tehtävänä on:

- 1) toteuttaa valtakunnallista museotoimintaa erikoisalallaan;
- 2) kehittää ja edistää kulttuuriperintötyötä ja museoiden yhteistyötä erikoisalallaan;
- 3) toimia erikoisalansa kulttuuriperinnön valtakunnallisena asiantuntijana;
- 4) ylläpitää ja edistää erikoisalansa kansainvälisiä yhteyksiä;
- 5) edistää erikoisalansa kulttuuriperinnön tallentamista ja digitaalista saatavuutta.

10 §

Opetus- ja kulttuuriministeriö voi museon ylläpitäjän hakemuksesta nimetä valtakunnalliseksi vastuumuseoksi museon:

- 1) joka toimii erikoismuseona valtakunnallisesti merkittävällä toimialalla;
- 2) jonka nimeäminen valtakunnalliseksi vastuumuseoksi on toimialan ja 2 §:ssä tarkoitettujen tavoitteiden kannalta tarpeellista;
- 3) jolla on toimintaa ja palveluita koskeva valtakunnallinen suunnitelma;
- 4) jolla on omalla toimialallaan valtakunnallisesti merkittävä kokoelma; ja
- 5) jolla on edellytykset suoriutua 9 §:ssä säädettyistä valtakunnallisen vastuumuseon tehtävistä.

4 luku

Erinäisiä säännöksiä

11 §

Vahvistaessaan opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain 49 §:n 1 momentin mukaisesti museon valtionosuuden perusrahoituksen ja alueellisen vastuumuseotehtävän lisärahoituksen perusteena käytettävät henkilötyövuosien määrät opetus- ja kulttuuriministeriö ottaa huomioon museon toteutuneen henkilötyövuosien määrän kolmen edellisen varainhoitovuoden aikana ja valtionosuuden tarpeellisuuden 4 §:n 2 momentissa säädetyn tavoitteen kannalta. Vahvistettava perusrahoituksen henkilötyövuosien määrä on vähintään kaksi.

Opetus- ja kulttuuriministeriö vahvistaa kolmen vuoden välein museoiden rahoitusta koskevan suunnitelman. Suunnitelma sisältää arvion valtionosuuteen oikeutettujen museoiden valtionosuuden perusteeksi vahvistettavista henkilötyövuosien määristä seuraavan kolmen varainhoitovuoden ajaksi. Suunnitelma on lähtökohtana museon valtionosuuden perusteena olevaa henkilötyövuosien määrää vahvistettaessa, jollei valtion talousarviosta, museon toteutuneen henkilötyövuosimäärän olennaisesta alentumisesta tai suunnitelman vahvistamisen jälkeen ilmenneestä olosuhteiden muutoksesta muuta johdu.

12 §

Museon hyväksymistä valtionosuuteen oikeutetuksi ja museon nimeämistä alueelliseksi tai valtakunnalliseksi vastuumuseoksi voi hakea kolmen vuoden välein opetus- ja kulttuuriministeriön ilmoittamana hakuaikana.

Opetus- ja kulttuuriministeriö arvioi kolmen vuoden välein, täyttääkö valtionosuuteen oikeutetuksi hyväksytyt museo edelleen 5 §:ssä säädetty edellytykset. Jos museo ei enää täytä 5 §:ssä säädettyjä edellytyksiä, opetus- ja kulttuuriministeriö voi peruuttaa museon hyväksymisen valtionosuuteen oikeutetuksi.

Opetus- ja kulttuuriministeriö arvioi kolmen vuoden välein, täyttääkö alueelliseksi tai valtakunnalliseksi vastuumuseoksi nimetty museo edelleen vastuumuseoksi nimeämisen edellytykset ja onko museo huolehtinut vastuumuseolle säädettyistä tehtävistä. Opetus- ja kulttuuriministeriö voi museon ylläpitäjää kuultuaan peruuttaa alueellisen vastuumuseon tai valtakunnallisen vastuumuseon tehtävän, jos museo ei enää täytä vastuumuseoksi nimeämisen edellytyksiä tai jos vastuumuseolle säädettyjen tehtävien hoitamisessa on ollut olennaisia puutteita.

Vastuumuseon tulee toimittaa opetus- ja kulttuuriministeriölle kolmen vuoden välein selvitys 8 §:n 1 momentin 2 kohdassa tai 10 §:n 1 momentin 3 kohdassa tarkoitetun suunnitelman toteuttamisesta. Vastuumuseo ja Museoviraston neuvottelevat kolmen vuoden välein seuraavaa kolmivuotiskautta koskevasta suunnitelmasta.

5 luku

Voimaantulo

13 §

Tämä laki tulee voimaan...

Tällä lailla kumotaan museolaki (729/1992).

14 §

Jos museon valtionosuuden perusteeksi tämän lain voimaantuloa seuraavalle varainhoitovuodelle 12 §:n 1 momentin ja opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain 49 §:n 1 momentin mukaisesti vahvistettava henkilötyövuosien määrä poikkeaisi olennaisesti toimintayksikön valtionosuuden perusteeksi tämän lain voimaantuloa edeltävälle vuodelle vahvistusta henkilötyövuosien määrästä, opetus- ja kulttuuriministeriö voi 11 §:n 1 momentin estämättä jaksottaa muutoksen enintään kolmen varainhoitovuoden ajalle. Jaksottaminen toteutetaan lisäämällä tai vähentämällä valtionosuuden perusteeksi vahvistettavaa henkilötyövuosien määrää asteittain siten, että henkilötyövuosien määrä on viimeistään kolmantena varainhoitovuonna lain voimaantulon jälkeen sen mukainen, mitä 11 §:n 1 momentissa säädetään.

Henkilö, joka on ennen tämän lain voimaantuloa otettu 5 §:n 9 tai 10 kohdassa tarkoitettuun tehtävään tämän lain voimaantullessa valtionosuuteen oikeutetussa toimintayksikössä ja joka täyttää tämän lain voimaantullessa voimassa olleiden säännösten mukaiset edellytykset kyseiseen tehtävään, täyttää edelleen kyseistä tehtävää koskevat edellytykset.

Tämän lain voimaantullessa kumotun museolain 3 a §:ssä tarkoitetuksi valtakunnalliseksi erikoismuseoksi nimetty museo, joka on museolain muuttamisesta annetun lain (138/2015) siirtymäsäännöksen mukaisesti viimeistään 31 päivänä joulukuuta 2018 osoittanut opetus- ja kulttuuriministeriölle täyttävänsä kumotun museolain 3 a §:ssä säädetty edellytykset, katsotaan täyttävän 10 §:ssä säädetty edellytykset museon nimeämiseksi valtakunnalliseksi vastuumuseoksi.

Poiketen siitä, mitä 12 §:n 2 momentissa säädetään, momentissa tarkoitettu arviointi tehdään alueellisten vastuumuseoiden osalta ensimmäisen kerran kahden vuoden kuluessa lain voi-

maantulosta ja valtakunnallisten vastuumuseoiden osalta neljän vuoden kuluessa lain voimaantulosta.

3.

Laki

opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain 1 §:n 1 momentin 6 ja 7 kohta, 5 §:n 7 kohta sekä 22, 35 § ja 35 a § sellaisena kuin niistä ovat 22 § ja 35 a § laissa 1486/2016 ja 35 § osaksi laeissa 1410/2014 ja 1486/2016,
lisätään lakiin 35 a ja 35 b § seuraavasti:

1 §

Soveltamisala

Tässä laissa säädetään kunnalle, kuntayhtymälle, rekisteröidylle yhteisölle tai säätiölle taikka valtion liikelaitokselle käyttökustannuksiin myönnettävästä valtionosuudesta ja -avustuksesta sekä muusta rahoituksesta sellaista toimintaa varten, josta säädetään:

-
- 6) museolaissa (/);
  - 7) esittävän taiteen edistämisestä annetussa laissa (/).
-

5 §

Rahoituksen laskentaperuste

Rahoitus käyttökustannuksiin määräytyy laskennallisten perusteiden mukaisesti. Rahoitus määräytyy:

-
- 7) museon perusrahoituksessa ja alueellisten vastuumuseotehtävien lisärahoituksessa ja esittävän taiteen toimintayksikön rahoituksessa toimintayksikölle vahvistetun laskennallisen henkilötyövuosien määrän ja laskennallista henkilötyövuotta kohden määrätyn yksikköhinnan perusteella.

22 §

Valtionosuus museon ja esittävän taiteen toimintayksikön käyttökustannuksiin

Museon ylläpitäjälle myönnetään valtionosuutta käyttökustannuksiin euromäärä, joka saadaan laskelmalla yhteen:

- 1) 37 prosenttia euromäärästä, joka saadaan kun ylläpitäjälle vahvistettu perusrahoituksen henkilötyövuosimäärä kerrotaan 35 §:n 1 momentissa tarkoitettulla yksikköhinnalla, josta on tehty 35 b §:ssä tarkoitettu vähennys (*museoiden perusrahoitus*);
- 2) 85 prosenttia euromäärästä, joka saadaan, kun ylläpitäjälle vahvistettu alueellisen vastuumuseotehtävän henkilötyövuosimäärä kerrotaan 35 §:n 1 momentissa tarkoitettulla yksik-

kö hinnalla, josta on tehty 35 b §:ssä tarkoitettu vähennys (*alueellisten vastuumuseotehtävien lisärahoitus*);

3) 35 c §:ssä tarkoitettu valtakunnalliseen vastuumuseotehtävään myönnetty harkinnanvarainen lisärahoitus.

Esittävän taiteen toimintayksikölle myönnetään valtionosuutta käyttökustannuksiin 39 prosenttia euromäärästä, joka saadaan, kun ylläpitäjälle vahvistettu henkilötyövuosimäärä kerrotaan 35 a §:n mukaisesti painotetulla yksikköhinnalla, josta on tehty 35 b §:ssä tarkoitettu vähennys.

35 §

Museoiden ja esittävän taiteen toimintayksiköiden yksikköhinnat

Museoiden ja esittävän taiteen toimintayksiköiden yksikköhinnat lasketaan erikseen vuosittain jakamalla yksikköhintojen määräämistä edeltänyttä vuotta edeltäneenä vuonna niiden toiminnasta aiheutuneet käyttökustannukset toimintayksiköiden saman kalenterivuoden todellisten henkilötyövuosien yhteismäärällä. Opetus- ja kulttuuriministeriö määrää yksikköhinnan varainhoitovuodelle arvioidun kustannustason mukaiseksi ja ottaa huomioon valtion toimenpiteistä aiheutuvat toiminnan laajuuden ja laadun muutokset siten kuin kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain 57 §:ssä säädetään.

Museoiden ja esittävän taiteen toimintayksiköiden käyttökustannuksina ei pidetä 31 §:n 1 momentissa tarkoitettuja kustannuksia.

Arvonlisäveron huomioon ottamiseen sellaisen yksityisen yhteisön tai säätiön ylläpitämän museon tai esittävän taiteen toimintayksikön yksikköhinnassa, joka ei ole toiminnastaan arvonlisäverovelvollinen, sovelletaan, mitä 32 §:n 1 ja 4 momentissa säädetään arvonlisäveron huomioon ottamisesta yksityisen koulutuksen järjestäjän yksikköhinnassa.

Vuosina 2020—2022 museoiden käyttökustannuksiin lisätään 324 000 euroa ja esittävän taiteen toimintayksiköiden käyttökustannuksiin 659 000 euroa.

35 a §

Esittävän taiteen toimintayksiköiden yksikköhintojen painottaminen

Opetus- ja kulttuuriministeriö voi painottaa esittävän taiteen toimintayksiköiden yksikköhintoja seuraavilla perusteilla:

- 1) valtakunnallinen kiertuetoiminta;
- 2) alueellinen kiertuetoiminta;
- 3) merkittävä kansainvälinen kiertue- ja vierailutoiminta;
- 4) lapsille kohdistuva esitystoiminta;
- 5) kielelliselle vähemmistölle kohdistuva esitystoiminta;
- 6) toimintayksikkö sijaitsee harvaan asutulla alueella.

Opetus- ja kulttuuriministeriö voi esittävän taiteen toimintayksikön toimintaan liittyvästä erityisestä taide- ja kulttuuripoliittisesta syystä päättää yksikköhinnan harkinnanvaraisesta painotuksesta.

Yksikköhinnan painottamisen edellytyksenä on, että huomattava osa toimintayksikön toiminnasta on painotuksen perusteena olevaa toimintaa. Opetus- ja kulttuuriministeriö päättää, kuinka moneen henkilötyövuoteen yksikköhinnan painotus kunkin valtionosuuden saajan osalta kohdistuu.

Opetus- ja kulttuuriministeriö voi lisäksi painottaa niiden toimintayksiköiden yksikköhintaa, jotka on hyväksytty valtionosuuteen oikeutetuksi kuudeksi kalenterivuodeksi esittävän taiteen edistämisestä annetun lain 4 §:n 2 mukaisesti.

Valtionosuuden saajan painotettu yksikköhinta voi olla enintään 1,70 kertaa 35 §:ssä tarkoitettu keskimääräinen yksikköhinta ennen pykälän 3 momentissa tarkoitettua arvonlisäveron huomioon ottamista.

Painotetun yksikköhinnan laskennasta ja 1 ja 4 momentissa tarkoitettujen perusteiden painokertoimista säädetään tarkemmin opetus- ja kulttuuriministeriön asetuksella.

35 b §

Museoiden ja esittävän taiteen toimintayksiköiden yksikköhinnoista tehtävät vähennykset

Museoiden yksikköhinnasta tehdään 16 479 euron vähennys. Esittävän taiteen toimintayksiköiden painotetusta yksikköhinnasta tehdään 10 679 euron vähennys.

35 c §

Harkinnanvarainen lisärahoitus valtakunnalliseen vastuumuseotehtävään

Opetus- ja kulttuuriministeriö voi hakemuksesta päättää korottaa harkinnanvaraisesti museolain 10 §:ssä tarkoitetun valtakunnallisen vastuumuseon valtionosuutta säännöksessä tarkoitettujen tehtävien hoitamisesta aiheutuvien kustannusten perusteella.

Tämä laki tulee voimaan...päivänä ...kuuta 20...

Jos tämän lain voimaantuloa edeltävänä kalenterivuonna valtionosuuteen oikeutetun museon tai esittävän taiteen toimintayksikön käyttökustannuksiin 22 §:n mukaisesti myönnettävä valtionosuus jäisi ensimmäisenä varainhoitovuonna lain voimaantulon jälkeen vähintään 10 000 euroa alhaisemmaksi kuin 95 prosenttia lain voimaantuloa edeltävän varainhoitovuoden valtionosuudesta, sille myönnetään siirtymäkauden lisärahoitusta sellainen euromäärä, että valtionosuuden kokonaismääräksi muodostuu 95 prosenttia lain voimaantuloa edeltävän varainhoitovuoden valtionosuudesta.

Jos tämän lain voimaantuloa edeltävänä kalenterivuonna valtionosuuteen oikeutetun museon tai esittävän taiteen toimintayksikön käyttökustannuksiin 22 §:n mukaisesti myönnettävä valtionosuus jäisi toisena varainhoitovuonna lain voimaantulon jälkeen vähintään 10 000 euroa alhaisemmaksi kuin 90 prosenttia lain voimaantuloa edeltävän varainhoitovuoden valtionosuudesta, sille myönnetään siirtymäkauden lisärahoitusta sellainen euromäärä, että valtionosuuden kokonaismääräksi muodostuu 90 prosenttia lain voimaantuloa edeltävän varainhoitovuoden valtionosuudesta.

Jos tämän lain voimaantuloa edeltävänä kalenterivuonna valtionosuuteen oikeutetun museon tai esittävän taiteen toimintayksikön käyttökustannuksiin 22 §:n mukaisesti myönnettävä valtionosuus jäisi kolmantena varainhoitovuonna lain voimaantulon jälkeen vähintään 10 000 euroa alhaisemmaksi kuin 85 prosenttia lain voimaantuloa edeltävän varainhoitovuoden valtionosuudesta, sille myönnetään siirtymäkauden lisärahoitusta sellainen euromäärä, että valtionosuuden kokonaismääräksi muodostuu 85 prosenttia lain voimaantuloa edeltävän varainhoitovuoden valtionosuudesta.

Jos tämän lain voimaantuloa edeltävänä kalenterivuonna valtionosuuteen oikeutetun museon tai esittävän taiteen toimintayksikön käyttökustannuksiin 22 §:n mukaisesti myönnettävä valtionosuus jäisi neljäntenä varainhoitovuonna lain voimaantulon jälkeen vähintään 10 000 euroa alhaisemmaksi kuin 80 prosenttia lain voimaantuloa edeltävän varainhoitovuoden valtionosuudesta, sille myönnetään siirtymäkauden lisärahoitusta sellainen euromäärä, että valtionosuuden kokonaismääräksi muodostuu 80 prosenttia lain voimaantuloa edeltävän varainhoitovuoden valtionosuudesta.

Jos tämän lain voimaantuloa edeltävänä kalenterivuonna valtionosuuteen oikeutetun museon tai esittävän taiteen toimintayksikön käyttökustannuksiin 22 §:n mukaisesti myönnettävä valtionosuus jäisi viidentenä varainhoitovuonna lain voimaantulon jälkeen vähintään 10 000 euroa alhaisemmaksi kuin 75 prosenttia lain voimaantuloa edeltävän varainhoitovuoden valtionosuudesta, sille myönnetään siirtymäkauden lisärahoitusta sellainen euromäärä, että valtionosuuden kokonaismääräksi muodostuu 75 prosenttia lain voimaantuloa edeltävän varainhoitovuoden valtionosuudesta.

Jos toimintayksikön valtionosuuden perusteeksi vahvistettu henkilötyövuosien määrä on alempi kuin se oli lain voimaantuloa edeltävänä varainhoitovuonna, valtionosuutta verrataan siirtymäkauden rahoitusta laskettaessa siihen määrään, jonka toimintayksikkö olisi saanut lain voimaantuloa edeltävän varainhoitovuoden valtionosuutena, jos valtionosuuden perusteena olisi ollut tämä alempi henkilötyövuosien määrä.

Opetus- ja kulttuuriministeriön asetus

esittävän taiteen valtionosuuden laskentaperusteista

Opetus- ja kulttuuriministeriön päätöksen mukaisesti säädetään opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain (1705/2009) 35 a §:n nojalla:

1 §

Esittävän taiteen toimintayksiköiden yksikköhintojen painokertoimet

Painotettaessa esittävän taiteen toimintayksiköiden yksikköhintoja opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksessa annetun lain 35 a §:n 1 momentin mukaisesti noudatetaan seuraavia painokertoimia:

Valtakunnallinen kiertuetoiminta	1,25
Alueellinen kiertuetoiminta	1,25
Merkittävä kansainvälinen kiertue- ja vierailutoiminta	1,30
Lapsille kohdistuva esitystoiminta	1,38
Kielelliselle vähemmistölle kohdistuva esitystoiminta	1,13
Toimintayksikkö sijaitsee harvaan asutulla alueella	1,10

Niiden toimintayksiköiden yksikköhintaa, jotka on hyväksytty valtionosuuteen oikeutetuksi kuudeksi kalenterivuodeksi, painotetaan opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain 35 a §:n 4 momentin mukaisesti painokertoimella 1,06.

2 §

Voimaantulo

Tämä asetus tulee voimaan _päivänä _kuuta 20_.

1.

Lag

om främjande av utövande konst

I enlighet med riksdagens beslut föreskrivs:

1 kap

Allmänna bestämmelser

1 §

Undervisnings- och kulturministeriet beviljar statsandelar för driftskostnaderna för verksamhetsenheter för utövande konst enligt bestämmelserna i lagen om undervisnings- och kulturverksamhet (1705/2009) och denna lag.

Med utövande konst avses i denna lag verksamhet som handlar om scenkonst, cirkuskonst, danskonst, musik och annan konst som lever och uppförs i stunden inför en publik.

2 §

Denna lag syftar till att främja

- 1) högklassig och professionell utövande konst,
- 2) bildning, kultur och demokrati,
- 3) välfärd, samhörighet och delaktighet

3 §

Syftet med den statsandel som beviljas för driftskostnaderna för verksamhetsenheter för utövande konst är att ur konstnärliga utgångspunkter främja diversiteten och den kulturella mångfalden inom utövande konst samt tillgången och tillgängligheten till riksomfattande och regionala tjänster för utövande konst för olika befolkningsgrupper.

2 kap.

Beviljande av statsandel

4 §

Förutsättningarna för att en verksamhetsenhet ska godkännas såsom berättigad till statsandel är att

- 1) verksamheten vid enheten är professionell och etablerad och utövas regelbundet och året om, och att utfallet för de kalkylerade årsverkerna under det år som föregår beslutsåret uppgår till minst fem,
- 2) verksamheten vid enheten leds av en person som har en för uppgiften lämplig utbildning eller är tillräckligt förtrogen med uppgiftsområdet;
- 3) den konstnärliga verksamheten vid enheten leds av en person som har en för uppgiften lämplig utbildning eller är tillräckligt förtrogen med uppgiftsområdet,

4) enheten har ett tillräckligt antal andra professionella på området och att minst en av dem är anställd i huvudsyssla,

5) huvudman för enheten är kommunen eller ett kommunförbund eller en sådan privat sammanslutning eller stiftelse, till vars stadgeenliga uppgifter det hör att bedriva utövande konst eller upprätthålla en enhet för utövande konst,

6) det finns tillräckliga ekonomiska förutsättningar för verksamheten,

7) verksamheten inte drivs i syfte att uppnå ekonomisk vinning.

5 §

Undervisnings- och kulturministeriet fattar inom ramen för statsbudgeten på ansökan beslut om godkännande av verksamhetsenheter för utövande konst såsom berättigade till statsandel. När ministeriet fattar beslut om godkännande av en enhet såsom berättigad till statsandel, ska ministeriet beakta behovet av statsandel med avseende på det syfte som föreskrivs i 3 §.

Undervisnings- och kulturministeriet kan besluta att godkänna enheter såsom berättigade till statsandel för sex kalenderår i sänder om:

1) verksamheten som bedrivs vid enheten är synnerligen omfattande och mångsidig eller konstnärligt synnerligen högststående,

2) enheten har en flerårig plan som grundar sig på verksamhetsidén och anger enhetens mål, verksamhet och ekonomi,

3) den som leder verksamheten vid enheten är anställd i huvudsyssla och har en för uppgiften lämplig utbildning, tillräcklig förtrogenhet med uppgiftsområdet och i praktiken visad ledarförmåga.

I annat fall fattas beslut om godkännande av enheten såsom berättigad till statsandel för tre kalenderår i sänder.

6 §

När undervisnings- och kulturverksamhet fastställer det antal årsverken som ligger till grund för den kalkylerade statsandelen för en sådan verksamhetsenhet för utövande konst som avses i 49 § 1 mom. i lagen om finansiering av undervisnings- och kulturverksamhet, ska ministeriet beakta det faktiska antalet årsverken under de tre år som föregått finansåret och beakta behovet av statsandel med avseende på det syfte som föreskrivs i 3 §. Antalet årsverken som fastställs ska uppgå till minst fem.

Undervisnings- och kulturministeriet fastställer med tre års mellanrum en finansieringsplan för respektive enhet. Planen ska innehålla en uppskattning av det antal årsverken som läggs till grund för statsandelen för de tre följande finansåren för sådana verksamhetsenheter för utövande konst som har rätt till statsandel. För sådana verksamhetsenheter som har godkänts såsom berättigade till statsandel för de sex kalenderår i sänder fastställs planen dock med sex års mellanrum för sex finansår i sänder. Planen ska utgöra utgångspunkt för fastställandet av det antal årsverken som läggs till grund för statsandelen för en enhet för utövande konst, om inte något annat följer av statsbudgeten, en uppenbar nedgång i antalet faktiska årsverken vid enheten eller förändringar som inträffat efter fastställandet av planen.

7 §

Under den tid undervisnings- och kulturministeriet utlyser för ansökan om understöd, kan en enhet för utövande konst med tre års mellanrum ansöka om berättigande till statsandel för tre kalenderår i sänder och med sex års mellanrum för sex år i sänder.

Undervisnings- och kulturministeriet kan återkalla ett beslut om godkännande av berättigande till statsunderstöd för en enhet för utövande konst om enheten inte längre uppfyller de föreskrivna villkoren eller om den verksamhet som berättigar till statsandel upphör.

3 kap.

Ikraftträdande

8 §

Denna lag träder i kraft den 20 .
Genom denna lag upphävs teater- och orkesterlagen (730/1992).

9 §

Om det antal årsverken som fastställs och läggs till grund för statsandelen för en verksamhetsenhet för utövande konst enligt 5 § 1 mom. i denna lag och 49 § 1 mom. i lagen om finansiering av undervisnings- och kulturverksamhet året efter det år denna lag träder i kraft avsevärt avviker från det fastställda antalet årsverken som låg till grund för det finansår som föregick lagens ikraftträdande, kan undervisnings- och kulturministeriet trots 6 § 1 mom. periodisera förändringen över högst tre finansår. Periodiseringen genomförs genom att gradvis öka eller minska det antal årsverken som fastställs som läggs till grund för statsandelen så att antalet årsverken senast det tredje finansåret efter lagens ikraftträdande överensstämmer med bestämmelserna i 6 § 1 mom.

Den som före lagens ikraftträdande har anställts för en sådan uppgift som avses i 4 § 2 eller 3 punkten eller i 5 § 3 punkten vid en sådan verksamhetsenhet som berättigar till statsandel när denna lag träder i kraft och som uppfyller de villkor för uppgiften som ingick i de bestämmelser som gällde vid lagens ikraftträdande, uppfyller fortsättningsvis villkoren för ifrågavarande uppgift.

2.

Museilag

I enlighet med riksdagens beslut föreskrivs:

1 kap

Allmänna bestämmelser

1 §

Lagens syfte är att

- 1) upprätthålla och stärka enskilda personers och samfunds förståelse och delaktighet i fråga om kultur, historia och miljö,
- 2) främja bevarandet av kultur- och naturarvet samt konsten för kommande generationer,
- 3) främja samhörighet, kontinuitet och kulturell mångfald,
- 4) främja bildning och kultur, välfärd och demokrati.

2 §

Syftet med museiverksamheten är att

- 1) ta till vara och bevara kultur- och naturarvet samt konsten
- 2) främja och utnyttja forskningen kring samlingarna och andra innehåll,
- 3) främja tillgången till och utnyttjandet av samlingarna och kunskapen om dem
- 4) ställa ut eller erbjuda upplevelser i anslutning till kultur- och naturarvet samt konst
- 5) främja publikarbetet, växelverkan samt undervisning och fostran,

3 §

Med professionella museer avses i denna lag sådana verksamhetsenheter som regelbundet bedriver museiverksamhet i statlig, kommunal, ett kommunförbunds eller någon annan sammanslutnings eller stiftelses regi och har samlingar, fast anställd yrkeskunnig personal och är öppna för allmänheten.

2 kap

Statsandelen för driftskostnaderna för museer

4 §

Undervisnings- och kulturministeriet beviljar statsandelar för driftskostnaderna för professionella museer enligt bestämmelserna i lagen om undervisnings- och kulturverksamhet (1705/2009) och denna lag.

Syftet med den statsandel som beviljas för driftskostnaderna för professionella museer är att främja ett heltäckande bevarande av kulturarvet samt tillgången till mångsidiga, regionalt heltäckande och för respektive samfund betydande museitjänster.

5 §

Villkor för att godkännas såsom professionellt museum som är berättigat till statsandel är att

- 1) museet drivs i kommunens eller ett kommunförbunds eller en sådan privat sammanslutnings eller stiftelses regi till vars stadgeenliga uppgifter det hör att bedriva museiverksamhet eller upprätthålla museet,
- 2) det finns ekonomiska förutsättningar för verksamheten
- 3) museet inte upprätthålls i syfte att uppnå ekonomisk vinning
- 4) museet har regler som styr verksamheten och som definierar museets ansvarsområde
- 5) museet har en samling och ett samlingspolitiskt program,
- 6) det finns garantier för att museets samlingar bibehålls som museisamlingar även om museet upphör med sin verksamhet,
- 7) museet är regelbundet öppet för allmänheten samt att verksamheten pågår året om och samlingarna är tillgängliga för besökare,
- 8) museets lokaler är ändamålsenliga
- 9) museet har en verksamhetsansvarig chef i huvudsyssla som har en för tjänsten eller uppgiften lämplig högre högskoleexamen, ledarskapsförmåga och för uppgiften tillräcklig förtrogenhet med museets verksamhetsområde och uppgifter,
- 10) museet har minst två sakkunniga inom museibranschen som är anställda i huvudsyssla, varav den ena samtidigt kan vara museichef. Vardera ska ha en lämplig högskoleexamen och ha avlagt grundstudierna i museologi,
- 11) museet ska ha tillräckligt med övrig personal
- 12) museet ska ha en flerårig plan som anger mål, verksamhet och ekonomi.

6 §

Undervisnings- och kulturministeriet fattar inom ramen för statsbudgeten på ansökan beslut om godkännande av museet såsom berättigat till statsandel. När ministeriet fattar beslut om godkännande av rätten till statsandel, ska det beakta behovet av statsandel nödvändig med avseende på det syfte som föreskrivs enligt 4 § 2 mom.

3 kap

Ansvariga museer

7 §

Museer med regionalt ansvar har i uppgift att på sitt verksamhetsområde

- 1) fungera som sakkunnig på kulturarvet samt utveckla och främja museiverksamheten, samarbetet inom branschen samt bevarandet av och den digitala åtkomsten till kulturarvet (*uppgift att främja museiverksamheten inom regionen*),
- 2) vara expertmyndighet på kulturmiljöer, i synnerhet ifråga om den bebyggda miljön och det arkeologiska kulturarvet, som ger expertutlåtanden, deltar i myndighetsförhandlingar och ger råd samt utvecklar och främjar värnandet om kulturmiljöer, samarbetet inom branschen och det digitala bevarandet av och tillgången till kunskap om kulturmiljöer (*uppgift gällande kulturmiljöer*),
- 3) vara sakkunnig på konst och det visuella kulturarvet samt utveckla och främja samarbetet inom branschen samt bevarandet av och den digitala tillgången till konsten och det visuella kulturarvet (*uppgift som regionalt konstmuseum*).

8 §

Undervisnings- och kulturministeriet kan på museets huvudmans ansökan utse ett museum som är berättigat till statsandel till museum med regionalt ansvar

- 1) vars utnämning till museum med regionalt ansvar med beaktande av förhållandena inom branschen och skötseln av de uppgifter som är nödvändiga enligt 6 §,
- 2) som har en sådan regional plan för sin verksamhet och sina tjänster
- 3) som har tillräcklig sakkunskap, den kompetens som behövs för skötseln av uppgifterna och kännedom om verksamhetsområdet
- 4) som har tillräckligt heltäckande samlingar, material och innehåll inom sitt område/ regionalt tillräckligt betydande samlingar, material och innehåll,
- 5) som har förutsättningar att fullgöra de uppgifter som enligt 7 § föreskrivs för ett museum med regionalt ansvar.

Undervisnings- och kulturministeriet fastställer museets verksamhetsområde på basis av ansökan av museets huvudman. Verksamhetsområdena ska iaktta landskapsgränserna.

9 §

Museer med riksomfattande ansvar har i uppgift att

- 1) genomföra riksomfattande museiverksamhet på sitt specialområde,
- 2) utveckla och främja arbetet med kulturarvet och samarbetet mellan museer inom sitt specialområde,
- 3) fungera som sakkunnig på riksnivå på kulturarvet inom sitt specialområde,
- 4) upprätthålla och främja internationella kontakter på sitt specialområde,
- 5) främja bevarandet och den digitala åtkomsten till kulturarvet på sitt specialområde.

10 §

Undervisnings- och kulturministeriet kan på museets huvudmans ansökan utse ett sådant museum som är berättigat till statsandel till museum med regionalt ansvar

- 1) som representerar ett nationellt sett betydande verksamhetsområde,
- 2) vars utnämning till museum med regionalt ansvar med beaktande av förhållandena inom branschen och skötseln av de uppgifter som är nödvändiga enligt 2 §,
- 3) som har en riksomfattande verksamhets- och serviceplan,
- 4) som har en nationellt sett betydande samling inom sitt verksamhetsområde,
- 5) som har förutsättningar för att fullfölja de uppgifter för ett museum med ansvar på riksnivå som föreskrivs i 9 §.

4 kap

Särskilda bestämmelser

11 §

När undervisnings- och kulturverksamhet fastställer det antal årsverken som ligger till grund för den kalkylerade statsandelen för ett sådant museum avses i 49 § 1 mom. i lagen om finansiering av undervisnings- och kulturverksamhet, ska ministeriet beakta det faktiska antalet årsverken under de tre år som föregått finansåret och beakta behovet av statsandel med avseende på det syfte som föreskrivs i 4 §. Antalet årsverken som fastställs för basfinansieringen ska uppgå till minst fem.

Undervisnings- och kulturministeriet fastställer med tre års mellanrum en finansieringsplan för respektive enhet. Planen ska innehålla en uppskattning av det antal årsverken för de tre följande finansåren som läggs till grund för statsandelen för respektive museum som är berättigat till statsandel. Planen ska vara utgångspunkt vid fastställandet av det antal årsverken som läggs till grund för statsandelen för respektive museum, om inte något annat följer av stats-

budgeten, en väsentlig nedgång i antalet faktiska årsverken vid museet eller förändringar i omständigheterna som inträffat efter fastställandet av planen.

12 §

Ett museum kan med tre års mellanrum under den ansökningstid som undervisnings- och kulturministeriet utlyser ansöka om att godkännas såsom berättigat till statsandel eller om att utses till museum med regionalt respektive riksomfattande ansvar.

Undervisnings- och kulturministeriet utvärderar med tre års mellanrum om ett museum som godkänts såsom berättigat till statsandel fortfarande uppfyller de villkor som anges i 5 §. Om museet inte längre uppfyller de villkor som föreskrivs i 5 §, kan undervisnings- och kulturministeriet återkalla godkännandet av museets rätt till statsandel.

Undervisnings- och kulturministeriet utvärderar med tre års mellanrum huruvida museer som utsetts till museum med regionalt respektive riksomfattande ansvar fortfarande uppfyller villkoren för utnämningen och om museet skött de uppgifter som föreskrivs för respektive ansvariga museer. Undervisnings- och kulturministeriet kan sedan ministeriet hört huvudmannen för museet återkalla uppgiften som museum med regionalt respektive riksomfattande ansvar, om museet inte uppfyller villkoren för att utses till ansvarigt museum eller om det föreligger allvarliga brister i skötseln av de uppgifter som ingår i bestämmelserna om ansvariga museer.

Det ansvariga museet ska med tre års mellanrum lämna in en redogörelse till undervisnings- och kulturministeriet om hur den plan som föreskrivs i 8 § 1 mom. 2 punkten eller i 10 § 1 mom. 3 punkten har genomförts. Det ansvariga museet och Museiverket ska med tre års mellanrum förhandla om en plan för följande treårsperiod.

5 kap

Ikraftträdande

13 §

Denna lag träder i kraft den 20 .
Genom denna lag upphävs museilagen (729/1992).

14 §

Om det antal årsverken som fastställs som läggs till grund för statsandelen för en verksamhetsenhet för utövande konst finansåret efter det år denna lag träder i kraft enligt 12 § 1 mom. i denna lag och 49 § 1 mom. i lagen om finansiering av undervisnings- och kulturverksamhet avsevärt avviker från det fastställda antalet årsverken som lagts till grund för statsandelen för det finansår som föregick lagens ikraftträdande, kan undervisnings- och kulturministeriet trots 11 § 1 mom. periodisera förändringen över högst tre finansår. Periodiseringen genomförs genom att gradvis öka eller minska det antal årsverken som fastställs som läggs till grund för statsandelen så att antalet årsverken senast det tredje finansåret efter lagens ikraftträdande överensstämmer med bestämmelserna i 11 § 1 mom.

Den som före lagens ikraftträdande har anställts för en sådan uppgift som avses i 5 § 9 eller 10 punkten vid en sådan statsandelsberättigad verksamhetsenhet när denna lag träder i kraft och som uppfyller de villkor för uppgiften som ingick i de bestämmelser som gällde vid lagens ikraftträdande, uppfyller fortsättningsvis villkoren för ifrågavarande uppgift.

När denna lag träder i kraft anses ett sådant museum som avses i 3 a § i den upphävda museilagen, som enligt övergångsbestämmelsen i lagen om ändring av museilagen (138/2015) utsetts till riksomfattande specialmuseum senast den 31 december 2018 har visat undervisnings-

och kulturministeriet att det uppfyller de förutsättningar som anges i 3 a § i den upphävda museilagen, uppfylla villkoren för att utses till museum med riksomfattande ansvar enligt bestämmelserna i 10 § i denna lag.

Trots bestämmelserna i 12 § 2 mom. görs den utvärdering som avses i det momentet ifråga om museer med regionalt ansvar för första gången två år efter lagens ikraftträdande och för museer med riksomfattande ansvar för första gången fyra år efter lagens ikraftträdande.

3.

Lag

om ändring av lagen om finansiering av undervisnings- och kulturverksamhet

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om finansiering av undervisnings- och kulturverksamhet (1705/2009) 1 § 1 mom. 6 och 7 punkten, 5 § 7 punkten samt 22, 35 och 35 a § sådana de lyder, av dem 22 § och 35 a § i lag 1486/2016 och 35 § delvis ändrad, sådan den lyder i lagarna 1410/2014 och 1486/2016,
fogas till kapitlet en ny 35 a och en ny 35 b § som följer:

1 §

Tillämpningsområde

I denna lag föreskrivs om statsandelar och statsunderstöd som beviljas kommuner, samkommuner, registrerade sammanslutningar, stiftelser och statliga affärsverk för driftskostnader samt om annan finansiering av sådan verksamhet som regleras i

---

6) i museilagen (/);

7) i lagen om främjande av utövande konst (/)

---

5 §

Grunden för beräkning av finansieringen

Finansieringen för driftskostnaderna bestäms enligt kalkylerade grunder. Finansieringen bestäms

---

7) i fråga om basfinansieringen och tilläggsfinansiering för museer med regionalt ansvar och i fråga om finansieringen av verksamhetsenheter för utövande konst på basis av det fastställda antalet kalkylerade årsverken för respektive enhet och på basis av det pris per enhet som bestämts per kalkylerat årsverke.

22 §

Statsandel för driftskostnaderna för museer och för enheter för utövande konst

Huvudmannen för ett museum beviljas statsandel för driftskostnaderna till ett belopp som fås genom att multiplicera

1) 37 procent av det belopp som fås när det antal årsverken som fastställts för huvudmannen för basfinansieringen multipliceras med det pris per enhet som avses i 35 § 1 mom., från vilket avdragits det belopp som avses i 35 b (*museets basfinansiering*),

2) 85 procent av det belopp som fås när det antal årsverken som fastställts för huvudmannen för uppgiften som ansvarigt museum multipliceras med det pris per enhet som avses i 35 §

1 mom., från vilket avdragits det belopp som avses i 35 b § (*tilläggsfinansiering för museer med regionalt ansvar*),

3) sådan tilläggsfinansiering som beviljats efter prövning för uppgiften som museum med riksomfattande ansvar som avses i 35 c §.

För driftskostnaderna för en verksamhetsenhet för utövande konst till 39 procent av det belopp som fås när det antal årsverken som fastställts för huvudmannen multipliceras med det viktade pris per enhet som anges i 35 a §, från vilket avdragits det belopp som anges i 35 b §.

35 §

Priserna per enhet för museer samt för verksamhetsenheter för utövande konst

Priserna per enhet för museer och för verksamhetsenheter för utövande konst beräknas särskilt för varje form av konst- och kulturinstitution varje år, genom att driftskostnaderna för institutionernas verksamhet under året före det år som föregår det då priset per enhet bestäms divideras med kulturinstitutionernas totala antal faktiska årsverken under samma kalenderår. Undervisnings- och kulturministeriet bestämmer priset per enhet i enlighet med den beräknade kostnadsnivån för finansåret och så att de förändringar i verksamhetens omfattning och art som föranleds av statens åtgärder i tillämpliga delar beaktas i enlighet med vad som bestäms i 57 §.

De kostnader som avses i 31 § 1 mom. betraktas inte som driftskostnader för museer eller för enheter för utövande konst.

På beaktandet av mervärdesskatt för en sådan privat sammanslutning eller stiftelse som driver ett museum eller en enhet för utövande konst som inte är skyldig att betala mervärdesskatt tillämpas bestämmelserna i 32 § 1 och 4 mom. om beaktande av mervärdesskatt i fråga om priserna per enhet för privata utbildningsanordnare.

Åren 2020—2022 utökas driftskostnaderna för museerna med 324 000 euro och för verksamhetsenheterna för utövande konst med 659 000 euro.

35 a §

Viktning av priserna per enhet för verksamhetsenheterna för utövande konst

Undervisnings- och kulturministeriet kan vikta priserna per enhet för enheterna för utövande konst på följande grunder

- 1) turnéverksamhet på riksnivå,
- 2) turnéverksamhet på regional nivå
- 3) betydande internationell turné- och gästspelsverksamhet
- 4) uppträdanden eller framföranden som riktar sig till barn,
- 5) uppträdanden eller framföranden som riktar sig till en språklig minoritet
- 6) verksamhetsenheten befinner sig i glest befolkade områden.

Undervisnings- och kulturministeriet kan på särskilda kultur- eller konstpolitiska skäl fatta beslut om behovsprövad viktning av priset per enhet för verksamheten vid en enhet för utövande konst.

En förutsättning för en sådan viktning av priset per enhet är att en betydande andel av verksamheten vid enheten handlar om sådan verksamhet som läggs till grund för viktningen. Undervisnings- och kulturministeriet fattar beslut om det viktade antalet årsverken som anvisas statsandelstagaren.

Undervisnings- och kulturministeriet kan dessutom vikta priset per enhet för de verksamhetsenheter som med stöd av 4 § 2 mom. i lagen om utövande konst har godkänts såsom berättigade till statsandel för sex kalenderår.

Det viktade priset per enhet för en statsandelstagare får högst uppgå till 1,70 gånger det genomsnittliga priset per enhet enligt definitionen i 35 § innan man beaktat den mervärdesskatt som avses i paragrafens 3 mom.

Närmare bestämmelser om beräkningen av det viktade antalet prestationer och viktcoefficienterna för de grunder som anges i 1 och 4 mom. utfärdas genom förordning av undervisnings- och kulturministeriet.

35 b §

Avdrag från priserna per enhet för museer och enheter för utövande konst

Från priset per enhet för museer avdras 16 479 euro. Från det viktade priset per enhet vid enheter för utövande konst avdras 10 679 euro.

35 c §

Tilläggsfinansiering enligt prövning för en uppgift som museum med riksomfattade ansvar

Undervisnings- och kulturministeriet kan på ansökan besluta att efter prövning höja statsandelen för ett sådant museum med riksomfattande ansvar som avses i 10 § i museilagen för de kostnader som skötseln av de uppgifter statsandelen föranleder.

Denna lag träder i kraft den 20 .

Om den statsandel som enligt 22 § beviljas för driftskostnaderna för ett museum eller en statsandelsberättigad verksamhetsenhet för utövande konst under det kalenderår under det första finansåret efter lagens ikraftträdande skulle bli minst 10 000 euro lägre än 95 procent av statsandelen för det finansår som föregått lagens ikraftträdande, beviljas museet eller verksamhetsenheten för en övergångsperiod tilläggsfinansiering till ett sådant belopp att statsandelen totalt ska utgöra 95 procent av statsandelen för det finansår som föregått lagens ikraftträdande.

Om den statsandel som enligt 22 § beviljas för driftskostnaderna för ett museum eller en statsandelsberättigad verksamhetsenhet för utövande konst under det kalenderår under det första finansåret efter lagens ikraftträdande skulle bli minst 10 000 euro lägre än 90 procent av statsandelen för det finansår som föregått lagens ikraftträdande, beviljas museet eller verksamhetsenheten för en övergångsperiod tilläggsfinansiering till ett sådant belopp att statsandelen totalt ska utgöra 90 procent av statsandelen för det finansår som föregått lagens ikraftträdande.

Om den statsandel som enligt 22 § beviljas för driftskostnaderna för ett museum eller en statsandelsberättigad verksamhetsenhet för utövande konst under det kalenderår under det första finansåret efter lagens ikraftträdande skulle bli minst 10 000 euro lägre än 85 procent av statsandelen för det finansår som föregått lagens ikraftträdande, beviljas museet eller verksamhetsenheten för en övergångsperiod tilläggsfinansiering till ett sådant belopp att statsandelen totalt ska utgöra 85 procent av statsandelen för det finansår som föregått lagens ikraftträdande.

Om den statsandel som enligt 22 § beviljas för driftskostnaderna för ett museum eller en verksamhetsenhet för utövande konst som har rätt till statsandel under det kalenderår under det första finansåret efter lagens ikraftträdande skulle bli minst 10 000 euro lägre än 80 procent av statsandelen för det finansår som föregått lagens ikraftträdande, beviljas museet eller verksamhetsenheten för en övergångsperiod tilläggsfinansiering till ett sådant belopp att statsandelen totalt ska utgöra 80 procent av statsandelen för det finansår som föregått lagens ikraftträdande.

Om den statsandel som enligt 22 § beviljas för driftskostnaderna för ett museum eller en statsandelsberättigad verksamhetsenhet för utövande konst under det kalenderår under det första finansåret efter lagens ikraftträdande skulle bli minst 10 000 euro lägre än 75 procent av statsandelen för det finansår som föregått lagens ikraftträdande, beviljas museet eller verksamhetsenheten för en övergångsperiod tilläggsfinansiering till ett sådant belopp att statsandelen totalt ska utgöra 75 procent av statsandelen för det finansår som föregått lagens ikraftträdande.

Om det fastställda antal årsverken som ligger till grund för statsandelen för en verksamhetsenhet är lägre än det var under finansåret som föregick lagens ikraftträdande, ska statsandelen vid beräkningen av finansieringen för övergångsperioden jämföras med det antal som enheten skulle ha fått i statsandel under finansåret som föregick lagens ikraftträdande, om det lägre antalet årsverken hade legat till grund för statsandelen.

UTKAST

Undervisnings- och kulturministeriets förordning

om grunderna för beräkning av statsandelen för enheter för utövande konst

I enlighet med undervisnings- och kulturministeriets beslut föreskrivs med stöd av 35 a § i lagen om finansiering av undervisnings- och kulturverksamhet:

1 §

Viktning av priserna per enhet för verksamhetsenheterna för utövande konst

Vid viktningen av priserna per enhet för verksamhetsenheterna för utövande konst iaktas i enlighet med 35 a § 1 mom. i lagen om finansiering av undervisnings- och kulturverksamhet de viktningkoefficienter som följer

För riksomfattande turnéverksamhet	1,25
För regional turnéverksamhet	1,25
För betydande internationell turné- och gästspelsverksamhet	1,30
För uppträdanden eller framföranden som riktar sig till barn	1,38
För uppträdanden eller framföranden som riktar sig till en språklig minoritet	1,13
För verksamhetsenheter i glest befolkade områden	1,10

Priset per enhet för statsandelsberättigade enheter som för sex kalenderår i sänder har enligt 35 a § 4 mom. i lagen om finansiering av undervisnings- och kulturverksamhet viktningkoefficienten 1,06.

2 §

Ikraftträdande

Denna förordning träder i kraft den 20 .

II Esittävän taiteen ja museoiden valtionrahoituksen uudistaminen

1 Museoiden, teattereiden (ml. tanssi ja sirkus) ja orkestereiden toiminta ja nykyinen rahoitusjärjestelmä

Tähän muistioon sisältyy koko nykyisen esittävän taiteen organisaatioiden ja museoiden laskennallisen ja harkinnanvaraisen rahoitusjärjestelmän kuvaus sekä työryhmän ehdotus tämän kokonaisuuden uudistamiseksi. Työryhmä on toimeksiantonsa mukaisesti tarkastellut koko ammattilaistoimijakenttää ja sille kohdistettuja valtionosuuksia ja harkinnanvaraisia avustuksia. Ehdotukset, joista ei aiheudu säädösmuutoksia, esitetään tässä muistiossa. Tällaisia ovat mm. ns. vapaan ammattilaiskentän tukeminen harkinnanvaraisin valtionavustuksin sekä museoiden hanke- ja kehittämisrahoitus. Muistioon sisältyy myös työryhmän ehdotus toimeenpanoon liittyvistä lisärahoitustarpeista.

1.1 Yleistä valtion rahoituksesta

Valtio osallistuu esittävän taiteen organisaatioiden ja museoiden toiminnan rahoittamiseen neljän eri rahoitusmuodon kautta. Ensinnäkin valtio järjestää itse omana toimintana eräitä kulttuuripalveluita. Kansallismuseo ja eräät muut museot toimivat osana Museovirastoa, joka on opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalaan kuuluva valtion virasto. Ennen vuoden 2014 alussa toteutettua säätiöittämistä myös Valtion taidemuseo eli nykyinen Kansallisgalleria toimi valtion viraston muodossa. Valtion virastojen menot budjetoidaan valtion talousarviossa toimintamenoina. Myös eräillä muilla hallinnonaloilla on valtion omaa tai rahoittamaa museotoimintaa (Sotamuseo, Luonnontieteellinen keskusmuseo, yliopistojen museot, Poliisimuseo ja Tullimuseo).

Toiseksi valtio osallistuu kuntien yleisen kulttuuritoiminnan käyttökustannusten kattamiseen osana kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain mukaista valtionosuutta. Peruspalvelujen valtionosuus on laskennallinen, ja se perustuu kunnan asukkaiden palvelutarpeeseen ja olosuhdetekijöihin. Järjestelmän laskennallisuudesta johtuen kunnalle

myönnetyn valtionosuuden suuruuteen ei vaikuta se, miten kunta palvelutoimintansa järjestää ja miten paljon rahaa se niihin käyttää. Kuntien yleiseen kulttuuritoimintaan sisältyy kunnissa myös esittävää taidetta ja museotoimintaa.

Kolmanneksi valtio osallistuu museoiden sekä teattereiden ja orkesterien käyttökustannusten rahoittamiseen valtionosuudella. Museoiden, teattereiden ja orkesterien valtionosuusjärjestelmää tarkastellaan yksityiskohtaisesti jäljempänä.

Neljänneksi valtio rahoittaa taidetta ja kulttuuria harkinnanvaraisilla valtionavustuksilla. Avustusten myöntämisessä noudetaan valtionavustuslaissa säädettyjä perusteita ja menettelyjä. Valtionavustuksia taiteen ja kulttuurin edistämiseen myönnetään opetus- ja kulttuuriministeriöstä, Taiteen edistämiskeskuksesta ja Museovirastosta. Harkinnanvaraisia valtionavustuksia myönnetään yleisavustuksina saajan toimintaan yleisesti tai tiettyyn osaan sen toiminnasta taikka erityisavustuksina, joita ovat investointiavustukset, hankeavustukset ja apurahat. Yleisavustuksia myönnetään muun muassa erälle kansallisille kulttuurilaitoksille, toimialan järjestöille sekä niin sanotuille vapaan kentän toimijoille, jotka eivät kuulu valtionosuusjärjestelmän piiriin. Valtionavustuksia käytetään joissakin tapauksissa myös valtionosuuden ohella täydentämään valtionosuutta saavan laitoksen rahoitusta. Sekä opetus- ja kulttuuriministeriössä, Museovirastossa että Taikessa valtionavustusjärjestelmää on kehitetty ja uudistettu strategisemmaksi.

1.2 Valtionosuutta saavat museot, teatterit ja orkesterit

Valtionosuudella on lähtökohtaisesti tarkoitettu valtion ja kuntien väliseen kustannustenjakoon säädettyä järjestelmää, jolla on tasattu kuntien tulopohjan, kustannusrakenteen ja palvelutarpeen eroja. Valtionosuutta myönnetään kuitenkin eräissä tapauksissa myös muille tahoille, jotka tuottavat valtionosuusjärjestelmän piirin kuuluvia palveluita. Museoiden, teattereiden ja orkestereiden valtionosuuksiin ei sovelleta valtion ja kuntien kustannusjaontarkistusta. Näistä valtionosuuksista noin puolet rahoitetaan veikkausvoittovaroista.

Teattereiden, orkestereiden ja museoiden valtionosuusjärjestelmä muodostaa vahvan valtion tuen valtakunnallisen kulttuurilaitosverkoston toiminnan perusrahoitukseen. Valtionosuutta saavat taide- ja kulttuurilaitokset muodostavat alueellisen kulttuuritarjonnan selkärangan. Vuonna 2017 valtionosuuden piirissä on kaikkiaan 57 teatteria, 28 orkesteria ja 124 museota. Valtionosuuden piirissä olevissa museoissa vieraillee vuosittain noin 6,6 miljoonaa, teattereissa noin 2,1 miljoonaa ja orkestereiden konserteissa noin miljoona kävijää.

Vaikka valtionosuudet euromääräisesti painottuvat Etelä-Suomeen ja kasvukeskuksiin, rahoitus jakautuu asukasluvuun suhteutettuna melko tasaisesti koko maahan.

Valtionosuusrahoitus on sen piirissä olevien taide- ja kulttuurilaitosten kannalta pitkäjänteistä ja rahoituksen peruseriaatteet ovat selkeät. Valtionosuuden saamisen edellytyksistä säädetään museolaissa (730/1992) ja teatteri- ja orkesterilaissa (729/1992). Rahoituksen perusteista ja rahoitukseen liittyvistä menettelyistä säädetään opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetussa laissa (1705/2009). Henkilötyövuosiperusteisuus kohtelee erityyppisiä toimijoita tasapuolisesti ja on turvannut säästö- ja muutostilanteissa työpaikkoja ja mahdollistanut freelancer-työvoiman ja ostopalveluiden käyttämisen. Museolaki sekä teatteri- ja orkesterilaki toimivat myös alan ammatillisuuden ja kehittämisen työkaluina.

Laskennallinen järjestelmä on hallinnollisesti tehokas ja vähemmän työllistävä kuin harkinnanvarainen rahoitus tai vertaisarviointijärjestelmä.

Järjestelmään kohdistuvaa kritiikkiä ovat esittäneet ensisijaisesti teatteri- ja orkesteritoiminnan ns. vapaan kentän edustajat. Kritiikki on kohdentunut pääasiassa järjestelmän joustamattomuuteen. Laitokset hyväksytään valtionosuuden piiriin toistaiseksi eikä valtionosuuden edellytysten täyttymistä arvioida säännöllisesti uudelleen. Järjestelmän piirissä toimivissa laitoksissa on siitä huolimatta ollut vaihtuvuutta. Uusia museoita on järjestelmän voimassaoloaikana tullut sen piiriin 41, poistunut yhdeksän ja yhdistynyt 17. Uusia teattereita on tullut mukaan seitsemän, poistunut kaksi ja yhdistynyt kolme. Uusia orkestereita on tullut mukaan viisi ja yhdistynyt kaksi. Tällä hetkellä valtionosuuden ulkopuolella toimii yksi lain edellytykset täyttävä orkesteri. Lain piiriin ei hakenut vuonna 2018 yhtään lain edellytykset täyttävää teatteria. Valtionosuuden piiriin hyväksyttiin vuodelle 2018 yksi uusi museo eikä lain piiriin ole tällä hetkellä pyrkimässä muita lain edellytykset täyttäviä museoita.

Museoiden osalta kritiikki on kohdistunut henkilötyövuosiresurssien riittämättömyyteen, mikä on hidastanut lain edellytykset täyttävien laitosten pääsyä järjestelmän piiriin. Resurssien riittämättömyys näkyy myös laitosten toteutuneiden ja valtionosuudella katettavien henkilötyövuosimäärien suurena erotuksena. Itse järjestelmää pidetään museoalalla pääosin hyvänä ja toimivana.

Rahoitusjärjestelmän kehittämistarve korostuu nykyisessä taloudellisessa tilanteessa, jossa julkinen rahoitus ei kasva ja jossa myös kulttuuri- ja taidelaitosten valtionosuuksiin on jouduttu kohdistamaan säästötoimenpiteitä. Vuodesta 2012 alkaen valtionosuuksiin tehtiin 10 miljoonan euron leikkaus ja vuosina 2015 -2018 niihin kohdennettiin lisäsäästöjä yhteensä 10 miljoonaa euroa. Valtionosuuksien indeksikorotukset on jäädytetty koko hallituskauden ajaksi.

Ero valtion talousarvion mukaan käytettävissä olevan henkilötövuosien ja laitosten ministeriölle ilmoittamien toteutuneiden henkilötövuosien määrässä on kasvanut. Valtion talousarvion mukaan käytettävissä oleva henkilötövuosien määrä kattaa vain osan laitosten toteutuneista henkilötövuosista. Erot laitosryhmien välillä ovat suuria. Museoiden toteutuneesta henkilötövuosien määrästä katetaan noin 65 %, orkestereiden henkilötövuosien määrästä noin 87 % ja teattereiden henkilötövuosien määrästä noin 90 %.

Tästä johtuen järjestelmään sisältyy laskennallisen luonteen lisäksi myös harkinnanvaraisia elementtejä. Kun henkilötövuosia ei aina voida myöntää täysimääräisinä, henkilötövuosien jakamisessa joudutaan käyttämään harkintaa. Harkinnanvaraisuus henkilötövuosien jakamisessa on lisääntynyt. Periaatteita, joiden mukaan henkilötövuodet jaetaan valtionosuuden piiriin hyväksyttävien laitosten kesken, ei ole selkeästi säädösperusteisesti määritelty. Henkilötövuosien jakamisen käytännöissä on myös jonkin verran eroja taide- ja kulttuurilaitosmuotojen välillä. Käytettävissä oleva rajallinen henkilötövuosimäärä myös rajoittaa uusien toimijoiden pääsyä valtionosuuden piiriin.

Valtionosuusjärjestelmää on arvosteltu siitä, ettei se tunnista toiminnan laatua ja vaikuttavuutta. Järjestelmän laskennallisuuden käänköpuolena on, että se ei sisällä laadun ja vaikuttavuuden arviointia eivätkä toiminnan laatu ja vaikuttavuus tai siinä tapahtuvat muutokset vaikuta rahoituksen määrään.

Valtionosuusjärjestelmä ei myöskään riittävästi tunnista erityyppisten laitosten toimintakenttien eikä kustannus- ja tulorakenteiden eroja, jotka vaikuttavat rahoitustarpeeseen. Tämän johdosta valtionosuuden kautta tulevaa rahoitusta on jouduttu eräissä tapauksissa täydentämään harkinnanvaraisilla avustuksilla. Harkinnanvaraisia avustuksia myönnetään muun muassa valtakunnallisten erikoismuseoiden sekä valtakunnallisesti ja alueellisesti merkittävien teatterien ja orkestereiden toimintaan. Toiminnan rahoittaminen kahden eri rahoitusjärjestelmän kautta aiheuttaa haasteita valtionosuusjärjestelmän kustannuslaskennan ja valtionavustusten käytön raportoinnin ja valvonnan kannalta.

Maakuntamuseoiden ja aluetaidemuseoiden korotetun valtionosuuden perusteet eivät selkeästi seuraa maakunta- ja aluetaidemuseotehtävien laajuutta tai niihin käytettyjä todellisia resursseja. Kyseiset museot saavat valtionosuutta korotetun valtionosuusprosentin mukaisesti koko toimintaansa riippumatta siitä, kuinka suuri osuus toiminnasta liittyy maakunta- ja aluetaidemuseotehtävien hoitamiseen. Esimerkiksi jos toinen museo yhdistyy maakunta- tai aluetaidemuseoon, korotettua valtionosuutta maksetaan jatkossa koko laajentuneesta toiminnasta.

Valtionosuusjärjestelmä on olennainen osa taide- ja kulttuuripolitiikan ohjausjärjestelmää. Valtionosuuksilla turvataan valtakunnallista palveluiden saatavuutta sekä ammatillisen ja monipuolisen toiminnan edellytyksiä. Vuonna 2018 valtionosuudet teattereille, orkeste-

reille ja museoille ovat yhteensä 104,5 miljoonaa euroa. Teatterit saavat valtionosuuksia yhteensä 52,5 miljoonaa euroa, orkesterit 18,6 miljoonaa euroa ja museot 33,6 miljoonaa euroa.

1.3 Esittävän taiteen toiminta ja rahoitus vapaalla kentällä

Toiminta

Esittävän taiteen vapaan kentän toimijoita ovat näyttämö-, tanssi-, sirkus- ja performanssi- ja esitystaiteen sekä musiikin aloilla mm. valtion harkinnanvaraista toiminta- tai projektivustusta saavat, ammattitaiteilijoista koostuvat ryhmät, yksittäiset työryhmät, tuotantotalot ja muut erilaisia taidetilaisuuksia järjestävät tahot sekä freelancetaiteilijat.

Sirkustaiteella tarkoitetaan tässä yhteydessä ns. nykysirkusta. Perinteiseen sirkukseen verrattuna nykysirkuksen ryhmien muodostuminen, niiden esitykset ja valmistamistapa sekä esityspaikat vertautuvat teatteriin ja tanssiin.

Teatteri-, sävel-, tanssi-, sirkus ja performanssi- ja esitystaiteen aloilla arvioidaan työskentelevän noin 9 500 taiteilijaa, joista noin 6 000 vapaalla kentällä. Näyttämötaiteen alalla arvioidaan työskentelevän noin 3 000 taiteilijaa, joista noin 1 900 vapaalla kentällä. Tanssitaiteen alalla toimivia on noin 1 000, joista suurin osa toimii freelancereina, koska vakituisia työpaikkoja valtionosuusteattereissa on vain noin 50. Musiikin alalla työskentelee päätoimisesti noin 5 000–6 000 muusikkoa, joista noin puolet vapaalla kentällä ja sirkustaiteen ammattilaisia on noin 300, joista noin puolet toimi freelancerpohjaisissa työsuhteissa ja yrittäjinä noin 7 %. Performanssi- ja esitystaiteen kentällä toimii noin 200 taiteen ammattilaista. Alalla ei ole varsinaisia työpaikkoja, vaan työllistyminen perustuu vapaaseen taiteilijuuteen. Lisäksi kaikilla taiteenaloilla on sivutoimisesti tai väliaikaisesti työskenteleviä.

Esittävän taiteen ammattilaiskenttä jakautuu opetus- ja kulttuuriministeriöltä valtionosuutta saaviin toimijoihin ja Taiteen edistämiskeskukselta vuosittaista harkinnanvaraista toiminta-avustusta tai kertaluonteisia avustuksia saaviin ns. vapaisiin ryhmiin. Näiden lisäksi kentällä toimii lukuisa määrä ryhmiä, jotka eivät saa valtionavustuksia tai jotka hakevat tukea työryhmänä.

Näyttämö-, tanssi- ja sirkustaiteessa vapaan kentän ryhmien toiminta vaihtelee. Osa ryhmistä on hyvinkin vakiintuneita toiminnaltaan, mutta usein toiminta on epäsäännöllistä ja produktiokohtaista. Ryhmissä työskentelevistä taiteilijoista enemmistö on alan koulutuksen saanutta, mutta työnantajavelvoitteiden hoitaminen ryhmissä on nykyisillä resursseilla

vaikeaa ja palkaton työ on yleistä. Performanssi- ja esitystaiteen alalla toimitaan yksin tai vaihtuvissa työryhmissä ja vakiintuneita yhdistyksiä tai ryhmiä on alalla vähän.

Musiikin alan toimijat jakautuvat harkinnanvaraista vuosittaista toiminta-avustusta saaviin orkestereihin, kuoroihin ja yhtyeisiin. Tämän lisäksi vapaalla kentällä toimii kertaluonteisilla avustuksilla tai ilman avustuksia esiintyviä kokoonpanoja. Lisäksi lukuisat taitelijat pitävät konsertteja ja harjoittavat muulla tavoin taiteellista toimintaa yksin. Alalle on ominaista produktiokohtainen toiminta, joten muusikot soittavat useissa yhtyeissä samanaikaisesti.

Vapaalla kentällä toimivien ammattilaisryhmien määrä on kasvanut. Vuonna 2009 valtion toiminta-avustusta myönnettiin 66 esittävän taiteen ryhmälle, vuonna 2011 tuen piirissä oli 108 ryhmää ja vuonna 2017 lukumäärä on 105. Alla olevassa taulukossa on kuvattu toiminta-avustusta saavien ryhmien määrän kehitystä taiteenaloittain.

Taulukko 1. Valtion harkinnanvaraista toiminta-avustusta saavien esittävän taiteen ammattilaisryhmien määrä vuosina 2009, 2011 ja 2017.

Ala	2009	2011	2017
Näyttämötaide	29	40	44
Musiikki	20	35	30
Tanssitaide	12	17	20
Sirkustaide	5	16	11
Yhteensä	66	108	105

Toiminta-avustusten lisäksi kertaluonteisia produktioavustuksia myönnettiin vuonna 2017 näyttämötaiteessa 14 hakijalle (hakijoita 52). Kaikkiaan erilaisiin näyttämötaiteen alan hankkeisiin haki tukea 243 ryhmää ja tukea sai 81. Musiikin alan tilastoinnin puutteesta johtuen vuosittaisen toiminta-avustuksen ulkopuolella olevien musiikkiryhmien määrää on vaikea arvioida. Vuonna 2017 yksittäiseen produktioon haki tukea 165 alan ryhmää ja tuki myönnettiin 80:lle. Tanssitaiteessa yksittäiseen produktioon haki tukea 44 ryhmää ja tuki myönnettiin 14:lle. Työryhmänä erilaisiin hankkeisiin haki tukea 112 ja niistä 40 sai tukea. Sirkustaiteessa yksittäiseen produktioon haki tukea 13 alan ryhmää ja tuki myönnettiin neljälle. Työryhmänä erilaisiin hankkeisiin haki tukea 58 ja niistä 48 sai tukea.

Esittävän taiteen vapaan kentän toiminnan määrää voi yrittää kuvata myös teatteritilastoista poimittujen esitys- ja yleisömäärien avulla. Teatteritilastoissa tilastoidaan koko vapaan kentän näyttämö-, sirkus- ja tanssitaiteen toiminnan määrää. Luvuissa on silloin mukana toiminta-avustuksia ja produktiotukia saaneiden, että myös niiden ulkopuolella toimivien toimijoiden tiedot. Katsoja- ja esitystilastot eivät ole eri taiteenalojen osalta yhteismitallisia tai muutoin keskenään verrannollisia, sillä eri taiteen kentillä tilastoidaan toi-

mijoita ja toimintaa eri tavoilla. Viimeisten eli vuoden 2016 tietojen mukaan valtionosuusjärjestelmän ulkopuolisella ammatillisella teatterikentällä oli noin 4 400 esitystä ja niissä kävi noin 418 000 katsojaa. Teattereista kymmenellä oli yli 10 000 katsojaa ja näillä katsojamäärät vaihtelivat välillä 10 000-40 000. Lopuilla ryhmistä oli yleensä muutamia poikkeuksia lukuun ottamatta alle 5 000 katsojaa vuodessa. Tanssiryhmillä oli noin 980 esitystä, joissa katsojia oli yhteensä noin 107 000. Yksittäisillä koreografeilla noin 500 esitystä, joissa katsojia oli noin 64 000. Sirkustaiteen alalla esityskerrat vaihtelivat kahdesta noin 195 esityskertaan. Katsojamäärät ovat sirkusryhmillä suuria; yksittäisessä esityksessä voi olla jopa 50 000 katsojaa. Performanssiryhmien esityksiin myydään lippuja harvoin eikä niitä juurikaan tilastoida. Musiikin vapaan kentän konserttien ja kuulijoiden määrästä ei saada vastaavia ryhmäkohtaisia tietoja kuin muista esittävien taiteiden aloista.

Rahoitus

Esittävän taiteen vapaiden ryhmien toiminnan rahoitus koostuu pääsääntöisesti valtion ja kuntien avustuksista sekä toimijoiden omista tuloista. Lähes kaikki valtion toiminta-avustusta saavat teatteri- ja tanssiryhmät saavat myös kunnan toiminta- tai kohdeavustusta. Musiikin alan valtion toiminta-avustusta saavista ryhmistä kuntien avustusta saa noin puolet. Kuntien kaikille taiteenaloille myöntämät avustukset ovat usein euromääräisesti pieniä. Käytännössä vakiintuneiden ryhmien kunnilta saamat toiminta-avustukset ovat suurempia suhteessa vasta toimintaansa aloittavien saamiin kohdeavustuksiin. Omien tulojen osuus sävel-, näyttämö-, tanssi- ja sirkustaiteen ryhmillä on huomattava. Tapahtumajärjestäjien ja muiden yhteistyöhankkeiden kautta tuleva rahoitus sekä yksityisten ja kansainvälisten rahastojen avustukset ovat tärkeä tuki ryhmien toiminnalle. Tuen määrä, muoto ja merkitys kuitenkin vaihtelevat taiteenaloittain.

Valtion rahoitus esittävän taiteen ryhmille kanavoituu pääasiassa Taiteen edistämiskeskukseen (myöh. Taike) kautta. Musiikin vapaan kentän tuesta osa, kuten vuodesta 2011 jaettu klubi- ja kiertuetuki (VAKA-tuki) jaetaan Musiikin edistämissätiön (MES) kautta.

Taiteen edistämiskeskus on opetus- ja kulttuuriministeriön alainen asiantuntijavirasto. Se jakaa vuosittain noin 34 miljoonaa euroa avustuksina taiteen- ja kulttuurialan yhteisöille, ja apurahoina työryhmille ja yksittäisille taitelijoille. Tuista kaksi kolmasosaa rahoitetaan veikkausvoittovaroista.

Taikessa esittävä taide on jaoteltu eri taiteenaloihin. Erilaisia avustuksia ja apurahoja on haettavissa musiikin, näyttämötaiteen, performanssi- ja esitystaiteen, sirkustaiteen ja tanssitaiteen alojen toimintaan ja projekteihin. Avustukset on tarkoitettu rekisteröidyille ja oikeuskelpoisille yhteisöille, kuten järjestöille, yhdistyksille, osuuskunnille ja yrityksille sekä kunnille toimintaan ja yksittäisiin projekteihin ja produktioihin. Apurahat on tarkoitettu yksittäisille taiteilijoille ja työryhmille projekteihin ja yksittäisiin produktioihin.

Työryhmä on tarkastellut toimeksiantonsa mukaisesti taide- ja kulttuuripalveluita tuottavien yhteisöjen kokonaisuutta, jota tuetaan valtionosuuksilla, vuosittaisilla toiminta-avustuksilla tai kertaluonteisilla avustuksilla. Valtionosuuden piiriin voi hakea ainoastaan rekisteröity yhteisö. Tästä johtuen tässä muistiossa ei käsitellä Taikesta myönnettäviä apurahoja esimerkiksi työryhmille tai yksittäisille taiteilijoille yksittäisten produktioiden tuottamiseen, vaan keskitytään yhteisöille myönnettäviin toiminta- ja produktioavustuksiin.

Vuosittainen **toiminta-avustus** on näyttämö- (ml. performanssi- ja esitystaiteessa), tanssi- ja sirkustaiteessa tarkoitettu vakiintuneille ryhmille, joiden toiminta on ammattimaista. Musiikin toiminta-avustuksia myönnetään orkestereiden, yhtyeiden, alueoopperoiden ja kuorojen toimintaan. Käytännössä nykyjärjestelmässä avustusta voidaan myöntää esitystoiminnan tuottamista varten. Erilaiset tuotantoalustat tai -talot, jotka eivät itse tuota esityksiä, eivät voi saada Taikesta toiminta-avustusta tästä määrärahasta. Tuki on harkinnanvaraista ja sitä haetaan ja myönnetään vuodeksi kerrallaan kunakin vuonna erikseen. Avustus on aina osa toiminnan kokonaisrahoitusta, joten sillä ei voi kattaa toiminnan kaikkia kuluja.

Toiminta-avustuksista päätettäessä kiinnitetään huomiota hakijan toiminnan yleiseen merkitykseen taiteenalan kentällä, toiminnan laajuuteen ja yleiseen vaikuttavuuteen sekä yhteisön talousarvioon ja toiminnan organisointiin. Lisäksi toiminta-avustuksen myöntämiseen liittyy erityisehtoja. Saadakseen toiminta-avustusta yhteisön on täytynyt toimia vähintään kolme vuotta rekisteröitynä ja harjoittaa ympärivuotista säännöllistä toimintaa. Avustusehtojen mukaan toiminta-avustusta saava yhteisö ei voi saada taiteenaloita erityisavustusta. Toiminta-avustuksia jaettiin vuonna 2017 yhteensä noin 6,3 miljoonaa euroa.

Vuosittaisen toiminta-avustuksen lisäksi eri taiteenaloilla toimivat yhteisöt voivat hakea **projektikohtaista erityisavustusta**. Taiteen edistämiskeskus ei myönnä alle 10 000 euron toiminta-avustuksia, vaan tätä pienemmät tukisummat on haettava ja myönnetään erityisavustuksena projektiin tai projekteihin. Näihin luetaan myös yksittäisten produktioiden tuottaminen. Avustusta voidaan siten myöntää esimerkiksi yksittäisten tuotantojen, erilaisien tapahtumien tai hankkeiden tukemiseen. Monille aloitteleville ja epäsäännöllisesti toimiville ryhmille tämä avustusmuoto on merkittävä. Avustusten myöntöperusteet vaihtelevat jonkin verran taiteenaloittain, mutta keskeistä on kiinnittää huomiota hankkeen laatuun ja merkittävyyteen, laajuuteen ja yleiseen vaikuttavuuteen sekä kustannusarvioon ja toteutuksen organisointiin. Koska performanssi- ja esitystaiteen projekteihin myönnetään avustuksia eri taiteenalojen määrärahoista, voivat myöntöperusteet vaihdella alan sisällä huomattavasti. Erityisavustuksia on jaettu vuodelle 2017 noin 890 000 euroa.

Taulukko 2. Vapaiden ammattilaisryhmien ja muiden yhteisöjen toiminta-avustukset ja erityisavustukset sekä kohdeapurahat yhteisöille ja työryhmille vuosina 2011 ja 2017

Taiteenala	2011	2017	muutos
Näyttämötaide	3 216 000	3 405 000	5,9 %
Musiikki ¹	1 589 700	1 881 000	18,3 %
Tanssitaide	2 320 000	2 352 000	1,4 %
Sirkustaide	400 000	628 000	57 %
Yhteensä	7 525 700	8 266 000	9,8 %

Yllä esitettyssä taulukossa on esitetty määrärahojen kehitys taiteenaloittain. Määrärahoihin on laskettu vapaiden ammattilaisryhmien ja muiden yhteisöjen toiminta-avustukset sekä erityisavustukset ja kohdeapurahat yhteisöille ja työryhmille. Näyttämötaiteen edistämiseen myönnettiin toiminta-avustuksia yhteisöille 2 961 000 euroa ja erityisavustuksia 77 000 euroa. Lisäksi myönnettiin työryhmille kohdeapurahoina 359 000 euroa. Performanssi- ja esitystaidetta tuetaan näyttämö-, tanssi- ja säveltaiteen määrärahoista. Tuki on pääsääntöisesti kohde- ja taiteilija-apurahoja. Vuodelle 2017 myönnettiin näyttämötaiteen momentilta yhteensä 53 000 euroa, josta yksi 8000 euron avustus yhteisölle. Määräraha näyttämötaiteessa on kasvanut vuodesta 2011 vuoteen 2017 yhteensä noin 0,19 miljoonaa euroa.

Musiikin vapaalle kentälle suunnatut määrärahat kasvoivat vuodesta 2011 vuoteen 2017 291 300 euroa. Vuonna 2011 Taikesta myönnettiin vapaan kentän orkestereille ja yhtyeille toiminta-avustuksina 499 000 euroa ja 990 700 euroa erityisavustuksina erilaisiin produktioihin ja hankkeisiin. Taiken myöntämien avustusten lisäksi opetus- ja kulttuuriministeriö myönsi vuonna 2011 Musiikin edistämissäätiön kautta jaettavaksi kaikkiaan 100 000 euroa ns. VAKA-tukea eli vapaan kentän klubitukea (myöhemmin klubi- ja kiertuetuki). Vuonna 2017 vapaille ryhmille myönnettiin Taikesta toiminta-avustuksia yhteensä 758 000 euroa ja erilaisiin produktioihin ja hankkeisiin 693 000 euroa. Vuoden 2017 luvut sisältävät myös VAKA-tuen (380 000 euroa) ja Jazz Finland Live –kehityshankkeelle myönnetyn 50 000 euron erityisavustuksen.

Tanssitaiteen edistämiseen osoitettiin toiminta-avustuksia yhteisöille 2 024 000 euroa ja erityisavustuksia 98 000 euroa. Toiminta-avustuksiin sisältyy Tanssin aluekeskustoimintaan osoitettu toiminta-avustus, joka oli 944 000 euroa. Lisäksi myönnettiin kohdeapurahoina työryhmille 230 000 euroa. Tanssitaiteen määräraha on kasvanut vuodesta 2011 vuoteen 2017 yhteensä noin 32 000 euroa.

¹ Konserttikeskuksen avustuksia (2011: 520 000 €, 2017: 668 000 €) ei ole sisällytetty taulukon lukuihin. Konserttikeskus eroaa toiminnaltaan muista orkestereista ja yhtyeistä, sillä se järjestää vuosittain suuren määrän lasten ja koululaiskonsertteja. Vuonna 2011 Konserttikeskuksen toiminta-avustus myönnettiin Taikesta (silloisesta Taiteen keskustoimikunnasta), vuonna 2017 OKM:stä.

Ammattimainen nykysirkustoiminta on kehittynyt merkittävästi sekä rakenteellisesti että toiminnallisesti viime vuosien aikana. Sirkustaide erotettiin vuonna 2009 omaksi kohdaksi valtion talousarviossa ja määräraha oli 0,1 miljoonaa euroa. Sirkustaiteen toiminta-avustuksia myönnettiin 560 000 euroa ja erityisavustuksia 20 000 euroa. Lisäksi myönnettiin kohdeapurahoina työryhmille 48 000 euroa. Toiminta-avustuksiin sisältyy Cirko-Uuden Sirkuksen keskuksen toiminta-avustus, joka vuonna 2017 on 255 000 euroa. Yhdistyspohjaisena toimivan keskuksen toiminta on laajempaa kuin yksittäisen sirkusryhmän ja siihen kuuluu koko maan nykysirkusammattilaisille suunnattua harjoitusresidenssi-, esitys- ja festivaalitoimintaa. Määräraha sirkustaiteen tukemiseen on kasvanut vuodesta 2011 vuoteen 2017 yhteensä noin 0,29 miljoonaa euroa.

1.4 Museotoiminta ja sen rahoitus

Toimijakentän rakenne museoalalla on erilainen kuin esittävässä taiteessa. Toiminnan ammatillisuus edellyttää paitsi ammatillista henkilöstöä, myös kokoelmia ja tarkoituksenmukaisia tiloja. Valtion joko valtionosuusjärjestelmän kautta tai muuten rahoittaman museotoiminnan lisäksi on vain muutamia ammatillisen museotoiminnan tunnusmerkit täyttäviä toimijoita. Sen sijaan on laaja joukko museoita, joissa ammatillisen työn osuus on pienempi tai jotka toimivat kokonaan vapaaehtoistyön pohjalta. Myös näillä paikallisilla kotiseutu- ja erikoismuseoilla on vastuullaan arvokkaita ja ainutlaatuisia kokoelmia.

Vuonna 2016 Suomessa toimi yhteensä 154 ammatillisesti hoidettua museota, joiden vastuulla oli 326 museokohdetta. Ammatillisista museoista 124 oli valtionosuuden piiriin kuuluvia kunnallisia ja yksityisiä museoita (ns. vos-museot). Museoiden toteutuneiden henkilötyövuosien määrä vuoden 2018 valtionosuuslaskennassa oli 1 786 henkilötyövuotta, joista valtionosuudella voidaan kattaa 1 183. Erotus toteutuneiden ja käytettävissä olevien henkilötyövuosien välillä on 603 henkilötyövuotta. Valtionosuus kattaa siis noin 65 % toteutuneista henkilötyövuosista, mutta rahoituksen suhteellinen osuus vaihtelee museoiden välillä huomattavasti. Esittäviin taiteisiin verrattuna museoiden keskimääräinen koko on pienempi ja niitä on määrällisesti huomattavasti enemmän. Valtionosuuden edellytykset täyttäviä ja lain piiriin pyrkiviä museoita ei tällä hetkellä ole, vaan resurssien vaje on syntynyt järjestelmän sisällä kehittyvän, laajentuvan ja monipuolistuvan toiminnan kautta.

Alueellisesti tarkasteltuna museot ovat kirjastojen jälkeen kattavimman saatavilla oleva kulttuuripalvelu. Museotoimintaan kohdistuvat odotukset, tarpeet ja tehtäväkenttä ovat laajentuneet merkittävästi viime vuosien aikana. Museotoiminnan eri osa-alueet ja ulottuvuudet näkyvät mm. paikallisen kulttuuriperinnön ja identiteetin tukemisessa, koulu- ja hyvinvointipalveluihin liittyvän yhteistyön tekemisessä, matkailutoiminnassa, kansallisesti ja kansainvälisesti kiinnostavan taiteen esittämisessä, luonnonperinnön tallentamisessa ja

ilmiöiden taustoittamisessa, kulttuuriympäristöön liittyvien asiantuntijapalveluiden tarjoamisessa sekä yhteiskunnan kehityksen ja historian esilletuomisessa. Museoiden aineistojen kysyntä ja saatavuus lisääntyvät merkittävästi ja digitaalinen toimintaympäristö on nykyään osa museotyötä. Työtävät ovat yhä enenevässä määrin vuorovaikutteisia ja osallistavia. Museoiden ydintehtävä kokoelmien kartuttamiseksi ja säilyttämiseksi korostaa toiminnan pitkäjänteisyyttä myös resursoinnin näkökulmasta.

Viimeisimmän museotilaston mukaan museoissa kävi vuonna 2016 yli 6,6 miljoonaa kävijää, mikä oli noin miljoona käyntiä enemmän kuin edellisenä vuonna. Vakainaisia, päätoimisia työntekijöitä museoissa oli noin 1 800, henkilötyövuosia tehtiin yhteensä yli 2 600. Museoammatillisia työntekijöitä oli yli 1 000. Vapaaehtoistyötä museoissa teki yli 1 700 henkilöä, yhteensä yli 40 000 tuntia. Museoiden kokoelmiin sisältyi n. 50,5 kokoelmaobjektia, joista esineitä on n. 5,5 miljoonaa, taideteoksia 404 000, luonnontieteellisiä objekteja 21,7 miljoonaa, audiovisuaalista aineistoa 38 000 objektia ja valokuvia 22,8 miljoonaa. Lisäksi arkistomateriaalia oli yhteensä noin 21,7 hyllykilometriä.

Valtionosuuden piirissä toimivista museoista 52 sai toimintaansa korotettua valtionosuutta. Korotettua valtionosuutta maksetaan opetus- ja kulttuuriministeriön nimeämille maakunta- ja aluetaidemuseoille sekä valtakunnallisille erikoismuseoille. Näiden museoiden tehtävistä on säädetty valtioneuvoston museoista annetussa asetuksessa (1192/2005) ja ne neuvottelevat nelivuositain Museoviraston kanssa alueellisen tai valtakunnallisen toimintansa tavoitteista ja painopisteistä. Korotetun valtionosuuden piirissä on valtaosa suurimmista museoista ja niiden saama osuus valtionosuuksien kokonaismäärästä on n. 74 %. Tämä sisältää sekä näiden museoiden perusrahoituksen että korotetun valtionosuuden. Korotuksen osuus oli noin 16 % valtionosuuksien kokonaismäärästä. Valtakunnallisten erikoismuseoiden rahoitusta on täydennetty valtionosuuksien lisäksi harkinnanvaraisilla toiminta-avustuksilla. Senaatti-kiinteistöjen tiloissa toimivat museot saavat lisäksi harkinnanvaraista tukea tilakustannuksiinsa.

Valtionosuuden ulkopuolella toimivia valtiollisia, kunnallisia ja yksityisiä museoita oli 30. Näistä valtion museot ja yliopistolliset museot muodostavat oman ryhmänsä, jonka sisälle kuuluvat kolme valtakunnallista museota (Kansallisgalleria, Suomen Kansallismuseo ja Luonnontieteellinen keskusmuseo), viisi yliopistollista museota ja kaksi muuta valtion museota. Tässä ehdotuksessa ei käsitellä valtion omistaman tai muuten kuin valtionosuusjärjestelmän kautta rahoittamien museoiden toimintarahoitusta.

Ammatillisten museoiden kokonaisrahoitus vuonna 2016 oli 250 miljoonaa euroa, josta valtion rahoituksen osuus oli 41,3 % ja kuntien 34,1 %. Loppuosa katettiin museoiden omilla tuloilla (17,2 %) ja muulla rahoituksella (7,4 %). Museoiden oma rahoitusosuus kasvoi yli 6 miljoonalla eurolla edelliseen vuoteen verrattuna. Valtion rahoitus puolestaan pieneni noin 4,8 miljoonalla eurolla. Palkoista ja kiinteistömenoista koostuvat kiinteät kustannukset

muodostivat noin 75 % menoista. Kokoelmahankintoihin oli käytettävissä noin 5 miljoonaa euroa. Valtionosuuden piirissä toimivilla museoilla valtion rahoitusosuus oli 26 % ja kuntien noin 48 %.

Suomessa on ammatillisten museoiden ohella noin 1000 ei-ammatillisesti hoidettua museokohdetta ja –kokoelmaa. Näistä noin 700–800 on yhdistysten, säätiöiden ja kuntien ylläpitämiä paikallisia kotiseutu- ja erikoismuseoita sekä muutamia taidemuseoita. Paikallismuseoita ylläpidetään pääosin sivutoimisesti ja vapaaehtoisvoimin. Paikallismuseotyö on kansalaisten omaa kiinnostusta ja aktiivisuutta yhteisen kulttuuriperinnön ja kulttuuriympäristön säilyttämisen eteen. Valtio ei myönnä näille museoille toiminta-avustuksia vaan tukee niiden toimintaa Museoviraston myöntämällä hankeavustuksilla. Avustusten tavoitteena on tukea ei-ammatillisesti hoidettujen museoiden kokoelmien ja rakennusten säilymistä, kokoelmien hyvää hallintaa sekä tiedon välittämistä museoiden kokoelmista ja paikallisesta perinteestä. Avustusta voidaan myös myöntää paikallismuseotoiminnan kehittämiseen ja suunnitelmallisuuden edistämiseen. Vuonna 2017 tukea myönnettiin noin 580 000 euroa. . Paikallismuseoiden lisäksi on yksityishenkilöiden ja yritysten museokohteita ja -kokoelmia, joiden toimintaa valtio ei tue.

Valtionosuuksien ja –avustusten lisäksi opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonala ohjaa resursseja museoalan kehittämiseen. Museovirasto toimii Suomessa museoalan kehittäjänä ja ohjaajana, joka vastaa museoalan yleisestä kehittämisestä ottaen huomioon sekä ammatillisen että paikallisen museotoiminnan. Museovirasto vastaa museoiden alueellisen toiminnan sopimusohjauksesta, valtionavustusten jakamisesta ja museotilaston ylläpidosta. Museovirasto edistää museoiden yhteistoimintaa, antaa neuvontaa, järjestää koulutusta sekä tukee valtakunnallisesti museoiden tietojärjestelmien kehitystä. Museoviraston kautta on myös ohjattu kehittämisrahoitusta museoiden innovatiivisiin hankkeisiin. Vuositasolla avustuksia on myönnetty noin 550 000 euroa.

2 Työryhmän ehdotus esittävän taiteen ja museotoiminnan rahoitusjärjestelmän kokonaisuudistukseksi

2.1 Ehdotus uudeksi esittävän taiteen rahoitusjärjestelmäksi

Toimeksiantonsa mukaisesti työryhmä on valmistellut rahoitusjärjestelmän uudistamista koko toimijakentän näkökulmasta. Työryhmä on siten tarkastellut sekä nykyisiä esittävän taiteen valtionosuutta saavia toimijoita että valtion harkinnanvaraista toiminta-avustusta saavia ns. lain ulkopuolisia toimijoita. Työryhmä on myös ottanut huomioon yhteisöt, jotka toimivat vapaalla kentällä ja saavat kertaluonteisia harkinnanvaraisia avustuksia tai eivät saa avustuksia lainkaan.

Uudistaessaan rahoitusjärjestelmää työryhmän tavoitteena on ollut, että esittävän taiteen edistämisen rahoitusjärjestelmän tulisi ottaa huomioon yhteiskunnassa tapahtuneet muutokset ja tulevaisuuden haasteet, kannustaa toimijoita monipuoliseen, vaikuttavaan, laadukkaaseen sekä taiteellisesti korkeatasoiseen toimintaan sekä pitkäjänteiseen tavoitteelliseen kehittämiseen ja uudistamiseen.

Työryhmä esittää kolmea keskeistä muutosta nykyiseen rahoitusjärjestelmään. Ensimmäinen liittyy siihen, mitä toimijoita ja toimintaa rahoitusjärjestelmä koskee. Toinen muutos liittyy erilaisiin rahoituskategorioihin toiminnan sisällön, laadun ja laajuuden perusteella. Kolmas muutos koskee valtionosuuskelpoisuuden kestoa. Tällä on vaikutuksensa myös valtion harkinnanvaraisten toiminta-avustusten kestoon ja sisältöön.

Lain soveltamisala

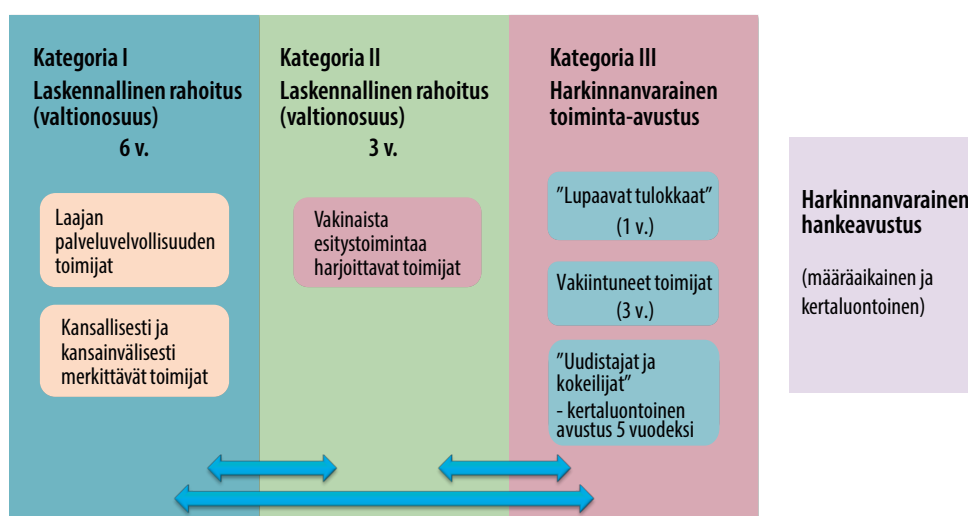
Työryhmä esittää, että nykyisen teatteri- ja orkesterilain tilalle säädettäisiin laki esittävän taiteen edistämisestä, mikä vastaisi taiteen kentässä tapahtunutta kehitystä. Esittävällä taiteella tarkoitettaisiin kaikkea yleisölle suunnattua, tietyssä hetkessä tapahtuvaa elävää tai-

teellista esitystoimintaa. Esittävän taiteen muodoista mm. näyttämö-, sirkus- ja tanssitaide, musiikki sekä muu taiteellinen esitystoiminta kuuluisivat lain soveltamisalaan. Näyttämötaide pitäisi sisällään muun muassa puheteatterin, musiikkiteatterin, oopperan ja operetin. Sirkuksella tarkoitettaisiin teatteriin vertautuvaa nykysirkusta. Musiikin osalta lain soveltamisalaan kuuluisivat myös esimerkiksi kuorot. Tällä tavalla jo nyt harkinnanvaraisilla toiminta- ja projektiavustuksilla tuettu toiminta, esimerkiksi ammattimainen kuorotoiminta, voisi tulevaisuudessa olla myös valtionosuuskelpoista toimintaa.

Rahoituskategoriat

Toiseksi työryhmä esittää, että otettaisiin käyttöön erilaisiin kategorioihin perustuva rahoitusjärjestelmä toiminnan sisällön, laadun ja laajuuden perusteella. Kategorioista kaksi olisi valtionosuuksilla ja yksi harkinnanvaraisilla valtionavustuksilla rahoitettavaa toimintaa. Näiden lisäksi olisi mahdollista myöntää erillisiä harkinnanvaraisia kehittämisavustuksia ja hankeavustuksia esimerkiksi yksittäisten produktioiden tuottamiseen tai esimerkiksi valtionosuustoimijoiden erillisiin hankkeisiin. Rahoitusmalli ja kategoriat on kuvattu alla olevassa kuviossa 1.

Kuvio 1. Työryhmän ehdotus esittävän taiteen rahoitusmalliksi

Tarkoituksena on, että kategorioissa I ja II toimintaa tuettaisiin valtionosuuksilla. Lähtökohteisesti valtionosuustoiminnan tulisi olla korkeatasoista, ammattimaista, vakinaista ja säännöllistä, tietyssä hetkessä tapahtuvaa ja yleisölle suunnattua esitystoimintaa. Valtionosuustoiminnasta ja sen tavoitteista ja valtionosuuden saamisen edellytyksistä, kuten esimerkiksi toiminnan laadusta ja laajuudesta sekä henkilöstön määrästä ja kelpoisuusehdoista säädettäisiin erikseen laissa esittävän taiteen edistämisestä.

Kategorioiden I ja II toiminta ja rahoitus eroaisivat toisistaan. Kategoriassa I tuettavan toiminnan tulisi olla paitsi korkeatasoista, ammattimaista, vakinaista ja säännöllistä, myös merkittävää alueellisen palvelutarjonnan tai taiteenalan uudistamisen näkökulmasta. Toiminnan tulisi olla erityisen laajaa ja monipuolista tai taiteellisesti erityisen korkeatasoista. Toiminnan erityistä laajuutta ja monipuolisuutta voitaisiin tarkastella esimerkiksi toiminnan vaikutusten maantieteellisen ulottuvuuden kannalta tai eri taiteenalojen rajojen yli ulottuvana monipuolisuutena. Arvioinnissa otettaisiin huomioon myös mahdollinen kiertueiden ja vierailuesitysten vastaanottaminen. Taiteellinen huippuosaaminen voisi olla kansallisesti tai kansainvälisesti tunnustettua. Lisäksi edellytettäisiin, että toiminnan tulisi olla tavoitteellista ja toimintaa pitkäjänteisesti kehittävä.

Rahoitus kategoriassa I olisi lähtökohtaisesti korkeampaa kuin kategoriassa II. Maksettava valtionosuus yksittäiselle toimijalle olisi 39 prosenttia euromäärästä, joka saadaan kertomalla ministeriön vahvistama henkilötyövuosimäärä painotetulla yksikköhinnalla. Aikaisemmasta poiketen esittävän taiteen toimijoille tulisi yksi laskennallinen yksikköhinta kahden eri yksikköhinnan sijaan. Yksikköhintaa painotettaisiin toimijakohtaisesti painokertoimilla, jotka liittyisivät johonkin toiminnan erityisluonteeseen kuten esimerkiksi lastenteatteritoimintaan tai kiertuetoimintaan. Painokertoimet korvaisivat aikaisemmat harkinnanvaraiset lisävastukset valtakunnallisesti ja alueellisesti merkittävään toimintaan. Lisäksi kategorian I yksikköhintaa olisi mahdollista korottaa erillisellä painokertoimella. Valtionosuuden laskemisesta säädettäisiin tarkemmin opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetussa laissa.

Valtionosuuskelpoisuuden kesto

Kolmanneksi työryhmä esittää, että valtionosuuskelpoisuus muutettaisiin määräaikaiseksi. Lähtökohtaisesti valtionosuuskelpoisuus olisi kolme vuotta. Kuitenkin kategoriassa I valtionosuuskelpoisuus myönnettäisiin kuudeksi vuodeksi. Tämä mahdollistaisi toisaalta toiminnan pitkäjänteisen kehittämisen, mutta edesauttaisi myös esittävän taiteen kentän uudistumista ja vahvistumista, koska liikkuvuus kategorioiden välillä olisi mahdollista aina tietyin väliajoin.

Mahdollisuus hyväksyä toimintayksikkö valtionosuuteen oikeutetuksi kuudeksi kalenterivuodeksi kerrallaan turvaisi osaltaan pitkäjänteisen toiminnan edellytyksiä. Lähtökohtana olisi, että tällaiset toimijat ovat toimintansa suhteen vakaita, eikä niiden toiminnassa yleensä tapahdu huomattavia muutoksia vuosittain.

Tarkoituksena olisi kuitenkin, että toimintayksiköiden toimintaa tarkasteltaisiin kuuden kalenterivuoden kauden puolivälissä. Jos toiminnassa olisi tapahtunut sellainen merkittävä muutos, että toimijan kelpoisuus valtionosuuteen kuuden vuoden määräajaksi saattaisi vaarantua, ministeriö kutsuisi ylläpitäjän asiassa neuvotteluun. Mikäli toimintayksikön toi-

minta ei neuvottelumenettelystä huolimatta kuuden vuoden määräajan päättyessä enää täyttäisi I-kategorian mukaisen valtionosuuden saamisen edellytyksiä, voitaisiin toimintayksikkö hyväksyä valtionosuuteen oikeutetuksi kolmeksi kalenterivuodeksi edellyttäen, että II-kategorian mukaiset valtionosuuden saamisen edellytykset täyttyisivät. Pitkäjärjestyttä turvattaisiin myös sillä, että aikaisemmin kolmeksi kalenterivuodeksi valtionosuuteen oikeutetuksi hyväksytyillä toimintayksiköillä olisi määräajoin mahdollisuus hakea valtionosuuskelpoisuutta kuudeksi kalenterivuodeksi.

Keskeistä uudistuksessa olisi mahdollisuus kolmen vuoden välein hakeutua uutena toimintayksikkönä valtionosuuden piiriin kategoriasta III sekä valtionosuuden piirissä jo olevien toimijoiden mahdollisuus liikkua kategorioiden I ja II välillä valtionosuusjärjestelmän sisällä. Liikkuvuus vapaalta kentältä valtionosuuden piiriin helpottuisi aikaisemmasta. Liikkumista tuettaisiin myös sillä, että valtionosuuden saamisen edellytykset eivät olisi yhtä tiukat kolmivuotisen kuin kuusivuotisen valtionosuuden kategoriassa.

Nämä uudistukset lisääisivät mahdollisuuksia toimijakentän uusiutumiseen ja liikkuvuutta järjestelmän sisällä. Lisäksi ne kannustaisivat sekä valtionosuusjärjestelmän sisällä olevia toimijoita että harkinnanvaraisella toiminta-avustuksella toimivia toimijoita kehittämään toimintaansa pitkäjänteisesti.

Harkinnanvaraiset valtionavustukset

Jotta uudistus ja rahoitusmalli toimisivat työryhmän ehdotuksen mukaisesti, esittää työryhmä myös merkittäviä muutoksia nykyiseen vapaan kentän toiminnan tukemiseen ja rahoitukseen. Tätä toimintaa tuettaisiin kategoriassa III harkinnanvaraisilla toiminta-avustuksilla. Keskeistä olisi laadukkaan, uusiutuvan ja pitkäjänteisen toiminnan tukeminen myös tässä kategoriassa. Uudistus tähtäisi siihen, että uudet toimijat pääsisivät helpommin harkinnanvaraisen toiminta-avustuksen piiriin ja toisaalta laadukas toiminta harkinnanvaraisen tuen piirissä olisi mahdollista. Samalla myös mahdollisuudet siirtyä vapaalta kentältä valtionosuuden piiriin lisääntyisivät.

Työryhmä ehdottaa, että Taiteen edistämiskeskuksen nykyisiä esittävän taiteen toiminta-avustuksen saamisen kriteereitä ja myönnettävän tuen euromääräistä kokoa muutettaisiin olennaisesti. Keskeiset muutokset toiminta-avustuksen osalta koskisivat avustuksen ajallista kestoja sekä avustuksen saamisen ehtoja. Työryhmä esittää, että toiminta-avustuksia myönnettäisiin kategoriassa III seuraavasti:

Yksivuotiset toiminta-avustukset:

Nykyisen yksivuotisen toiminta-avustuksen kriteereitä väljennettäisiin siten, että toiminta-avustuksen piiriin pääsy helpottuisi nykyisestä. Lähtökohtana olisi, että yksivuotista toi-

minta-avustusta voitaisiin myöntää esittävän taiteen organisaatiolle, jolla on ammatillista henkilöstöä, taloudelliset edellytykset harjoittaa säännöllistä esitystoimintaa ja jonka esitystoiminta on kehittymässä. Tällaisen toimijan toiminnan tulisi olla taiteellisesti ja toiminnallisesti laadukasta esitystoimintaa, joka voisi olla kansallista, kansainvälistä tai kiertuetointa. Avustusmuodon tarkoituksena on edistää vapaan kentän toimijoiden toiminnan kehittymistä ja alan uudistumista.

Kolmivuotiset toiminta-avustukset:

Kolmivuotista toiminta-avustusta myönnettäisiin vakiintuneille esittävän taiteen toimijoille. Vähimmäisedellytykset olisivat samat kuin yksivuotisissa toiminta-avustuksissa. Toimija voisi toteuttaa lisäksi erityistehtävää, kuten huolehtia jonkin tietyn erityisryhmän palvelutarjonnasta. Avustusmuodon tarkoituksena on parantaa vapaan kentän toimijoiden mahdollisuuksia kehittää toimintaansa nykyistä pitkäjänteisemmin ja tehdä siirtyminen valtionosuuden piiriin nykyistä helpommaksi. Kolmevuotisen valtionosuuden saamisen edellytykset eroaisivat kolmevuotisen harkinnanvaraisen avustuksen saamisen edellytyksistä esimerkiksi toimintavolyymien, vakinaisuuden, ammattimaisuuden ja koon osalta. Toimijat voisivat itse päättää, minkä rahoitusmuodon piiriin hakeutuisivat.

Viisivuotiset kehittämisavustukset:

Kertaluontoinen kehittämisavustus myönnettäisiin toiminta-avustuksena eduskuntaehdolla. Rahoituspäätökset tehtäisiin vuosittain. Tällaisen avustuksen saaminen edellyttäisi, että toiminta, johon se myönnettäisiin, olisi jollakin tavalla toimintaa uudistavaa ja taiteellisesti haastavaa. Toimija voisi olla joko pidempään toiminut esittävän taiteen organisaatio tai kyseessä olevaa määräaikaista taiteellista toimintaa varten perustettu ad hoc -ryhmä. Kertaluonteisuus tarkoittaisi, että samalle toimijalle ei myönnettäisi vastaavaa avustusta useampaa kertaa peräkkäin.

Kertaluontoiset erityisavustukset:

Toimijalle, joka ei täyttäisi uuden avustusjärjestelmän mukaisen 1- tai 3-vuotisen toiminta-avustuksen saamisen edellytyksiä, voitaisiin myöntää kertaluontoinen erityisavustus esimerkiksi yksittäisen tuotannon toteuttamiseen.

Alla olevaan taulukkoon on koottu keskeisiä piirteitä erilaisista avustustyypeistä III kategoriassa. Taulukossa ei oteta kantaa avustusten yksityiskohtaisiin kriteereihin.

Taulukko 3. Työryhmän ehdotus esittävän taiteen tukemiseksi harkinnanvaraisilla avustuksilla

Avustuksen kesto ja muoto	Toimija	Toiminta
Toiminta-avustus 1 vuosi	<ul style="list-style-type: none"> - esittävän taiteen organisaatio - alalla toimijana uusi tai alaa muutoin uudistava tai kehittävä - ammatillista henkilöstöä - taloudelliset edellytykset 	<ul style="list-style-type: none"> - säännöllistä esitystoimintaa, mutta voi olla kehityksessä - taiteellisesti ja toiminnallisesti laadukasta esitystoimintaa - kansallista, kansainvälistä - tuotantotapa tai genre ei ole määräävä - voi liittyä saavutettavuuteen tai vierailu- ja kiertue-toimintaan
Toiminta-avustus 3 vuotta	<ul style="list-style-type: none"> - esittävän taiteen organisaatio - vakiintunut toimija - ammatillista henkilöstöä - taloudelliset edellytykset 	<ul style="list-style-type: none"> - säännöllistä esitystoimintaa - taiteellisesti ja toiminnallisesti laadukasta esitystoimintaa - kansallista, kansainvälistä - tuotantotapa tai genre ei ole määräävä - voi liittyä saavutettavuuteen tai vierailu- ja kiertue-toimintaan
Kehittämisasiavustus 5 vuotta	<ul style="list-style-type: none"> - esittävän taiteen organisaatio - vakiintunut tai tätä varten perustettu - ammatillista henkilöstöä - taloudelliset edellytykset 	<ul style="list-style-type: none"> - uudistavaa ja taiteellisesti haastavaa toimintaa
Kertaluonteinen erityisasiavustus	<ul style="list-style-type: none"> - esittävän taiteen organisaatio - ammatillista henkilöstöä - taloudelliset edellytykset 	<ul style="list-style-type: none"> - yksittäisen tuotannon tuottaminen tai hanke

Tuotantotavan osalta muutos näkyisi siinä, että toiminta-avustusta myönnettäisiin edelleen rekisteröidyille yhdistyksille, jotka tuottavat esitystoimintaa. Tämän lisäksi avustusta voisivat saada nykyisestä poiketen myös tuotantotalot, jotka eivät itse välttämättä tuota esityksiä, mutta osallistuvat siihen tarjoamalla tilat, markkinointia ja muuta fasilitointia, kuten esimerkiksi tekniikkaan liittyviä palveluita. Tuotantotalot voivat myös ostaa esityksiä. Nykyisin tällä toimintamallilla toimivat osittain esimerkiksi tanssin aluekeskukset ja Cirko - Uuden sirkuksen keskus sekä yksittäiset teatteritoimijat ympäri Suomea. Tanssin aluekeskukset toimivat joko kiinteässä yhteydessä valtionosuustoimijoihin tai erillisinä itsenäisinä yhdistyksinä. Uudessa rahoitusjärjestelmässä niiden erillinen ns. aluekeskus-asetus tulisi purkaa ja toimijoita tulisi rahoittaa uudistetun rahoitusjärjestelmän mukaisesti joko ryhmänä tai tuotantoalustoina valtionosuudella tai harkinnanvaraisella valtionavustuksella asetettujen rahoitusedellytysten mukaisesti. Aluekeskustehtävää toteuttavien valtionosuustoimijoiden toimintaa ja sen vaikuttavuutta tulisi tarkastella yhtenä kokonaisuutena siten, että niiden nykyisin harjoittama aluekeskustoiminta lasketaan valtionosuuteen oikeuttavaksi toiminnaksi.

Musiikin puolella tuotantoalustatyypistä toimintaa harjoittavat musiikin monigenreklubit, joita on jo toiminnassa tai suunnitteilla neljässä kaupungissa (Helsinki, Oulu, Tampere, Turku). Monigenreklubit toimivat tällä hetkellä ilman valtion rahoitusta, mutta uudistetussa rahoitusjärjestelmässä niillä olisi mahdollisuus edellytysten täyttyessä hakeutua valtionosuuden piiriin tai hakea harkinnanvaraista toiminta- tai projektiaavustusta Taikesta.

Pienempiä paikkakuntia varten tarvitaan eri genreille jalostettu sovellus Jazz Finland Live -pilotista. Mallissa rahoitetaan konserttijärjestäjiä, joilla ei ole omia tiloja vaan ne toimivat yhteistyössä teattereiden, ravintoloiden, konserttisalien yms. kanssa. Nämä toimijat voivat keskittyä joko yhteen tai halutessaan myös useampaan genreen. Jazz Finland Live -tuen päällekkäisyys Musiikin edistämissäätiön jakaman VAKA -klubi- ja kiertuetuen ja Taiken jakamien tukien kanssa tulisi selvittää, samoin kuin se, jaetaanko tuet jatkossakin Musiikin edistämissäätiöstä vai soveltuisiko osa tuista - esimerkiksi yksittäisille taiteilijoille myönnettävä tuki - myönnettäväksi Taikesta. Tavoitteena on, että yksittäisen toimijan ei tarvitsisi hakea tukea useammalta taholta.

Työryhmän esittämä, esittävän taiteen kenttää kokonaisuudessaan koskeva ja kategoriioihin perustuva rahoitusmalli edellyttäisi toimiakseen, että myönnettyt harkinnanvaraiset III kategorian avustussummat olisivat riittävän suuret. Työryhmä katsoo, että 1-vuotisen toiminta-avustuksen riittävä taso olisi vähintään noin 40 000 euroa, 3-vuotisen vähintään noin 80 000 euroa ja 5-vuotisen kertaluonteisen kehittämisavustuksen toiminnasta riippuen vähintään 40 000 - 80 000 euroa vuodessa. Lisäksi työryhmä esittää, että erityisavustuksen yksittäisen tuotannon tuottamiseen tulisi olla vähintään 10 000 -20 000 euroa. Riittävän suuruisilla avustuksilla pyritään varmistamaan toiminnan korkea laatu sekä lisäämään vapaan kentän toimijoiden mahdollisuuksia kehittää toimintaansa. Harkinnanvaraista valtionavustusta saavan vapaan kentän toimijan siirtyminen valtionosuustoimijaksi edellyttää riittäviä taloudellisia ja osaamisen resursseja sekä pitkäjänteistä kehittämistä. Vastaavalla tavalla siirtyminen 1-vuotisten toiminta-avustusten kategoriasta 3-vuotisten kategoriaan edellyttää pitkäjänteistä toiminnan kehittämistä.

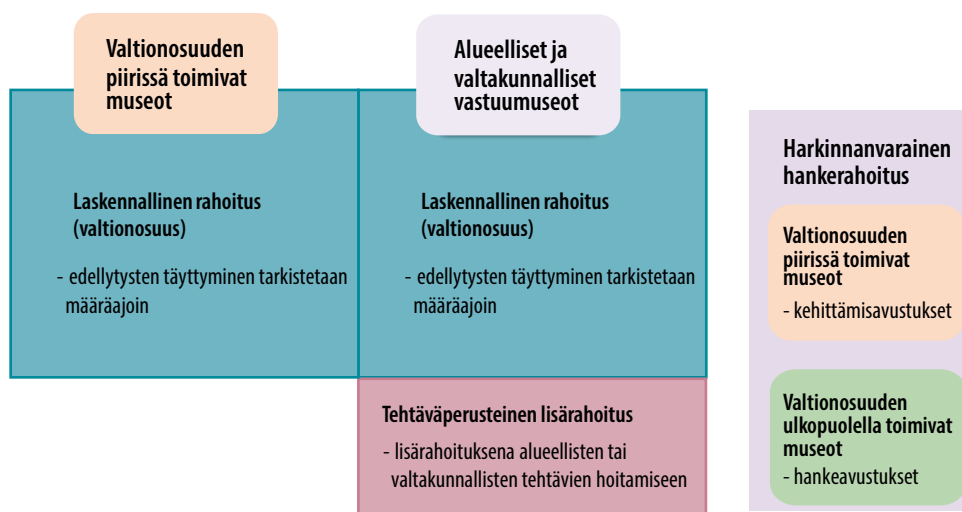
2.2 Ehdotus museoiden uudeksi rahoitusjärjestelmäksi

Museoiden osalta työryhmä on tarkastellut nykyistä valtionosuuden piirissä toimivaa museokenttää, korotettua valtionosuutta saavien museoiden toiminnan edellytyksiä ja tehtäviä sekä tarvetta harkinnanvaraiselle toiminta- tai hankerahoitukselle.

Työryhmä on työssään hyödyntänyt museopoliittiseen ohjelmaehdotukseen sisältyviä linjauksia ja toimenpide-ehdotuksia. Museopoliittisen ohjelmatyön yhteydessä selvitettiin museotalouden näkemyksiä valtionosuusjärjestelmän toimivuudesta ja kehittämistarpeista sekä toteutettiin tarkempia kyselyitä erityyppisten museoiden toimintaa ja kehittämistarpeita koskien. Museopoliittisen ohjelmaehdotukseen rahoitusjärjestelmän uudistamisen näkökulmasta sisältyviä keskeisiä toimenpide-ehdotuksia olivat museokentän rakennetta ja rahoitusta koskevat kehittämiskokonaisuudet sekä ehdotukset koskien museolain uudistamista.

Työryhmän esitys valtionosuusjärjestelmän uudistamiseksi on kirjoitettu hallituksen esityksen muotoon. Uudistuksen yhteydessä museolaki uudistetaan kokonaan. Museolaikiin on kirjattu lain tavoite, museotoiminnan tarkoitus ja ammatillisen museotoiminnan määritelmä. Esittävistä taiteista poiketen museoiden valtionosuudet eivät muutu määräaikaisiksi, mutta jatkossa edellytysten täyttäminen tarkistetaan määräajoin. Rahoituksen ennustettavuus ja pitkäjänteisyys paranevat, kun jatkossa laaditaan henkilötyövuosien määriä koskeva kolmivuotinen rahoitussuunnitelma. Myös uusien museoiden pyrkiminen valtionosuuden piiriin pyrkiminen on jatkossa mahdollista vain joka kolmas vuosi.

Museoiden rahoitusjärjestelmä rakentuu uudessa mallissa laskennallisen valtionosuuden osalta ns. perusrahoituksesta, jota saavat kaikki valtionosuuden piirissä toimivat museot sekä alueellisten ja valtakunnallisten museoiden tehtäväkohtaisesta rahoituksesta. Nykyinen maakunta- ja aluetaidemuseojärjestelmä korvautuu alueellisilla vastuumuseoilla ja valtakunnallinen erikoismuseojärjestelmä valtakunnallisilla vastuumuseoilla. Perusvaltionosuuksien laskenta perustuu jatkossakin toteutuneisiin kustannuksiin, yksikköhintoihin ja henkilötyövuosiin. Valtionosuusprosentti säilyy ennallaan. Henkilötyövuosista päätetäessä otetaan huomioon valtionosuuden tarpeellisuus museolain uuden 4 §:n mukaisesti (monipuoliset, alueellisesti kattavat ja yhteisölleen merkittävät museopalvelut). Tehtäväkohtainen rahoitus alueelliseen toimintaan kohdennetaan myös henkilötyövuosina, joiden osalta käytössä on korkeampi valtionosuusprosentti (85 %). Korotetun valtionosuuden piirissä on kuitenkin nykyisestä poiketen vain se osa museon henkilötyövuosista, joka kohdistuu alueellisten tehtävien hoitamiseen. Valtakunnallisilla vastuumuseoilla tehtäväkohtainen rahoitus myönnetään valtionosuuden euromääräisenä korotuksena. Museoiden rahoitusmalli kuvataan alla olevassa kuviossa 2.

Kuvio 2. Työryhmän ehdotus museoiden rahoitusmalliksi

Museoiden rahoitusjärjestelmään ei uudessa mallissa sisälly harkinnanvaraisia toiminta-avustuksia. Sen sijaan jatkossa myönnetään harkinnanvaraisia kehittämisavustuksia ja valtionosuuden ulkopuolella toimivien museoiden hankeavustuksia. Kehittämisavustusten suuntaamisessa otetaan huomioon museopoliittisen ohjelman linjaukset ja rahoitusjärjestelmän uudistamisen tavoitteet.

3 Työryhmän arvio uudistuksen toteuttamiseksi tarvittavasta lisärahoituksesta

Työryhmän ehdotus hallituksen esitykseksi on laadittu kustannusneutraalisti. Uudistuksen tavoitteiden toteutumista joustavasti ja vaikuttavasti edistäisi kuitenkin merkittävästi, mikäli järjestelmään voitaisiin kohdentaa lisärahoitusta.

Tällä perusteella työryhmä esittää seuraavia määrärahalisäyksiä valtionosuuksiin ja harkinnanvaraisiin valtionavustuksiin:

Siirtymäkauden lisärahoitus

Työryhmä esittää, että toimijat, jotka ovat valtionosuuden piirissä nykyisin ja jotka täyttävät myös uuden valtionosuuden saamisen edellytykset, voisivat saada siirtymäkauden aikana ylimääräistä valtion rahoitusta toimintansa sopeuttamiseksi uuteen järjestelmään, mikäli valtion rahoituksen taso laskisi merkittävästi uudessa järjestelmässä. Siirtymäkausi olisi enintään viisi vuotta. Siirtymäkauden rahoitukseen tulisi varata vuodelle 2020 yhteensä noin 2,55 miljoonaa euroa, josta esittävälle taiteelle kohdentuisi 1,94 miljoonaa euroa ja museoille 0,61 miljoonaa euroa. Määräraha ei olisi pysyvä, vaan poistuisi asteittain siten, että vuodelle 2024 tarvittava euromäärä olisi noin 0,7 miljoonaa euroa.

Taulukko 4. Valtionosuuksien lisämäärärahat siirtymäkaudella 2020-2024 museoille ja esittävälle taiteelle, miljoona euroa

Vuosi	2020	2021	2022	2023	2024
Esittävä taide	1,94	1,50	1,21	0,96	0,70
Museot	0,61	0,25	0,1	0,01	0
Yhteensä m€	2,55	1,75	1,31	0,97	0,70

Henkilötyövuodet

Työryhmä ehdottaa esittäville taiteelle uudistuksen läpivientiä varten 40 henkilötyövuoden eli noin 1 miljoonan euron lisäystä. Mitoituksessa on otettu huomioon lakimuutoksella tehtävä soveltamisalan laajentuminen ja siitä johtuva mahdollisten uusien toimijoiden mukaantulo.

Museoiden rahoitusjärjestelmään työryhmä ehdottaa 130 lisähenkilötyövuotta (3,6 miljoonaa euroa) laajentuneen toiminnan tarpeisiin vastaamiseksi ja erityisesti alueellisten palveluiden tuottamiseksi kattavasti koko maahan. Valtionosuuden piirissä jo toimivien museoiden henkilötyövuosivajeesta johtuen uusiutuvan ja vaikuttavan toiminnan rahoittaminen siten, että voidaan samanaikaisesti turvata palveluiden alueellinen saatavuus ja monipuolisuus, on uudessa järjestelmässä vaikeaa, jos käytettävien resurssien määrä pysyy samana. Nykyisin palveluiden sisältö ja taso vaihtelevat maakunnittain, eikä kaikilla alueilla ole saatavissa kulttuuriympäristöön liittyviä alueellisia asiantuntijapalveluita. Ylikunnallisten palveluiden tuottaminen edellyttää valtion korkeampaa rahoitusosuutta. Kulttuuriympäristötehtävien hoitamisessa museot tuottavat yhteistyössä Museoviraston kanssa alueellisia viranomaispalveluita.

Harkinnanvaraiset valtionavustukset

Työryhmä katsoo, että esittävän taiteen harkinnanvaraisiin valtionavustuksiin ja erityisesti avustussummien vähimmäistasoon liittyviä ehdotuksia ei ole mahdollista toteuttaa nykyisen valtion talousarviossa olevan harkinnanvaraisen määrärahan puitteissa. Vuonna 2017 toiminta-avustusta saaneista musiikin 30 yhteisöstä 75 prosentilla, näyttämötaiteessa 48 prosentilla, tanssitaiteessa 30 prosentilla ja sirkustaiteessa 64 prosentilla tuki oli alle 40 000 euroa. Tästä johtuen työryhmä esittää, että harkinnanvaraisiin toiminta-avustuksiin osoitettua määrärahaa kasvatettaisiin noin 1,8 miljoonalla eurolla vuonna 2020, jotta em. avustukset voitaisiin nostaa esitetylle vähimmäistasolle. Lisäksi lisärahoitusta tulisi suunnata kertaluonteisiin produktioihin, toimialan laajenemisesta syntyviin uusiin avauksiin, kiertuetoimintaan, vapaan kentän klubitukeen ja Jazz Finland Live –kehityshankkeen vakinaistamiseen yhteensä noin 1,2 miljoonaa euroa. Esitetyt lisäykset harkinnanvaraisiin valtionavustuksiin ovat yhteensä 3 miljoonaa euroa.

Lisäksi työryhmä ehdottaa 700 000 euron lisäystä museoiden kehittämisrahoitukseen. Museopoliittisen ohjelmaehdotuksen ja valtionosuusuudistuksen tavoitteena on vahvempi ja vaikuttavampi museotoiminta. Tämä edellyttää hyvien käytäntöjen kehittämistä ja käytönottoa, mutta myös rakenteellisia uudistuksia. Uudistamista tuettaisiin harkinnanvaraisilla kannustin- ja kehittämisavustuksilla.

Työryhmän ehdottamat määrärahalisäykset ovat yhteensä 10 850 000 euroa vuodelle 2020. Esitetyt summat näkyvät alla olevassa taulukossa:

Taulukko 5. Ehdotetut määrärahalisäykset v. 2020 (miljoonaa euroa).

	Siirtymäkausi	HTV-lisäykset	Harkinnanvaraiset	Yhteensä
Esittävä taide	1,94	1,0	3,0	5,94
Museot	0,61	3,6	0,7	4,91
Yhteensä m€	2,55	4,6	3,7	10,85

III Eriävät mielipiteet

Eriävä mielipide/kirjallinen perustelu

Liite 1.

Esittävän taiteen ja museoiden valtionrahoitusta uudistavan työryhmän muistio ja hallituksen esitys eduskunnalle esittävän taiteen ja museoiden valtionosuusjärjestelmän uudistamisesta

2.1.2018

Eriävä mielipide/kirjallinen perustelu

Esitän eriävän mielipiteeni muistiosta ja ehdotuksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle esittävän taiteen ja museoiden valtionosuusjärjestelmän uudistamisesta pöytäkirjaan liitettäväksi:

Toimeenpanoon liittyvä lisärahoitus

OKM:n asettaman työryhmän esityksessä ei tarpeeksi huomioida esittävän taiteen nykyisen rahoituslain ulkopuolisen kentän todella kriittistä tilannetta, jossa nykyiset toimintaresurssit ovat täysin riittämättömät ja merkittävä osa työstä tehdään talkootyönä. Kuitenkin juuri nämä toimijat toteuttavat merkittäväällä tavalla sekä OKM:n omia strategisia tavoitteita että tuottavat monella eri tavalla erilaisille kohderyhmille tasavertaisia taidepalveluita.

Toimijakenttä on suurentunut merkittävästi parin kymmenen vuoden aikana. Vapaan kentän kasvua ei tule kuitenkaan rajoittaa sillä verukkeella, että nykyinen vos-toimijaverkosto on esittävän taiteen kentän rakenteellinen ydin ja näin tulee aina olemaan. Vapaan kentän toimijoiden tarjoamat palvelut täydentävät nykyistä vos-toimijaverkostoa tarjoamalla vos-toimijoiden ohjelmistoista ja palveluista poikkeavaa laaja-alaista toimintaa. Ne edistävät esityksen tavoitteena olevaa monimuotoisuutta ja saatavuutta sellaisissa taiteen muodoissa ja lajityypeissä, joissa tarjontaa ei synny markkinaehtoisesti.

Lain muuttamisen lisäksi työryhmä esittää maltillista lisärahoitusta esityksen toteuttamiseen. Työryhmän muistiossa esitetään 3 miljoonan euron lisärahoitus teatterin, tanssin, sirkuksen ja musiikin harkinnanvaraisiin toiminta-avustuksiin ja musiikin välittäjäportaan kehittämiseen. Tuolla määrällä ei korjata sitä epäsuhtaa, joka on kehittynyt nykyisen rahoituslain ulkopuolisen esittävän taiteen yhteisötoimijoiden ja nykyisten vos-toimijoiden välille. Esityksessä on otettu askel oikeaan suuntaan ymmärtämällä, että nykyiset harkin-

nanvaraista tukea saavat toimijat eivät nykyisillä toiminta-avustuksillaan pysty toimimaan tasavertaisina ”kilpailijoina” valtionosuusjärjestelmään haettaessa nykyisille vos-toimijoille. Esitetty lisärahoitusmääräraha ei kuitenkaan riitä turvaamaan tasavertaista lähtökohtaa. Se ei myös huomioi sitä, etteivät kaikki toimijat ole tulevaisuudessa pyrkimässä laskennallisen valtionosuusrahoituksen piiriin. Esityksen lähtökohtana oli luoda yksi yhtenäinen järjestelmä, jossa toimijat ovat toimintamuotonsa pohjalta kuitenkin tasavertaisia ja saavat tasavertaiset lähtökohdat kehitykselle. Esitetty lisärahoitus on kaikkea muuta kuin osoitus siitä, että toimijakenttä nähdään tasavertaisena.

Työryhmän esityksessä toimeenpanon liittyvästä lisärahoitustarpeesta teatterin, tanssin, sirkuksen ja musiikin kentille suunnattu lisärahoitus tulisi olla toiminta-avustuksien osalta vähintään kaksinkertainen nykyiseen rahoitukseen verrattuna eli lisärahoitustarve olisi 7 miljoonaa euroa. Kuten hallituksen esityksessä eduskunnalle esittävän taiteen ja museoiden valtionosuusjärjestelmän uudistamisesta todetaan, ”on kuitenkin todennäköistä, että uudessakin järjestelmässä valtionosuuden saajien vaihtuvuus olisi käytännössä suhteellisen vähäistä...”. Jotta liikettä toimijoiden välillä saadaan tapahtumaan, harkinnanvaraista toiminta-avustusta saavat toimijat tarvitsevat lisärahoitusta

- työvoiman pitkäaikaiseen palkkaamiseen, jotta toimijoiden palkkakustannuksista kertyy vähintään viisi henkilötyövuotta.
- työvoima voidaan palkata alan työehtosopimusten mukaisilla palkkoilla.
- toiminta voi olla ympärivuotista.
- toimijat voivat palkata tuotantoon, hallintoon ja markkinointiin koulutettua ja johtamistaitoista henkilökuntaa.

Riittäväällä lisärahoituksella myös turvataan, että laskennallisen, kolmivuotisen rahoituksen ja harkinnanvaraisen rahoituksen välinen ero ei ole toiminnan lamauttava tai lakkauttava niille toimijoille, jotka siirtyvät kategorioista toiseen tai nämä toimijat eivät vie rahoitusta pienemmiltä, kehittyviltä toimijoilta.

Työryhmän esityksessä toimeenpanoon liittyvästä lisärahoitustarpeesta mainitaan kerta-luontoisten produktioiden, toimialan laajenemisesta syntyvien uusien avauksien, kiertue-toiminnan, vapaan kentän klubituen ja Jazz Live Finland-kehityshankkeen tukeminen noin 1,2 miljoonalla. Nämä ovat kaikki hyviä kohteita, mutta esitys ei kuitenkaan kata tuotantotalojen ja välittäjäportaan kehittämisen tarvetta koko esittävän taiteen kentällä. Välittäjäportaan kehittäminen ja uusien tuotantorakenteiden toiminnan pilotoiminen/edelleen kehittäminen ovat merkittävimpiä kehityskohteista koko esittävän taiteen kentän kehityksen, saatavuuden ja saavutettavuuden näkökulmasta. Tällainen kehitysaskel edellyttää tuntuva lisärahoitusta sekä jo nyt tuotantotaloina ja -alustoina toimivien toimijoiden tunnistamista ja tukemista uudella, kehitystä tukevalla tavalla. Summan pitäisi olla siis vähintään kolminkertainen.

Painokertoimien puutteet

Esitys ei tunnista niiden taiteellisesti ja yhteisöllisesti merkittävien teattereiden toimintaa, jotka toimivat monialaisesti, mutta eivät kuitenkaan toteuta laaja-alaista, runsaasti esityksiä tuottavaa kaupunginteattereiden toimintamallia. Tällaisesta hyvänä esimerkkinä on teatteri, joka osaltaan tekee omaa esitystuotantoa, tuottaa kansainvälistä teatterihanketta, tekee yhteistyötuotantoja vapaan kentän kanssa ja pyrkii kehittämään toimintaansa kaupunginosayhteisönä, joka verkottaa yleisötyön avulla alueensa asukkaita ja muita toimijoita erilaisiin yhteistyön muotoihin tai tuottaa nuorisoteatteria.

Ensimmäisen kategorian painokerroin tulisikin jakaa kahdeksi erilliseksi painokertoimeksi, jossa juuri pienet ja keskisuuret toimijat saavat suuremman painokertoimen kuin esittävän taiteen suuret toimijat.

Vaikka esityksen painokertoimissa huomioidaan lasten- ja nuortenteatteri, painokertoimien vaikutukset eivät myöskään riitä tukemaan näiden teattereiden toimintaa, mikäli niihin ei erityisesti panosteta merkittävällä tavalla. Työryhmälle esitettyjen vaikutusta arvioivien laskelmien perusteella on syytä olettaa, ettei painokertoimia säätämällä pysty juuriin vaikuttamaan tällaisten pienten ja ketterien toimijoiden taloudelliseen tilanteeseen, vaan systeemi ohjaa rahat suuremmille toimijoille tai orkestereille. Siksi lasten ja nuorten teattereille tulisi suunnata tuntuvasti lisähenkilötyövuosia.

Yhteinen yksikköhinta

Kuten ehdotuksessa mainitaan yksi yhteinen yksikköhinta sisältää riskin, joka on merkittävä erityisesti teatteri-, tanssi- ja sirkustaiteen osalta. Se suuntaa tällä hetkellä määrärahoja näiltä aloilta orkesteritoimijoille. Esityksessä todetaan, että yksikköhinnan kehitystä on seurattava ja ryhdyttävä toimenpiteisiin mikäli toimintakustannuksien ero on kentillä merkittävästi toisistaan poikkeava ja vaikuttaa näin yksikköhinnan kautta kielteisesti teatterin määrärahoihin. Käytännössä tällaisen tilanteen korjaaminen vie niin paljon aikaa ja tulonsiirron vaikutusten kohdistuessa pieniin toimijoihin, tilanne aiheuttaa pitkällä tähtäimellä teattereille pysyviä henkilötyövuosien menetyksiä. Vaikutukset moninkertaistuvat.

Yhteisen yksikköhinnan vaikutuksiin tulisi varautua mahdollistamalla jonkinlainen lisärahoitus vaikutusten korjaamiseen nopealla tahdilla. Tämä voisi tapahtua painokertoimien avulla varaamalla erityinen lisärahoitus tai lisähenkilötyövuosia juuri yksikköhinnan muutoksiin liittyvien kielteisten vaikutusten korjaamiseen.

Taiteen edistämiskeskuksen toiminnan kehittäminen

Hallituksen esityksessä eduskunnalle esittävän taiteen ja museoiden valtionosuusjärjestelmän uudistamisesta ehdotetaan Taiteen edistämiskeskukselle arviointia esim. valtionosuuteen oikeutetuksi hyväksymistä koskevissa päätöksissä. Esityksen muistiossa ei kuitenkaan käsitellä tarkemmin Taiteen edistämiskeskusta, sen lain ja toiminnan kehittämistarpeita, vaikka työryhmän kokouksissa ja yleisötilaisuuksissa on toistuvasti tuotu esille huoli mm. sen päätöksenteon läpinäkyvyydestä, asiantuntijuuden toteutumisesta ja resurssien riittävyydestä.

Osana valtionosuusjärjestelmän uudistamista tulisikin tarkastella myös Taiteen edistämiskeskuksen kehittämistarpeita ja nostaa laki Taiteen edistämiskeskuksesta uudelleen tarkasteltavaksi.

Nykyistä harkinnanvaraista arviointia ei koeta toimivaksi toimikuntien edustajien vähyyden ja työn kuormittumisen vuoksi. Olisikin tärkeää pohtia harkinnanvaraisen arvioinnin kehittämistä niin, että arviointi voisi tapahtua palkallisena työnä. Tämä mahdollistaisi tasavertaisemman arvioinnin ja esitysten/taidemuodon kehityksen seuraamisen kaikkia toimijoita tasa-arvoisesti kohtelevalla tavalla. Tähän tarvitaan lisärahoitusta, jota työryhmän muistiossa ei huomioida.

Helsingissä 2.1.2018,

Maaria Kuukorento

Liite 2.

Eriävänä mielipiteenä esitän, että työryhmän olisi tullut ratkaista seuraavat kysymykset toisin:

1 Valtionosuusalojen kustannuskehitys, rahoituslaissa yksikköhinnoista tehtävät vähennykset ja mahdollinen lisärahoitus

Keskustelussa kulttuurin valtionosuusalojen todellisesta rahoitustarpeesta tulisi selkeästi tuoda esiin kaikkia nykymuotoisen VOS-järjestelmän piiriin kuuluvia toimijoita koskeva rahoitusvaje, joka johtuu 2010-luvulla toteutetuista lukuisista vähennyksistä museoiden, orkestereiden ja teattereiden yksikköhintaan, jotka on useaan kertaan tarkistamalla rahoituslain 35a §:llä säädetty vuosittain toteutettavaksi. Yhdeksi uuden järjestelmän perustavoitteeksi tulisi selkeästi asettaa tämän rakenteellisen vajeen korjaaminen vastaavasti, kuin tehtiin vuosina 2008-2010, jonka jälkeen tarkoitus oli, että valtionosuusrahoitus kehittyisi todellista kustannuskehitystä vastaavasti indeksejä seuraamalla. Rahoituslain 35a §:ssä on euron tarkkuudella määritelty se yksikköhinnoista tehtävä alakohtainen vähennys, jonka verran jokaista kunkin VOS-alan yksikköhintaa alennetaan. Näiden lukujen perusteella syntyvä kokonaisrahoitusvaje suhteessa toteutuneeseen kustannuskehitykseen tulee ottaa selkeästi osaksi keskustelua VOS-alojen lisärahoitustarpeesta.

Muutenkin keskustelussa erilaisista mahdollisista lisärahoituskohteista tulisi käyttää asetettujen tavoitteiden laskelmissa aina todellista lisärahoitustarvetta, eikä jonkinlaiseen varovaisuuteen tai "rahoitusrealismin" perustuen valmiiksi todellisesta tavoitteesta poikkeavia alhaisempia lukuja. Päätökset mahdollisesta lisärahoituksesta tehdään muualla. Työryhmän tehtävä on mielestäni saattaa päättäjien tietoon mahdollisimman perusteellista ja täydellistä tietoa mahdollisista lisärahoituskohteista. Siksi kaikki luvut lisärahoitustarpeesta tulisi esittää juuri sen suuruisina kuin kunkin mahdollisen kohteen todellinen rahoituksen tarpeen taso on.

2 Esityksen vaikutusarviot ja vaihtoehtoisia ratkaisuja toimia

Esityksen vaikutusarviossa olisi selkeämmin ja monipuolisemmin tuotava esiin tehtyjen esitysten kokonaisvaikutukset. Lisäksi joiden ratkaisujen osalta olisi ollut syytä tuoda selkeämmin esiin vaihtoehtoisia ratkaisuja toimia. Nyt esitykset voi helposti lukea niin, että työryhmän esitys yksittäisissä kysymyksissä olisi välttämätön edellytys järjestelmän kokonaisuudistuksen toteuttamiseksi, vaikka näin ei aina ole. Otan tässä esille kaksi tärkeää

esimerkkiä: korotetusta valtionosuudesta luopumisen esittämissä taiteissa sekä lasten- ja tanssiteatterin ja sirkuksen aseman uudessa järjestelmässä.

Tampereen Työväen Teatterin korotetun henkilötyövuoden poistamisen osalta työryhmän esityksessä todetaan, että se vähentää teatterin rahoitusta noin 2 miljoonalla eurolla, mutta kyseisen leikkauksen tarkoituksesta tai vaikutuksesta ei lausuta enempää. Ratkaisu on mielestäni aluepoliittisesti kyseenalainen ja jättää lisäksi vaikutusarvion osalta huomioidatta karkealla tavalla sen tosiseikan, että tämän kokoluokan leikkaus vaikuttaa paitsi kyseisen teatterin mahdollisuuksiin toteuttaa monipuolista kulttuuripalvelutehtäväänsä, myös olennaisesti alueen muihin toimijoihin, jotka ovat tehneet Tampereen Työväen Teatterin kanssa yhteistyötä. Eriävänä mielipiteenäni esitän, että Tampereen Työväen Teatterin rahoitus on mahdollista ratkaista muunkinlaisella, sen esitystoiminnan ja laaja-alaisen yhteistyön tulevaisuudessakin paremmin turvaavalla ratkaisulla, aivan vastaavasti kuin ollaan perustellusti ehdottamassa Svenska Teaternin osalta, joka niin ikään menettäisi uudessa, työryhmän esittämässä järjestelmässä korotetun valtionosuutensa.

Lisäksi esitän samaan kokonaisuuteen liittyen eriävän mielipiteeni siltä osin, kuin työryhmän esitys ei käsittele tarkemmin mahdollisuutta ratkaista myös järjestelmän piiriin tuloissa olevan Tanssin Talon ja sirkuskentällä samankaltaisella toimintamallilla toimivan Uuden sirkuksen keskus Circon rahoitusta uudessa järjestelmässä jollakin VOS-järjestelmän laskentaperiaatteista poikkeavalla rahoitusratkaisulla. Kysymys ei ole niinkään siitä, tulisiko tällaisille toimijoille antaa kansallinen status kuten esitetään Svenska Teaternin kohdalla, vaan siitä, että niille tulisi tästä riippumatta turvata riittävät toimintaresurssit, koska molemmilla on erinomaiset mahdollisuudet edistää niin tanssin kuin sirkuksen kentän toimintaedellytyksiä laaja-alaisesti tulevaisuudessa. Kyseiset toimijat ovat perustellusti esittäneet, että VOS-järjestelmän mukainen laskenta on niille niiden poikkeavasta tuotantomallista johtuen epäedullinen.

Sirkuksen asemaan liittyen on lisäksi huomautettava, että siltä osin kuin uuden esittävien taiteiden rahoitusjärjestelmän mahdollisten vaikutusten osalta niiden esitetään koskevan myös sirkusta, tämä toteutuu vain silloin, jos uudistetun VOS-järjestelmän piirissä on sirkustoimija tai -toimijoita. Vanhan teatteri- ja orkesterilain mukaisen järjestelmän piirissä ei vuonna 2017 ole vielä yhtäkään sirkusta.

Vaikutusarvioissa ei mielestäni ole liioin tuotu riittävän selkeästi esille kaikkia niitä vaikutuksia, joita harkinnanvaraisista tuista luopuminen uudessa järjestelmässä potentiaalisesti aiheuttaa tyypillisesti kohtuullisen pienistä toimijoista koostuville esittävien taiteiden aloille, kuten vaikkapa lastenteatterille ja tanssille. Näiden alojen VOS-toimijoiden rahoituksesta nykyiseen järjestelmään liittyvät harkinnanvaraiset tuet ovat muodostaneet usein merkittävän osan. Vaikutusarviossa on tuotu esille harkinnanvaraisista tuista luopumisesta osin johtuva mahdollisuus tuoda järjestelmään lisää henkilötyövuosia ja nostaa henkilötyövu-

den hintaa, mutta ei ole riittävästi tuotu esille sitä tosiseikkaa, että vuoden 2017 lopussa käytettävissä olevan tiedon perusteella harkinnanvaraisista tuista luopuminen uhkaa vaikuttaa lukuisten pienten esittävän taiteen toimijoiden asemaan niin, etteivät harkinnanvaraisten tukien tarkoituksia uudessa järjestelmässä osin vastaavat painokertoimet riitä alkuunkaan turvaamaan näiden alojen vaikuttavuutta jatkossa, saati vahvistaa niiden asemaa, niin kuin painokerroinjärjestelmän perusteluna usein on käydyssä keskustelussa esitetty. Päinvastoin kuin esimerkiksi lastenteatterin vaikuttavuuden osalta on omaksumani käsityksen mukana tavoitteena ollut ja esitykseenkin kirjattu, lukuisat lastenteatterit ovat harkinnanvaraisista tuista luopumisen jälkeen lähes poikkeuksetta kokonaisrahoitusta menettävien teattereiden joukossa, mikäli niille ei selkeästi allokoida lisää henkilötöyvuosia suhteessa nykyiseen laskentaan perustuvaan jakoon. Eriävänä mielipiteenä esitänkin, että yksioikoisen kaikista harkinnanvaraisista tuista luopumisen vaihtoehtona tulisi tarkastella kyseisten tukien turvaamien kulttuuripalveluiden turvaamista vaihtoehtoisin rahoitusinstrumentein silloin, jos uuden järjestelmän painokertoimet eivät tunnu välineenä riittävältä kyseisten palveluiden turvaamiseksi. Uuden järjestelmän tavoitteena ei voi olla muutaman lisähenkilötöyvuoden ja hiukan korotetun henkilötöyvuoden hinnan saavuttaminen heikentämällä kehittyvää tanssin kenttää tai muutamaa pientä lastenteatteritoimijaa, jotka ovat erikoistuneet tekemään ammattiteatteripalveluja lapsille.

3 Kysymys esittävien taiteiden yhteisestä yksikköhinnasta

Esittävän taiteen mahdollisen yhden yhteisen yksikköhinnan ratkaisu tulisi tehdä lopullisesti vasta lähempänä järjestelmän tosiasiallista käyttöönottoa toimenpiteen vaikutusten ja kokonaismerkityksen arvioimiseksi luotettavammin kuin tilanteessa, jossa työryhmä joutui arvioimaan asiaa syksyllä 2017. Tämän hetken tilanteen valossa yksikköhintojen yhdistäminen näyttää taloudellisilta vaikutuksiltaan niin rajulta toimenpiteeltä, että sen rahoittaminen syö muiden esittävien taiteiden kuin orkesterikentän osalta olennaiselta osin monet sellaiset positiiviset vaikutukset, joita järjestelmällä on tavoiteltu. Teatteri- ja orkesterikentän yksikköhintojen eri suuntiin viime vuosina tapahtuneen kehityksen vertailu toi esiin selkeitä ongelmia kulttuurin valtionosuusalojen esittävien taiteiden yksikköhintojen laskennassa ja hintojen kehitykseen vaikuttavan lainsäädännön peruseriaatteissa.

Eriävänä mielipiteenä suhteessa työryhmän esitykseen esitän siksi, että ennen ratkaisua mahdollisesta yksikköhintojen yhdistämisestä henkilötöyvuoden hinnan peruslaskumekanismi sekä ehdotetun toimenpiteen kokonaisvaikutukset pitäisi arvioida vielä uudestaan, ennen kuin lopullisesta lakiesityksestä tehdään päätös.

Tommi Saarikivi

Liite 3.

ERIÄVÄ MIELIPIIDE KULTTUURIN VALTIONOSUUSJÄRJESTELMÄN UUDISTAMISTA VALMISTELLEEN TYÖRYHMÄN ESITYKSEEN

Esitän eriävän mielipiteeni esittävän taiteen valtionrahoitusta uudistamista koskevan työryhmän esitykseen liittyen ns. uusien taiteenalojen, kuten tanssitaiteen, rahoitukseen seuraavin perustein:

Nykyinen rahoitusjärjestelmä ei ole huomionnut riittävästi uusia esittävän taiteen aloja

Suomessa tanssialan voimakas kasvu on ajoittunut nykyisen teatteri- ja orkesterilain voimaanastumisen jälkeiseen aikaan. Tanssin rakenteellista ja rahoituksellista jälkeenjääneisyyttä ovat selittäneet rahoitusjärjestelmän jähmeys, uusien esittävän taiteen alojen alhainen kuntarahoitus sekä puutteelliset esitystilat. Sama tilanne koskee myös tanssia myöhemmin esiin nousutta nykysirkusta.

Monissa muissa Euroopan maissa tanssille suunnattua lisärahoitusta on perusteltu teattereista ja orkestereista poikkeavalla tulo- ja menorakenteella ja yleisöjen alhaisemmalla keski-ikällä sekä tanssin kansainvälisyydellä. Suomessa tanssitoimijat ovat jääneet pieniksi rahoituksen keskittyessä aiempina vuosikymmeninä institutionalisoituneille esittävän taiteen aloille.

Työryhmän esitys lisää tanssin rahoituksen epävarmuutta

Harkinnanvaraisten lisävustusten merkitys vos-tanssitoimijoiden kokonaisrahoitukselle on ollut nykyisessä rahoitusjärjestelmässä merkittävä. Työryhmän valmistelemassa ehdotuksessa museoiden, teattereiden ja orkestereiden rahoitusjärjestelmän uudistamiseksi tanssitaiteen rahoitus on vaarassa muuttua aiempaa epävarmemmaksi: siirtyminen painotettuihin yksikköhintoihin on korvaavana rahoitusmuotona toimiva vain, mikäli rahoituksen toteutuminen ja taso turvataan rahoituslaissa ja siihen liittyvässä asetuksessa.

Tanssille ja sirkukselle esityksessä mahdollisesti suunnattava ns. kulttuuripoliittinen painokerroin on rahoituslain kohtaan 35 a § kirjattuja yksikköhintojen painotuksia epävarmempi rahoitusmuoto. Lisäksi alustavissa laskelmissa käytetty painokerroin (1,3) on liian alhainen kattamaan harkinnanvaraisten avustusten poistamisen myötä vos-tanssiin kohdistuvat leikkaukset ja kompensoimaan taiteenalan jälkeenjäänyttä rahoitusta järjestelmän sisällä.

Henkilötyövuosiin sidottu rahoitus soveltuu huonosti tuotantotalomallisille organisaatioille

Uusia tuotantotapoja soveltavien alojen ja tuotantoalustamallilla toimivien organisaatioiden henkilötyövuosikertymä - ja sen myötä myös rahoitus - jää suureen kiinteään henkilökuntaan perustuvaan laitostaloon verrattuna matalaksi. Tällaisia tuotantoalustamallisia toimijoita ovat mm. tanssin tuotanto- ja aluekeskukset sekä Helsingissä vuonna 2020 toimintansa aloittava Tanssin talo, jonka toimintamalli perustuu kokonaan vierailuihin, yhteistuotantoihin ja ulosvuokraukseen.

Toteutuessaan henkilötyövuosiperusteinen rahoitusmalli toisi Tanssin talolle ja sen yhteistuotantotahoille sekä merkittäviä rahoituksellisia että toiminnallisia haasteita.

Esitetty rahoitusmalli ei huomioi laatua ja vaikuttavuutta kohdentaessaan rahoitusta koon mukaan

Henkilötyövuosiin sidottu rahoitusmalli on kokonaisuudessaan pienten toimijoiden kannalta epäedullinen, koska se ei huomioi toiminnan laatua, vaikuttavuutta tai tehokkuutta, vaan ohjautuu pelkkien henkilötyövuosien mukaan.

Myös esitettyjen painokertoimien kautta suunnattavat määrärahalisäykset jäävät pienten toimijoiden kohdalla euromääräisesti pieniksi, eivätkä siten riitä mahdollistamaan toimintaa, jota niillä on tarkoitus rahoittaa. Tämä koskee kaikkia tanssitoimijoita, joiden vuoden 2017 vos-perusteena käytettyjen henkilötyövuosien keskiarvo oli 12, vain yhden toimijan yltäessä 21 henkilötyövuoteen.

Esimerkiksi kansainväliseen toimintaan ja kotimaiseen kiertuetoimintaan suunnattavan painokertoimen vaikutus uhkaa siten jäädä esitetyillä kertoimilla tanssin osalta vain nimelliseksi. Myös 6-vuotisen rahoituskategorian painokertoimen rahoitusvaikutus on pienten ja keskisuurten toimijoiden kohdalla vähäinen.

Työryhmän lisäysetsitys harkinnanvaraisiin avustuksiin on alimitoitettu

Tanssitaiteen orkestereihin ja puheteattereihin verrattuna huonompi rahoitusasema on näkynyt selvästi myös valtionosuuslain ulkopuolella, harkinnanvaraisten avustusten jakautumisessa. Kuten lakiesitykseen liitetystä muistiosta ilmenee, tanssiryhmien määrä (+66%) on kasvanut näyttämötaidetta (+52%) ja orkestereita (+50%) nopeammin vv. 2009–2017. Siitä huolimatta tanssitaiteen määrärahakehitys (+1,4%) on jopa taantunut näyttämötaiteeseen (+5,9 %) ja musiikkiin (+18,3 %) verrattuna vv. 2011–2017.

Siten työryhmän muistiossaan esittämä 3,0 miljoonan euron määrärahalisäys harkinnanvaraisiin valtionavustuksiin vuosijärjestelmän ulkopuolisille toimijoille on jo pelkästään tanssin rahoitustilanteen valossa alimitoitettu.

Työryhmän esitykseen sisältyy monia hyviä rakenteellisia uudistuksia. Ns. uusiin taiteenaloihin kohdistuvat puutteet olisi korjattavissa seuraavin toimenpitein:

- 1) Lisätään tanssi- ja sirkustaidetoiminta perusteeksi yksikköhinnan painotukselle Opetus- ja kulttuuritoimen rahoituslain kohtaan 35 a §.
- 2) Säädetään Opetus- ja kulttuuriministeriön asetuksessa tanssin ja sirkuksen, kansainvälisen toiminnan ja kotimaan kiertuetoiminnan painokertoimet riittävän korkeiksi (n. 1,70 –1,40). Niiden kautta ohjautuvan lisärahoituksen tulisi riittää kattamaan harkinnanvaraisen rahoituksen leikkauksista tanssille koituvat menetykset, sekä mahdollistaa painokertoimien kautta edistettäväksi tarkoitettua toimintaa.
- 3) Otetaan huomioon toimijoiden koko ja kertoimien euromääräiset vaikutukset yksikköhintojen painotuksesta päätettäessä. Rahoituslain kohdassa 35 a § esitettyä 1,70 painotetun yksikköhinnan enimmäiskerrointa tulisi soveltaa ainoastaan suuriin ja keskisuuriin, yli 25-30 henkilötyövuoden kokoihin toimijoihin.
- 4) Kohdennetaan tanssitaiteen harkinnanvaraisiin avustuksiin noin 2,5-3,2 miljoonan euron määrärahalisäys kattamaan vuosia jatkunutta ja kärjistyvää tanssin perusrahoitusvajetta. Lisäys suunnataan vakiintuneiden suurten, keskisuurten ja pienten tanssiryhmien ja tanssin aluekeskusten toiminta-avustuksiin sekä kertaluonteisiin kehittämis- ja produktioavustuksiin.
- 5) Tutkitaan mahdollisuutta rahoittaa Helsingissä 2020 toimintansa aloittavaa kansallisesti ja kansainvälisesti merkittävää Tanssin taloa ensisijaisesti irrallaan laskennallisesta rahoitusjärjestelmästä, kansallisten taidelaitosten tavoin. Mikäli Tanssin taloa rahoitetaan osana uudistuvaa vuosijärjestelmää, tulee riittävä kokonaisrahoitus turvata harkinnanvaraisella lisärahoituksella henkilötyövuosien soveltuessa huonosti verkostomallilla toimivan organisaation rahoitusperusteeksi.

Helsingissä 2. tammikuuta 2018

Iiris Autio

Toiminnanjohtaja

TERO SAARINEN COMPANY

”Ei muuta kuin näyttämään niin paljon kuin takinsaumat kestävät.” Pääministeri Kalevi Sorsa päätti näihin sanoihin juhlapuheensa Tampereen Työväen Teatterin (TTT) uuden päänäyttämön avajaisissa syyskuussa 1985. Työväenteatterille oli rakennettu valtava uudisrakennus ja lähes tuhannen katsojan päänäyttämö valtion ja kunnan mittavalla panostuksella. Se oli suomalaisen teatteriväen ylpeyden aihe.

Uusi teatteritalo ei tullut tyhjäksi. Alkuperäisen voi paikantaa valtioneuvoston vuonna 1972 asettamaan teatterikomiteaan, joka linjasi, että Kansallisteatterista, Tampereen Työväen Teatterista ja Kansallisopperasta tehtäisiin valtioneattereita. Kaikkien kolmen tilat ja rahoitus laitettiin seuraavina vuosikymmeninä kuntoon: Kansallisteatteria rahoitetaan lähes 12, oopperaa 50 ja TTT:a 5,2 miljoonalla eurolla vuonna 2018. Kaikki valtioneatterit eivät tietenkään voineet olla pääkaupungissa. Tampere oli merkittävä teatterikaupunki, TTT taiteellisesti korkeatasoinen ja työväenteatteri katsottiin jo salonkikelpoiseksi taiteeksi. Vaikka Tampereella asui tuolloin satatuhatta asukasta vähemmän kuin nyt, maan kakkoskaupungin väkipohja oikeutti jo isännöimään kansallista taidelaitosta.

Kansallisena päänäyttämönä Tampereen Työväen Teatteri on ollut erittäin suosittu ja valtakunnallisesti arvostettu. Vuosittainen katsojamäärä on vaihdellut 140 000–150 000 välillä ja yleisöstä 40 % tulee muista maakunnista. TTT työllistää taiteilijoita: vakituksia tekijöitä on 122, htv-määrä 162 ja vuonna 2016 työsuh-teessa oli yhteensä 390 eri henkilöä. Ensi-iltoja on toistakymmentä ja monet kantaesitykset päättyvät myös muihin teattereihin. Näyttämöitä on useita ja ohjelmistoa lastenteatterista musikaaleihin ja stand up -esityksiin.

TTT on myös esimerkillisen kustannustehokas: tuoreimman Teatteritilaston mukaan julkinen tuki henkilötyövuotta ja pääsylippua kohden oli keskimääräistä alhaisempi. Kun TTT:n pääsylippua tuettiin vuonna 2016 keskimäärin 54 eurolla, keskimäärin tilastoiduissa ammattiteattereissa tuki oli 62 euroa – puhumattakaan Kansallisteatterin 70, Svenska Teaternin 123 tai Kansallisopperan 184 eurosta. Tukemalla isoa, hyvin toimivaa ja yleisön rakastamaa laitosta, on TTT:n kohdalla saatu keskimääräistä parempia tuloksia. Tätä taustaa vasten on erittäin valitettavaa, että työryhmän muistiossa todetaan seuraavasti:

Tampereen Työväen Teatterin osalta korkeampaa valtionosuusprosenttia perusteltiin teattereiden ja orkesterien valtionosuusjärjestelmää luotaessa sen valtakunnallisella merkityksellä. Tampereen Työväen Teatteri on sinänsä suomalaisessa teatteritaiteessa merkittävä ja korkeatasoinen yksikkö, mutta sillä ei ole kuitenkaan vastaavaa kansallisen päänäyttämön asemaa kuin Suomen Kansallisteatterilla ja Svenska Teatern i Helsingfors –nimisellä teatterilla. Nykyisin valtionosuutta saavien teattereiden verkosto on laajentunut kattamaan koko maan ja esimerkiksi Tampereella toimii viisi valtionosuutta saavaa teatteria. Tampereen Työväen Teatterin toiminta ei poikkeakaan muiden suurimpien keskuskaupungeissa sijaitsevien teattereiden toiminnasta siinä määrin, että valtion olisi perusteltua rahoittaa sitä erilaisin perustein.

Perustelut sisältävät useita virhepäätelmiä. TTT:lla on ollut 1970-luvulta lähtien kansallisen päänäyttämön asema, mikä on kirjattu myös lakiin. Yleisömäärät ja lipputulot ovat samaa luokkaa kuin Kansallisteatterissa, vaikka valtion tuki jääkin vähäisemmäksi. Samaan aikaan kun Tampereella toimii kuusi vos-teatteria, niitä on pääkaupungissa peräti kolmetoista, useita ruotsinkielisiäkin. Jos päänäyttämöiden toimintaa vertaillaan vain kotikaupungin muuhun kulttuuritarjontaan, karsiminen pitäisi kai aloittaa ensisijaisesti Helsingistä eikä Tampereelta. Liioin TTT:n toimintaa ei voi rinnastaa maakuntakeskusten kaupunginteattereihin, koska kaupunginteatterin tavoinhan toimii jo Tampereen Teatteri – ei TTT, joka on siis työväenteatteri. Toisin kuin muistiossa väitetään, TTT on kaikilla tilastomittareilla katsottuna merkittävämpi toimija kuin Svenska Teatern.

Työryhmä ei halua joko ymmärtää tai arvostaa TTT:n luonnetta *työväenteatterina*. Työväenkulttuurin kattavaan määrittelyyn ja sen ilmenemismuotojen tarkasteluun 2000-luvun Suomessa ei yksi lausunto riitä. Karkeasti yleistäen *työväenteatterissa* tämä tarkoittaa toisaalta rehevää, arkitodellisuuteen pohjaavaa kansanteatteria ja toisaalta yhteiskunnallisesti painavaa ohjelmistoa. Kuvaava esimerkki kansanteatterista on Vuonna 85 -musikaali, jonka näki lähes 300 000 katsojaa. Se on koko 2000-luvun suosituin kotimainen näytelmä. Yhteiskunnallisuuden ja kansanteatterin näkökulmat kohtaavat hienosti esimerkiksi Sirkku Peltolan musikaaleissa, jotka myös kiistatta edustavat aikamme korkeatasoisinta ja valtakunnallisesti merkittävää teatteritaidetta. Työväenteatterin juuret kumpuavat työväestön omasta teatteriharrastuksesta, kun perinteinen teatteri jatkaa hoviteatterien ja eliitin kulttuuriharrastusten perintöä. Elitismi on perin huono ohjenuora kulttuuripolitiikassa.

Koelaskennoissa TTT:n on arvioitu menettävän kaksi miljoonaa euroa. Käytännössä summa on suurempi, koska näin suuri leikkaus johtaa irtisanomisiin, pienentää henkilötyövuosimäärää ja jälleen valtion kokonaisrahoitusta. Lisäksi irtisanomiset supistavat toimintaa ja tämä lipunmyyntiä: lopputuloksena valtionrahoitus pienenesi arviolta kolme miljoonaa ja teatterin toiminnan volyyymi liki puolittuisi. Tämän seurauksena Tampereen keskustaan jää pahimmillaan tyhjäksi valtava teatteritalo, jos TTT joutuu supistamaan toimintansa vanhoihin, omiin tiloihinsa. Mistä löytyy uusi toimija, joka pystyy kattamaan valtion rakentaman teatteritalon ylläpitokustannukset ja täyttämään 860 henkeä vetävän salin? Leikkausten seurauksena voi jopa 80 teatterialan työntekijää menettää työnsä. Tämän jälkeen Tamperetta tuskin tunnettaisiin maan teatteripääkaupunkina ja teatterialan koulutuskin Pirkanmaalla vaarantuisi.

Työryhmän teettämiin koelaskelmiin sisällytettiin mahdollisia uusia toimijoita samalla euromäärällä kuin TTT:ltä vähennettiin. Taiken toiminta-avustuksia saavista ns. vapaan kentän teattereista kaksi kolmasosaa toimii Helsingissä ja orkestereista liki puolet. Kun uudet vos-toimijat aikanaan poimitaan näiden joukosta, rahoitusta käytännössä siirrettäisiin Tampereelta Helsinkiin ja työväenteatterilta muille taiteenlajeille. Tällainen kehityssuunta toki miellytti työryhmän jäseniä: esittäviä taiteita edustavista jäsenistä suurin osa kun työskenteli pääkaupungissa.

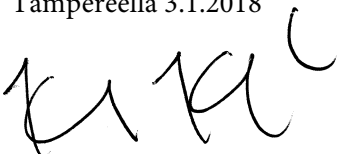
Svenska Teaternia ja Tampereen Työväen Teatteria on tähän asti kohdeltu samalla tavoin. Miksi niille nyt esitettiin erilaisia ratkaisuja? Suurin syy oli taatusti se, että Svenskanin uusi johtaja sattui olemaan ryhmän jäsen. Perusteluksi keksittiin, että perustuslaki rinnastaisi Svenskanin Kansallisteatteriin. Svenskan on kuitenkin viimeiset 25 vuotta rinnastettu pykälissä työväenteatteriin ilman, että siinä on nähty minkäänlaista perustuslaillista ongelmaa. Helsingissä on Svenskanin rinnalla runsaasti muutakin ruotsinkielistä teatteritarjontaa. Ruotsinkieliseen teatteritoimintaan on myönnetty erillisrahoitusta ja nyt tilalle esitetään kielivähemmistöä tukevaa painokerrointa. Perustuslain 17 § ei määritä yksittäisen laitoksen rahoitustapaa ja määrää, vaan säännöksen tavoitteena on turvata kansalaisten omakieliset palvelut. Perustuslaki toteutuisi, vaikka pääkaupungin ruotsinkielisiä teattereita kohdeltaisiin keskenään samalla tavalla.

Kysymys TTT:n ja muiden kansallisten päänäyttämöiden muita korkeammasta rahoituksesta on pohjimmiltaan kulttuuripoliittisen tahdon asia. Esimerkiksi Kansallisteatteri ei tarvitse 12 miljoonan euron vuosittaista tukeaan siksi, että se sijaitisi niin huonolla paikalla Rautatien torin varrella tai sillä olisi kallis erityistehtävä. Kyse on halusta panostaa muutamiin isoihin, korkeatasoisiin taidelaitoksiin. Aivan samalla tavalla yksittäisissä kaupungeissa voimavarat keskitetään oman kaupunginorkesterin, -museon ja -teatterin tukemiseen eikä ripotella sinne tänne. Isot ja hyvin rahoitetut laitokset saavat myös aikaan ne isoimmat vaikutukset. Työväenteatterin tuhoaminen pääkaupungin vapaan kentän hyväksi ei palvelisi kuin kapean helsinkiläisyleisön etua.

Tampereen Työväen Teatterin korotettu tuki on tärkeää ennen muuta kahdesta näkökulmasta. Ensinnäkin kaikki kansalliset laitokset eivät vain voi toimia pääkaupungissa. Museotalon työpaikoista liki puolet on jo pääkaupunkiseudulla, Helsingissä on kolme täysimittaista orkesteria (RSO, HKO ja Oopperan orkesteri) ja nyt se ainoa pääkaupungin ulkopuolinen kansallisen tason päänäyttämö halutaan ajaa alas. Ei voi olla niin, että Kehä III:n ulkopuolella kerätyt veikkausvoittovarat kulutetaan ensisijaisesti kehän sisäpuolella. Toiseksi on tärkeää, että korkein rahoitus ei painotu vain elitistisille kulttuurilaitoksille. Työväestölle on entistä vaikeampi perustella vaikkapa 50 miljoonan tukea oopperalle, jos heidän oma teatterinsa turmellaan. Suomessa on pyritty siihen, että kulttuurilaitosten rahoitus ei heilahtelisi poliittisten suhdanteiden mukaan, mutta työryhmä leikittelee vakavalla asialla. Sisällissodan muistovuoteen istuisi erittäin huonosti päätös työväenteatterin alasajosta.

Olisi perusteltua, että Tampereen Työväen Teatteria ja Svenska Teatern i Helsingfors -nimistä teatteria kohdeltaisiin jatkossakin samoilla periaatteilla. Molempien rahoitus olisi nyt viisainta järjestää harkinnanvaraisesti, koska työryhmän laatima laskentatapa ei huomioi kummankaan kansallista tehtävää. Malli sopii ihan yhtä huonosti kansallisteatterille, oopperalle ja TTT:lle. Esitystä tulisi mitä pikimmiten muuttaa, että pääministeri Sorsan mainitsemat takinsaumat kestävät.

Tampereella 3.1.2018

Kalle Kallio

20.12.2017

Opetus- ja kulttuuriministeriö
katri.santtila@minedu.fi
tiina.eerikainen@minedu.fi

Suomen Kuntaliiton eriävä mielipide työryhmän esitykseen kulttuurin valtionosuusjärjestelmän uudistamiseksi

Kuntaliitto ei kannata työryhmän esitystä, jonka mukaan päätös esittävän taiteen toimintayksikön hyväksymisestä valtionosuuteen oikeutetuksi tehtäisiin määräaikaiseksi. Määräaikaisuus koskee työryhmän esitystä laiksi esittävän taiteen edistämisestä, sen 5 ja 7 pykälää.

Toistaiseksi voimassa oleva oikeus valtionosuuteen ei ole ollut esteenä uusien ja valtionosuuden saamisen edellytykset täyttävien toimintayksiköiden mukaan ottamiselle valtionosuuden piiriin. Nykyisen järjestelmän aikana on uusia teattereita otettu järjestelmän piiriin yhdeksän ja orkestereita viisi.

Esteenä uusien toimijoiden mukaan ottamiselle on ollut ensisijaisesti valtionrahoituksen rajallisuus sekä erikseen valtionrahoitukseen tehdyt säästöt. Vastaava tilanne näkyi jo vuoden 2007 hallituksen esityksessä 45/2007 teatteri- ja orkesterilain muuttamiseksi: "Valtion talousarviossa oleva henkilötyövuosimäärä niin teattereille kuin orkestereille on jäänyt merkittävästi jälkeen todellisesta tilanteesta. Tästä johtuen ei useampia uusia toimijoita ole voitu hyväksyä valtionosuuden piiriin, vaikka esimerkiksi noin kymmenen teatteri- ja orkesterilain edellytykset täyttävää tanssi- tai puheteatteria on hakenut valtionosuutta."

Valtionosuusmäärärahan vähyys on näkynyt mm. käytettävissä olevien henkilötyövuosien määrän ja todellisten henkilötyövuosien määrän eron kasvuna sekä valtionosuusmäärärahaan vuodesta 2012 alkaen tehtyinä leikkauksina ja lisäsääntöinä (yhteisvaikutus 20 miljoonaa euroa).

Suomen Kuntaliitto näkee huolestuttavana ehdotuksen, jonka mukaan toimintayksiköt jaetaan opetus- ja kulttuuriministeriön kokonaisharkintaan perustuvalla päätöksellä valtionosuutta koskevan määräajan keston mukaan kahteen ryhmään, 6- ja 3-vuotisiin. Kuntaliiton näkemyksen mukaan määräaikaisuus ylipäätään, ja erityisesti 3 vuoden määräaikaisuus on liian lyhyt aika pysyvään, tavoitteelliseen kehittämistyöhön ja eikä se lisää järjestelmän ennustettavuutta eikä pitkäjänteisyyttä.

Esityksen nykytilan arvioinnissa todetaan, että "Valtionosuusrahoitus on sen piirissä olevien taide- ja kulttuurilaitosten kannalta pitkäjänteistä ja rahoituksen peruseriaatteet ovat selkeät. Henkilötyövuosiperusteisuus kohtelee erityyppisiä toimijoita tasapuolisesti ja on turvannut säästö- ja muutostilanteissa työpaikkoja ja mahdollistanut freelancer-työvoiman ja ostopalveluiden käyttämisen. Museolaki sekä teatteri- ja orkesterilaki toimivat myös alan ammatillisuuden ja kehittämisen työkaluina."

Suomen Kuntaliitto ihmettelee työryhmän esityksessä vahvasti näkyvää vaihtuvuuden tavoittelua. Työryhmän asettamispäätöksessä (OKM/42/040/2016) työryhmän

tehtävänä on ennen kaikkea ottaa huomioon toimijakentässä ja yhteiskunnassa tapahtuneet muutokset, tukea laadukasta ja vaikuttavaa toimintaa sekä kannustaa uudistuksiin.

Taiteellisista lähtökohdista järjestettävä pysyvä ammatillinen toiminta vaatii riittävän ja ennakoidun rahoituksen. Tämän pysyvyyden ja riittävän rahoituksen puute on näkynyt mm vapaan kentän heikommissa toimintaedellytyksissä, kun niiden rahoitus on pääasiallisesti perustunut määräaikaisiin avustuksiin. Nyt samaa vaihtuvuutta ja ennakoimattomuutta halutaan tuoda laskennallisen valtionosuusjärjestelmän sisälle.

Suomen Kuntaliiton huoli kohdistuu koko kenttään, jolle kuntien rooli eri toimintayksikköjen rahoittajana ja ylläpitäjänä on keskeinen. Suurin osa kaupungeista sekä ylläpitää omaa tuotantoa, että avustaa yksityisiä toimijoita. Yksityinen ylläpitäjä tarkoittaa usein kunnan tai kuntien omistamia yksityisiä yhtiöitä ja säätiöitä, esimerkiksi Helsingissä kaupunginteatteri (säätiö), Espoossa kaupunkiteatteri (säätiö), Turussa kaupunginteatteri (oy) tai Kotkassa Kymi sinfonietta (oy).

Suomen Kuntaliiton mukaan kuntien merkitys taidelaitosten omistajina ja toiminnan rahoittajina tulee huomioida uudistuksessa. Kuntakentän näkemyksen mukaan määräaikainen, jatkuva hakeutuminen rahoituksen piiriin ei ole tarkoituksenmukaista eikä edistä toiminnan kokonaisvaltaista ylläpitämistä ja kehittämiseen sitoutumista.

Kuntaliiton kulttuurin talouden ja toiminnan vertailutiedonkeruussa maan 20 suurinta kaupunkia sekä 30 suurimman kaupungin johdossa olevat 2 kuntaa kattavat väestöstä yli puolet. Vuoden 2016 tiedoissa kaupungit ylläpitivät 65 laitosta, joista vos-laitoksia oli 58 ja avustivat 147 laitosta, joista 77 oli vos-laitoksia. (Kuntien kulttuuritoiminta lukujen valossa IV, vielä julkaisematon raportti, Kuntaliitto.)

Valtionosuutta saavien teattereiden menot ovat vuosittain reilut 170 miljoonaa euroa (2016). Valtionosuusrahoitusta teatterit saavat vuosittain 55 miljoonaa euroa ja kuntarahoitusta mukaan lukien kuntien omat ja yksityiset laitokset, vuosittain lähes 65 miljoonaa euroa. Vastaavasti orkesteripuolen reilun 70 miljoonan euron vuosittaisista menoista (ilman rso:ta) valtionosuus on vajaat 20 miljoonaa euroa ja kunnan rahoitus 39 miljoonaa euroa.

Valtionosuuden piiriin hyväksymisen ei tarvitse olla määräaikainen, jotta uusia toimijoita voitaisiin ottaa laskennallisen valtionosuusjärjestelmän piiriin. Opetus- ja kulttuuriministeriö voisi esityksen mukaan päätöksellään myös perua hyväksymisen valtionosuuteen oikeutetuksi, jos arvioinnissa käy ilmi, ettei toimija enää täytä valtionosuuden edellytyksiä.

Kuntaliitto kannattaa työryhmän ehdotusta useamman vuoden rahoitusta koskevasta suunnitelmasta kategorian I ja II toimintayksiköille.

Uudessa laissa täsmennetään lain tavoitteita ja valtionosuuden saamisen edellytyksiä sekä tuodaan säännöllinen arviointi osaksi rahoitusjärjestelmää, kun valtionosuuden edellytysten täyttymistä arvioidaan säännöllisesti. Lisäksi opetus- ja kulttuuriministeriön harkintavalta päättää valtionosuuden piiriin hyväksymisestä säilyy. Ministeriön harkintavalta laajenee paitsi toimintayksiköiden hyväksymisessä rahoituksen piiriin, myös rahoituspäätöksissä. Nykytilan arvioinnissa ministeriön jo lisääntynyt harkintavalta on tunnustettu erityisesti tilanteissa, joissa henkilötövuosia ei voida myöntää täysimääräisinä. Tähän määräaikaisuus ei tuo muutosta.

Edellä mainituista syistä johtuen Suomen Kuntaliitto ehdottaa esityksessään, että määräaikaiseksi ehdotettu oikeus valtionosuuteen muutetaan toistaiseksi voimassa olevaksi vastaamaan museolain vastaavaa pykälää (museolaki, 6§):

Laki esittävän taiteen edistämisestä

5§

Opetus- ja kulttuuriministeriö päättää hakemuksesta valtion talousarvion rajoissa esittävän taiteen toimintayksikön hyväksymisestä valtionosuuteen oikeutetuksi. Päättyessään hyväksymisestä valtionosuuteen oikeutetuksi ministeriö ottaa huomioon valtionosuuden tarpeellisuuden 3 §:ssä säädetyn tavoitteen kannalta.

Päätös toimintayksikön hyväksymisestä valtionosuuteen oikeutetuksi tehdään toistaiseksi.

Opetus- ja kulttuuriministeriö voi päättää rahoituksen myöntämisestä toimintayksikölle kuudeksi kalenterivuodeksi, jos:

- 1) toimintayksikön toiminta on erityisen laajaa ja monipuolista tai taiteellisesti erityisen korkeatasoista;*
- 2) toimintayksiköllä on sen toiminta-ajatukseen perustuva, monivuotinen tavoitteita, toimintaa ja taloutta koskeva suunnitelma;*
- 3) toimintayksikön toimintaa johtava henkilö on päätoiminen ja hänellä on tehtävään soveltuva koulutus, riittävä perehtyneisyys tehtäväalaa ja käytännössä osoitettu johtamistaito.*

Muussa tapauksessa tehdään päätös rahoituksen myöntämisestä toimintayksikölle kolmeksi kalenterivuodeksi kerrallaan.

Opetus- ja kulttuuriministeriö arvioi kolmen vuoden välein, täyttääkö valtionosuuteen oikeutetuksi hyväksytyt toimintayksikkö edelleen 4 §:ssä säädettyt edellytykset. Jos toimintayksikkö ei enää täytä 4 §:ssä säädettyjä edellytyksiä, opetus- ja kulttuuriministeriö voi peruuttaa toimintayksikön hyväksymisen valtionosuuteen oikeutetuksi.

Vastaavasti Suomen Kuntaliitto ehdottaa, että 7 §:n valtionosuuden piriin hakeutumisesta koskeva 1 momentti muutetaan muotoon:

7 §

Esittävän taiteen toimintayksikkö voi hakea hyväksymistä valtionosuuteen oikeutetuksi opetus- ja kulttuuriministeriöltä opetus- ja kulttuuriministeriön ilmoittamana hakuaikana. Tarkemmasta hakumenettelystä ja hakuajoista säädetään opetus- ja kulttuuriministeriön asetuksella.

SUOMEN KUNTALIITTO

Johanna Selkee
erityisasiantuntija

Opetus- ja kulttuuriministeriö

Undervisnings- och kulturministeriet

Ministry of Education and Culture

Ministère de l'Éducation et de la Culture

ISBN: 978-952-263-542-6 (painettu)

ISBN: 978-952-263-541-9 (PDF)

ISSN: 1799-0343 (nid.)

ISSN: 1799-0351 (PDF)